ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ

- η ιδεολογία του
- ΕΚΟΦ και 21η Απριλίου
- επιβιώσεις βασιλισμού
- κυπριακό παρακλάδι

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ:

- 2 απόρρητα έγγραφα

ΝΕΑ ΤΑΞΗ: νέες αποκαλύψεις

ἀντί 17

περιεχόμενα

Κύριο ἄρθρο 3
Ἀντίλογος 4
Σχόλια 5
Γύρω ἀπ' τὴ δική μας σκοπιὰ 7
Θ.Ε.ΘΕΟΔΩΡΟΥ: Οἱ πρῶτες πολιτικὲς ἀπεργίες στὴ μεταχουντικὴ Ἑλλάδα 8
ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ 9-31
ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΤΖΗ: Ἡ ἰδεολογία τῆς Ἐφταετίας 10
«Νέα Τάξη» 14
ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ: Παρακρατικὲς ὀργανώσεις 16
ΜΙΧΑΛΗ ΠΑΤΡΙΝΟΥ: Οἱ νοσταλγοὶ τῆς μοναρχίας 24
ΠΛΟΥΤΗ ΣΕΡΒΑ: Ρίζες καὶ χαρακτήρας τοῦ φασισμοῦ στὴν Κύπρο 28
Α. ΔΩΡΙΑΔΗ: «Σ' ἐκεῖνον ποὺ τοποθετεῖ τὶς βόμβες στὴν πατρίδα μου» (ποίημα) 30
ΑΡΗ ΦΑΚΙΝΟΥ: Τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα Πορτογαλίας-Ἰταλίας 32
ΒΑΛΕΡΙΟ ΟΚΕΤΤΟ: Πρὸς ἕνα σοσιαλισμὸ μὲ «ἀνθρώπινο πρόσωπο» 34
ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ: Ὑποτροφίες ἢ φτηνὰ δεκανίκια; ... 35
ΑΛ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ: Συζήτηση γύρω ἀπ' τὴν Κυπριακὴ ἀριστερὰ 42
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗ: Τὸ πρόβλημα τῆς διγλωσσίας 44
Α. Γ. ΞΥΔΗ: Εἰκαστικὸ χρονικὸ 47
Θύελλα γιὰ ἕνα σχόλιο 48
Α. Θ. ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Σχόλια καὶ κρίσεις γιὰ τὸ Θέατρο 50
Χ. ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗ: «Ἡ μεγάλη Ἀγρυπνία» καὶ ἡ Ε. Καραΐνδρου 51
Βιβλιοπαρουσίαση 52
Δίσκος 54

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ἁπλὴ ἐξάμηνη δρ. 260, ἀεροπορικὴ δρ. 300, ἁπλὴ ἐτήσια δρ. 520, ἀεροπορικὴ δρ. 600. Γιὰ μαθητὲς – σπουδαστὲς ἔκπτωση 15% ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ: Εὐρώπη – Μεσογειακὲς χῶρες δρ. 750, Νοτ. Ἀφρικὴ – Κεντρ. Ἀσία δρ. 850, Η.Π.Α. – Καναδὰ – Ἀνατ. Ἀσία δρ. 1.000, Αὐστραλία – Ὠκεανία δρ. 1.400 ● Ἐμβάσματα – Ἐπιταγές: ΧΡΗΣΤΟΝ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΝ, Δημοχάρους 62, Τ.Τ. 601 – ΑΘΗΝΑΙ ● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: Δρ. 200

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Πανεπιστημίου 44 – Τηλ.. 615.783

Νέες ἐκδόσεις

ΑΡΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
Τὸ κιβώτιο
Μυθιστόρημα

●

ΑΝΤΩΝΗ ΔΩΡΙΑΔΗ
Ἕνα παράξενο ἀπόγεμα
Θέατρο

●

ΜΙΧΑΛΗ ΚΑΤΣΑΡΟΥ
Σύγγραμμα
Ποιήματα

●

Ὁ Φώτης Ἀγγουλὲς
Ἐπιλογὴ ἀπὸ τὸ ἔργο του

Σημειώσεις γιὰ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ καὶ βιογραφικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ΕΛΛΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Κεντρικὴ διάθεση γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα Βορείου Ἑλλάδος : Βιβλιοπωλεῖο «ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ» Ν. Κοτζιᾶς καὶ Σία Ο.Ε. Τσιμισκῆ 78, τηλ. 279-720, Θεσσαλονίκη

ΣΗΜΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΕΧΝΗΣ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΤΕΥΧΟΣ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΑΝΙΑΤΗ

ΕΝΑ ΕΝΘΕΤΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΟΛΛΑΖ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΣΤΟ ΤΡΙΤΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΗ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

Κεντρικὴ διάθεση τοῦ ΑΝΤΙ, γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα τῆς Ἀθήνας:
ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ
Βιβλιοπωλεῖο «δέντρο», Χαρ. Τρικούπη 13, τηλ. 606-393

Ἡ ἀλήθεια γιὰ τὴν ἐξωτερικὴ πολιτικὴ

Ἔχουν περάσει ἐννιὰ μῆνες ἀπὸ τότε ποὺ ἡ πρώτη κυβέρνηση Καραμανλῆ ἀποφάσισε «ἀποχώρηση» τῆς χώρας ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ τμῆμα τοῦ ΝΑΤΟ. Καὶ πολλὰ ἀκούστηκαν ἔκτοτε γιὰ τὴν ἀνάγκη ἑνὸς γενικότερου ἀναπροσανατολισμοῦ τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς. Ποὺ σκοπὸ θὰ εἶχε νὰ βροῦμε καὶ ἀναπτύξουμε στὸ γειτονικό μας, ἀλλὰ καὶ στὸν εὐρύτερο διεθνῆ χῶρο, τὶς διασυνδέσεις καὶ τὰ στηρίγματα πού:

1. Θὰ μᾶς ἐπέτρεπαν νὰ διασφαλίσουμε ἀποτελεσματικότερα τὴ δική μας καὶ τὴν Κυπριακὴ ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα ἀπὸ τὶς ἀπειλὲς τοῦ ὑποϊμπεριαλισμοῦ τῶν Τούρκων στρατοκρατῶν, ποὺ ἐνισχύονται ἀπὸ τοὺς «συμμάχους» μας.

2. Θὰ μᾶς ἔβγαζαν ἀπὸ τὴ θανάσιμα ἐπικίνδυνη θέση τῆς ἐθνικῆς ὑποτέλειας στὴν ὁποία μᾶς καταδίκασε ἡ πολιτικὴ τῆς δουλικῆς ἐξάρτησης ἀπὸ τὶς ΗΠΑ καὶ τοὺς στρατοκρατικοὺς μηχανισμοὺς τοῦ ΝΑΤΟ, ποὺ ἀκολούθησαν πιστὰ στὸ παρελθὸν ὅλες οἱ κυβερνήσεις τῆς Δεξιᾶς, ἀλλὰ καὶ τοῦ Κέντρου.

3. Θὰ μᾶς ἐπέτρεπαν νὰ ἀναπτύξουμε αὐτόνομα καὶ ἀπερίσπαστα τοὺς πλουτοπαραγωγικοὺς πόρους τῆς χώρας, ποὺ ἀποδείχτηκαν πολὺ μεγαλύτεροι ἀπὸ ὅσο ἤθελαν νὰ μᾶς κάνουν νὰ πιστεύουμε οἱ ξένοι «φίλοι» μας.

Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ κάτι, βέβαια, ἔγινε αὐτοὺς τοὺς μῆνες. Κάτι ποὺ τὸ διακρίνει, ἐν τούτοις, ἡ διστακτικότητα καὶ ἡ ἀμφιταλάντευση. Ἔτσι:

1. Ἂν καὶ «φύγαμε» ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸ ΝΑΤΟ, οἱ ἀξιωματικοί μας βρίσκονται πάντα στὶς θέσεις τους στὰ Στρατηγεῖα τῆς «συμμαχίας», μὲ ἐξαίρεση ἐκεῖνο τῆς Σμύρνης.

2. Προχωρήσαμε σὲ μιὰ «διακήρυξη φιλίας» πρὸς τὶς χῶρες τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ ἀρχίσαμε μιὰ πρώτη διερεύνηση τῶν δυνατοτήτων στενότερης συνεργασίας μαζί τους στὸν οἰκονομικὸ καὶ πολιτικὸ τομέα, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὴν ταχύτητα καὶ ἀποφασιστικότητα ποὺ ἐπιβάλλουν οἱ κρίσιμες περιστάσεις ποὺ ζοῦμε καὶ ἐμεῖς καὶ ἐκεῖνες.

3. Βελτιώσαμε τὶς οἰκονομικὲς καὶ ἐκπολιτιστικὲς σχέσεις μὲ τοὺς βόρειους γείτονες, ἀλλὰ διστάζουμε νὰ προχωρήσουμε στὴν πλήρη ἀξιοποίηση τῶν δυνατοτήτων ποὺ μᾶς προσφέρονται γιὰ νὰ συμβάλουμε στὴ μετατροπὴ τῶν Βαλκανίων, ὄχι μόνο σὲ μιὰ ζώνη ἐντατικῆς, πολύτιμης γιὰ ὅλους, οἰκονομικῆς συνεργασίας, ἀλλὰ καὶ σὲ χῶρο εἰρήνης καὶ σταθερότητας μὲ θετικὲς ἐπιπτώσεις καὶ γιὰ τὴν ἀνήσυχη περιοχὴ Ἀνατολικῆς Μεσογείου – Μέσης Ἀνατολῆς.

Γι' αὐτὴ τὴ διστακτικότητα καὶ ἀμφιταλάντευση δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποροῦμε. Γιατὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ξέρουμε ὅτι ἐκεῖνο ποὺ ἐπιδιώκει ὁ κ. Καραμανλῆς δὲν εἶναι ὁ ριζικὸς ἀναπροσανατολισμὸς τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς, ἀλλὰ μιὰ ἁπλὴ μετατόπιση τοῦ κέντρου βάρους τῶν συμμαχιῶν μας ἀπὸ τὶς ΗΠΑ πρὸς τὴν ΕΟΚ, καὶ κυρίως πρὸς τὴ Γαλλία καὶ τὴ Δ. Γερμανία. Μετατόπιση ποὺ θὰ ἐπέτρεπε στὸ βιομηχανικὸ καὶ τραπεζικό μας κεφάλαιο νὰ κινηθεῖ μὲ κάπως περισσότερη αὐτοδυναμία καὶ ἐλευθερία γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας καὶ ἰδιαίτερα τῶν πλούσιων κοιτασμάτων πετρελαίου καὶ μιᾶς σειρᾶς μετάλλων ποὺ διαπιστώθηκε ὅτι διαθέτει ἡ χώρα. Ἢ καὶ νὰ παίξει κάποιο ρόλο ὑποϊμπεριαλισμοῦ στὴ Μέση Ἀνατολή, ὅπως ὁμολογήθηκε στὴ Βουλή, ἀλλά, ταυτόχρονα, καὶ νὰ διατηρεῖ κάτω ἀπὸ αὐστηρὴ «πειθαρχία» τοὺς Ἕλληνες ἐργαζομένους.

Τὶς προθέσεις του αὐτὲς ὁ κ. Καραμανλῆς τὶς ἔδειξε μὲ τὸ ἰδιαίτερο βάρος ποὺ δίνει στὴν ἐπίσκεψή του στὸ Παρίσι –καὶ συνέχεια στὴ Βόννη. Καὶ ἀκόμα, μὲ τὴν τακτική του στὸ θέμα τοῦ Συντάγματος, μὲ τὴν «ἀργοπορία» στὴν κάθαρση, μὲ τὴν προσπάθειά του γιὰ μιὰ ταξικὴ συμμαχία μὲ τὰ μικροαστικὰ στρώματα καὶ κόμματα, ποὺ θὰ ἀποδυναμώσει καὶ ἀποπροσανατολίσει ἀκόμα περισσότερο τὸ λαϊκὸ κίνημα. Καὶ θὰ ἔπρεπε ὅλα αὐτὰ νὰ τὰ γνωρίζουν οἱ δυνάμεις τῆς Ἀριστερᾶς. Καὶ νὰ προβληματίζουν τὶς λαϊκὲς δυνάμεις γιὰ τὴ σημασία τους, νὰ τὶς προετοιμάζουν καὶ κινητοποιοῦν γιὰ τὴν ἀποτελεσματική, στὸ δυνατόν, ἀντιμετώπισή τους. Ἂν, φυσικά, τοὺς ἄφηναν χρόνο γιὰ κάτι τέτοιο οἱ «ἐμφύλιες», στὸ ἐσωτερικό τους, διενέξεις. Ποὺ ὅλα δείχνουν ὅτι ἐντείνονται, ἀντὶ νὰ παραμερίζονται.

Ὁ ἐκδότης

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 62, Ἀθήνα, Τ.Τ.601, Τηλ. σύνταξης 732.819 – διαχείρισης 732.713 ● Περίοδος Β', Χρόνος 1ος, Τεύχος 17 ● Ἰδιοκτήτης – Ἐκδότης: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δεινοκράτους 131, Μαρούσι ● Συντακτική ὁμάδα: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΕΝΤΑΚΗΣ, ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ, Ἁγίου Νικολάου 8, Μαρούσι ● Διαφημίσεις: ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ● Καλλιτεχνική ἐπιμέλεια: ΤΑΤΙΑΝΑ ΒΟΛΑΝΑΚΗ ● Τὸ «ΑΝΤΙ» φωτο-στοιχειοθετεῖται ἀπὸ τὴν ΣΤΑΜ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ● Οἰκονομική διεύθυνση: ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΕΦΕΡΤΖΗΣ ● Καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια: ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΤΑΜ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ● Τὸ «ΑΝΤΙ» φωτο-στοιχειοθετεῖται ἀπὸ τὴν ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ «Γ. ΤΣΙΒΕΡΙΩΤΗΣ» Ε.Π.Ε. – Λένορμαν 205, καὶ τυπώνεται ἀπὸ τὴν ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «Ἰ.Ω. ΚΑΜΠΑΝΑΣ» Α.Ε. Φιλαδελφείας 4

ΠΡΟΣ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΙΣΟΡΡΟΠΙΕΣ;

Ἀνησυχεῖ ἡ «Νέα Δημοκρατία» γιὰ τὴν ἔκβαση τῶν ἀναπληρωματικῶν ἐκλογῶν ποὺ διεξάγονται αὔριο σὲ μιὰ σειρὰ περιοχὲς τῆς χώρας. Ὄχι, βέβαια, γιατὶ ἡ ἀπώλεια μιᾶς, δυὸ ἢ τριῶν ἕστω, ἑδρῶν θὰ μποροῦσε νὰ ἀπειλήσει τὴ μονοκρατορία της στὴ Βουλή. Ἀλλὰ, γιατὶ ἐπανάληψη ἐκείνου ποὺ ἔγινε στὶς δημοτικὲς ἐκλογές, θὰ καταρρίψει πειστικότερα τὸ μῦθο γιὰ τὴ «μεγάλη στροφὴ πρὸς τὰ Δεξιά», ποὺ τόσο τῆς χρειάζεται γιὰ νὰ προχωρήσει στὴν ὁλοκλήρωση τῶν σχεδίων της. Σχεδίων ποὺ περιλαμβάνουν καὶ τὴ διαφανῆ πιὰ προσπάθεια τοῦ κ. Καραμανλῆ νὰ προλειάνει τὸ ἔδαφος γιὰ μιὰ ταξικὴ συμμαχία ποὺ θὰ ἀπομόνωνε τὴν ἐργατικὴ καὶ μεγάλο μέρος τῆς ἀγροτικῆς τάξης καὶ θὰ ἐπέτρεπε στὴ μεγαλοαστικὴ τάξη νὰ προχωρήσει ἀνενόχλητα καὶ κάτω ἀπὸ τοὺς δικούς της στυγνοὺς ὅρους στὴν ἐκμετάλλευση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων τῆς χώρας, ποὺ κάθε ἄλλο παρὰ περιορίζονται στὰ μεγαλύτερα ἀπὸ ὅσο ὁμολογεῖται κοιτάσματα πετρελαίου στὴ Θάσο καὶ ἀλλοῦ.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Παράλληλα, ἡ κυβέρνηση διακατέχεται ἀπὸ ἔντονη, γιὰ νὰ μὴν ποῦμε ἐνθουσιώδη, αἰσιοδοξία γιὰ τὴν ἔκβαση τῆς ἐπίσκεψης τοῦ πρωθυπουργοῦ στὸ Παρίσι. Κυβερνητικοὶ κῦκλοι θεωροῦν βέβαιο ὅτι ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐπίσκεψη θὰ προκύψει ἡ ἐπισημοποίηση μιᾶς «ἐντυπωσιακῆς» σύσφιξης τῶν σχέσεων μας μὲ τὴν Γαλλία – σύσφιξης ποὺ θὰ ἐπιτρέψει τὴν ὁριστικὴ κρυστάλλωση τῶν νέων προσανατολισμῶν τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς πάνω στὴ γραμμὴ ποὺ εἶχε κατὰ νοῦ ὁ κ. Καραμανλῆς πρὶν ἀκόμη ἐπιστρέψει στὴν Ἑλλάδα. Ἡ Γαλλία – λένε οἱ προβλέψεις – θὰ μᾶς παράσχει πλήρη κάλυψη στὴ διένεξη μὲ τὴν Τουρκία, θὰ ἀσκήσει ἀποφασιστικὴ πίεση γιὰ τὴ γρήγορη ἔνταξή μας στὴν ΕΟΚ, θὰ μᾶς ἐφοδιάσει μὲ ἐκσυγχρονισμένο –καὶ πολύτιμο – στρατιωτικὸ ὑλικὸ καὶ θὰ σᾶς δώσει τὰ τεχνικὰ μέσα – καὶ κάποια οἰκονομικὴ «βοήθεια» – γιὰ τὴν «αὐτόνομη» ἀξιοποίηση καὶ τῶν κοιτασμάτων πετρελαίου καὶ τῶν ἄλλων πλουτοπαραγωγικῶν μας πόρων, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀποκτήσει ἡ μεγαλοαστική μας τάξη καινούργια δυναμικὴ αὐτοπεποίθηση.

ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ;

Στὸ μεταξύ, στὸ δεκαπενθήμερο ποὺ πέρασε σημειώθηκαν σημαντικὲς ἐξελίξεις καὶ ζυμώσεις καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῶν πολιτικῶν κομμάτων – ἐξελίξεις καὶ ζυμώσεις ποὺ προδικάζουν μικρότερες ἢ μεγαλύτερες ἀλλαγὲς στὸ πολιτικὸ σκηνικὸ τῆς χώρας στὸ ὄχι καὶ πολὺ μακρινὸ μέλλον.

Ἔτσι, στὴ «Νέα Δημοκρατία» φαίνεται νὰ λύθηκε τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιλογῆς τοῦ πρωθυπουργοῦ μετὰ τὴν θεωρούμενη πιὰ ὡς βέβαιη μεταπήδηση τοῦ κ. Καραμανλῆ στὴ θέση τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας. Καὶ φαίνεται, μάλιστα, νὰ λύθηκε – ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ κ. Παπαληγούρα – κατὰ τρόπο ποὺ θὰ ἐπιτρέψει, σύντομα, τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς κυβέρνησης ἀπὸ τὰ γνωστὰ ἀντιδραστικὰ καὶ φασιστίζονται στοιχεῖα της, χωρίς, ταυτόχρονα, νὰ προκαλέσει στὸ κόμμα ἐπικίνδυνες ἀναστατώσεις ἀπὸ μιὰ κάποια πρὸς ἐπόμενη συρρίκνωση τῆς κοινοβουλευτικῆς του δύναμης. Ἐξ ἄλλου, ψιθυρίζεται ἀπὸ ὁρισμένους κύκλους τῆς «Ν. Δ.», ἡ κοινοβουλευτικὴ δύναμη τοῦ κόμματος θὰ ἐνισχυθεῖ στὸ ὄχι πολὺ μακρινὸ μέλλον ἀπὸ τὴν προσχώρηση σ' αὐτὸ μερικῶν ἀξιόλογων στελεχῶν τῶν «Νέων Δυνάμεων», ποὺ δὲν κρύβουν πιὰ τὴν «ἀπογοήτευσή» τους ἀπὸ τὴν ΕΚ-ΝΔ.

ΦΥΓΟΚΕΝΤΡΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΚ-ΝΔ

Καὶ παρόμοιοι ψίθυροι ἔρχονται καὶ ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ τελευταίου αὐτοῦ κόμματος. Σύμφωνα μὲ τοὺς ψιθύρους αὐτοὺς ἡ θέση τοῦ κ. Μαύρου ἐξασθενεῖ καθημερινὰ (ὑπάρχει λέγεται, ἀκόμη καὶ αὔξουσα ψυχρότητα τῶν σχέσεών του μὲ τ «συγκρότημα»). Ἔτσι, γιὰ νὰ ἀντιδράσει, ὁ κ. Μαῦρος ἐπιδι κνύει μιὰν αὐξημένη «μαχητικότητα» στὴ στάση του ἀπέναν στὴν κυβέρνηση. «Μαχητικότητα ποὺ τὸν διαφορίζει καὶ ἀπ τὸ ΠΑΣΟΚ καὶ ἀπὸ τὸ ΚΚΕ (Ἐσ.), ποὺ ἐμφανίζονται διαλλ κτικότερα ἀπέναντι στὶς «ἀταξίες» τοῦ κ. Καραμανλῆ καὶ σ συνταγματικὸ καὶ σὲ ἄλλα ζητήματα. Ἡ ἐξασθένιση αὐτ σύμφωνα μὲ τὶς ἴδιες πάντα πληροφορίες, ὀφείλεται στὴν ρ γδαία ἐνισχυση φυγόκεντρων τάσεων στὸ κόμμα. Τάσεων π ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν πεποίθηση ὅτι σύντομα ἡ πολιτικὴ δομὴ τ χώρας θὰ προσλάβει «ἐξ ἀνάγκης» διπολική, στὴν οὐσι μορφή, «ἀπαραίτητη» γιὰ τὴν ἀποτελεσματικώτερη ἀντιμετ πιση τῆς δύσκολης φάσης ποὺ περνᾶ ἡ χώρα σήμερα (κρίση μ ΗΠΑ καὶ Τουρκία) καὶ γιὰ νὰ νὰ προσδώσει στὴν ἑλληνικ πολιτικὴ ζωὴ τὴ μεγαλύτερη ἐκείνη σταθερότητα ποὺ χρειάζ ται ἡ μεγαλοαστικὴ τάξη γιὰ νὰ ἐμπεδοθεῖ στὸ ρόλο τῆς «ἐθ κῆς» ἀστικῆς τάξης ποὺ – μὲ τὴν «βοήθεια», βέβαια, τῶν νέω συμμάχων της – θὰ ἀναπτύξει «αὐτόνομα» τὸν πακτωλὸ τῶν κοιτασμάτων πετρελαίου καὶ τὶς ἄλλες, ὄχι εὐκαταφρόνητες, πλουτοπαραγωγικὲς πηγὲς τῆς χώρας.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΚΟΠΗΣ

Σημαντικὲς εἶναι, ἐξ ἄλλου, οἱ ἐξελίξεις καὶ στὸ ΠΑΣΟΚ. Οἱ παρατηρητὲς ἀποδίδουν ἰδιαίτερη σημασία σὲ μιὰ περικοπὴ τῆς εἰσήγησης ποὺ ἔκανε ὁ Πρόεδρος τοῦ κόμματος, Ἀνδρέας Παπανδρέου, στὴν καινούργια Κ. Ε. ποὺ συνῆλθε τὴν περασμένη Κυριακή, 13.4.75. «Δὲν θὰ πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήσσει λέει ἡ περικοπὴ – ἂν ἕνα ὄχι ἀσήμαντο τμῆμα τῆς μεγαλοαστικῆς μας τάξης μπῆκε μπρὸς στὸ ἀδυσώπητο δίλημμα» ἂν πρέπει νὰ συνεχίσει τὴν πολιτικὴ τῆς ὑποτέλειας στὸ ἀμερικανικὸ καὶ δυτικοευρωπαϊκὸ κεφάλαιο ἢ νὰ ἀκολουθήσει μιὰ δική του «ἐθνικὴ» πολιτική. Περικοπὴ ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἐντύπωση δτι ο κ. Παπανδρέου πιστεύει, ἴσως, ὅτι, βρίσκόμαστε μπρὸς στ μιουργία «ἐθνικῆς ἀστικῆς τάξης», μὲ τὸ περιεχόμενο ποὺ δίν σ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ὁ μαρξισμός. Ἐντύπωση ποὺ ὁδηγεί, μὲ τ σειρά της, στὸ ἐρώτημα: ἂν ἔτσι εἶναι, ποιὰ στάση θὰ τηρήσ τὸ ΠΑΣΟΚ ἀπέναντι σ' αὐτὴ τὴν τάξη βραχυ-καὶ μεσοπρόθε σμα, ἐν ὄψει, μάλιστα τοῦ γεγονότος ὅπως λέει ὁ κ. Παπαν δρέου ὅτι, ἀπὸ τὴ μιὰ ὑπάρχει ἡ προοπτικὴ ἀνάπτυξης τοῦ πε κτωλοῦ τῶν πετρελαίων ποὺ θὰ μεταμορφώσῃ τὴν Ἑλλάδα κα ἀπὸ τὴν ἄλλη μιὰ ἐξωτερικὴ ἀπειλὴ ποὺ προκαλεῖ δέος στ λαό; Καὶ τὸ ἐρώτημα γίνεται ἐπιτακτικώτερο, ὄχι μόνο ἐξ αἰ τίας μιᾶς διάχυτης ἐντύπωσης ὅτι τὸ ΠΑΣΟΚ ἔχει μεταβάλ αἰσθητα τὴ στάση του ἀπέναντι στὸν κ. Καραμανλῆ κατὰ τὶ συζητήσεις στὴ Βουλή, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ πεποίθηση ὁρισμένω ἡγετικῶν κύκλων τοῦ κινήματος ὅτι ὁ πρωθυπουργὸς «δὲν εἶ ναι πιὰ ἐκεῖνος ποὺ ξέραμε» καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησή του ἀντιμε τωπίζει τὴν ἀνένδοτη ἐχθρότητα τοῦ γνωστοῦ τμήματος τῶν ἰσχτεσινῶν συμμάχων μας, ἐπειδὴ ἔκανε κάποια βήματα πρὸς τὴν ἀναθεώρηση τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς.

Βρισκόμαστε τάχα μπρὸς στὴνπροοπτικὴ κάποιων ἀλλαγῶν στὶς ἐσωτερικὲς πολιτικὲς ἰσορροπίες; Καὶ μήπως αὐτὸ ἔχει κάποια σχέσει μὲ τὶς ἀνακατατάξεις ποὺ ἐπιδιώκονται στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ΠΑΣΟΚ – καὶ μάλιστα μὲ ἀπροκάλυπτα σκληρὴ μεθοδολογία, ποὺ ἐνισχύει τὸν ἀπόλυτο ἔλεγχο τοῦ κ. Παπανδρέου πάνω στὸ κίνημα, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὶς ὑπερσυγκεντρωτικοῦ χαρακτῆρα ὀργανωτικὲς ἀποφάσεις ποὺ ὁ ἴδιος ἐπιγήθηκε καὶ ἐπέβαλε στὴν ἴδια συνεδρίαση τῆς Κ. Ε. τοῦ κινήματος; Καὶ τὰ δυὸ Κ.Κ.Ε. πῶς ἀντιμετωπίζουν, ἄραγε, μιὰ τέτοια προοπτική;

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Ἀπὸ τὸ περασμένο τεῦχος μᾶς ἀπουσιάζει ἀπὸ τὸ ΑΝΤΙ ἕνας πολύτιμος συνεργάτης μας: ὁ συντάκτης τοῦ «Ἀντίλογου», Στ. Λιναρδάτος. Ποὺ ὅμως θὰ εἶναι καὶ πάλι μαζί μας, ἐλπίζουμε σύντομα, μόλις ὁλοκληρώσει τὴ συγγραφὴ τοῦ τελευταίου μέρους τῆς τριλογίας του γιὰ τὴν περίοδο τῆς 4ης Αὐγούστου μὲ τίτλο «Ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ ὁ πόλεμος τοῦ 40-41».

anti·δέσεις

ΘΛΙΒΕΡΟ

Ἡ κομματικὴ ὀργάνωση Καβάλας καλεῖ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ΚΚΕ νὰ ρίξουν λευκὴ ψῆφο καὶ νὰ ἀποδοκιμάσουν μὲ «κάθε ἄλλο τρόπο» (;) τὸν δημοκρατικὸ ὑποψήφιο δήμαρχο τῆς πόλης, ἀσυγχώρητο ἁμάρτημα τοῦ ὁποίου ἦταν οἱ σχέσεις του μὲ τὸ ΚΚΕ ἐσ.

Παρόμοιες ἐνέργειες ἔγιναν καὶ σὲ μιὰ σειρὰ ἀκόμα πόλεις τῆς Ἑλλάδας ὅπου καὶ ἀκούστηκαν οἱ χειρότεροι χαρακτηρισμοὶ ἀπὸ συναγωνιστὲς γιὰ ἀγωνιστές, ποὺ τουλάχιστον ἡ ζωή τους στὸ κίνημα καὶ μόνον θά 'πρεπε νὰ ἐμπνέει κάποιο σεβασμό.

Ἀλλοῦ, ὅπως στὴν Καισαριανή, τὸ κακὸ δὲ σταμάτησε στὶς βρισιὲς καὶ τὶς συκοφαντίες, ἀλλὰ ἔφτασε καὶ μέχρις ἐπιδείξεως τραμπουκισμῶν. Ἡ Θλιβερὴ κατάσταση πού, καθὼς φαίνεται, δημιούργησε ἡ μιὰ μόνο πλευρά, ἔφερε ὁλόκληρη ἀστυνομικὴ δύναμη στὴν ἡρωϊκὴ Καισαριανὴ γιὰ νὰ ἐποπτεύει τῶν ἐξημμένων πνευμάτων τῶν ἀριστερῶν στρατοπέδων.

Ποιοὺς δικαίωσε ἡ λαϊκὴ ἐτυμηγορία εἶναι ἄλλη ἱστορία. Ὅμως, πέρα ἀπὸ τὸν θρίαμβο τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων, γεγονὸς εἶναι ὅτι ἡ «νομιμοποίηση», ὅπως τὴν ἐπεδίωξε ἡ ἀστικὴ τάξη, εἶχε πλήρη ἐπιτυχία. Καὶ ἀναρωτιόμαστε: αὐτό, λοιπόν, τὸ περιεχόμενο ἔδιναν οἱ νομιμοποιημένοι στὴ νομιμοποίησή τους ποὺ ἐπεδίωκαν τόσα χρόνια;

ΛΙΓΗ ΣΕΜΝΟΤΗΤΑ

Πραγματικὰ ἐνδιαφέρουσα ἡ ἀνταπόκριση τοῦ Γ. Μαύρου ἀπὸ τὴ Λισσαβόνα, σὲ πρωϊνὴ ἀριστερὴ ἐφημερίδα. Κι ἀκόμα πιὸ ἀξιοπρόσεκτα τὰ ὅσα λέει γιὰ τὸ Πορτογαλικὸ Κ.Κ., πού, ὅμως, μεταξὺ τῶν ἄλλων σφαλμάτων του, δὲν ἀκολούθησε τὸ δρόμο ποὺ ἄνοιξαν γιὰ τὸ σοσιαλισμὸ στὴν Εὐρώπη οἱ Καρρίλιο, Μπερλίνγκουερ, Δρακόπουλος.

Ἴσως χρειάζεται τουλάχιστο λίγη περισσότερη σεμνότητα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΘΗΤΕΙΑ

ΜΑΝΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

ποίηση

ΘΗΤΕΙΑ

Τὸ καλύτερο μουσικὸ ἔργο τῆς δεκαετίας

ΠΡΙΝ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΑΡΓΑ

Δὲν ξέρουμε ποιὲς μπορεῖ νά 'ναι οἱ σκέψεις τοῦ πρωθυπουργοῦ γιὰ τὴν κατάσταση καὶ τὴ λύση τῶν προβλημάτων τούτου τοῦ τόπου. Πόσα περνοῦν ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ πόσα ἀπὸ τὰ κακῶς κείμενα, καλῶς κεῖνται λόγω «ἀνωτέρας» καὶ «ἄνωθεν» βίας. Τόσο ἡ συμπεριφορὰ καὶ τὰ μέτρα ἢ οἱ δισταγμοὶ τῆς κυβέρνησης ὅσο καὶ ἡ σύνθεσή της ἀφήνουν πολλὰ ἐρωτηματικά, ποὺ περιμένουν ἐξηγήσεις. Ἡ ἀπορία μας εἶναι καὶ πάλι νόμιμη καί, ὅπως καὶ παλιότερα, σωστή: ποιὸς (καὶ πῶς) κυβερνάει τὴ χώρα;

Μήπως θά 'ναι σὲ λίγο καὶ πάλι ἀργά, ἂν τὸ ὑπὸ τὸν κ. Καραμανλῆ κομμάτι τῆς δεξιᾶς δὲ σπεύσει ἔγκαιρα καὶ μὲ θάρρος νὰ διαχωρίσει καὶ νὰ καθορίσει τὴ θέση του ἀπέναντι σ' αὐτοὺς τουλάχιστο πού 'στρωσαν τὸ δρόμο στὸ φασισμό;

ΚΥΝΙΣΜΟΣ

Τόσα χρόνια ποὺ ὁ βρώμικος πόλεμος τοῦ Βιετνὰμ διαιώνιζε τὸ δράμα τοῦ λαοῦ τῆς γωνιᾶς αὐτῆς τῆς Ν.Α. Ἀσίας, τὸ μέλημα τοῦ δυτικοῦ κόσμου καὶ τοῦ τύπου του ἦταν ἡ σωτηρία τῆς νοτιοβιετναμικῆς «δημοκρατίας» τοῦ Θιέου καὶ τῆς παρέας του. Τώρα ποὺ πλησιάζει ἡ λύτρωση τοῦ βιετναμικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὸ καθεστὼς τῆς διαφθορᾶς, ἀκούγονται καὶ γράφονται παντοῦ θρῆνοι κι ὀλολυγμοὶ γιὰ τὰ παιδάκια καὶ τοὺς πρόσφυγες τοῦ Βιετνάμ. Πόσα παιδάκια ὅμως καὶ ἄμαχος πληθυσμὸς ἔγιναν παρανάλωμα τῶν ναπάλμ, ὅταν οἱ ἀμερικάνικες στρατιωτικὲς δυνάμεις ἐπιδίνονταν στὸ θεάρεστο, ἱμπεριαλιστικὸ ἔργο τους τῆς καθυπόταξης τοῦ ἀσιατικοῦ λαϊκοῦ κινήματος;

ΕΝΟΧΛΟΥΝ

Δὲν εἶναι μόνον οἱ ἐπικεφαλῆς τῶν «καίριων» ὑπουργείων ποὺ ἐνοχλοῦν. Καί, ἂν κρίνουμε ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα καὶ τὰ σχόλια φιλοκυβερνητικοῦ τύπου, δὲν ἐνοχλοῦν μόνον ἐμᾶς, ἀλλὰ καὶ σεβαστὴ μερίδα τῆς δεξιᾶς.

Ὁ κ. Κονοφάγος π.χ. εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς ἀφανεῖς, καθὼς φαίνεται, ποὺ μᾶς δημιουργεῖ ὑποψίες γιὰ τὸ ρόλο ποὺ μπορεῖ νὰ παίξει σ' ὅλους ἢ σὲ μερικοὺς τομεῖς ἡ κυβερνητικὴ πολιτική. Δὲν πρόκειται γιὰ καμιὰ μανία «κάθαρσης», ἀλλὰ ὅσο νά 'ναι κάποιος ποὺ διατελεῖ πρύτανις στὸ Πολυτεχνεῖο μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ '73, μετέχει στὴν ἐπιτροπὴ τοῦ Κυπραίου γιὰ τὶς συμβάσεις μὲ τὴ ΛΙΠΤΟΛ, ἀγνοεῖ τὶς γνωμοδοτήσεις ἀγγλικοῦ οἴκου καὶ ἀναθέτει παραγγελίες στὴν ΚΡΟΥΠ σὲ βάρος τοῦ δημοσίου, εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὶς χαλαρὲς διαπραγματεύσεις μὲ τὴν ΩΣΕΑΝΙΚ καὶ ἐπισύρει τὴν προσοχὴ τῆς κοινῆς γνώμης πάνω σὲ σκάνδαλα ποὺ εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας, εἶναι φυσικὸ νὰ προκαλεῖ τὶς ὑπόνοιες καὶ τὶς ἀνησυχίες μας.

ΣΑΤΑΝΙΚΕΣ... ΙΔΕΕΣ

Τὸ πόσο ἐθνωφελὲς εἶναι τὸ ἔργο τοῦ ξένου καὶ ντόπιου μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου καὶ ποῦ ὁδηγοῦν τὰ συμφέροντά του, τό 'χουμε πιὰ γνωρίσει καλὰ στὸ πετσί μας. Κι ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια ἐμπειρία, ποὺ ἀφορᾶ καὶ μέρος τῶν ἑλλήνων ἀστῶν, μερικὲς σκέψεις γιὰ κοινωνικοποιήσεις δὲν εἶναι καθόλου κακές.

Τὸ περίεργο εἶναι ποὺ ἡ κυβέρνηση ἔσπευσε μὲ τέτοιο ζῆλο ν' ἀποποιηθεῖ καὶ ν' ἀποκηρύξει κατηγορηματικὰ τέ-

τοιες... σατανικὲς ἰδέες καὶ νὰ διακηρύξει τὴν πίστη της στὴ θαυματουργὴ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία.

Δὲ νομίζει, ὅμως, πὼς μιὰ μπουκιὰ σὰν τὴν Ἑλλάδα κοντεύει νὰ γίνει βορὰ μερικῶν, γνωστοῦ εἴδους, μεγαλοκαρχαριῶν;

ΟΠΩΣ ΕΣΤΡΩΝΕΣ...

Παρακολουθοῦμε ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸ μιὰ διαδικασία στὴ διάρκεια τῆς ὁποίας μιὰ συντηρητικὴ πολιτικὴ δύναμη ἐκμεταλλεύεται τὴ συγκυριακὴ βουλευτική της πλειοψηφία γιὰ νὰ στερεώσει καὶ νὰ θεσμοθετήσει τὴν κυριαρχία καὶ τὰ συμφέροντα τῆς τάξης ἢ μέρους τῆς τάξης ποὺ ἐκπροσωπεῖ πολιτικά. Στὰ πλαίσια μιᾶς ἔνταξης ὅλης τῆς χώρας στὸν κόσμο ποὺ τὴ θέλουν νὰ ἀνήκει – τοῦ δυτικοῦ ἢ δυτικοευρωπαϊκοῦ καπιταλισμοῦ – φαίνεται νὰ μεθοδεύεται καὶ μιὰ πιὸ μακρόπνοη προοπτικὴ ποὺ θὰ καθορίζει γιὰ πολλὰ ἀκόμα χρόνια τὰ ὅρια τῶν κομματικῶν ἐναλλαγῶν στὴν πολιτικὴ ἐξουσία, φορέων ποὺ δὲν θὰ ξεπερνοῦν τὴν ἀνοχὴ καὶ οὐσία τοῦ συστήματος. Ἀπόρροια αὐτῶν μοιάζει νά 'ναι τόσο τὸ κλίμα συνεργασίας μέσα κι ἔξω ἀπ' τὴ βουλὴ πρώην «ἀσπόνδων» ἐχθρῶν, ὅσο καὶ ἡ προώθηση καὶ ψήφιση τοῦ σχεδίου συντάγματος ποὺ κατοχυρώνει, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ καθοριστικὰ γιὰ τὴν ἐθνικὴ ζωὴ στεγανά, χωρὶς νὰ διδάσκεται πολὺ ἀπ' τὸ παρελθόν.

Τώρα πιὰ ἡ ἀντιπολίτευση ἐκείνη ποὺ θέλει νά 'ναι φορέας ἀλλαγῆς καὶ κοινωνικῶν μετασχηματισμῶν εἶναι ἀνήμπορη. Ἡ ἀπελπισία της, ὅμως, δὲν εἶναι δικαιολογημένη. Ἐπὶ ἑφτὰ καὶ πλέον χρόνια ἔστρωνε γιὰ νὰ κοιμηθεῖ ἔτσι ἀκριβῶς.

Η ΝΕΑ ΦΑΣΗ

Οἱ ζέστες σφίγγουν, τὰ καπέλα βγαίνουν, τὰ κεφάλια παίρνουν ἀέρα. Τὴ σαιζὸν τῶν διακοπῶν τὴν ἄνοιξε ὁ Ναστούλης, διαλέγοντας τὴ Λιβύη. Παραδίπλα, ἡ Αἴγυπτος καὶ ὁ Λίβανος δέχτηκαν τὴν ἐπίσκεψη τοῦ καλοχτενισμένου Ἕλληνα Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν· ἡ διπλωματία μας δραστηριοποιεῖται. Οἱ Τοῦρκοι εὐθυγραμμίζονται μὲ τὸν Ἀμερικανὸ ναύαρχο ἐ.ἀ. Μύλλερ καὶ ἐγείρουν διεκδικήσεις γιὰ τὰ Δωδεκάνησα. Ἡ Ἀνατολικὴ Μεσόγειος βράζει. Καὶ ἡ Νέα Τάξη – ἀντιστάσεως μὴ οὔσης – ἀπάγει καὶ χαράζει.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΝΑΥΑΡΧΟΣ

Ὁ πρώην διοικητὴς τοῦ 6ου Στόλου ἀπένειμε εὔσημα στοὺς Τούρκους γιὰ τὴν εἰσβολή τους στὴ Κύπρο. Ἔπρεπε νὰ ἐπέμβουν, εἶπε. Καὶ κάθε ἄλλο παρὰ συμπεριφέρθηκαν, ὅπως θὰ εἶχαν τὸ δικαίωμα, σὰν στρατεύματα κατοχῆς. Ἡ συμπεριφορά τους ἦταν καθ' ὅλα ἀξιοθαύμαστη καὶ πολὺ ἀνθρωπιστική. Σκότωσαν λίγους, βίασαν λίγες, ἔκλεψαν λίγα. Ὑποτίθεται ὅτι ἔδειξαν πνεῦμα κατανοήσεως καὶ συνεργασίας, καὶ ἡ συμπεριφορά τους ἦταν ἀπελευθερωτικοῦ στρατοῦ.

Ὁ Ἀμερικανὸς στρατοκράτης δὲν παρέλειψε νὰ μιλήσει καὶ γιὰ τὶς τουρκικὲς διεκδικήσεις στὰ Δωδεκάνησα καὶ στὴν ἑλληνικὴ ὑφαλοκρηπίδα. Τὸν τελευταῖο καιρὸ ἡ νέα τουρκικὴ κυβέρνηση υἱοθέτησε τὶς ἀπόψεις αὐτὲς καὶ τὰ πράγματα σκλήρυναν. Ὁ Ντεμιρὲλ καὶ ὁ Τσαγλαγιανγκὶλ μίλησαν σὲ ὀξὺ τόνο γιὰ τὶς «καταδυναστευόμενες» τουρκικὲς μειονότητες, πρᾶγμα ποὺ ἀνάγκασε τὴν ἑλληνικὴ πλευρὰ νὰ ἀπαντήσει δηλώνοντας ὅτι τὸ Αἰγαῖο θὰ περιφρουρηθεῖ μὲ κάθε μέσο.

Πάει, μᾶς ἔπιασε ἡ ἄνοιξη.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΧΑΡΜΑ

Χάρμα οἱ δηλώσεις τοῦ στρατηγοῦ Σ. Γκίκα στὴ Βουλή. Οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ὁ στρατηγὸς δήλωσε ὅτι στὰ Σώματα Ἀσφαλείας ἔχει πέσει πολλὴ δουλειὰ μὲ πορεῖες, διαδηλώσεις, ἐκλογὲς (τί περιττὲς πολυτέλειες...) καὶ λοιπὲς ὀχλοκρατικοαναρχοκομμουνιστικὲς ἐκδηλώσεις καὶ δὲν τοὺς ἔμεινε καιρὸς γιὰ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴ Νέα Τάξη. Ἀκόμη, οἱ Ὑπηρεσίες Πληροφοριῶν ἀποδυναμώθηκαν ἀπὸ στελέχη ἱκανὰ λόγω τῆς ἀποχουντοποίησης.

Πραγματικά, δὲν ἀμφιβάλλουμε ὅτι ἂν ὁ Π. Μπάμπαλης βρισκόταν ἀκόμα στὴ θέση του σὰν προϊστάμενος τῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν, καὶ τὸ ἤθελε, θὰ εἶχε ἐξαρθρωθεῖ ἡ Νέα Τάξη – κεντρικὸν καὶ ὑποκαταστήματα – καὶ θὰ εἶχε χωθεῖ στὰ ὁμορφα μπουντρούμια ποὺ πρὶν ἀπὸ δέκα μόλις μῆνες φιλοξενοῦσαν τοὺς ἀντιφρονοῦντες. Ἡ Ἀστυνομία μας εἶναι ἀπὸ τὶς ἱκανότερες στὸν κόσμο. Τόσες καὶ τόσες ἀντιστασιακὲς ὀργανώσεις ἐξάρθρωσε στὴν ἑπταετία καί, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε, εἶχε ἀποδείξει στὸν κόσμο ὅτι ἤξερε νὰ κάνει τὴ δουλειά της. Τὸ ἐρώτημα ποὺ προβάλλει εἶναι ἁπλὸ καὶ ἀδυσώπητο:

Γιατί δὲν ἐξαρθρώνεται ἡ Νέα Τάξη;

τετράδιο

μηνιαία ἐπιθεώρηση
γραμμάτων καὶ τεχνῶν

- ἔρευνες
- ρεπορτὰζ
- συνεντεύξεις
- ἀποκαλύψεις
- ἀποκλειστικότητες
- μαχητικὰ σχόλια

τετράδιο
γιὰ ὅσους ἀπαιτοῦν
μιὰ ζωντανὴ ἐνημέρωση

σύγχρονος κινηματογράφος '75

Φεστιβὰλ Μοντρεὰλ
Τσάϊνατάουν τοῦ Ρ. Πολάνσκυ
Ζ, Δοκιμή, Τραγούδια τῆς Φωτιᾶς,
Ρωμιοσύνη
Παρουσίαση Ζὰκ Ριβὲτ
Κριτικὲς ξένων ταινιῶν
Ἀϊζενστάϊν - Θωρηκτὸ Ποτέμκιν
Σχόλια γιὰ τὴν τηλεόραση

δρχ. 50

Ο «ΕΝΔΟΔΕΞΙΟΣ» ΠΟΛΕΜΟΣ

Οἱ «σοσιαλιστικοῦ» περιεχομένου ἐξαγγελίες τοῦ κ. Καραμανλῆ καὶ μερικῶν ἀπὸ τοὺς συνεργάτες του ἔχουν προκαλέσει τὴν ἄμεση καὶ βίαιη ἀντίδραση τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ξένου μεγάλου κεφαλαίου. Διαδίδεται ὅτι ὁ Καραμανλῆς μπορεῖ νὰ μετατραπεῖ σὲ νέο «Ἀλλιέντε» καὶ ὅτι ὑπονομεύει τὶς ἀρχὲς τῆς ἐλεύθερης οἰκονομίας. Τὰ κριτήρια εἶναι πέρα γιὰ πέρα μονομερῆ. Ὁ ἤπιος ἔλεγχος τῆς ἀσυδοσίας τῆς ἐπταετίας ποὺ σὲ κάθε χώρα τοῦ δυτικοῦ κόσμου θεωρεῖται αὐτονόητος, ἑρμηνεύεται στὴν Ἑλλάδα σὰν ἀπειλὴ κατὰ τοῦ ξένου κεφαλαίου.

Τὸ ντόπιο κεφάλαιο, αὐτὸ ποὺ συνεργάστηκε στενότατα μὲ τὴ χούντα, ἀντιδρᾶ βιαιότερα. Γνωστοὶ τέως καθηγητὲς καὶ ὑπουργοὶ τῆς δικτατορίας, καλυπτόμενοι κάτω ἀπὸ τὴν ἀνωνυμία, γράφουν στὶς στῆλες δεξιῶν ἐφημερίδων ὅτι πρέπει νὰ σταματήσει ἡ παρελθοντολογία, γιατὶ εἶναι ἀδιανόητο τράπεζες νὰ παραπέμπουν πελάτες τους στὸν εἰσαγγελέα. Ἄλλοι, γράφοντας σὲ σοβαρὰ οἰκονομικὰ περιοδικά, ἰσχυρίζονται ὅτι «στὴ χώρα μας δὲν ὑπάρχουν μονοπώλια, ἐκτὸς καὶ ἂν τὰ δημιουργήσουμε γιὰ νὰ τὰ ἐθνικοποιήσουμε», καὶ ἐπικαλοῦνται σὲ ἀντίβαρο τὸ λόγο τοῦ Ἡλιοῦ στὴ Βουλή.

Οἱ ἀπειλὲς τοῦ μεγάλου κεφαλαίου δὲν περιορίζονται μόνο σὲ λόγια. Καθυστερεῖ στὴ διενέργεια ἐπενδύσεων καὶ ἀπειλεῖ ἔμμεσα μὲ διακοπὴ τῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ἐξαγωγῶν. Τὰ κέρδη τῶν τελευταίων ἐτῶν, ποὺ θυμίζουν ἐποχὴ ποτοαπαγορεύσεως – σύμφωνα μὲ ἁρμόδια χείλη – δὲν πρέπει νὰ θιγοῦν, ἀλλὰ ἀντίθετα νὰ συνεχιστεῖ ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ καταρράκωσης τῆς χώρας. Βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἕνα «ἐνδοδεξιὸ» πόλεμο ποὺ ἡ ἔκβασή του θὰ καθορίσει ἄμεσα τὴν πορεία τοῦ τόπου καὶ τὴν ἐξέλιξη τῶν πολιτικῶν δυνάμεων.

Ο ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ

Ἡ κλιμάκωση τῶν ἀπειλῶν τῆς Τουρκίας τὸν τελευταῖο καιρὸ ἀποβλέπει πιὸ μακριὰ ἀπὸ τὴν ὑποχώρηση τῆς Ἑλλάδας στὸ Κυπριακὸ καί – ὅσο γίνεται – στὸ Αἰγαῖο. Στόχοι εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ συνοχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀπέναντι στὰ ἑλληνικὰ προβλήματα, καὶ οἱ πρωτοβουλίες τῆς χώρας στὴν ἐξωτερικὴ πολιτική. Ὅσο δυναμώνει ἡ συνοχὴ τοῦ λαοῦ, τόσο ἀναγκάζεται ἡ διαλέγει καὶ ἡ κυβέρνηση πιὸ ἀνεξάρτητη πολιτικὴ καὶ δυσχεραίνονται οἱ χειρισμοὶ τῶν ὑπερδυνάμεων στὴν περιοχή.

Ἴσως δὲν εἶναι καὶ τόσο τυχαῖο τὸ ὅτι συνέπεσε ἡ κλιμάκωση τῶν ἀπειλῶν τῆς Τουρκίας μὲ τὸν πόλεμο τοῦ μεγάλου κεφαλαίου κατὰ τῆς «σοσιαλιστικῆς» οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ Καραμανλῆ. Οἱ ντόπιοι συνεργάτες πρέπει πάση θυσίᾳ νὰ διασωθοῦν, γιατὶ αὐτοὶ θὰ ἀποτελέσουν πάλι τὴ σκάλα γιὰ μιὰ ἀνοιχτὴ ἢ κρυφὴ ἐπιστροφὴ τῆς ἀνωμαλίας. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τὸ δίλημμα γιὰ τὸν κ. Καραμανλῆ καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς νεοδεξιᾶς, ὅπως ἐμφανίζονται καὶ ἀπὸ μερίδα τοῦ τύπου, εἶναι μεγάλο. Τὸ παιχνίδι θὰ κριθεῖ στὸ ἐσωτερικὸ μέτωπο περισσότερο καὶ λιγότερο στὸ ἐξωτερικό. Ὅσο πιὸ γρήγορα καὶ πιὸ βαθιὰ γίνει ἡ ἐκκαθάριση, τόσο στερεότερα θὰ θεμελιωθεῖ ἡ δημοκρατία καὶ θὰ ἐνισχυθεῖ ἡ συνοχὴ τοῦ λαοῦ. Τόσο, πάλι, θὰ καταλάβουν καὶ οἱ γνωστοὶ ξένοι κύκλοι ὅτι οἱ ἐξωτερικὲς ἀπειλὲς δὲν θὰ φέρουν ἀποτέλεσμα. Ὁ κίνδυνος ποὺ ἀπειλεῖ τὴ χώρα εἶναι ἡ πέμπτη φάλαγγα καὶ ὄχι τόσο ἡ ἐξωτερικὴ τουρκικὴ πίεση. Μὲ τὴν τελευταία, φαίνεται, γρήγορα θὰ προχωρήσουμε σὲ τελικὴ ἐκκαθάριση.

ΤΑ ΤΑΞΙΔΙΑ ΤΟΥ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ

Ἡ νέα ἐξωτερικὴ πολιτικὴ τῆς χώρας περνάει στὸ στάδιο τῆς ὑλοποίησής της. Τὰ ταξίδια τοῦ κ. Καραμανλῆ δὲν ἀποτελοῦν μόνο ἐπισκέψεις ἀβρότητος, ἀλλὰ ἔχουν καὶ τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο στὸ νὰ δείξουν κατὰ πόσο οἱ τρεῖς περιοχὲς (Εὐρώπη - Βαλκάνια - Ἄραβες) ἔχουν πρόθεση νὰ βοηθήσουν τὴ χώρα μας στὴν ἀνεξάρτητη ἐξωτερική της πολιτική. Στὴν πραγματικότητα ἀποτελεῖ μιὰ σφυγμομέτρηση τῆς δικῆς τους θέλησης γιὰ ἀνεξάρτητη πολιτικὴ καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι μερικὲς δυτικὲς καὶ ἀνατολικὲς χῶρες εἶχαν ἐκεῖνες τὴν πρωτοβουλία γιὰ τὴν ἐπίσκεψη τοῦ Καραμανλῆ.

Ἡ Εὐρώπη ἀποτελεῖ τὸν πρῶτο σταθμὸ (Γαλλία, Γερμανία), ἀλλὰ καὶ τὶς χῶρες μὲ τὴ μεγαλύτερη σημασία γιὰ τὴ χώρα μας, ἀπὸ οἰκονομικὴ καὶ πολιτικοστρατιωτικὴ ἄποψη. Τὰ ἀποτελέσματα θὰ κριθοῦν ἀπὸ τὴ διάθεση χειραφέτησης τῶν Εὐρωπαίων ἀπὸ τὴν ἀμερικανικὴ ἡγεμονία καὶ ἀπὸ τὸ κατὰ πόσο θὰ τηρήσουν τὶς ὑποσχέσεις ποὺ ἔδωσαν στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας. Σὲ μᾶς θὰ δείξουν τὸ δρόμο, ποὺ πρέπει νὰ ἀκολουθήσουμε, γιὰ νὰ σπάσουμε τὴ διπλωματική μας ἀπομόνωση.

Στὸ χῶρο τῆς Ἀτλαντικῆς Συμμαχίας ἡ Ἑλλάδα μετατράπηκε ἴσως σὲ «σκληρὸ» ἑταῖρο καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἀπόκτησε δική της γνώμη. Ἡ ἀντίδρασή μας στὸ θέμα τῆς νατοϊκῆς διάσκεψης κορυφῆς καὶ τῆς ἀμερικανικῆς βοήθειας σὲ μιὰ ἐποχὴ συνεχῶν ἀποτυχιῶν τῶν ΗΠΑ, ἀπέδειξαν ὅτι δὲν εἶναι ἀνεξάντλητη ἡ ἀμερικανικὴ δύναμη. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὁ λόγος τοῦ Φὸρντ στὸ Κογκρέσσο φανέρωσε ὅτι ἡ Ἀμερικὴ θὰ διεκδικήσει μέχρι τέλος τὰ συμφέροντά της, ἀλλὰ καὶ τὴ σημασία ποὺ ἀποδίδει στὴ στρατηγικὴ περιοχὴ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἡ μάχη, συνεπῶς, δὲν θὰ εἶναι εὔκολη.

«ΤΑ ΕΝΔΟΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΑ»

Δυὸ ἐξωτερικὰ γεγονότα, ποὺ δὲν ἀφοροῦν ἄμεσα τὴν Ἑλλάδα, μποροῦν νὰ προδιαγράψουν τὶς σχέσεις μας μὲ τὴν ἄλλη ὑπερδύναμη:

– Στὴν τελευταία ἐπίσκεψη τοῦ Γάλλου πρωθυπουργοῦ στὴ Μόσχα, ὁ κ. Σιρὰκ ζήτησε ἀπὸ τὸν κ. Μπρέζνιεφ, ὅπως ἀναφέρεται, νὰ ἀποτρέψει τοὺς Γάλλους κομμουνιστὲς ἀπὸ τὸ νὰ δημιουργήσουν ὀργανώσεις στὸ γαλλικὸ στρατό.

– Μετὰ ἀπὸ τὸ κίνημα τοῦ Σπίνολα στὴν Πορτογαλία καὶ τὴ σαφὴ στροφὴ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ καθεστῶτος, λέγεται ὅτι ἡ κυβέρνηση τῆς Βόννης ζήτησε ἀπὸ τὴ Μόσχα νὰ ἐπηρεάσει τοὺς Πορτογάλους κομμουνιστὲς γιὰ νὰ μὴν ἀποχωρήσει ἡ χώρα ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ.

Καὶ στὶς δυὸ περιπτώσεις ἡ Μόσχα δὲ διέψευσε τὶς πληροφορίες καὶ ἀπάντησε σιβυλλικά. Τὰ συμφέροντα τῆς ὑπερδύναμης βαραίνουν περισσότερο ἀπὸ τὶς διεκδικήσεις τῶν μικρῶν λαῶν καὶ τὰ ἰδεολογικὰ κηρύγματα. Ἡ Ρωσία ἐνδιαφέρεται περισσότερο νὰ συνεχιστεῖ ἡ «ἀνεξάρτητη» πολιτικὴ τῆς Γαλλίας καὶ ἡ παροχὴ ἐμπορικῶν πιστώσεων ἀπὸ τὴ Γερμανία παρὰ γιὰ τὴ γνώμη τῶν Γάλλων καὶ Πορτογάλων κομμουνιστῶν.

Ἂς τὰ ἔχουμε ὅλα αὐτὰ ὑπόψη καὶ ἐμεῖς.

ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΙ ΔΙΣΚΟΙ

ΔΡΑΧ. 160

ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΦΟΛΚΛΟΡΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗΣ
ΕΜΒΑΤΗΡΙΑ ΚΛΠ.

ΟΛΟΙ ΟΙ ΔΙΣΚΟΙ ΗΧΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΙ ΣΤΗ ΣΟΒ. ΕΝΩΣΗ

'ΣΥΛΛΟΓΗ, ΣΚΟΥΦΑ – ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ 9
ΤΗΛ. 619686

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΧΟΥΝΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ

Τοῦ Θ. Ε. Θεοδώρου

Τρεῖς ἀπεργίες ποὺ ἔγιναν μέσα στὸ Μάρτη 1975 εἶχαν χαρακτήρα πολιτικὸ γιὰ πρώτη φορὰ στὴ μεταδικτατορικὴ Ἑλλάδα. Ἦταν οἱ ἀπεργίες τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ΚΑΤ, τῶν ἐργαζομένων στὰ τρόλεϋ καὶ τῶν δημοσιογράφων καὶ τεχνικῶν τύπου.

Ἡ πρώτη, ποὺ ἄρχισε στὶς 20 τοῦ Μάρτη καὶ κράτησε μέχρι τὶς 30 τοῦ ἴδιου μήνα, μὲ συμμετοχὴ 1100 περίπου ἀτόμων, εἶχε σὰν σκοπὸ τὴν ἱκανοποίηση κλαδικῶν αἰτημάτων, παράλληλα ὅμως προβλήθηκε κι ἡ δίκαιη ἀξίωση τῶν ἐργαζομένων γιὰ τὴ συμμετοχή τους στὴ διοίκηση τοῦ νοσοκομείου, γεγονὸς ποὺ πιστεύεται ὅτι θὰ συμβάλει στὴν πιὸ σωστὴ ἐπίλυση τῶν προβλημάτων τοῦ προσωπικοῦ, καθὼς καὶ στὴν ὁλοκλήρωση τῆς ἀποχουντοποίησης στὸ ΚΑΤ, ἑνὸς θέματος ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει γενικὰ ἄλυτο.

Ἡ ἀπεργία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ΚΑΤ προώθησε τὴν ἐπίλυση βασικῶν κλαδικῶν θεμάτων. Ἀλλ' ἡ συμμετοχὴ τῶν ἐργαζομένων στὴ διοίκηση δὲν ἱκανοποιήθηκε σ' αὐτὴ τὴ φάση. Ἐν τούτοις, ἡ ἀγωνιστικὴ προβολὴ αὐτῆς τῆς ἀξίωσης φανερώνει πὼς μέσα στὶς σημερινὲς συνθῆκες τοῦ κρατικομονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ στὴν Ἑλλάδα ἕνα τουλάχιστο τμῆμα τῶν ἐργαζομένων θεωρεῖ σκόπιμη κι ἀναγκαία τὴν κατάκτηση θέσεων στὰ κέντρα λήψεως ἀποφάσεων σὰν προϋπόθεση γιὰ μιὰ πιὸ σωστὴ ἐπίλυση καὶ τῶν οἰκονομικῶν τους ζητημάτων.

Οἱ ἐργαζόμενοι στὰ τρόλεϋ (τροχιοδρομικοὶ) κατέβηκαν σὲ ἀπεργία στὶς 27 τοῦ Μάρτη, μὲ κύριο θέμα τὴν ἀποχουντοποίηση τοῦ συγκοινωνιακοῦ Ὀργανισμοῦ «Ἠλεκτροκινήτων Λεωφορείων Περιοχῆς Ἀθηνῶν Πειραιῶς» (ΗΛΠΑΠ), ποὺ βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ κράτους.

Εἶναι γνωστὸ πὼς οἱ ὁδηγοὶ καὶ εἰσπράκτορες τῶν τρόλεϋ, διεκδικώντας τὰ δικαιώματά τους, εἶχαν κατέβει σὲ ἀπεργία τὴν ἐποχὴ τῆς δικτατορίας, στὶς 27 Αὐγούστου 1973. Μιὰ ἄλλη ἀπεργία τῶν ἐργαζομένων στὰ τρόλεϋ, στὶς 29 τοῦ Νοέμβρη 1974, εἶχε μικτὸ χαρακτήρα. Μ' αὐτὴ ζητοῦσαν τὴν ἱκανοποίηση οἰκονομικῶν διεκδικήσεων καὶ κλαδικῶν αἰτημάτων, ταυτόχρονα ὅμως (κι ἀπ' ἀφορμὴ τὸ ποιὸς θὰ τοποθετηθεῖ στὴ θέση τοῦ γενικοῦ Διευθυντῆ ΗΛΠΑΠ) ὑπερασπίστηκαν τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς τους, καὶ μάλιστα μὲ τρόπο ἀποφασιστικό, στὴ λήψη τῶν ἀποφάσεων βασικῆς σημασίας γιὰ τὸν Ὀργανισμό.

Χαρακτηριστικὰ τῶν δύο αὐτῶν ἀπεργιῶν –ὅπως καὶ τῆς τελευταίας– στάθηκαν ἡ ἀπόλυτη ἑνότητα τῶν ἐργαζομένων, ἡ ὁμόθυμη καὶ χωρὶς ἐξαίρεση συμμετοχή τους στὸν ἀπεργιακὸ ἀγώνα κι ἡ ἀποφασιστικότητά τους νὰ φθάσουν στὴ νίκη. Κι ἦταν τόσο ἔκδηλα αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά, ποὺ δὲν ἀργοῦσαν νὰ πετυχαίνουν οἱ ἀπεργοὶ τοὺς στόχους τους.

Σὲ σχέση μὲ τὶς προηγούμενες ἀπεργίες τῶν ἐργαζομένων στὰ τρόλεϋ ἡ τελευταία διακρίνεται ἀπ' τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε χαρακτήρα καθαρὰ πολιτικό, ἀφοῦ πρόβαλε σὰν βασικὴ ἀξίωση τὴν ἀποχουντοποίηση τοῦ ΗΛΠΑΠ. Στὴ Γενική τους Συνέλευση, στὶς 21 του Μάρτη, οἱ τροχιοδρομικοὶ δὲν παραλείψανε φυσικὰ νὰ προβάλουν τὰ κλαδικὰ θέματά τους ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν τὴ στιγμὴ αὐτή. Ὅμως πῆραν ταυτόχρονα καὶ δυὸ ἄλλες σημαντικὲς ἀποφάσεις: Πρῶτο, ν' ἀγωνιστοῦν γιὰ τὴν ἀποχουντοποίηση στὸν ΗΛΠΑΠ, δεύτερο νὰ προωθήσουν μιὰ πιὸ οὐσιαστικὴ συμμετοχή τους στὴ διοίκηση τοῦ Ὀργανισμοῦ.

Τὰ αἰτήματα αὐτὰ θάταν περισσότερο σωστὸ νὰ λέγαμε πὼς δὲν τάχει συνειδητοποιήσει ἀπόλυτα τὸ σύνολο τῶν τροχιοδρομικῶν. Ἀκόμα καὶ τὸ πιὸ προχωρημένο κομμάτι τους φαίνεται νὰ τάχει ἀντιληφθεῖ μὲ τρόπο ὄχι ὁλοκληρωμένο, ἐκτὸς ἴσως ἀπὸ ἐξαιρέσεις. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι παράδοξο, γιατὶ ἡ πολιτικὴ συνείδηση δὲν γεννιέται αὐθόρμητα, ἀλλὰ δημιουργεῖται μέσα ἀπὸ μιὰ συνειδητὴ πράξη καὶ διαδικασία. Ὁπωσδήποτε ὅμως καὶ τὰ δυὸ τοῦτα αἰτήματα ἐκφράζουν σ' αὐτὴ τὴν ὁρισμένη στιγμὴ τοὺς πόθους τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῶν ἐργαζομένων στὰ τρόλεϋ. Πρόκειται, ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, γιὰ συγκεκριμένες ἀξιώσεις γιὰ τὶς ὁποῖες ἔχουν τὴ διάθεση ν' ἀγωνισθοῦν, πράγμα ποὺ τὸδειξαν, ἄλλωστε, στὶς 27 τοῦ Μάρτη.

Ἡ ἐκδήλωση τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἀπεργιας, μὲ τὶς συγκεκριμένες ἀξιώσεις ποὺ ὑπογραμμίστηκαν, προσδιορίζει καὶ τὸ βαθμὸ μιᾶς κατ' ἐξακολούθηση αὐτονόμησης (στὸν τελευταῖο καιρὸ τῆς δικτατορίας καὶ μέσα στὶς σημερινὲς συνθῆκες) τῶν τροχιοδρομικῶν ἀπέναντι στὸ σύνολο τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τούτης τῆς ἐποχῆς, ἀπ' τὸ ὁποῖο –καὶ τὸ τονίζουμε αὐτὸ ἰδιαίτερα– μὲ κανένα τρόπο δὲν ἀποσπῶνται, ἀλλὰ κι ἀπέναντι στὸ ὁποῖο ἀποκτοῦν κατὰ διαστήματα ἕνα βαθμὸ προοδευμένης αὐτονόμησης. Εἶναι νομίζω χαρακτηριστικὸ ὅτι στοὺς ἐργάτες ὁποιοδήποτε κομμάτι τους δὲν ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸ σύνολο τῆς τάξης τους, ὅσο κι ἂν κάτω ἀπὸ ὁρισμένες συνθῆκες κατὰ κάποιο τρόπο αὐτονομεῖται. Ἄλλωστε ἡ αὐτονόμηση αὐτὴ ἔχει τὶς ἐπιδράσεις της πάνω στὸ σύνολο τῆς ἐργατικῆς τάξης καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ διακρίνουμε σ' ὅλο αὐτὸ τὸ φαινόμενο ἕνα διαλεκτικὸ χαρακτήρα προόδου καὶ κίνησης πρὸς τὰ ἐμπρός.

Ἡ σχετικὴ αὐτονόμηση τῶν τροχιοδρομικῶν εἶναι ἀποτέλεσμα μιᾶς διαδικασίας ποὺ ξεκίνησε ἀπ' τὸ τέλος τοῦ 1972 καὶ μέσα στὴν ὁποία οἱ ἐργαζόμενοι κατάφεραν νὰ πάρουν πραγματικὰ τὴ διοίκηση τοῦ μοναδικοῦ στὸν κλάδο σωματείου τους στὰ χέρια τους καὶ μ' ἐπικεφαλῆς πρόσωπα τῆς ἐμπιστοσύνης τους νὰ τ' ὁδηγήσουν ἔξω ἀπὸ τὰ χουντικὰ συνδικαλιστικὰ καλούπια. Σήμερα εἶναι πολὺ καλὲς οἱ προοπτικὲς τόσο γιὰ τὴν καλυτέρευση τῶν ὅρων τῆς δουλειᾶς τους, ὅσο καὶ γιὰ τὴ δημιουργία συνθηκῶν πιὸ οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργαζομενων στὴ λήψη τῶν βασικῆς τοπ λάχιστον σημασίας θεμάτων. Ἐπειδὴ ὅμως προσπάθεια αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει (ὅπως δὲ εἶχε καὶ μέχρι σήμερα) χαρακτήρα αὐθόρμητα ἀλλὰ συνειδητῆς ἐνέργειας καὶ δράσης, ἡ πάρα πέρα πορεία πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ ἐξαρ τᾶται τόσο ἀπ' τὸ βαθμὸ τῆς ὡρίμανσης τῶν ἴδιων τῶν τροχιοδρομικῶν, ὅσο κι ἀπ' τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τὸ ὁποῖο ὅμως σὰν σύνολο αὐτὴ τὴ στιγμὴ βρίσκεται κυριαρχημένο ἀπ' τὴν οἰκονομικὴ σκέψη καὶ δράση (χωρὶς οὔτε ἡ τελευταία νάναι προχωρημένη).

Τὴν ἴδια μέρα τῆς ἀπεργίας τῶν τροχιοδρομικῶν, 27 τοῦ Μάρτη, ἄρχισε –ἀπ' τὶς 6 τὸ ἀπόγευμα– κι ἡ 24ωρη ἀπεργία τῶν συντακτῶν καὶ μαζὶ καὶ τῶν τεχνικῶν τύπου, σ' ἔνδειξη διαμαρτυρίας γιὰ τὴν κακοποίηση δυὸ δημοσιογράφων ἀπὸ ἀστυνομικὰ ὄργανα στὸ διάδρομο δικαστηρίων κατὰ τὴν ὥρα τῆς ἐκπλεσης τῶν καθηκόντων τους. Ἡ συμμετοχὴ ἦταν καθολική, χωρὶς καμιὰ ἀπόλυτα παρεφωνία σ' ὁποιοδήποτε τομέα. Θεωρεῖται πὼς στὰ χρονικὰ τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσιογραφικοῦ συνδικαλισμοῦ ἀπεργιακὴ ἐκδήλωση γιὰ πρώτη φορὰ πῆρε τέτοια ἔκταση.

Ἔτσι ἐπὶ ἕνα 24ωρο δὲν μεταδόθηκαν δελτία εἰδήσεων ἀπ' τοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς καὶ φυσικὰ καμιὰ ἐφημερίδα δὲν ἐκδόθηκε τὴν Παρασκευή, 28 τοῦ Μάρτη.

Ἀπ' τὶς δυὸ ἀπεργίες ποὺ ἐκδηλώθηκαν, χωρὶς καμιὰ προσυνεννόηση, τὴν ἴδια μέρα –27 τοῦ Μάρτη– καὶ μὲ στόχους συγγενικούς, τῶν τροχιοδρομικῶν γι' ἀποχουντοποίηση, τῶν συντακτῶν καὶ τεχνικῶν τύπου γιὰ διαμαρτυρία ἐνάντια στὴ βία κρατικῶν ὀργάνων φαίνεται καθαρὰ πὼς οἱ ἐργαζόμενοι δὲν ἐννοοῦν ν' ἀνέχονται χωρὶς ἀντίδραση τὴ διατήρηση ἑνὸς κρατικοῦ μηχανισμοῦ στημένου ἀπὸ τὴ δικτατορία ποὺ παραμένει οὐσιαστικὰ ἄθικτος ἀπ' τὶς μεταχουντικὲς κυβερνήσεις (καὶ ἰδιαίτερα ἀπ' τὴ σημερινὴ) καὶ ποὺ – ὅπως εἶναι ἐπόμενο – μετέρχεται τὴ βία κι οὔτε θὰ πάψει νὰ καταφεύγει σ' αὐτή. (Εἶναι ὅμως ἀλήθεια πὼς βουλευτές, στελέχη κι ὀπαδοὶ τῆς «Νέας Δημοκρατίας» ἀγωνίζονται ἐνάντια στὴν προσπάθεια διατήρησης τοῦ χουντικοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, κι αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ παραβλεφθεῖ).

Ἐξ ἄλλου τὸ κλείσιμο τῶν βιβλιοπωλείων τῆς Ἀθήνας, στὶς 3 τοῦ Ἀπρίλη, σ' ἔνδειξη διαμαρτυρίας γιὰ τὶς τρομοκρατικὲς ἐνέργειες τῆς «Νέας Τάξης» δείχνει πὼς ὁλοένα εἰρηνικότερα στρώματα καὶ τάξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ κινητοποιοῦνται ἐνάντια στὴ φασιστικὴ τρομοκρατία καὶ βία.

Ἄλλωστε καὶ τ' ἀποτελέσματα τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἐκλογῶν στὶς 30 τοῦ Μάρτη δείχνουν καθαρὰ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς δραστηριοποιεῖται γιὰ νὰ μπορέσει ἡ χώρα μας νὰ προχωρήσει στὸ δρόμο τῆς Ἐλευθερίας, τῆς οὐσιαστικῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας καὶ τῆς πραγματικῆς Ἐθνικῆς Ἀνεξαρτησίας.

Θεόδ. Ε. Θεοδώρου

'75 Κυκλοφορεῖ
Τὸ Σάββατο
καὶ κάθε Σάββατο
'75 Διευθυντής:
Μανώλης Γλέζος

αφιέρωμα ελληνικός φασισμός

ΕΛΛΑΣ

21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ

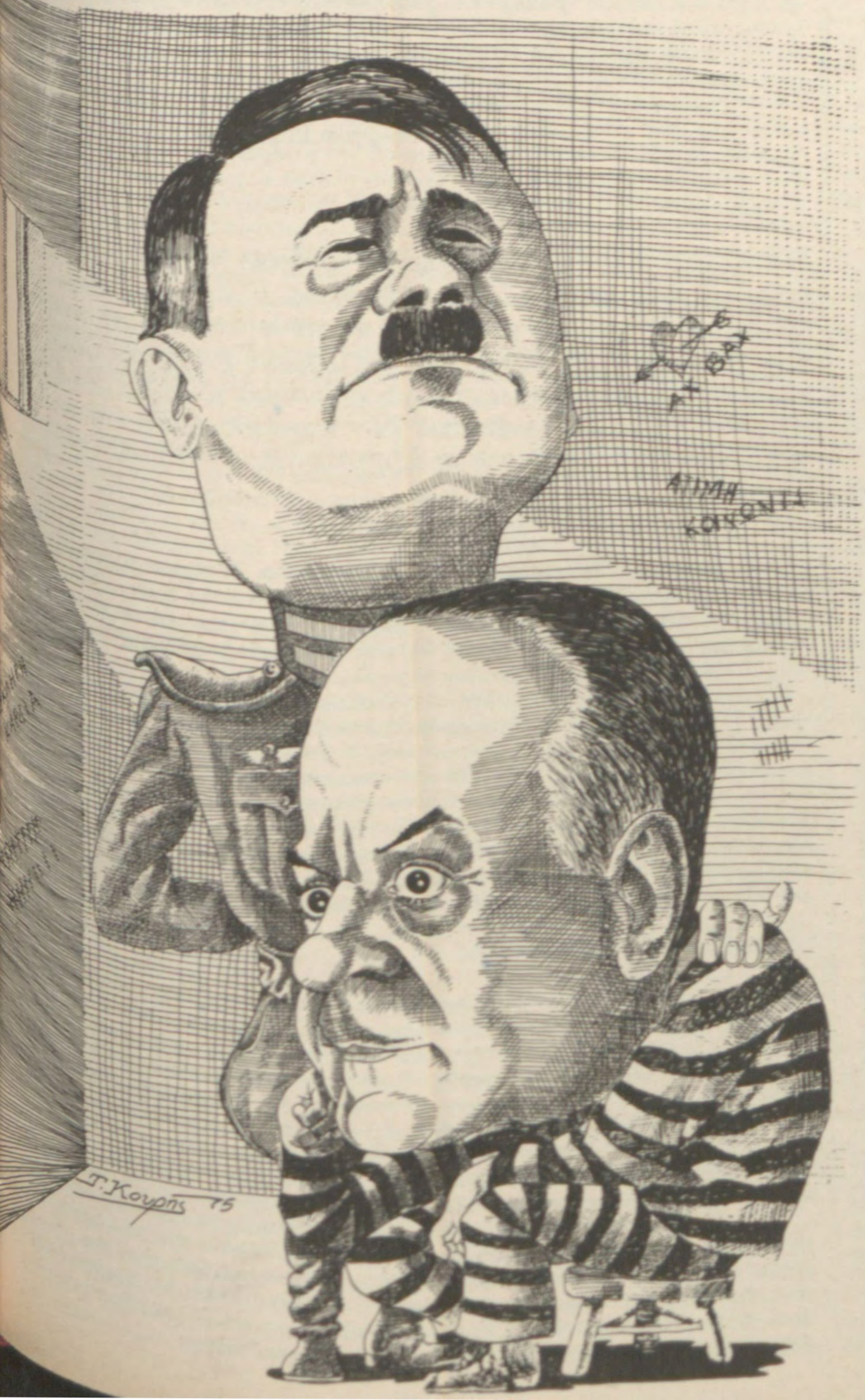

Κλείνουν, μεθαύριο, ὀχτὼ χρόνια ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ ὁ Παπαδόπουλος κι ἡ συμμορία του κατέλαβαν πραξικοπηματικὰ τὴν ἐξουσία. Σήμερα ὁ Λαός μας πασχίζει ν' ἀποχτήσει, ἐπιτέλους, Δημοκρατία. Καὶ νὰ τὴ στεριώσει. Νὰ τὴν κατοχυρώσει ἀπὸ τὸν κίνδυνο – ποὺ ὑπάρχει ὁλοζώντανος γύρω μας – νὰ τὴν ἀνατρέψει καὶ πάλι ἕνας ἄλλος, παρόμοιος ἢ πιὸ χυδαῖος καὶ πιὸ κτηνώδης, φασισμός.

Λογικό, λοιπόν, τούτη τὴν ὥρα, ν' ἀναρωτιόμαστε: τί ἦταν ὁ φασισμὸς ποὺ ζήσαμε; ποιὲς ἦταν οἱ ρίζες του; ποιὰ ἡ «ἰδεολογία» του; καὶ ποιὰ τὰ συστατικὰ στοιχεῖα του; ποιὲς οἱ σημερινὲς ἐπιβιώσεις τους; ποιοὶ κίνδυνοι μᾶς περιμένουν στὸ δρόμο πρὸς τὴ Δημοκρατία;

Σὲ τοῦτα – καὶ σὲ πολλὰ ἄλλα – ἐρωτήματα εἶναι ζωτικὴ ἀνάγκη ν' ἀπαντήσουμε. Μὲ σοβαρότητα. Ὑπεύθυνα. Διεξοδικά. Κι αὐτὸ κάνουμε μὲ τοῦτο τὸ μικρὸ «ἀφιέρωμά» μας: μιὰ πρώτη προσπάθεια νὰ ἀπαντήσουμε σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ καυτὰ τοῦτα ἐρωτήματα. Μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θ' ἀκολουθήσουν κι ἄλλες, πολὺ πιὸ ὁλοκληρωμένες ἀπαντήσεις. Ὥστε νὰ ξέρουμε. Καὶ σωστὰ νὰ ἑτοιμαζόμαστε.

Τὰ ἄνθη τῆς μωρίας...

Σταχνολογοῦμε ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Εὐάγγελου Σ. Παπαδόπουλου «ΤΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΕΝΟΣ ΗΓΕΤΗ Ἢ ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ», Ἀθήνα 1972.

Σελ. 8 - Παπαδόπουλος; Ποιὸς νὰ ἤτανε ἄραγε; Τὸν φανταζόμουν σκληρό, δυνατό, ἔξυπνο παλικάρι, τολμηρὸ καὶ τὸν ζήλεψα, εἰλικρινά. Θέλετε λόγω ἡλικίας, θέλετε ἀπὸ ἰδιοσυγκρασία οἱ δυναμικὲς στιγμὲς εἶχαν πάνω μου μεγάλη ἐπιρροὴ καὶ μὲ τραβοῦσαν. Τὸ δυναμικὸ στοιχεῖο ὑπὲρ αὐτῆς, ποὺ τὴ στερέωσε περισσότερο στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, μὲ μάγευε. Ἀνεξάρτητα ἂν αὐτὸ συνδυάζονταν μὲ τὴν πολιτικὴ καὶ ὁπωσδήποτε θὰ μποροῦσε νὰ κατηγορηθεῖ ἀπὸ τοὺς δημοκρατικούς.

Σελ. 28. Μέσα στὸ σπίτι του μιὰ ὑπηρέτρια βοηθᾶ στὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ ποὺ δέχεται περήφανα τὸ χαρακτηρισμὸ «λοχία» καὶ εἶναι τὸ δεξὶ χέρι τῆς κυρίας Δ. Παπαδοπούλου. Γιὰ τὸν Γ. Παπαδόπουλο ἡ σπιτικὴ γαλήνη καὶ ἡ ἀγάπη τῆς γυναίκας του εἶναι ἕνα καθημερινὸ ξεκούρασμα καὶ ἕνα καινούργιο ξεκίνημα γιὰ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωΐ.

Σελ. 57. Οἱ Ἕλληνες σήμερα βλέπουν στὸ πρόσωπο τοῦ Γ. Παπαδόπουλου τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶναι: Ἰδεαλιστὴς – δημοκράτης – ψύχραιμος – ἔξυπνος – μεθοδικὸς – ἔμπιστος – σοβαρὸς – πιστὸς – ἔνθερμος – δυνατὸς – ἐπίμων

Ἡ σωτηρία ἢ ἡ προδοσία;

Σελ. 73. Ἐλευθερία ὑπάρχει στὴ Ρωσία γιὰ τὸν κομμουνιστή, ἂν οἱ ἰδέες καὶ οἱ σκέψεις του συμφωνοῦν μὲ τὸ κόμμα. Ἐλευθερία ὑπάρχει καὶ στὴν Ἀμερική, ἂν οἱ ἰδέες καὶ οἱ σκέψεις σου συμφωνοῦν μ' ἐκεῖνες τοῦ ἐκδότη τῶν ἐφημερίδων. Οἱ ἀντιφρονοῦντες στὴν πρώτη, καταντοῦν, ὅπως ὁ Ντάνιελ καὶ Σινιάφσκυ, στὰ ψυχιατρεῖα. Οἱ ἀντιφρονοῦντες στὴ δεύτερη ψάχνουν νὰ βροῦν τρὰστ ἐνημερώσεως ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψει νὰ ἐκφραστοῦν. Ὑπάρχει ἀσυδοσία καὶ ἐντελῶς φιλελεύθεροι νόμοι περὶ τύπου.

Σελ. 74. Καλὴ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἰσότητα. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν τὶς ἐπιθυμεῖ. Ἀλλὰ ὅλα εἶναι συνάρτηση

Ἡ ἰδεολογία τῆς Ἑφταετίας

Ἕνα «ΠΙΣΤΕΥΩ» σκοταδιοῦ σ' ἕνα λειβάδι * «μαργαρίτες»

γιὰ νὰ γελᾶμε καὶ νὰ κλαῖμε

Τοῦ Γιώργου Σεφερτζῆ

Γιὰ νὰ μιλήσεις γιὰ ἕνα κινηματογραφικὸ ἢ θεατρικὸ ἔργο, ἔχεις νὰ πεῖς πολλά. Ἀπὸ ποῦ, ὅμως, ν' ἀρχίσεις καὶ ποῦ νὰ τελειώσεις, ὅταν μέσα στὰ στενὰ πλαίσια μιᾶς νύξης, ποὺ ἀναγκαστικὰ θἄναι ἕνα ἀφιέρωμα ἑνὸς περιοδικοῦ, πρέπει νὰ γράψεις κάτι σὲ λίγο χρόνο γιὰ τὸ πολιτικὸ ἔργο ἑνὸς θιάσου ποὺ ἄνοιξε στὶς 21 Ἀπριλίου 1967 καὶ κατέβηκε, πάνω στὴν τέταρτη πράξη του, στὶς 23 Ἰουλίου 1974.

Ἡ εἰρωνεία εἶναι μιὰ λύση, ἀλλὰ καὶ ἀδιέξοδο. Ἡ σατιρικὴ προσέγγιση τοῦ αἴσχους δὲν εἶναι παρὰ ἕνας κλαυσίγελως μπροστὰ στὸ δράμα. Ἀλλὰ καὶ κάθε ἄλλη πιὸ σωστὴ καὶ διεξοδικὴ πραγμάτευση τοῦ θέματος εἶναι ἀναγκαστικὰ τόσο στενὰ ὁριοθετημένη ποὺ θἄναι ὁπωσδήποτε ἀνεπαρκής. Στὴν καλύτερη περίπτωση σπίθα γιὰ μιὰ παραπέρα συζήτηση.

Ἀρχικὴ σκέψη γιὰ τὸ κομμάτι ποὺ ἀκολουθεῖ, ἦταν ἡ ἰδεολογία τῆς ἑφταετίας. Τὸ ψάξιμο φέρνει στὴν ἐπιφάνεια ἕνα ἄφθονο ὅσο καὶ διασκεδαστικὸ ὑλικό. Τὰ πράγματα περιπλέκονται μέσα σ' ἕναν ὄγκο μωρολογιῶν, ἀκόμα περισσότερο. Τὸ θέμα, βέβαια, δὲν εἶναι γιὰ παιχνίδια, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα βγαίνει γρήγορα. Ἂν θέλετε, δὲν εἶναι καθόλου πρωτότυπο καὶ εἶναι μᾶλλον προκαθορισμένο, ἂν πάρει κανένας ὑπόψη του τὴ φύση καὶ τὴν καταγωγὴ τῆς δικτατορίας, τὸν τρόπο ποὺ διατηρήθηκε καὶ πολιτεύτηκε σὰν καθεστὼς καὶ τὰ συγκεκριμένα κείμενα ποὺ πραγματικὰ θἄξιζε τὸν κόπο, ἂν ὑπῆρχε χῶρος, νὰ παρουσιαστοῦν, ἔστω καὶ γιὰ τὴν τεράστια κωμικὴ ἀξία τους.

ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ Ἢ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ;

Τὸ συμπέρασμα ποὺ βγαίνει ἔρχεται νὰ σταματήσει τὴν πελαγοδρομία μέσα στὸ περιβόλι μὲ τὶς μαργαρίτες καὶ τὰ πιὸ ἀστεῖα θεωρητικὰ κατασκευάσματα. Παρ' ὅλες τὶς φιλότιμες προσπάθειες «τῶν θεωρητικῶν» γκαιμπελίσκων καὶ τὴν ἐφευρετικότητά τους σὲ ψεύδη, διαστρεβλώσεις καὶ ἁπλοϊκότητες, δὲν ὑπῆρξε καὶ μήτε δημιουργήθηκε ποτὲ «ἰδεολογία». Καὶ ὅ,τι ὑπῆρξε, ἦταν περισσότερο μιὰ μυθολογία μὲ δάνεια ἀπὸ τὶς κλασικὲς ἀρχὲς τοῦ μεγαλοϊδεατισμοῦ, τοῦ ἐθνικισμοῦ, τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ, τῆς θρησκομανίας καὶ θρησκοληψίας καὶ τῶν μικροαστικῶν τρίπτυχων «ἡσυχία-τάξη-ἀσφάλεια», «πατρὶς-θρησκεία-οἰκογένεια», ποὖχαν ἄλλωστε χάσει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὴν κοινωνικὴ καὶ ἱστορική τους βάση. Μὲ πολὺ ἄτσαλο καὶ προχειρολόγο τρόπο ἔγινε προπάθεια χρεωκοπημένη νὰ δοθοῦν μ' ἕνα τρόπο ἁπλοϊκό, ὥστε νὰ ἰσοπεδώνει καὶ νὰ φανατίζει, καὶ νὰ συνταιριαστοῦν φύρδην μίγδην ὅλα αὐτὰ στὸ δόγμα τοῦ «ἑλληνοχριστιανισμοῦ» καὶ τῆς «Ἑλλάδος τῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν». Ἔτσι ὥστε νὰ δοθοῦν κάποιες ἀφελεῖς προφάσεις, προσόψεις καὶ δικαιολογίες στὸ ρόλο τῶν συνταγματαρχῶν. Θὰ ἐπανέλθουμε παρακάτω.

... τῆς μισαλλοδοξίας

Πρίν, ὅμως, προχωρήσουμε γιὰ νὰ ὑποστηρίξουμε τὰ παραπάνω, θἄπρεπε νὰ συζητηθεῖ καὶ καθοριστεῖ ἡ ἔννοια τῆς «ἰδεολογίας». Ἢ νὰ ὁρίσουμε τί ἐννοοῦμε ὅταν λέμε ἰδεολογία τῆς δικτατορίας. Μιὰ τέτοια κουβέντα θὰ τράβαγε σὲ μάκρος. Γι' αὐτὸ θὰ ἁπλοποιήσουμε καὶ θὰ συντομεύσουμε κάπως τὰ πράγματα: Ἂν θεωρηθεῖ ἀπαραίτητη προϋπόθεση καὶ φορέας μιᾶς ἰδεολογίας μιὰ συγκεκριμένη καὶ καθορισμένη ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴ κοινωνικὴ τάξη, τότε ἡ ἰδεολογία εἶναι ἡ θεωρητική, ἂς ποῦμε, ἔκφραση τῆς συνείδησης μιᾶς τάξης γιὰ τὸν ἑαυτό της, ἡ ἔκφραση τῆς ἀνάγκης νὰ αὐτοβεβαιωθεῖ γιὰ νὰ κινηθεῖ πρὸς τὴν κοινωνική της δικαίωση, τὴν ἐπανάσταση, καὶ νὰ δικαιολογήσει τὶς πράξεις της. Μ' αὐτὸ τὸ πρίσμα, ἡ ἰδεολογία εἶναι μιὰ οἰκογένεια ἐννοιῶν μὲ συνοχὴ καὶ λειτουργικὲς μεταξύ τους σχέσεις, μέσα ἀπ' τὶς ὁποῖες ἐκφράζεται μιὰ συγκεκριμένη κοινωνικὴ ὁμάδα. Ἕνα σύνολο, δηλαδή, δοξασιῶν καὶ μύθων, ἀποδεκτῶν ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν «ἀλήθεια» τους, ποὺ δικαιώνουν τὶς δραστηριότητες καὶ προάγουν τὰ συμφέροντα μιᾶς τάξης.

Ἂν ὑπάρχει συμφωνία σ' αὐτά, τὸ ἀπριλιανὸ πραξικόπημα σὰν τέτοιο, σὰν ἐπιβολὴ ἀπ' τὰ πάνω, δὲν μποροῦσε νἄχει καὶ δὲν χρειάζονταν μιὰ ἰδεολογία. Δὲν ἔκφραζε ἡ χούντα καμιὰ τάξη ἢ ὁμάδα, ὥστε νὰ ἔχει ἀνάγκη τῆς συνοχῆς ἑνὸς ἰδεολογικοῦ σημείου ἀναφορᾶς. Χρησιμοποιήθηκε σὰν ἀναγκαστικὴ κίνηση γιὰ τὴ διαφύλαξη ἑνὸς κοινωνικοῦ καὶ οἰκονομικοῦ STATUS. Δὲν ἔχουμε, μ' ἕνα λόγο, νὰ κάνουμε μήτε μὲ στρατιωτικὸ κίνημα σὰν κι αὐτὰ ποὺ δημιούργησε ὁ ἐθνικοαπελευθερωτικὸς ἀγώνας τῶν ἀποικιοκρατούμενων λαῶν, μήτε μ' ἐπικράτηση φασιστικοῦ κόμματος. Γιὰ νὰ ὑπάρξει μιὰ συγκροτημένη ὁλοκληρωτικὴ ἰδεολογία, ποὺ θὰ βοηθοῦσε τὴν ἀνάπτυξη ἑνὸς φασιστικοῦ κινήματος, προϋποτίθεται ἕνα πολύμορφο πλέγμα ἱστορικῶν, κοινωνικῶν, οἰκονομικῶν, ψυχολογικῶν συνθηκῶν ὅπως στὴν προπολεμικὴ Γερμανία, ποὺ ὀξύνθηκαν περισσότερο ἀπὸ τὰ σφάλματα τῆς ἀριστερᾶς. Στὴ Γερμανία εἴχαμε μιὰ πρωτοφανῆ ἱστορικὴ συγκυρία πολλῶν παραγόντων ποὺ δημιούργησαν τοὺς Ναζὶ καὶ τὴν ψυχολογία τοῦ φασισμοῦ, σὰν ἔκφραση, μέσα στ' ἄλλα, ἑνὸς ἐκκρεμοῦς καὶ μόνιμου ἐθνικοῦ παράπονου. Σὲ μιὰ κοινωνία καὶ παράδοση ποὺ δὲν εἶχαν γνωρίσει τοὺς καρποὺς μιᾶς πετυχημένης ἀστικῆς ἐπανάστασης, μεταφέρονται οἱ καθυστερημένες μορφὲς φεουδαλικῆς δουλοπαροικίας καὶ ὑποταγῆς. Ὁ ἐθνικισμὸς παύει νὰ ἐνσαρκώνει τὸ ἰδανικὸ τῆς ἀπελευθέρωσης τῶν καταπιεσμένων λαῶν καὶ γίνεται ἰδεολογία τῆς ἐξάπλωσης καὶ τῆς κυριαρχίας, ποὺ γεννάει σωβινιστικὰ καὶ ρατσιστικὰ συναισθήματα. Αὐτὰ ἑνώνονται μ' ἕνα παρουσμένο μιλιταρισμό, ποὺ ἔρχεται σὰν συνέπεια τῆς συσσώρευσης τῶν προβλημάτων τῶν ὥριμων καπιταλιστικῶν χωρῶν, γιὰ τὴ στρατιωτικὴ ὑποταγὴ τῶν ἀποικιακῶν κτήσεων. Φουντώνει τὸ «ἐθνικὸ παράπονο» σὰ συνέπεια τῆς καθυστερημένης ἀνάπτυξης καὶ μέσα σ' ἕνα κλίμα μιᾶς δραματικῆς μεταλλαγῆς, τὰ μπλοκαρισμένα καὶ ταλαιπωρημένα στὴν κοινωνικὴ πόλωση στρώματα λοῦμπεν καὶ μικροαστῶν, βρίσκουν διέξοδο στὴν παραζάλη τοῦ Ναζισμοῦ. Τοὺς προσφέρεται μιὰ ἰδεολογία κομμένη στὰ μέτρα τους, στὴν κατάλληλη στιγμή. Ζητοῦν ἐκδίκηση καὶ ἐθνικὴ δικαίωση στὸ ἔδαφος τῆς ἀνομοιογενοῦς καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης, ποὺ εὐθύνεται καὶ γι' αὐτοὺς καὶ γιὰ τὸν παγκόσμιο πόλεμο. Σύμφωνα μὲ τὸν Χίλφερντινγκ «στὴ φυλετικὴ ἰδεολογία ἐμφανίζεται ἕνα ἐπιστημονικοφανὲς ὑπόβαθρο, τῆς ἐπιθυμίας τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου, ποὺ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἐκδηλώνει τὴν αἰτία καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς λειτουργίας του».

Στὴν περίπτωση τῆς Ἑλλάδας δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχουν ἀνάλογες ἀντιστοιχίες. Μιὰ μισοαποικιακὴ καὶ καθυστερημένη, ὑπὸ ἀνάπτυξη, καπιταλιστικὴ χώρα, βγαλμένη ἀπὸ ἕνα ἐμφύλιο πόλεμο, πρέπει νὰ παίξει, ἐπίσης, τὸν κύριο στρατηγικὸ ρόλο προωθημένου προτεκτοράτου ποὺ τῆς ἐπιφυλάσσει ἡ κυρίαρχη πιὰ καπιταλιστικὴ δύναμη, οἱ Ε.Π.Α. Σὰν κληρονομιὰ τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἔμεινε ἕνα καθορισπικὸ γιὰ τὶς παραπέρα ἐξελίξεις καὶ τὰ ἰδεολογικοπολιτικὰ στηρίγματα χάσμα πρωτοφανῶν διαστάσεων, πολιτικό, ἰδεολογικὸ καὶ πολιτιστικό, ἀνάμεσα στὴ λεγόμενη «ἐθνικοφροσύνη» καὶ τὰ λείψανα τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων. Ἐπιβλήθηκαν μεσαιωνικὰ ἤθη, ὁλοκληρωτικὴ καὶ σκοταδιστικὴ κουλτούρα. Μέσα σ' ἕνα πλαίσιο ὅπου ἡ ἀστικὴ τάξη εἶχε ἀτυχήσει στὴ δικιά της οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη, ἀλλὰ καὶ συγκρότηση καὶ ἐπιβολὴ ἑνὸς σταθεροῦ δικοῦ της ἰδεολογικοῦ συστήματος ἀναφορᾶς, πέρασε καὶ ἐδραιώθηκε παντοῦ ἕνα στεῖρο ἀντικομμουνιστικὸ πνεῦμα, ποὺ ἀπέκλειε ἀπὸ κάθε ἀστυχὴ κοινωνικῆς ἢ πολιτιστικῆς ζωῆς κάθε μὴ ἀντιδραστικὸ ἁπλῶς στοιχεῖο. Κομμουνιστὲς καὶ μὴ διανοούμενοι ἀπομονώθηκαν καὶ ἐξουδετερώθηκαν. Αὐτὴ ἡ ἀπομόνωση λειτούργησε ἀρνητικὰ στὶς τάξεις κυρίως τῶν κομμουνιστῶν, τοὺς ὁδήγησε σ' ἕνα Ζντανοφικὸ μονολιθισμό, ποὺ ἐπέτεινε ἀκόμα περισσότερο τὸν ἐξοστρακισμό τους καὶ τὴν ἀνικανότητά τους νὰ παρέμβουν κάπως, ἔστω καὶ στὴν πνευματικὴ κίνηση. Αὐτὸ στοίχισε τὴν ἐσωστρέφεια καὶ τὸ ἀπολιτικὸ τῆς μὴ κομμουνιστικῆς καὶ κυρίαρχης κουλτούρας. Διοχετεύθηκε σὲ μεταφυσικὰ καὶ ἠθογραφικὰ προβλήματα, περιχαρακώθηκε σ' ἕνα μακριὰ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα κομφορμισμὸ κι ἔμεινε ἄθικτη ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κριτικῆς σκέψης στὴ Δ. Εὐρώπη. Τὸ κράτος ἔλεγχε κάθε πνευματικὴ κίνηση καὶ κατασκεύασε ἕνα ἀπαρχαιωμένο ἐκπαιδευτικὸ σύστημα. Τὰ πάντα εἶχαν παραδοθεῖ στὴν «ἀντικομμουνιστικὴ ἐπαγρύπνηση» καὶ τὴν ἰδεολογία τῆς τῶν «ἑλληνοχριστιανικῶν παραδόσεων». Ἀπὸ ἄποψη κοινωνικῶν καὶ κρατικῶν δομῶν παντοῦ περιφέρονταν ὁ μύθος τοῦ κινδύνου κομμουνιστικῆς τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου ὅπου ζοῦν. Καὶ ὅλα πρέπει νὰ τὰ ἀντιμετωπίζουμε κάτω ἀπὸ ἕνα πρίσμα ἐθνικό. Δὲν μπορεῖς, ἐπειδὴ θέλεις ἐσὺ τὴν ἐλευθερία, νὰ ἀφήνεις τὸν κομμουνιστὴ χάριν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς νὰ σὲ σφάζει μὲ τὸ κονσερβοκούτι ἢ νὰ παραχωρεῖ τὴ Μακεδονία στὴ Βουλγαρία. Δὲν μπορεῖς, ἐπειδὴ ἐσὺ θέλεις τὴν εἰρήνη, νὰ μένεις ἀπροετοίμαστος καὶ νὰ εἶσαι εὐάλωτος στὶς κατακτητικὲς διαθέσεις τοῦ γείτονα.

Φιλελεύθερος εἶναι ὁ Γ. Παπαδόπουλος, ἀλλὰ ὅταν τὸ καλεῖ τὸ καθῆκον, θὰ ἐφαρμόσει μιὰ τακτικὴ ποὺ ἐνδεχομένως νὰ σὲ περιορίσει, γιὰ νὰ σὲ σώσει.

Σελ. 76. Γ. Παπαδόπουλος: «Τὸ ἄτομον, ὃν συγκεκροτημένον ἐξ ὁμματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος, εἰς τὴν ἔκφρασιν αὐτοῦ τοῦ τρισυποστάτου τῆς προσωπικότητός του πάντοτε πρὸ τῶν μεγάλων προβλημάτων ἐξεδήλωνε τὰς μεγάλας ἀδυναμίας, τὰς ἀδυναμίας ποὺ προκύπτουν ὅταν τὴν λογικὴ ἐπικαλύπτει τὸ συναίσθημα ἢ τὸ ἔνστικτον.... Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ ξαναγίνει Ἄνθρωπος. Εἶναι ἀνάγκη, ἐμεῖς ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ θεοῦ, ποὺ βοηθήσαμε τὸν κόσμο νὰ βγεῖ μέσα ἀπὸ τὴ Ζούγκλα, πρέπει νὰ νιώθουμε τὴν ὑποχρέωση, νὰ ξαναδώσουμε εἰς τὸν κόσμο τὸ φῶς ποὺ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὶς παραδόσεις μας».

Σελ. 76. Εἶναι ἀναμφισβήτητο τὸ γεγονὸς ὅτι μετὰ τὴν συγκρότηση τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους νέα ἤθη καὶ ἔθιμα Βαυαρικῆς προελεύσεως ἦρθαν καὶ μπῆκαν στὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων ποὺ σὲ ἄλλες περιπτώσεις ἀπὸ μίμηση καὶ σ' ἄλλες ἀπὸ ἐπίσημη ἐπιβολὴ ἀποξένωσαν

Προπαγανδιστικὸ τετράπτυχο γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ καὶ τοὺς τουρίστες.

... τῆς ἐθνικοφροσύνης

Οἱ μπούκες τῶν τάνκς δείχνουν νὰ σκοπεύουν ψηλά. Ἦταν αὐτὸς ὁ στόχος τους;

τὸν λαὸ ἀπὸ τὶς ρίζες του. Ὁ ἑλληνισμὸς καὶ ἡ ὀρθοδοξία, οἱ δύο πηγὲς τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, σκεπάστηκαν ἀπὸ τὰ φύλλα τοῦ «εὐρωπαϊσμοῦ», μὲ ἀποτέλεσμα οἱ Ἕλληνες νὰ πίνουν, χρόνια τώρα, τὸ θολὸ νερὸ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἀθεϊσμοῦ, τοῦ ἀναρχισμοῦ – στὶς μέρες μας καὶ τοῦ μοντερνισμοῦ. Καὶ οἱ βιβλιοθῆκες μας μὲ ὅλη τὴν κλασικὴ φιλολογία καὶ τὰ συναξάρια τῆς Παράδοσης, ἔμειναν ἀραχνιασμένα στὰ ράφια καὶ ἔδωσαν τὴ θέση τους στὰ νέα μηνύματα τοῦ «Τσὲ» καὶ τοῦ Μαρκοῦζε. Λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφικὴ διερεύνηση δηλ. καὶ τὴ γαλήνη ποὺ προσφέρει στὴν ψυχὴ ἡ σοφία τῶν πατέρων, νὰ δεχόμαστε παθητικὰ τὸ ἄγχος καὶ τὰ ρεύματα τῆς Σορβόννης!...

Σελ. 78. Ἡ Ἐθνική μας κληρονομιὰ ἢ θὰ χαθεῖ μέσα στὸ δυτικοευρωπαϊκὸ συρφετὸ ἢ θὰ νικήσει καὶ θὰ προπορευθεῖ. Γιατὶ στοὺς λόγους τοῦ πρωθυπουργοῦ ποὺ ἀναφέρονται στὸ θέμα αὐτό, θὰ πρέπει κάθε φορὰ νὰ ἀναρωτιόμαστε ἂν συμφέρει, ἂν ἐξυπηρετεῖ, καὶ ἂν πρέπει ἡ Ἑλλάδα νὰ γίνει Εὐρώπη, ἢ Εὐρώπη Ἑλλάδα!

Ἡ Ἀργω...σωτήριος 21η Ἀπριλίου διανύουσα τὶς Συμπληγάδες πέτρες "τοῦ ἐπαράτου κομμουνισμοῦ".

Σελ. 79. Σήμερα, εἶναι ἴσως ἡ μοναδικὴ ἐποχὴ ποὺ ὁ ἕνας δὲν μπορεῖ νὰ κατηγορήσει τὸν ἄλλο γιὰ φασίστα! Διότι ἂν συγκρίνει τὰ καθεστῶτα ὅλων τῶν χωρῶν τῆς γῆς, τοὺς κυβερνῆτες, τὶς ἐνέργειές τους, καὶ τὶς σχέσεις ποὺ ἔχουν μεταξύ τους, τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα ποὺ διέπουν τὰ κράτη, τὴν δύναμη τῶν τράστ, τοῦ κεφαλαίου, τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ κυρίως τὴν τοποθέτηση ποὺ ἔχει ὁ καθένας. Πῶς νὰ ξεχωρίσεις σήμερα ποιὸς εἶναι ὁ δημοκράτης καὶ ποιὸς ὁ φασίστας; Ποιὸς εἶναι ὁ ἐλεύθερος καὶ ποιὸς ὁ ἀνελεύθερος;

Καὶ ἀπὸ τὰ «Συνθήματα ἐθνικῆς ἐπαναστάσεως 21ης Ἀπριλίου 1967» - ἀποσπάσματα λόγων Γ. Παπαδοπούλου (ἔκδοση ὑπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως, 1968)

Τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸ παρὸν τεῦχος ἀποσπάσματα λόγων καὶ συνθήματα προορίζονται ἵνα χρησιμοποιηθῶσι εἰς πᾶσαν κατάλληλον εὐκαιρίαν δι' ἀνταρσίας, καὶ τὶς θέσεις-κλειδιὰ κρατοῦσαν πάντα τὰ πιὸ ἀντιδραστικὰ στοιχεῖα τῆς δεξιᾶς.

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑΤΟΣ

Στὴν πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ κρίση ποὺ δημιούργησαν ἡ θεσμικὴ ἀνεπάρκεια τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ἡ ἀντιδραστικὴ ὀλιγαρχία καὶ ἡ ἀνάπτυξη τοῦ λαϊκοῦ κινήματος πρὶν τὸ 1967, δὲν ὑπῆρξε μπλοκάρισμα κάποιων κοινωνικῶν στρωμάτων ποὺ μπόρεσε νὰ προσεγγίσει καὶ νὰ ἐκφράσει ἰδεολογικὰ ἡ χούντα καὶ νὰ καταλάβει τὴν ἐξουσία. Ἡ συσσώρευση τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν προβλημάτων ὁδήγησαν τὶς μάζες στὴν πλατιὰ ἀντιπαράθεσή τους στὴν ὀλιγαρχία καὶ στὴ συσπείρωσή τους, ἀνοργάνωτες, βέβαια, γι' αὐτὸ κι εὐάλωτες στὴν Ε. Κέντρου. Τὸ 1963 οἱ μάζες αὐτὲς ἐπιβλήθηκαν καὶ τὴν ἔφεραν στὴν ἐξουσία. Τὸ κόμμα αὐτό, ὄντας φιλελεύθερο ἀστικό, μπόρεσε νὰ ἐκφράσει ὡς ἕνα βαθμὸ τὰ συμφέροντα τῶν πλατιῶν στρωμάτων καὶ νὰ ἀντιπροσωπεύει ἔτσι μιὰν ἐναλλακτικὴ λύση ποὺ θὰ θριάμβευε καὶ πάλι στὶς ἐκλογὲς τοῦ Μαΐου, σὰν πόλος συσπείρωσης καὶ τῶν μικροαστῶν. Χωρὶς νὰ ἀποσπαστεῖ ἀπὸ τὰ καπιταλιστικὰ συμφέροντα τῆς ἀστικῆς τάξης, παρεῖχε ἕνα πολιτικὸ φορέα ἀλλαγῆς, πού, ὡστόσο, σ' ἕνα ὁρισμένο μέτρο δέχονταν νὰ φάκτο τὴ δυναμικὴ ἐπίδραση τῆς νέας λαϊκῆς βάσης του, ποὺ τὰ συμφέροντά της πήγαιναν πιὸ μακριὰ ἀπὸ κεῖνα τοῦ ἀστικοῦ κεφαλαίου. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὰ τακτικὰ σφάλματα τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων, τότε, ποὺ κούρασαν καὶ ἀδυνάτισαν τὸ λαϊκὸ κίνημα, τὰ μικροαστικὰ στρώματα δὲν εἶχαν μείνει μετέωρα καὶ θὰ ἦταν καὶ αὐτὰ ποὺ θὰ ἐπέβαλλαν καὶ πάλι ἕνα κεντροαριστερὸ κέντρο.

Ἡ ἐπιταχυμένη ἐκβιομηχάνιση τῆς Ἑλλάδας δημιουργοῦσε καινούργιους ταξικοὺς συσχετισμοὺς καὶ δομές. Ἔσπαζε ἡ ἀπομόνωση καὶ κινητοποιόταν ἡ ἐπαρχία. Ἡ Δεξιὰ ἄρχιζε νὰ χάνει τὰ παραδοσιακότερα στηρίγματά της στὸν ἀγροτικὸ χῶρο. Ἐμφανίζονταν προοπτικὲς ἀνεπιθύμητων, γιὰ τὸ μονοπωλιακό, ξένο καὶ ἐγχώριο, κεφάλαιο ἀνακατατάξεων. Τὸ ἀστικὸ κόμμα τῆς Ε.Κ. ἐκτιμήθηκε περισσότερο σὰν ἐναλλακτικὴ λύση τῶν λαϊκῶν δυνάμεων παρὰ τοῦ κεφαλαίου. «Ἂν δοῦμε τὴ δικτατορία στὸ πλαίσιο τῶν μεταβολῶν ποὺ σχετίζονται μὲ τὴν ἐκβιομηχάνιση, ἡ δικτατορία ἐμφανίζεται σὰν ἡ προσπάθεια τῆς ντόπιας ὀλιγαρχίας, σὲ συνεργασία μὲ τὸ ξένο κεφάλαιο, νὰ κυριαρχήσει καὶ νὰ καθορίσει τὴ διαδικασία τῆς ἐκβιομηχάνισης κι ἔτσι νὰ ἐξυπηρετήσει τὰ συμφέροντά της στὴ φάση τῆς μεταβολῆς τοῦ χρηματιστηριακοῦ ἐμπορικοῦ κεφαλαίου σὲ βιομηχανικὸ κεφάλαιο» (Μ. Νικολινάκος).

Τὸ πραξικόπημα τῶν συνταγματαρχῶν ἦρθε γιὰ νὰ βάλει τὰ πράγματα στὴ θέση τους. Ἀναβίωσε τὸ μύθο τῆς κομμουνιστικῆς ἀνταρσίας καὶ ξαναπροσπάθησε νὰ ἐπαναφέρει μὲ τὴ βία τὴν κουλτούρα καὶ τὸ σκοταδισμὸ αὐτῶν ποὺ ἐπικράτησαν μετὰ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο. Συνέχισε τὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ τῶν προηγουμένων ἀστικῶν κυβερνήσεων, ἀλλὰ χωρὶς νὰ διακινδυνεύεται τώρα ἡ κοινωνικὴ ἡσυχία, τάξη καὶ ἀσφάλεια.

Στὴν προσπάθειά τους νὰ μικροαστικοποιήσουν καὶ νὰ προσεγγίσουν ἰδεολογικὰ κάποια στρώματα, ἐκμεταλλεύτηκαν τὶς ἰδιόμορφες ψυχολογικές, κοινωνικές, παραγωγικὲς κ.λπ. λειτουργίες καὶ ἀδυναμίες τῶν μικροαστῶν.

Ἔπρεπε νὰ ἀπευθυνθοῦν στὰ μύχια τῆς μικροαστικῆς ψυχολογίας. Νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὴν ἀναγκαιότητά τους, τῶν μικροαστῶν, γιὰ τὴν πίστη στὴν ἄρχουσα τάξη, ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴ θέση τους καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς προνομιακῆς σχέσης τους στὴν παραγωγή. Νὰ συνδεθοῦν μὲ τὴν κοινὴ μικροαστικὴ ἰδεολογία γιὰ τὴ συντήρηση τῆς παράδοσης, τοὺς καθορισμένους τρόπους συμπεριφορᾶς στὴν κοινωνία, τὴ μίμηση τοῦ τρόπου ζωῆς τῶν μεγαλοαστῶν, τὴν πίστη σὲ ἐθνικὲς καὶ θρησκευτικὲς ἀξίες, τὴ ζήλεια πρὸς τὸν ἀστὸ καὶ τὴν «ἀπέχθεια» πρὸς τὸν ἐργάτη.

Ἔπρεπε νὰ προβληθεῖ καὶ νὰ λατρευτεῖ ἕνα πρόσωπο, «ὁ ἡγέτης». Ὁ ἡγέτης ποὺ λειτουργοῦσε κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωση τῶν «μεγάλων ἀνδρῶν», ἔτσι ὅπως περιγράφονται στὰ σχολικὰ βιβλία. Ἔξυπνος, σπινθηροβόλος, καλοσυνάτος, ἀλλὰ καὶ ἀπρόσιτος, ἀεικίνητος, λεβέντης. Κινεῖται σὲ μεγαλοπρεπῆ πλαίσια, βγάζει θεαματικοὺς-ἀλλοίμονο!- λόγους σὲ ἀσυνάρτητη καθαρεύουσα. Κάνει ἔργα, χτίζει ἐκκλησίες. Προσωποποιεῖ τοὺς πόθους τοῦ ἔθνους καὶ ἐκπληρώνει τὰ «τάματά» του. Πιστεύει στὸ Θεό, τὸν διακρίνει ἡ κατάνυξη καὶ ἔχει τὶς εὐλογίες μιᾶς θεοκρατικῆς ἐξουσίας μὲ τὴν ὁποία συμπορεύεται καὶ τὴν ἐνισχύει. Δαιμόνιος καὶ μεγαλοφυής. Ἐξάγγελνε τὰ πιὸ ἀσήμαντα πράγματα μὲ τὸν πιὸ ἐπίσημο καὶ παρανοϊκὸ τόνο. Σίγουρος γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ κύριος τῆς κατάστασης ἄνθρωπος. Τόσα χρόνια, ἀρκεῖ νὰ θυμηθοῦμε, πὼς ἐνῶ τὸ καθεστὼς ἐκπλήρωνε τὸ ρόλο του καλά, ἀρχικά, σταθεροποιημένο, ὁ «φωτισμένος ἡγέτης» δὲν σταμάτησε νὰ ἐξυφαίνει αἰφνιδιασμοὺς γιὰ τὸ παραμικρὸ καὶ πιὸ φυσιολογικό, ὅταν δὲν ὑπῆρχε λόγος, καὶ ὅταν κανεὶς δὲν μποροῦσε νὰ αἰφνιδιαστεῖ γιὰ τίποτα.

Ὁ πληθυσμὸς ἔπρεπε νὰ ἔχει τὴν ψευδαίσθηση πὼς συμμετέχει καὶ κατανοεῖ. Ἔπρεπε νὰ τοῦ καλλιεργηθεῖ ἡ πνευματικὴ κτηνωδία τῆς ἁπλοϊκότητας καὶ τοῦ φανατισμοῦ. Ἔπρεπε νὰ γίνεται ἐπίκληση στὸν πατριωτισμό του καὶ στὸ ἔνδοξο παρελθὸν τοῦ ἑλληνισμοῦ. Τὸ κράτος ἔπρεπε νὰ φαντάζει σὰν ἐγγυητὴς τῆς καθαρότητας τῆς ὀρθοδοξίας, τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν ἀξιῶν.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ πραξικοπήματος ἡ ἐπίσημη προπαγάνδα προσπάθησε νὰ ἐξάψει καὶ πάλι τὰ τέρατα τῆς φαντασίας τῶν μικροαστῶν καὶ νὰ περάσει στὰ ἀρρωστημένα ὑποσυνείδητα –πού 'χαν ἀπὸ καιρὸ πρὶν προετοιμαστεῖ– μερικῶν μικροϊδιοκτητῶν καὶ κάμποσων νεαρότερων, κυρίως στρατιωτικῶν. Θεωρητικοποίησε τοὺς πιὸ ἀόριστους φόβους καὶ τὰ ἀπωθημένα. Ξαναζωντάνευε τὰ πιὸ νεκρὰ πράγματα καὶ πάθη μέσα σ' ἕνα ὄργιο ψεμάτων, διαστροφῶν τῆς πραγματικότητας, θολούρας πνιγμένης στὸ μυστικισμὸ καὶ τὴ φραστικὴ δῆθεν «θεαματικότητα» ἐκμεταλλευόμενη τὸ μετὰ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο σκοταδισμό, ὅπως περιγράφεται παραπάνω. Χωρὶς καμιὰ παραπανίσια ἐπεξεργασία ἡ ἰδεολογία τῶν Ἀπριλιανῶν φτιάχτηκε μ' ἕνα μίγμα ἀπὸ σπέρματα ἐκφυλισμένου φασισμοῦ, ἀπὸ ἐπαρχιώτικη φαντασιοπληξία καὶ βλακώδη μεταφυσικὴ μυθολογία. Δὲν ἦταν τίποτα παραπάνω ἀπὸ τὸ ἀπαύγασμα ποὺ ἀκούγαμε, σὲ μιὰ γλώσσα τῆς «πιάτσας», στὴν Ἀσφάλεια, ἢ μὲ καθαρευουσιάνικη μεγαλοπρέπεια– ἄλλο συστατικὸ στοιχεῖο κι αὐτὸ– ἀπὸ τὰ μαζικὰ μέσα προπαγάνδας καὶ τὸ στόμα τοῦ «ἀρχηγοῦ». Μιὰ συμπύκνωση ἠλιθιότητας καὶ ἀσυναρτησιῶν. Μιὰ σειρὰ ἀσύνδετα καὶ αὐθαίρετα λεκτικὰ σχήματα ποὺ ἦταν μαζὶ ἁπλοϊκὰ καὶ ἀκατανόητα καὶ εἶχαν ἕνα ἀποτέλεσμα: τὴ σύγχυση.

Ὡστόσο ὅλα αὐτὰ ἦταν περισσότερο κατασκευὲς τῶν θεωρητικῶν τῆς Ἐφταετίας ποὺ γινόντουσαν γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ὕπαρξή τους καὶ νὰ ἰκανοποιήσουν τὶς θεωρητικὲς φιλοδοξίες τους καὶ λιγότερο ἐπειδὴ ἔβρισκαν οὐσιαστικὴ ἀπήχηση ἢ εἶχαν λειτουργία κοινωνική. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ καθεστὼς ἔμεινε ὄχι μόνο ἀπομονωμένο, ἀπὸ ἕνα λαὸ ποὺ στὴν ἀνημποριά του ἁπλὰ τὸ ἀνεχόταν, ἀλλὰ καὶ στὸ βαθμὸ ποὺ προσπάθησε νὰ ἀποκτήσει ὀργανωμένους καὶ φανατισμένους ὀπαδοὺς ἀπέτυχε. Τοῦ ἀρκοῦσε γιὰ τὴ συντήρησή του ὁ ἀποπροσανατολισμὸς τοῦ κόσμου.

Αὐτὸ τὸ πέτυχε ὅσο, σὺνεχίζοντας μὲ ἐπιτυχία – κι ἂς μὴν ξενίσει αὐτὸ – τὴν οἰκονομικὴ ἀναπτυξιακὴ πολιτικὴ τῶν προκατόχων κυβερνήσεων, μπόρεσε καὶ εἰσήγαγε, στρεβλώνοντας τὴν ἑλληνικὴ κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ δομή, τὴ φιλοσοφία τῆς κατανάλωσης καὶ τοῦ ἀπολιτικοῦ. Πρὶν ἀκόμα ἡ χούντα ἀρχίσει νὰ ἐπιτελεῖ τὴν ἀληθινὴ λειτουργία της, μὲ προνόμια στὴ ναυτιλία καὶ τὰ ξένα μονοπώλια, πῆρε εὐνοϊκὰ γιὰ τοὺς ἀγρότες καὶ ἐργάτες μέτρα καὶ δημιούργησε μιὰ ἐπιφάνεια εὐημερίας.

Σ' αὐτὸ βοηθήθηκε πολὺ τόσο ἀπὸ τὸ ἔδαφος πού 'χε προετοιμάσει ἡ ἐκβιομηχάνιση καὶ τὸ ἀναπτυξιακὸ πρόγραμμα τῆς Ἑλλάδας, ὅσο καὶ ἀπὸ μιὰ διεθνὴ συγκυρία γεγονότων. Σ' ἕνα τέτοιο καθεστὼς δὲν χρειαζόταν ἀπὸ ἰδεολογικὴ ἄποψη παρὰ μιὰ παραγωγὴ ψευδαισθήσεων, ποὺ θὰ ἐπέτρεπαν στὸ κράτος νὰ φέρει σὲ πέρας τὸν πραγματικὸ ρόλο του. Ἀπ' τὴ μιά, λοιπόν, κινήθηκε ἕνα ὁλόκληρο σύστημα ἀφηρημένων ἠθικῶν καὶ ἐθνικῶν ἀξιῶν, διακηρύχτηκε ἡ ἱερότητα τῶν παραδόσεων καὶ τῆς ἱστορίας, τὴν ὥρα ποὺ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ διοχετεύονταν παντοῦ ἕνα πνεῦμα καὶ μιὰ πρακτικὴ τεχνοκρατίας καὶ ἀδιαφορίας, διαφθορᾶς καὶ χρηματισμοῦ, ἀποπροσανατολισμοῦ καὶ ἐκμαυλισμοῦ. Ἐνισχύθηκε κάθε παρασιτικὸς τομέας, ἐμπορευματικοποιήθηκε ὁ ἀθλητισμός, τὰ ποδοσφαιρικὰ μὰτς ἔγιναν γεγονότα καὶ ἡ παιδεία μεταφέρθηκε στὰ σήριαλ τῆς τηλεόρασης καὶ τὸν «ἄγνωστο πόλεμο», ὅπου ἕνας ἄλλος συνταγματάρχης, Βαρτάνης αὐτὴ τὴ φορά, ἀγωνίζεται καὶ σώζει τὸ ἔθνος.

Ἂν θεωρήσουμε τὸ 15χρονο σχέδιο ἀνάπτυξης, ποὺ ἐκπόνησε μὲ ἀγνώστους ἡ χούντα, σὰν τὸ πιὸ ἀξιοπρεπὲς δεῖγμα τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἰδεολογικοῦ της ὑπόβαθρου, εἶναι καὶ αὐτὸ ἐνδεικτικὸ τῶν ἀντιφάσεων, ἀλλὰ καὶ τοῦ ποιοῦ ποὺ ἀντιπροσώπευε ἡ κυβέρνηση.

Μέσα σὲ μιὰ ἀφηρημένη καὶ ἀναπόδειχτη ὁρολογία, φρασεολογία καὶ βυζαντινολογία, ἐκθέτονται οἱ καθοριστικὲς «ἐθνικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες» καὶ οἱ «ἱκανότητες» τοῦ λαοῦ καὶ τοποθετεῖται σὰ στόχος ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἐμπιστοσύνης μεταξὺ ὅλων τῶν ἐπιπέδων τῆς κοινωνικῆς καὶ δημόσιας ζωῆς. «Ἡ Ἑλλὰς δὲν δύναται νὰ προεκτείνη τὸ μέλλον της χωρὶς νὰ δεσμεύεται ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ πνευματικοῦ της πολιτισμοῦ» (τόμος Α΄, σελ. 1). Ἡ ἀνάπτυξη «διὰ νὰ εἶναι ἀποδεκτὴ ἠθικῶς, πρέπει νὰ πραγματοποιῆται μὲ τὴν ἐνδεδειγμένην πειθαρχίαν καὶ μὲ γνώμονα τὰς ἐθνικὰς ἀξίας» (τόμος Α΄, σελ. 1). Σὰν ἄλλος κύριος στόχος διακηρύσσεται ἡ πλήρης «ταχεῖα καὶ ὀργανικὴ ἔνταξις» τῆς χώρας στὸν «εὐρωπαϊκὸν καὶ δυτικὸν κόσμον, ὅπου καὶ ἀνήκει». Ἐξυμνεῖται ὁ ρόλος τοῦ ξένου κεφαλαίου, ἀλλὰ μὲ τὴν πεποίθηση πὼς ἐμεῖς θὰ δώσουμε τὴν πνευματική μας ἀκτινοβολία καὶ θὰ ἐκσυγχρονιστοῦμε μὲ «παράλληλον διαφύλαξιν τῆς ἐθνικῆς ταυτότητος» (τόμος Α΄, σελ. 58). Καὶ παρ' ὅλο ποὺ κοινωνικὲς διαφορὲς δὲν ὑπάρχουν στὴν πραγματικότητα, «ἐν τούτοις μεταξὺ μερίδος τοῦ πληθυσμοῦ ὑφίσταται ἡ ἀντίληψις ὅτι προνομιοῦχοι καρποῦνται εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν τὰ ἀγαθὰ τῆς προόδου. Ἡ ἀντίληψις αὐτὴ ἐπηρεάζει ἀρνητικῶς τὴν κοινωνικὴν συνοχήν» (τόμος Α΄, σελ. 15).

Μέσα στοὺς δυὸ ὀγκώδεις τόμους –ἔκδοση τοῦ ΚΕΠΕ– εἰσάγεται προγραμματικὰ ὁ κρατικὸς μονοπωλιακὸς καπιταλισμὸς τῆς Δύσης, ἐνῶ συγχρόνως προβάλλεται ὁ ρόλος τοῦ κράτους ποὺ φροντίζει ὥστε νὰ μὴν ὑπάρξει κανένα ἐμπόδιο πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ποὺ θὰ καθυστερήσει ἢ θὰ ματαιώσει τὴ γρήγορη καπιταλιστικὴ ἀνάπτυξη. Ἡ δικτατορία ἔτσι αὐτοκαθορίζει, λοιπόν, τὸ ρόλο της σὰν καθεστὼς τῆς ὀλιγαρχίας ποὺ ἐξασφαλίζει τὴ διαδικασία τῆς ἀνάπτυξης καὶ τὸν ὁλοκληρωτικὸ ἔλεγχο τῆς κοινωνίας (βλέπε καὶ τόμος Α΄, σελ. 60).

Γιώργος Σεφερτζῆς

... τὰ ἄνθη τοῦ κακοῦ

δλων τῶν μέσων διαδόσεως (ραδιόφωνον - τηλεόρασις - μεγάφωνα - τῦπος). Ἐνδείκνυται ἐπίσης ὅπως ταῦτα ἀποτελέσουν κατευθυντηρίους γραμμὰς γιὰ διαλέξεις καὶ λοιπὰς ἐκδηλώσεις ἠθικῆς καὶ ἐθνικῆς διαπαιδαγωγήσεως.

Παράκλησις ὅπως κάθε σχόλιον ἐπὶ τῶν συνθημάτων καὶ κάθε πρότασις ἐπὶ νέων τοιούτων ἀποστέλλεται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως, Γενικὴ Διεύθυνσις Τύπου καὶ Πληροφοριῶν.

Ἐὰν ἡ ὀρθὴ Ἑλληνικὴ ἀντίληψις τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας εἶναι καθαρὰ θέσις τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρατίας, τότε φιλοδοξοῦμεν νὰ χαρακτηρίζωμεν ἑαυτοὺς καὶ νὰ ἀπαιτῶμεν ἀπὸ ὑμᾶς νὰ χαρακτηριζώμεθα ὡς πλέον δημοκρατικοὶ πάσης ἄλλης μορφῆς...

Δὲν εἴμεθα σκανδαλοθῆραι. Εἴμεθα καθαρισταὶ κόπρου Αὐγείου. Θὰ ἐκκαθαρίσωμεν ὄχι ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, ὅτι θὰ πετάξωμεν λάσπη εἰς τὰ μοῦτρα τοῦ οἱουδήποτε. Δὲν μᾶς πταίει κανείς. Πταίομεν ὅλοι διότι ἐφθάσαμεν εἰς τὰ χάλια αὐτά...

Τὴν εὐθύνην ἀναλαμβάνουν οἱ ἀκέραιοι καὶ οἱ ἄξιοι. Αὐτοὶ δὲν ζητοῦν τὴν περιχαράκωσίν των εἰς τοὺς τύπους καὶ τὸ γράμμα τοῦ νόμου.

Τὸ δυσκολώτερον ἔργον ποὺ εὑρέθη παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν τὸ ἔργον τοῦ χειρισμοῦ τῶν ἀνθρώπων...

Τὸ δίπτυχον τοῦ ἑλληνοχριστιανισμοῦ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ – ΑΓΑΠΗ εἶναι θρονιασμένο στὸ βάθρο τῆς παιδείας, δι' αὐτὸ καὶ τὴν καταστήσαμεν ἐντελῶς δωρεάν...

Βαδίζομεν ἕναν δρόμον δύσκολον καὶ μεστὸν ἐμποδίων. Ἕνα δρόμον διερχόμενον διὰ τῆς ζούγκλας τῶν καταλοίπων τοῦ ἁμαρτωλοῦ παρελθόντος τῆς συνοδοιπορίας γιὰ ἐν μέσω τῶν φθοροποιῶν ζιζανίων τῆς προπαγάνδας τοῦ ἐπαράτου κομμουνισμοῦ...

Σήμερον ὅλοι οἱ καλοὶ Ἕλληνες εἴμεθα ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΑΙ...

Ἡ ἐκκλησία μας εὑρίσκεται πλέον μέσα εἰς τὸ πλοῖον. Αἱ ἀκολουθίαι Χριστουγέννων καὶ Πάσχα εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ναυτικῶν. Ἑλλὰς Ἑλλήνων Χριστιανῶν.

Τέλος, ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴ «Φιλοσοφία μιᾶς συγχρόνου Ἑλληνοχριστιανικῆς ἐπαναστατικῆς Ἀναγεννήσεως», τοῦ Γ. Παρασκευοπούλου (Ἰούνιος 1974)

Σελ. 8. Κοινωνικὸν σῶμα δυνάμεθα κατὰ συνέπειαν, νὰ ὀνομάσωμεν τὸ ψυχολογικὸν σῶμα, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται μὲ τὴν γενικὴν σύγκλισιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν δραστηριοτήτων τῶν ἀτόμων μιᾶς κοινωνίας πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῶν κοινῶν αὐτῶν ἰδανικῶν, τὰ ὁποῖα καὶ ἀποτελοῦν τὴν πυρηνικήν του διάταξιν.

Σελ. 12. Τὸ οἰκονομικὸν κατὰ συνέπειαν πρόγραμμα οἱασδήποτε κυβερνήσεως, ὁπωσδήποτε βεβαίως ἔχει διὰ τὸν λαὸν σημαντικὴν ἀξίαν, πιθανώτατα εἶναι ἀρτιώτερον τῶν ἀντιστοίχων προγραμμάτων σπουδαστῶν ἀνωτάτων πνευματικῶν οἰκονομικῶν ἱδρυμάτων ἐπὶ σχετικῶν αὐτῶν διατριβῶν, διότι στηρίζεται καὶ ἐπὶ τῆς ἀναλόγου ἐμπειρίας τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ ἡ ὑλοποίησις αὐτοῦ τοῦ προγράμματος θὰ ἐξαρτηθῆ ἀπολύτως ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν συνοχήν, ἡ δὲ διατήρησις τῶν ἐπιτευγμάτων, ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις καὶ ἡ ἐν γένει πολιτιστικὴ ἀνάπτυξις ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν τοῦ λαοῦ.

Σελ. 25. Μέχρι σήμερον ἡ «Ἑλλὰς Ἑλλήνων Χριστιανῶν» ὑπῆρξεν σύνθημα ἀναγραφὲν ἐπὶ χιλιάδων πινακίδων ἀνὰ τὰς ὁδούς, τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς πατρίδος, σύνθημα ποὺ ἐλέχθη ἐκ χειλέων μόνον ὑπὸ ἑκατοντάδων ὁμιλητῶν, τέλος ποὺ ἔσβυσε μὲ τὸν χρόνο καὶ ἀπὸ τὰς πινακίδας καὶ ἀπὸ τὰ χείλη τῶν ὁμιλητῶν κι' ὅμως ἔπρεπε καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ γίνη ὁ οἶκος τῆς ψυχῆς ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων.

Διαχειρισταὶ τῆς Ἑταιρείας ὡρίσθησαν διὰ τοῦ Καταστατικοῦ οἱ 1) Μαρία Ἐλευθερίου Κουβίδη, σπουδάστρια, κάτοικος Ἀθηνῶν (ὁδὸς Πελοποννήσου ἀριθ. 144—Ἀργυρούπολις) Ἑλληνὶς ὑπήκοος καὶ β) Ἔλιο Γκαετάνο Μασσαγκράντε, ἐπιχειρηματίας, κάτοικος Ἀθηνῶν (ὁδὸς Πελοποννήσου ἀριθ. 144—Ἀργυρούπολις, Ἰταλὸς ὑπήκοος.

Τὸ συστατικὸν ἔγγραφον τῆς Ἑταιρείας (Καταστατικὸν) κατετέθη παρὰ τῷ Γραμματεῖ τοῦ Πρωτοδικείου Ἀθηνῶν καταχωρισθὲν τὴν 18ην Ἀπριλίου 1974 εἰς τὸ κατὰ Νόμον τηρούμενον βιβλίον Ἑταιρειῶν ὑπ' ἀριθμὸν Γενικὸν 6457 καὶ Εἰδικὸν 893.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Ἀπριλίου 1974

Ἡ Διαχειρίστρια
ΜΑΡΙΑ Ε. ΚΟΥΒΙΔΗ

(Ἀριθ. τριπλ. Ταμ. Γεν. Ἐσ. Ἀθ. 47556/74, Τ.Α. 5773)

Γιὰ πρώτη φορὰ στὴ δημοσιότητα τὸ καταστατικὸ (ἀπόσπασμα) τῆς ἑταιρίας τῶν νεοφασιστῶν «ΝΟΣΤΟΣ» (ΦΕΚ. 648/29-4-74). Γνωρίζουν οἱ ὑπηρεσίες σας, κ. Γκίκα, τὴ διαχειρίστρια τῆς ἑταιρίας Μαρία Κουβίδου; Μήπως σᾶς λέει τίποτα ἡ κοινὴ διεύθυνση κατοικίας της μὲ τὸν Μασσαγκράντε;

RISTORANTE VERONA
E.T.E.E. "NOSTOS" Ltd.
Mitropoleos 12-14 Tel. 32.26.583
ATENE
Via Kodrou n. 5
Plaka - Atene
Tel. 32.34.361

Ἕνας ἀπὸ τοὺς καταλόγους τοῦ «ΒΕΡΟΝΑ». Γκαρσόνια στὸ «ΒΕΡΟΝΑ» ἦταν ὁ Ἄντζελο Ἄντζελι, ὁ «μαῦρος βομβιστής», καὶ ὁ PIERRO τῶν ἐπεισοδίων τῆς 25ης Μαρτίου. Ὁ πρῶτος συνελήφθη καὶ στεγάζεται στὸν Κορυδαλλό, ὁ δεύτερος ποῦ βρίσκεται ἄραγε, κ. Γκίκα;

Δίπλα στὸν σμηνίτη Ἀρ. Καλέντζη ὁ Ι. Μάγγος, τακτικὸς θαμώνας στὴ «ΒΕΡΟΝΑ» – καὶ ὄχι βέβαια γιὰ τὶς σπεσιαλιτέ της σπὰ Spaghetti.

ΜΠΟΡΕΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΝΑ ΘΕΣΗ ΤΕΡΜΑ ΣΤΗ ΝΕΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ;

Γιὰ πολλοστὴ φορὰ ὁ κ. Γκίκας δηλώνει τὴν ἀδυναμία τῶν ὑπηρεσιῶν του νὰ προστατεύσουν τὴ δημόσια τάξη, κάτι ποὺ κάνει τὸ Ὑπουργεῖο του τίτλο κενὸ καὶ αὐτοσαρκαζόμενο.

Τὸ «ΑΝΤΙ», ποὺ πρῶτο ἀπεκάλυψε τὴν ὑπόθεση τῶν νεοφασιστῶν στὴ χώρα μας, καὶ ἰδιαίτερα τὸ ἡγετικὸ κλιμάκιο τῆς «ORDINE NUOVO», παρουσιάζει στὸ τεῦχος του αὐτὸ μερικὰ ἀπὸ τὰ πολλὰ στοιχεῖα ποὺ ἔχει στὰ χέρια του καὶ διερευνᾶ κάθε ἡμέρα.

Μ' ὅσα γράφονται φανερὰ κι ὅσα, περισσότερα, ὑπονοοῦνται, βγαίνουν μιὰ σειρὰ ἀπὸ ἀποκαλυπτικὰ συμπεράσματα:

1) Τὸ Ὑπουργεῖο Δημοσίας Τάξεως δὲν χαρακτηρίζεται μόνο ἀπὸ ἔλλειψη ἀποτελεσματικότητος ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἔλλειψη πρωτοβουλίας. Εἴμαστε σὲ θέση νὰ γνωρίζουμε πὼς ὅσα δημοσιεύουμε πρὸς τὸ παρὸν δὲν τὰ ἔχει στὰ χέρια του, γιατὶ ἁπλούστατα δὲν τὸ ἀναζήτησε.

2) Ἡ περίπτωση τῆς «Νέας Τάξεως» φαίνεται νὰ διαγράφει μιὰ σειρὰ σταθερῶν φάσεων, ποὺ τὶς χαρακτηρίζει ἡ κλιμάκωση τῶν τρομοκρατικῶν της μεθόδων. Μιὰ ἐντυπωσιακὴ συρροὴ γεγονότων, μὲ προσωρινὲς μόνο κορυφώσεις τὸ κρυφὸ μαχαίρωμα τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τὶς προκλητικὲς ἐκδηλώσεις τῆς 25ης Μαρτίου, δείχνει καθαρὰ τὴ μεθόδευση μὲ τὴν ὁποία προετοιμάζεται τὸ ἑπόμενο στάδιο, τὸ περισσότερο ἐπικίνδυνο. Ἀπὸ μερικὰ στοιχεῖα ποὺ ἀποκαλύπτουμε στὸ τεῦχος αὐτὸ καὶ ἀπὸ ἄλλα σπουδαιότερα, ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν, ἀρχίζουν νὰ γίνονται φανερὲς οἱ λογῆς σκοτεινὲς συνδέσεις ποὺ κρύβονται πίσω ἀπὸ τὸν μετωπικὸ τίτλο «Νέα Τάξις».

3) Βασισμένος στὴν ἀνοχή, στὴν ἀνικανότητα καὶ τὴ δυσπιστία τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κ. Γκίκα, ἕνας ἀριθμὸς ἑτερόκλητων ἀντιδημοκρατικῶν στοιχείων (νεοφασίστες, μεταξικοί, χουντικοὶ πολλῶν ἀποχρώσεων καὶ διαβαθμίσεων) ὀχυρώνονται καὶ συσπειρώνονται καθημερινὰ γύρω ἀπὸ τὴ «Νέα Τάξη». Ἡ ἀποκάλυψή τους, ἀπὸ τὸ «ΑΝΤΙ» ἢ παράλληλες πηγές, θὰ προκαλέσει αἴσθηση στὴν Κυβέρνηση, στὶς ὑπηρεσίες τοῦ κ. Γκίκα καὶ στὸν Ἑλληνικὸ λαό.

Μιὰ σειρὰ συνεργατῶν τοῦ «ΑΝΤΙ» πραγματοποίησαν γιὰ λογαριασμό του τὶς σχετικὲς ἔρευνες, σχηματίζοντας ἕναν ἀποκαλυπτικὸ φάκελο, γιὰ σκοτεινὰ πρόσωπα καὶ πράγματα γύρω ἀπὸ τὴ «Νέα Τάξη».

Ἂν καὶ στὶς ἀναζητήσεις του τὸ «ΑΝΤΙ» ἀντιμετώπισε συχνὰ τὴν καχυποψία καὶ τὸν κίνδυνο, προσπάθησε ν' ἀνοίξει γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ τὸ δρόμο.

Τὸ «ΑΝΤΙ» θέτει εὐχαρίστως τὰ στοιχεῖα του ὑπ' ὄψη τῆς Κυβερνήσεως (ὄχι ὅμως στὸν κ. Γκίκα). Πιστεύουμε πὼς ἀποτελοῦν μιὰ γερὴ βάση γιὰ νὰ προχωρήσει ἀρκετὰ στὸ ὅλο πλέγμα τῶν σκοτεινῶν συνδέσεων τῆς «Νέας Τάξεως».

Ὡστόσο ἐμεῖς θὰ συνεχίζουμε πάντα τὴν ἔρευνά μας – ἀθόρυβα καὶ μὲ προσοχή. Κι ἂς ἐλπίσουμε πὼς σύντομα θὰ συναντηθοῦν τὰ βήματά μας μὲ τὶς ὑπηρεσίες τοῦ κ. Γκίκα.

Μιὰ σειρὰ πρώτων στοιχείων παρουσιάζεται ἀπὸ τὶς σελίδες τοῦ τεύχους αὐτοῦ. Εἶναι προσεχτικὰ διαλεγμένα γιὰ δυὸ λόγους: Πρῶτον, γιατὶ εἶναι ἀπόλυτα ἔγκυρα καὶ δὲν ἐπιδέχονται καμιὰ ἀμφισβήτηση καὶ δεύτερον γιὰ νὰ μὴν τυχὸν δυσχεράνουν τὴν ἔρευνά μας σὲ ἄλλα σημεῖα, ποὺ διερευνῶνται αὐτὸ τὸν καιρό.

Μὲ βάση τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ποὺ παραθέτουμε σήμερα:

1) Ἀποδεικνύεται ὅτι πέρα ἀπὸ τὴ στενὴ σχέση καὶ συνεργασία τῶν Ἰταλῶν μὲ τοὺς Ἕλληνες νεοφασίστες σὲ ἀρκετὰ ὑποπτες ἐπιχειρηματικὲς ὑποθέσεις (ΝΟΣΤΟΣ, VERONA), ὑπῆρχε ἀνάλογη κοινὴ σὲ προκλητικὲς δημόσιες ἐμφανίσεις (25η Μαρτίου). Οἱ ὑπηρεσίες τοῦ κ. Γκίκα θὰ πρέπει νὰ σταματήσουν πλέον τὸ προσφιλές τους «ὄργανα τῆς διεθνοῦς ἀναρχίας» καὶ, κάνοντας στροφὴ 180 μοιρῶν, νὰ ἀναζητήσουν καὶ τὶς νυχτερινὲς δραστηριότητες Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων νεοφασιστῶν.

2) Οἱ Κλεμέντε Γκρατσιάνι καὶ Ἔλιο Μασσαγκράντε (ἀρχηγὸς κα

Τὸ «ΑΝΤΙ» συνεχίζει τὴν ἔρευνα καὶ φέρνει στὸ φῶς νέα στοιχεῖα, γιὰ τοὺς πλοκάμους ποὺ ἁπλώνει παντοῦ ἡ «Νέα Τάξη».

ὑπαρχηγὸς τῆς ORDINE NUOVO) εἶχαν στενὲς ἐπαφὲς μὲ Ἕλληνα ἐπιχειρηματία. Γνωρίζουμε καὶ τόπους συναντήσεών τους καὶ τὸ εἶδος τῶν ἐπιχειρήσεων ποὺ εἶχαν σχεδιάσει. Μὲ τὸν ἴδιο ἐπιχειρηματία εἶχε μόλις πρόσφατα ἐπαφὲς ὁ συλληφθεὶς «μαῦρος βομβιστὴς» Ἄντζελο Ἄντζελι.

3) Οἱ Ἰταλοὶ νεοφασίστες καὶ οἱ Ἕλληνες ὁμόφρονές τους προσπάθησαν ἀρκετὲς φορὲς νὰ ἐμπλέξουν στὰ σχέδιά τους τὴν Κυβέρνηση τοῦ κ. Καραμανλῆ καὶ τὴν παράταξή του. Στὰ μέσα Δεκεμβρίου ὁ Μασσαγκράντε καὶ ὁ Καλέντζης ἐπεσκέφθησαν τὸν Ὑπουργὸ Συγκοινωνιῶν κ. Γ. Βογιατζῆ καὶ τοῦ ζήτησαν νὰ τοὺς χορηγήσει ἄδεια ἰδιωτικῆς σχολῆς ἀλεξιπτωτιστῶν. Ὁ κ. Βογιατζῆς νομίζουμε ὅτι ἔχει ὑποχρέωση νὰ ἀποκαλύψει ποιοὶ τὸν παρέσυραν νὰ τοὺς δεχτεῖ καὶ νὰ συζητήσει μαζί τους καὶ τί ἀκριβῶς περιελάμβανε ἡ πρότασή τους.

Παράλληλα Ἰταλοὶ (ἑλληνομαθεῖς) καὶ Ἕλληνες νεοφασίστες προσπάθησαν νὰ διεισδύσουν στὴ νεολαία τῆς «Νέας Δημοκρατίας» (ΟΝΝΕΔ) μὲ σκοπὸ νὰ τὴν ἐκθέσουν μὲ «προβοκάτσιες». Ἐγιναν ὅμως σύντομα ἀντιληπτοὶ καὶ ἐξεδιώχθησαν. Ὡστόσο, σύμφωνα μὲ ἀπολύτως ἔγκυρες πληροφορίες μας, οἱ προσπάθειές τους συνεχίζονται μέσω ἄλλων προσώπων. Ἡ ΟΝΝΕΔ, λοιπόν, ἠρθε ἡ ὥρα νὰ τοὺς ἀποκαλύψει δημόσια.

4) Τὸ «ΑΝΤΙ» ἀποκαλύπτει ὅτι γνωστοὶ Ἰταλοὶ νεοφασίστες καὶ κυρίως ὁ Μασσαγκράντε διατηροῦσαν καὶ διατηροῦν μεγάλες καταθέσεις στὴν «Τράπεζα Ἀττικῆς» τοῦ Στρατῆ Ἀνδρεάδη καὶ συγκεκριμένα στὸ ὑποκατάστημά της ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου 19.

Ἡ Κυβέρνηση ἔχει ὑποχρέωση νὰ γνωστοποιήσει τὰ ποσὰ ποὺ ὁ Μασσαγκράντε εἶχε καταθέσει στὴν Τράπεζα αὐτὴ καὶ τοὺς χρηγούς του ἀπὸ τὴν Ἑλβετία. Κι ἀκόμα, ποιῶν ἦταν οἱ δυὸ ὑπογραφὲς ποὺ εἶχε ἀπαραιτήτως κάθε ἐπιταγὴ τοῦ Μασσαγκράντε. Τέλος μὲ ποιὰ χρήματα καὶ ἀπὸ ποῦ πληρώθηκαν οἱ δυὸ ἀκάλυπτες ἐπιταγὲς τοῦ Μασσαγκράντε τὸν Αὔγουστο 1974 καὶ τὸν Ἰανουάριο 1975.

5) Στὸ Post Restante ἐξωτερικοῦ τοῦ κεντρικοῦ ταχυδρομείου ὑπάρχουν ἀπὸ καιρὸ δυὸ συστημένες ἐπιστολὲς ἐπ' ὀνόματι τῆς ἑταιρίας τῶν Μασσαγκράντε - Καλέντζη «ΝΟΣΤΟΣ». Ἡ Κυβέρνηση ἔχει ὑποχρέωση νὰ ἀνακοινώσει τὸν ἀποστολέα καὶ τὸ περιεχόμενο τῶν ἐπιστολῶν αὐτῶν.

6) Λίγες μέρες πρὶν συλληφθεῖ ὁ Μασσαγκράντε ἤλθε σὲ ἐπανειλημμένες ἐπαφὲς μὲ τέσσερα ἄτομα, τῶν ὁποίων γνωρίζουμε τὴν ταυτότητα καὶ ἄλλα στοιχεῖα. Μέχρι νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἀνακοινώσουμε κάθε τι σχετικό, ἀπολύτως ὑπεύθυνα, μπορεῖ ἡ κυβέρνηση νὰ μᾶς ἀπαντήσει τί ἔχουν ὑπ' ὄψη τους οἱ ἁρμόδιες ἀρχές;

7) Τί μπορεῖ ἡ Κυβέρνηση νὰ ἀνακοινώσει γιὰ τυχὸν σχέσεις τῶν Ἰταλῶν τῆς «ORDINE NUOVO» μὲ Ἕλληνες τεταρτοαυγουστιανοὺς καὶ μὲ στελέχη τῆς ΕΟΚΑ Β΄ ποὺ βρίσκονται στὴν Ἀθήνα ἀπὸ καιρό;

8) Ἔχει στοιχεῖα ἡ κυβέρνηση γιὰ νὰ ἀποκλείσει ἢ νὰ βεβαιώσει τὴν ἐνεργὸ συμμετοχὴ τῆς συμμορίας Μασσαγκράντε καὶ ἄλλων νεοφασιστῶν στὸ Πολυτεχνεῖο καὶ στὴν ἐπίθεση κατὰ τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας τὸν Ἰούλιο τοῦ 1974;

9) Γνωρίζει ἡ κυβέρνηση τὰ κέντρα ποὺ συχνάζουν σήμερα οἱ προκλητικοὶ νεοφασίστες, τὶς ἐπαφὲς ποὺ ἔχουν καὶ σὲ ποιὰ σπίτια ἢ ξενοδοχεῖα συγκεντρώνονται;

Ἐπαναλαμβάνουμε ὅτι τὸ «ΑΝΤΙ» συνεχίζει τὴν ἔρευνα (καὶ θὰ ἐπανέλθει μὲ περισσότερα στοιχεῖα). Στὸ μεταξύ, καλοῦμε τὴν κυβέρνηση νὰ ἀξιοποιήσει τὶς πληροφορίες ποὺ σήμερα δημοσιεύουμε καὶ νὰ κινηθεῖ πρὸς ὑποδεικνυόμενες κατευθύνσεις, δραστήρια καὶ χωρὶς καθυστέρηση. Αὐτό, φυσικά, ἂν ἔχει συνειδητοποιήσει τὸν κίνδυνο ἀπὸ τὴν κλιμακούμενη δραστηριότητα τῶν νεοφασιστῶν καὶ ἂν ἔχει τὴ θέληση καὶ τὴ δύναμη νὰ θέσει τέρμα στὴ φασιστικὴ πρόκληση καὶ νὰ προλάβει περισσότερο δυσάρεστα γεγονότα.

Ὡσαύτως δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 20016/30.5.74 συμβολαίου τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Συμβολαιογράφου ἡ Γενικὴ Συνέλευσις τῶν ἑταίρων ἐξέλεξεν εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐκ τῶν διαχειριστῶν τῆς Ἑταιρείας παραιτηθείσης Μαρίας Κουβίδη τὸν κ. Ἀριστοτέλην Ἡρακλέους Καλέντζην, τροποποιηθείσης σχετικῶς τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 18 τοῦ Καταστατικοῦ τῆς Ἑταιρείας.

Τὸ καταστατικὸ τῆς «ΝΟΣΤΟΣ» τροποποιημένο (ΦΕΚ. 1682/1-8-74). Νέος Διαχειριστὴς ὁ Ἀριστοτέλης Καλέντζης, μαζὶ μὲ τὸν ὑπαρχηγὸ τῆς ORDINE NUOVO Ἔλιο Μασσαγκράντε.

Προπύλαια 25 Μαρτίου: Μ. Καρακώστας καὶ Ἀρ. Καλέντζης καὶ – δίπλα, μὲ τὰ σκοῦρα γυαλιὰ – ὁ Ἰταλὸς PIERRO, γόνος πλούσιας οἰκογένειας τοῦ Μιλάνου καὶ σερβιτόρος μαζὶ μὲ τὸν Ἄντζελο στὴ «ΒΕΡΟΝΑ». Καλέντζης, Καρακώστας, Μάγγος, PIERRO καὶ ἄλλοι γνωστοὶ (περίπου 15) ξεκίνησαν ἀπ' τὶς Στῆλες τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ μέσω Συντάγματος κατέληξαν στὰ Προπύλαια γιὰ τὴν κορύφωση τῆς ἑορταστικῆς τους ἐκδήλωσης. Ἂν στὴ δίκη ἐξετάστηκαν οἱ συνθῆκες τῶν ἐπεισοδίων, τί ἔκαναν τὰ ἀστυνομικά σας ὄργανα, κ. Γκίκα, γιὰ τὴ διερεύνηση τῆς προετοιμασίας των; Ἡ συμμετοχὴ τοῦ PIERRO στὴν ὁμάδα δὲν κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ὑπηρεσιῶν σας, κ. Γκίκα;

Προπύλαια 25 Μαρτίου. Ὁ «δυναμικὸς» Νικ. Μιχαλολιάκος, γνωστὸς τεταρτοαυγουστιανός... Ἡ 4η Αὐγούστου εἶναι γνωστὴ – καὶ τὰ στελέχη της γνωστά. Ἡ Ἱερὴ Συμμαχία(;) δὲν παρακίνησε τὸ ἐνδιαφέρον σας, κ. Γκίκα;

Ὁ κ. Γκίκας ἐδήλωσε ὅτι ἡ Ἀστυνομία, ἀπασχολουμένη μὲ συχνὲς ἐκλογές, διαδηλώσεις κ.λπ. δὲν ἔχει οὔτε καιρό, οὔτε ... ἐπαρκῶς ἀριθμητικὴ δύναμη γιὰ ν' ἀσχοληθεῖ καὶ μὲ τὴ «Νέα Τάξη». Ἔτσι οἱ ἐν στολῇ ἀστυνομικοὶ ἐπενέβησαν γιὰ νὰ καταστείλουν τὰ ἐπεισόδια τῆς 25ης Μαρτίου (καὶ γιὰ νὰ προστατεύσουν τὴν ὁμάδα τῶν νεοφασιστῶν ἀπὸ τὸ ὀργισμένο πλῆθος). Ἀλλὰ δὲν πρόκειται γι' αὐτό, κ. Γκίκα! Κανεὶς δὲν ζήτησε ἀπὸ τὶς χιλιάδες τῶν ὀργάνων τῆς Τάξεως νὰ ἀσχοληθοῦν ἀποκλειστικὰ μὲ τὴ «Νέα Τάξη» (ἂν καὶ δὲν κατόρθωσαν νὰ συλλάβουν οὔτε ἕνα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἔγραφαν τὰ ἀπειλητικὰ συνθήματα ἔξω ἀπὸ τὰ βιβλιοπωλεῖα). Ἐκεῖνο ποὺ ζητήθηκε καὶ ζητεῖται, εἶναι νὰ ἀσχοληθοῦν οἱ εἰδικὲς ὑπηρεσίες τῆς Ἀστυνομίας μὲ τὴν ἀνακάλυψη καὶ σύλληψη τῶν ὀργανωτῶν τῆς «Νέας Τάξεως». Τώρα, ἂν οἱ ὑπηρεσίες αὐτὲς δὲν θέλουν ἢ δὲν μποροῦν νὰ τὸ πράξουν, εἶναι ἄλλο ζήτημα! Καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ δὲν ἀφορᾶ τὴν ἀριθμητικὴ δύναμη τῶν ἀστυνομικῶν ὀργάνων. Οὔτε τὶς συχνὲς ἐκλογές, τὶς ἀπεργίες καὶ τὶς διαδηλώσεις!

ΠΑΡΑ-ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ: ΝΕΟ ΜΠΟΥΜ ΕΡΓΚ ΤΗΣ ΕΡΕ

...ΠΟΥ ΧΤΥΠΗΣΕ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΡΕ

ΕΚΟΦ, Ἐλπιδοφόροι, Ἄλκιμοι καὶ 21η Ἀπριλίου

Τοῦ Ἀνδρέα Λεντάκη

Σὲ λίγο πρόκειται νὰ κυκλοφορήσει σὲ δεύτερη ἔκδοση τὸ βιβλίο μου «Οἱ νεοφασιστικὲς ὀργανώσεις στὴ Νεολαία», ποὺ εἶχε ἐκδοθεῖ ἀπ' τὴ Δημοκρατικὴ Κίνηση Νέων Γρηγόρης Λαμπράκης, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1963. Πρὶν ἀπὸ καιρὸ σ' ἐρώτηση τοῦ περιοδικοῦ «Πολιτικὰ Θέματα» (Νο 31, 15-21 Φεβρουαρίου 1975 σ. 29) εἶχα ἀπαντήσει πὼς δὲν σκοπεύω νὰ τὸ ξαναβγάλω ἄμεσα, γιατὶ ὁπωσδήποτε θὰ ἔπρεπε νὰ πάρω ὑπ' ὄψιν μου ἀφ' ἑνὸς τὰ νέα δεδομένα ποὺ χαρακτηρίζουν τὴ νέα πολιτικὴ πραγματικότητα τῆς Ἑλλάδας κι ἀφ' ἑτέρου νὰ γίνουν ἔστω καὶ οἱ στοιχειώδεις προεκτάσεις ἐκείνης τῆς περιόδου μέσα στὴν ἑπταετία, στοιχεῖο ἀπαραίτητο γιὰ τὴν ἐπανέκδοση. Γαιτὶ ἂν σήμερα ξαναβγεῖ τὸ βιβλίο μὲ τὴν ἴδια ἀκριβῶς μορφὴ τοῦ 1963, τότε ἀποτελεῖ μὲν μιὰ ἱστορικὴ συμβολὴ στὴ γνώση τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλ' ἀπ' τὴ μιὰ θὰ μοιάζει μὲ μιὰ θεατρικὴ παράσταση ποὺ ὁ συγγραφέας της δὲν ἔχει γράψει τὸ τέλος (κι αὐτὸ ἦταν ἡ ἑπταετία) κι ἀπ' τὴν ἄλλη παραγνωρίζει καὶ τὸ παρόν. Γιατὶ ἡ ἱστορία δὲν ἔχει τὴν ἔννοια μιᾶς ἁπλῆς πληροφόρησης γιὰ τὴν κάλυψη τῆς περιέργειας ἢ τῶν γνωστικῶν ἀναγκῶν τοῦ μελετητῆ, ἀλλὰ καὶ τῆς βοήθειας στὴ χάραξη μιᾶς σωστῆς πορείας στὸ παρὸν καὶ στὸ μέλλον. Γιατὶ τὸ μόνο ἀσφαλὲς κριτήριο ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸ μέλλον, εἶναι τὸ παρελθόν. Αὐτὴ ἡ σκέψη πρυτάνευσε καὶ τελικὰ ἀναθεώρησα τὴν προηγούμενη ἀπόφασή μου καὶ κάνω τὴ δεύτερη, ἀλλὰ διευρυμένη, ἔκδοση τῶν Νεοφασιστικῶν Ὀργανώσεων.

Θἄθελα νὰ διευκρινίσω τὸν ὅρο παρακρατικὲς ὀργανώσεις, γιατὶ δὲν εἶναι ἁπλῶς μιὰ ἰδιομορφία τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς ζωῆς τῶν τελευταίων χρόνων, ἀλλὰ κάτι ποὺ μπορεῖ νὰ ἐξηγήσει ἀπὸ μιὰν ἐνδιαφέρουσα σκοπιὰ τὰ γεγονότα τῆς τελευταίας δεκαετίας. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τὸ 1949 καὶ τὴ στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ ἥττα τῆς ἀριστερᾶς, ἀνέβηκε στὴν ἐξουσία ἡ δεξιά, ποὺ ἀνήγαγε τὸν ἀντικομμουνισμὸ σὲ κρατικὴ ἰδεολογία. Πολὺ σύντομα ἐνστερνίστηκε τὴν ἰδέα τῆς μονοπωλιακῆς ἄσκησης τῆς ἐξουσίας, γεγονὸς ποὺ τὴν ὁδήγησε μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια στὸ νὰ ταυτιστεῖ καὶ μὲ τὸ κράτος καὶ μὲ τὸ ἔθνος. Γιατὶ ἀφοῦ θὰ ἔπρεπε νὰ κυβερνάει πάντα ἐκείνη, τότε θὰ ἔπρεπε νὰ καλύψει ἰδεολογικὰ καὶ πολιτικὰ αὐτὲς τὶς ἐπιδιώξεις της, ἔτσι ποὺ νὰ δικαιώνεται ἡ τάση, ἡ προσπάθεια καὶ τὰ μέτρα ποὺ θἄπαιρνε πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι θεωρεῖ τὸν ἑαυτό της μοναδικὸ ἐκφραστὴ τῶν στιφερόντων καὶ τῶν ἰδεωδῶν τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ λαοῦ. Κατὰ συνέπεια δὲν ὑπάρχει καμιὰ ἄλλη πολιτικὴ δύναμη, κανένα ἄλλο πολιτικὸ κόμμα, ἔξω ἀπὸ αὐτήν, ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ πραγματώσει. Ἄρα ἡ ἄνοδος στὴν ἐξουσία ὁποιουδήποτε ἄλλου κόμματος, σημαίνει θανάσιμο κίνδυνο γιὰ τὸ ἔθνος. Ἡ μονοπώληση αὐτὴ τοῦ πατριωτισμοῦ ὁδηγεῖ ἄμεσα ἀπὸ πρακτικὴ ἄποψη στὴν ἀνάγκη τῆς πάση θυσία μονοπώλησης τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴ δεξιά. Καὶ λέω πάση θυσία, γιατὶ στὴν περίπτωση ποὺ οἱ λαϊκὲς μάζες δὲν τὴν ἀκολουθοῦν, θὰ πρέπει νὰ βροῦν οἱ τρόποι ποὺ θὰ παραβιάζουν τὴ λαϊκὴ ἐτυμηγορία καὶ θὰ τῆς δίνουν μιὰν ἐπίφαση νομιμοφάνειας, ἀφοῦ τελικὰ δὲν κἀταφεύγει στὴν ἀνοιχτὴ δικτατορία καὶ τὴν κατάργηση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος καὶ τοῦ δημοκρατικοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ συστήματος. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση χρειάζεται μιὰ ἔστω καὶ χονδροειδὴς παραχάραξη τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ. Ἔτσι εἴχαμε τὶς ἐκλογὲς τοῦ 1961, ὅπου κυριάρχησαν ἡ βία καὶ ἡ νοθεία.

Ἡ λογικὴ τοῦ βαρελιοῦ λένε εἶναι ὁ πάτος. Ἔτσι καὶ ἡ λογικὴ τῆς πάση θυσία μονοκομματικῆς κυβερνήσεως μιᾶς χώρας (ἀκόμα κι ἐνάντια στὴ λαϊκὴ πλειοψηφία) ὁδηγεῖ στὴν ἐκτροπὴ καὶ τελικὰ στὸ φασισμό. Ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς σὲ τέτοιες περιπτώσεις τελικὰ ἐπιστρατεύεται καὶ χρησιμοποιεῖται σὰν κομματικὸ ὄργανο, ἀφοῦ τὸ κόμμα ταυτίζεται καὶ μὲ τὴν κυβέρνηση καὶ μὲ τὸ κράτος καὶ μὲ τὸ ἔθνος. Μιὰ τέτοια ὁμοιότητα ἐκτροπὴ καὶ χρήση του ὑπηρετική, ὁδηγεῖ τελικὰ στὴν ἀντιπο-

ληψία του ἀπ' τὴ μεριὰ τῶν πολιτῶν, ποὺ δὲν τοῦ ἔχουν ἐμπιστοσύνη, πρᾶγμα ποὺ ἐγκυμονεῖ εὐρύτερους κινδύνους γιὰ τὸ καθεστώς. Ὅποιος σπέρνει ἀνέμους, τελικὰ θερίζει θύελλες. Γι' αὐτό, γιὰ νὰ μὴν ἐκτίθενται σὲ τέτοια ἔκταση τὰ ὄργανα τοῦ κράτους, δημιουργοῦνται ὀργανώσεις παρὰ τὸ κράτος, πλάι στὸ κράτος, μὲ τὴν ἔμπνευση, τὴν καθοδήγηση καὶ τὴν προστασία του. Αὐτὸς ὁ μηχανισμὸς εἶναι τὸ παρακράτος, ποὺ ἀναλαμβάνει κατὰ ἀνορθόδοξο τρόπο νὰ κάνει αὐτὸ ποὺ ἀπ' τὴ νομιμότητα ἐμποδίζεται νὰ πράξει τὸ κράτος καὶ τὰ ὄργανά του. Συντηρεῖται ἀπ' τὰ μυστικὰ κονδύλια, καθοδηγεῖται στὴ δράση του ἀπ' τὸ κομματικὸ κράτος καὶ προστατεύεται μὲ τὴ συγκάλυψη καὶ τὴ μὴ δίωξη.

Ὅταν ὅμως ἕνας τέτοιος μηχανισμὸς μονιμοποιεῖται καὶ διογκώνεται, γιατὶ θὰ πρέπει συνεχῶς νὰ παίζει αὐτὸν τὸ ρόλο, τότε σιγὰ σιγὰ ἀρχίζει ν' αὐτονομεῖται καὶ ν' ἀποκτάει τὴ δική του λογική, ποὺ στηρίζεται στὸ πραγματικὸ γεγονὸς ὅτι τελικὰ αὐτὸς παίζει τὸν κυρίαρχο καὶ τὸν καθοριστικὸ ρόλο στὴν ἔκβαση τῶν γεγονότων καὶ στὴ διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς πραγματικότητας τοῦ τόπου. Ἡ λογικὴ αὐτὴ τὸν ὁδηγεῖ, μὲ τὴ μεσολάβηση καὶ ἄλλων ἐξωγενῶν παραγόντων ποὺ ἐνδιαφέρονται ἐνεργὰ γιὰ τὴν πορεία τοῦ τόπου, νὰ αὐτονομηθεῖ πλήρως καὶ σὲ μιὰ δοσμένη στιγμὴ νὰ συγκρουστεῖ μὲ τὸν γεννήτορά του καὶ τὸν ὑποτιθέμενο πιὰ κηδεμόνα του. Κι ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἔχει ἀρχίσει νὰ σχετίζεται μὲ τὴ δράση τῶν μηχανισμῶν ποὺ ἔχουν ἀποφασιστικὴ σημασία στὸν ἀσφαλὴ ἔλεγχο τῆς πολιτικῆς ζωῆς καὶ τῶν λαϊκῶν ἀντιδράσεων, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσει κάποτε, εἴτε σὲ περίπτωση διαφωνίας, εἴτε κι ἀπὸ λόγους προσωπικῶν φιλοδοξιῶν καὶ συμφερόντων, τοὺς μηχανισμοὺς αὐτοὺς γιὰ δικό του λογαριασμό.

Τὰ σημειώνω αὐτὰ ὄχι σὰν μιὰ θεωρητικὴ κατασκευή, ἀλλὰ σὰν μιὰ ἀνάλυση καὶ συμπερασματολογία ποὺ βγαίνει ἐκ τῶν ὑστέρων. Γιατὶ εἶναι πιὰ γνωστὸ ὅτι αὐτὸς ἀκριβῶς ὁ μηχανισμὸς τοῦ παρακράτους, ποὺ τότε δημιουργήθηκε ἀπὸ τὴν ΕΡΕ γιὰ τὴ στήριξή της στὴν ἐξουσία, τελικὰ διαφώνησε μὲ τὴν ἀκολουθούμενη πολιτικὴ τοῦ γεννήτορά της καὶ σηγκρούστηκε ἀνοιχτὰ καὶ δημόσια μαζί του. Χαρακτηριστικὴ ἦταν ἡ διάσπαση τῆς νεολαίας τῆς ΕΡΕ πρὶν ἀπ' τὶς ἐκλογὲς τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1964 στὸ σκληρὸ τμῆμα τῆς ΕΚΟΦ καὶ στὸ «μαλακὸ» τμῆμα τῆς Κανελλοπουλικῆς ὁμάδας. Ὅπως κι ἀπ' τὴν πλευρὰ τοῦ κόμματος ἡ ἐμφανὴς συγκρότηση ἑνὸς στασιαστικοῦ πυρήνα «σκληρῶν» ὅπου μετεῖχαν ὁ Πιπινέλης, ὁ Κουρούκλης, ὁ Κασιμάτης, ὁ Φαρμάκης κ.ἄ., ποὺ δὲν περιορίζονταν μόνο σὲ μιὰν ἀνεξάρτητη πορεία ἀπ' τὴν ΕΡΕ καὶ τὸν τότε ἀρχηγό της Κανελλόπουλο, ἀλλὰ ἀντιμάχονταν ἀνοιχτὰ αὐτὴ τὴ γραμμὴ καὶ ζητοῦσαν δυναμικὲς ἀναμετρήσεις, προπαγανδίζοντας ἀνοιχτὰ τὴ δικτατορία. Τελικὰ ἡ δικτατορία ἔγινε ἐνάντια στὴν κυβέρνηση τῆς ΕΡΕ, καταργώντας τὸν ἀρχηγὸ τοῦ κόμματος τῆς δεξιᾶς ἀπὸ πρωθυπουργό. Κι ἡ δικτατορία αὐτὴ ἔγινε βασικὰ ἀπ' τὸ παρακράτος, δηλ. ἀπ' τὰ βασικὰ στελέχη αὐτοῦ τοῦ μηχανισμοῦ ποὺ εἶχε συγκροτηθεῖ ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ΕΡΕ. Γιὰ ν' ἀποδειχθεῖ γι' ἄλλη μιὰ φορὰ ὅτι ὁ φασισμὸς τελικά, ἐνῶ ἐνυπάρχει στοὺς κόλπους τοῦ ἀστικοῦ συστήματος, δὲν ταυτίζεται μὲ τὰ ἀστικὰ κόμματα καὶ τὶς ἀστικὲς κυβερνήσεις, δὲν εἶναι ἁπλῶς μιὰ ἄλλη ἀστικὴ κυβέρνηση, ἀλλ' ἡ πιὸ θηριώδης καὶ ἀντιδραστικὴ ἐξουσία τῶν κύκλων τοῦ χρηματιστικοῦ κεφαλαίου. Καὶ στὶς μικρὲς χῶρες τὸ ὄργανο καὶ ἀλλοεθνῶν ὑπερδυνάμεων μέσω ἑνὸς ἀνεξαρτοποιημένου κρατικοῦ μηχανισμοῦ (κυρίως τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν πληροφοριῶν καὶ τοῦ ἀστυνομικοῦ μηχανισμοῦ) ποὺ βρίσκεται κάτω ἀπ' τὴν ἀποφασιστικὴ ἐπιρροή, ἂν ὄχι κάτω ἀπ' τὸν πλήρη ἔλεγχό τους.

Ἡ διάκριση αὐτὴ γίνεται γιατὶ αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἔχουμε μπεῖ σὲ μιὰ νέα φάση τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας μας, πάρα πολὺ ἐνδιαφέρουσα. Μιὰ φάση ἄκρως λεπτή, ἀλλὰ ποὺ ταυτόχρονα ὑπόσχεται πολλά. Μιὰ φάση μὲ ἐλπιδοφόρες προοπτικὲς γιὰ μιὰ πραγματικὴ ἐπιτέλους λειτουργία κι ἐμπέδωση τῆς δημοκρατίας στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε. Ἕνας ἀπ' τοὺς πιὸ βασικοὺς συντελεστὲς πρὸς αὐτὴ τὴν πορεία εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς, ὁ ὁποῖος, ἀνταποκρινόμενος στὸ αἴτημα τῶν καιρῶν, ἔχει κυριολεκτικὰ καινούργιο πρόσωπο καὶ πολιτικὴ καὶ σημειώνει κατὰ τρόπο θεαματικὸ ἕνα θετικὸ καὶ μεγάλο ἄνοιγμα. Κατὰ συνέπεια ἡ ἐπανέκδοση τοῦ βιβλίου, ὅπως κι ἡ δημοσίευση αὐτοῦ τοῦ ἄρθρου, δὲν ἔχουν καθόλου τὴν ἔννοια τῆς πολεμικῆς ἐναντίον του βάσει τοῦ παρελθόντος, ἀλλὰ τὴ συναγωγὴ συμπερασμάτων ἀπ' τὴν ἱστορικὴ ἐμπειρία τῶν περασμένων γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, ἰδιαίτερα ὅταν ὑπαρκτοὶ κίνδυνοι ἐπαπειλοῦν σήμερα ν' ἀνακόψουν αὐτὴν τὴ δημοκρατικὴ πορεία πρὸς τὰ μπρός.

Ἐκ προοιμίου κάνω ἄλλη μιὰ διάκριση. Ὁ Χάρης Καρατζᾶς ὑπῆρξε ἀπὸ τὰ ἱδρυτικὰ μέλη τῆς ΕΚΟΦ. Ὅμως θὰ πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τὸν ξεχωρίσουμε καὶ κυρίως νὰ σημειώσουμε ὅτι ἔδειξε στὴν πράξη τὶς δημοκρατικὲς πεποιθήσεις του συγκρουόμενος μὲ τὴ δικτατορία τῆς 21ης Ἀπριλίου. Παρέμεινε ἐκτοπισμένος δυὸ χρόνια. Στὴν πρώτη κυβέρνηση Καραμανλῆ, ἀμέσως μετὰ τὴν πτώση τῆς Χούντας, ὑπῆρξε Γενικὸς Γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ τώρα βουλευτὴς τῆς Νέας Δημοκρατίας.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΝΕΟΦΑΣΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ 1963

Ο ΠΑΡΑΚΡΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΕΚΟΦ

Ὁ παρακρατικὸς χαρακτήρας τῆς ΕΚΟΦ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὶς σχέσεις της μὲ τὴν Κυβέρνηση τῆς ΕΡΕ κι ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴ δράση της.

Οἰκονομικοὶ καὶ καθοδηγητικοὶ δεσμοὶ Κυβερνήσεως ΕΡΕ-ΕΚΟΦ.

Ἡ ὑπ' ἀριθ. 8) 10-3-63 ἔκθεσις «ἐπὶ τῶν φοιτητικῶν θεμάτων τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης» τοῦ Γραφείου Πληροφοριῶν Βορείου Ἑλλάδος πρὸς τὴν Ὑπηρεσία Πληροφοριῶν τῆς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως ποὺ ἔφερε στὸ φῶς ἡ ἐφημερίδα «Τὸ Βῆμα» τῆς 13-7-1963, γράφει τὰ ἑξῆς ἀποκαλυπτικὰ γιὰ τὴν ΕΚΟΦ Θεσσαλονίκης, ποὺ ὅπως εἶναι γνωστὸ ἐλεγχόταν ἀπ' τὸ κλιμάκιο τῆς ΚΥΠ ποὺ τῆς κατέβαλλε μηνιαία οἰκονομικὴ ἐπιχορήγηση γιὰ τὴ συντήρηση τῶν γραφείων της καὶ γιὰ τὰ ὑπόλοιπα ἔξοδά της:

«Ἡ ὀργάνωσις αὕτη, ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ΕΚΟΦ Ἀθηνῶν, ἔχει δημιουργήσει πολλὰς συμπαθείας μεταξὺ τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου, ἀριθμοῦσα περὶ τὰ 500 μέλη, ἅτινα ἰδεολογικῶς συνταυτίζονται ἀπολύτως μὲ ἡμᾶς καὶ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν. Ἤδη τὴν 7ην τρέχοντος μηνὸς διενεργήθησαν ἀρχαιρεσίαι διὰ τὴν ἀνάδειξιν νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐκλεγέντος τούτου κατόπιν ὑποδείξεώς μας.

β) Δυστυχῶς, ὁ οἰκονομικὸς παράγων εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κατέστη τυραννικὸς δι' ἡμᾶς. Οὕτω, εἰδοποιήθην ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα κλιμακίου τῆς ΚΥΠ ὅτι ἀπὸ τῆς 1ης Μαρτίου παύει νὰ ἐνισχύῃ οἰκονομικῶς τὴν ΕΚΟΦ, λόγῳ περιορισμῶν τῶν πιστώσεών του, καὶ ὡς ἐκ τούτου δέον ὅπως ἀναλάβῃ ἡ ἡμετέρα ὑπηρεσία τὴν συντήρησίν της. Παρεκαλέσαμεν θερμῶς ὅπως ἐξακολουθήσῃ ἐνισχύουσα ταύτην καὶ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον, μέχρις ὅτου ρυθμισθῇ τὸ ὅλον θέμα διὰ τῆς λήψεως ἀποφάσεων ἐπὶ τῶν γενικωτέρων οἰκονομικῶν προβλημάτων. Πράγματι, ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ παράκλησις, ἀποσοβηθέντος προσωρινῶς τοῦ κινδύνου τούτου».

Πέντε μῆνες ἀργότερα, στὴν ὑπ' ἀριθ. 12 ἔκθεση, ἀναφέρονται τὰ ἀποτελέσματα:

«Μὲ τὴν ἀμέριστον συνδρομὴν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν ἐπετεύχθη ἡ ἰσορρόπησις τῶν δυνάμεων, ἡ ἐπανάκτησις τοῦ ἀπολεσθέντος ἐδάφους καὶ ἐτέθησαν αἱ βάσεις ἀναλήψεως συντόνου ἀγῶνος μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ νέου πανεπιστημιακοῦ ἔτους, οὕτως ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ πλήρως κατ' αὐτὸ ἡ ὑπερίσχυσις τῶν ἡμετέρων ἀπόψεων καὶ νὰ ἐπιβληθῇ ὁ ἡμέτερος ἔλεγχος».

Μὲ τὴν ἴδια ἔκθεση προτείνεται καὶ ἡ ἄμεση οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τῶν ἐλεγχόμενων φοιτητικῶν συλλόγων.

Τὸ καταπληκτικὸ αὐτὸ ἔγγραφο ὄχι μόνο δὲν ἀμφισβητήθηκε ἀπ' τὴν κυβέρνηση τῆς ΕΡΕ, ἀλλ' ἀντίθετα ὁ κ. Γεροκωστόπουλος στὴ συζήτηση τῆς Βουλῆς τῆς 20-8-63 παραδέχθηκε τὴν ὕπαρξή του.

Παραθέτουμε χαρακτηριστικὰ συγκλονιστικὰ καὶ συγχρόνως ἀδιαμφισβήτητα στοιχεῖα ποὺ ἀποκαλύπτουν τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ καθοδηγητικοὺς δεσμοὺς ΕΚΟΦ-ΕΡΕ.

1) Ἡ ΕΚΟΦ διατηροῦσε γραφεῖα στὴν ὁδὸν Ἀκαδημίας

63 στὸν πέμπτο ὄροφο, κατέβαλλε μηνιαῖο ἐνοίκιο περὶ τὶς 2.300 δραχμές, εἶχε δὲ καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 630-455 τηλέφωνο τὸ ὁποῖο κατὰ μέσον ὅρο πραγματοποιοῦσε περὶ τὶς 1.500 συνδιαλέξεις τὸ μήνα.

Τὸ τηλέφωνο αὐτό, καθὼς καὶ τὸ γραφεῖο τῆς ΕΚΟΦ, ἀνῆκε σὲ ἀνώτερο ὑπάλληλο τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας, στὸν ἐπιμελητὴ τοῦ προγράμματος τοῦ ΕΙΡ καὶ συγκεκριμένα στὸν γνωστὸ γιὰ τὶς φασιστικές του ἀπόψεις κ. Ἄγγελο Προκοπίου.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι σὲ καμιὰ περίπτωση δὲν μπορεῖ νὰ δικαιολογηθεῖ ἡ ΕΚΟΦ ὅτι ἐξευρίσκει τὰ χρήματα ἀπὸ τὶς συνδρομὲς τῶν μελῶν, οὔτε ἐξ ἄλλου πρόβαλε καμιὰ τέτοια δικαιολογία, γιατὶ ὁ ἀριθμός τους εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἦταν περιορισμένος, σήμερα δὲ καταμετρεῖται στὰ δάχτυλα τῶν δύο χεριῶν. Τὸ ἴδιο τὸ καταστατικό της, στὸ 6ο ἄρθρο, καθορίζει περιοριστικὰ ὅτι τὰ «μέλη δύνανται νὰ εἶναι οἱ φοιτηταὶ οἱ προτεινόμενοι ὑπὸ ἑνὸς μέλους τοῦ Δ. Συμβουλίου, ἐγκρίνονται δὲ ὡς τοιαῦτα δι' ἀποφάσεων τοῦ Δ. Συμβουλίου».

Ἐξ ἄλλου ὁ κ. Προκοπίου ὁμολόγησε ὅτι τόσο τὸ γραφεῖο ὅσο καὶ τὸ τηλέφωνο εἶναι δικά του ἀλλὰ τὰ «παρεχώρησε» στὴν ΕΚΟΦ, χωρὶς νὰ ἐξηγήσει καὶ τὸν λόγο τῆς ἰδιαίτερης αὐτῆς προτιμήσεως.

Σήμερα ἡ ΕΚΟΦ διατηρεῖ γραφεῖα στὸ Μέγαρο τῆς Λυρικῆς-Σκηνῆς στὴ στοὰ στῆς ὁδοῦ Ἀκαδημίας καὶ Ἱπποκράτους, καταβάλλοντας μηνιαῖο ἐνοίκιο περὶ τὶς 2.000 δρχ.

2) Τὸ ὄργανο τῆς ΕΚΟΦ, ἡ «Ἠχὼ τῶν Σπουδαστῶν», ἐκδίδονταν στὸ στρατιωτικὸ τυπογραφεῖο μέχρι τὸ 1961, χωρὶς νὰ ἀναγράφει κάν, ὅπως εἶναι ὑποχρεωμένη ἀπ' τὸν νόμο, τὸν τόπο ἐκτυπώσεως. Ὅταν ἀποκαλύφθηκε, ἁπλῶς ὁμολόγησε κι ἄλλαξε τυπογραφεῖο. Πρόβαλε βέβαια μιὰν ἰσχνὴ δικαιολογία ποὺ ἐξανεμίζεται ἀπὸ μοναχή της, ὅτι δηλαδὴ καὶ τὸ στρατιωτικὸ τυπογραφεῖο εἶναι ἕνα τυπογραφεῖο ὅπως ὅλα τ' ἄλλα καὶ κατὰ συνέπεια, ἐφ' ὅσον κατέβαλε τὰ χρήματα, δὲν βλέπει τὸν λόγο νὰ δημιουργεῖται ὅλος αὐτὸς ὁ θόρυβος. Φυσικὰ δὲν τόλμησε νὰ ἐξηγήσει γιατί αὐτὴ ἡ προτίμηση τοῦ στρατιωτικοῦ τυπογραφείου, γιατί, καὶ κυρίως αὐτό, δὲν τὸ ἀνέγραφε στὰ φύλλα της διαπράττοντας μιὰ σοβαρὴ παρανομία καί, τέλος, ἀφοῦ ἔνιωθε τόσο ἥσυχη τὴ συνείδησή της, γιατί ἔσπευσε νὰ ἀλλάξει τυπογραφεῖο μετὰ τὴν ἀποκάλυψη.

3) Ὅλες οἱ ἐκδόσεις της (ἀνακοινώσεις, φέϊγ-βολάν, ἕνα μηνιαῖο ἔντυπο μὲ τίτλο «Φοιτητικοὶ Ἀντίλαλοι», εἰδικὲς ἐκδόσεις διαφωτιστικοῦ χαρακτήρα, ὅπως ἡ ἔκδοση τσέπης «Τί εἶναι, τί πιστεύει, τί ἐπιδιώκει ἡ ΕΚΟΦ») χρηματοδοτοῦνταν ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση τῆς ΕΡΕ. Στὴν Ἀθήνα ἐκδίδεται τὸ περιοδικὸ «21ος Αἰών», ἔντυπο κι αὐτὸ τῆς ἴδιας ὀργανώσεως μὲ διευθυντὴ τὸν διαβόητο Παναγόπουλο τῶν 60.000 βιβλιαρίων καὶ συνεργάτες τὰ ἐπίλεκτα στελέχη τῆς ΕΚΟΦ. Εἶναι χαρακτηριστικὸ καὶ ταυτόχρονα ἀποκαλυπτικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴ διεθνὴ Συνδιάσκεψη Φοιτητικοῦ τύπου στὸ Ἀμβοῦργο (28-7-63) μαζὶ μὲ τρεῖς ὑπαλλήλους τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας καὶ Τύπου πῆγε καὶ ὁ νῦν διευθυντὴς τοῦ 21ου αἰῶνος, τὸ γνωστὸ στέλεχος τῆς ἐθνικο-κοινωνικῆς ὀργανώσεως Χρυσικόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐπὶ πλέον δὲν γνωρίζει καμιὰ γλώσσα.

4) Στὴ Θεσσαλονίκη ἡ ΦΕΑΠΦ (Φοιτητικὴ Ἕνωσις Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης), ἐξέδιδε μιὰν ἐφημερίδα μὲ τὸν τίτλο «Φοιτητής». Ὅταν μὲ τὶς ἐνέργειες τῆς ΚΥΠ, τοῦ Ὑπουργείου Βορείου Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσφαλείας Θεσσαλονίκης ἡ ΦΕΑΠΘ ὑποδουλώθηκε στὴν ΕΚΟΦ, τότε ἡ ἔκδοση «Φοιτητὴς» ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται τακτικότατα καὶ μάλιστα πρόσθεσε καὶ ἀγγλόφωνο παράρτημα.

Ἀμέσως μετὰ τὰ ἐπεισόδια τοῦ Γ΄ Πανσπουδαστικοῦ «Συνεδρίου» καὶ τὴν ἐπίθεση κατὰ τῆς Μακεδονίας, ὁ «Φοιτητὴς» πραγματοποίησε μιὰν ἔκτακτη ἔκδοση, πού, ὅπως κατήγγειλε ἡ Μακεδονία, τυπώθηκε σὲ 12.000 φύλλα καὶ κόστισε πάνω ἀπὸ 5000 δρχ.

Στὴν δὲ ἐρώτηση ποιὸς χορήγησε τὰ λεφτά, τὴν καλύτερη ἀπάντηση τὴν ἔδωσε τὸ ἴδιο τὸ ἔντυπο μὲ τὰ κείμενά του ποὺ κάλυπταν κατὰ χονδροειδὴ καὶ ἐξοργιστικὸ τρόπο τὰ φασιστικὰ ἔκτροπα, ὡς τὸ σημεῖο ποὺ τὸ χρονογράφημα ἔβριζε τὸν κ. Εἰσαγγελέα, ἀπ' τὸν ὁποῖο καὶ μηνύθηκε.

. . . . . .

10) Ἡ δράση τῆς ΕΚΟΦ καὶ τῶν μελῶν της δὲν περιορίζεται μόνο μέσα στοὺς σπουδαστικοὺς χώρους. Ἡ ΕΚΟΦ πραγματοποίησε περιοδεῖες στὴν ἐπαρχία. Τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1960, 23 μέλη τῆς ΕΚΟΦ μεταφέρθηκαν μὲ στρατιωτικὸ ἀεροσκάφος στὴ Θεσσαλονίκη γιὰ νὰ ὑποδεχθοῦν τὸν κ. Καραμανλῆ στὴ γιορτὴ τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, τὴν δὲ ἑπομένη «ἐπραγματοποίησαν ἐξόρμησιν εἰς τὴν ἀκριτικὴν Ἑλλάδα μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἔλθουν εἰς ἐπαφὴν μὲ τοὺς κατοίκους τῶν μακρινῶν περιοχῶν, νὰ ἐνημερωθοῦν ἐπὶ τῶν ζητημάτων ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦν καὶ νὰ ἐκφράσουν τὰς ἀπόψεις των ἐπ' αὐτῶν», ὅπως ἀνέγραφε χαρακτηριστικὰ ἡ Ἠχὼ τῶν Σπουδαστῶν.

Τὰ 23 στελέχη τῆς ΕΚΟΦ χωρίστηκαν σὲ τρεῖς ὁμάδες καὶ μὲ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα τύπου Τζέϊμς ἐπισκέφθηκαν τὶς 13 ἀκόλουθες πόλεις: Ἄρτα, Ἰωάννινα, Κοζάνη, Πρέβεζα, Φιλιάτες, Βέρροια, Ἔδεσσα, Νάουσα, Φλώρινα, Καστοριά, Καβάλα, Σέρρες, Ξάνθη, Κομοτινὴ καὶ Ἀνδριανούπολη καθὼς καὶ τὰ γιουγκοσλαβικά, βουλγαρικὰ καὶ τουρκικὰ σύνορα.

Σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς πόλεις ἐξεφώνησαν λόγους πρὸς τοὺς κατοίκους ὁ τότε Πρόεδρος τῆς ΕΚΟΦ Π. Μανωλόπουλος καὶ τὰ ἐπίλεκτα στελέχη Α. Μπρατάκος, Γ. Γεωργόπουλος, Χ. Κορέλλας, Χ. Φύσσας, Τ. Σκεμπέας καὶ Φ. Ψιλογιαννόπουλος. Ὅλοι οἱ προαναφερθέντες ἐξύμνησαν τὸ μεγαλειῶδες ἔργον τῆς Κυβερνήσεως Καραμανλῆ, μίλησαν γιὰ τὸ πενταετὲς σχέδιο, γιὰ τὸ Νομοσχέδιο Νέα Ἀγρέξ, γιὰ τὴ σταθερότητα τῆς δραχμῆς καὶ τὰ ἔργα τοῦ Λάδωνος. Ἐπιπροσθέτως κατηγόρησαν τὰ κόμματα τῆς ἀντιπολιτεύσεως («τὰ κόμματα θὰ πρέπει νὰ γίνουν κόμματα» κατὰ τὸν Μανωλόπουλο), μίλησαν περὶ παλαιοκομματισμοῦ, περὶ Ἰωάννου Μεταξᾶ, περὶ κομμουνισμοῦ κλπ.

Στὴ διαφωτιστικὴ αὐτὴ «ἀποστολὴ» (ἡ ἴδια ἡ λέξη μαρτυρεῖ τὴν ὕπαρξη ἀποστολέως) ὁ διευθυντὴς τῆς Ἠχοῦς τῶν Σπουδαστῶν Κ. Παπαναγιώτου μίλησε ἀπ' τοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς Καβάλας καὶ Κομοτινῆς, στὴν δὲ κεντρικὴ πλατεία τῆς Δράμας, μίλησε ἐκ μέρους τῆς ἀποστολῆς τὸ στέλεχος τῆς ΕΚΟΦ Π. Κουτσός.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠ' ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ «ΝΕΟΦΑΣΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΟΛΑΙΑ»

Ἀπὸ ὁρισμένα ἀποσπάσματα ποὺ παράθεσα γιὰ ὁρισμένες περιπτώσεις (π.χ. ἡ ἔκτακτη ἔκδοση τοῦ Φοιτητῆ στὴ Θεσσαλονίκη μετὰ τὸ διαβόητο τρίτο Συνέδριο, ἡ περιοδεία τῶν 23 στελεχῶν τῆς ΕΚΟΦ στὴ Βόρειο Ἑλλάδα, οἱ δεσμοὶ μὲ τὸν Ἄγγελο Προκοπίου) τότε ποὺ ἐκδόθηκε τὸ βιβλίο δὲν ὑπῆρχαν τὰ ἀδιάσειστα ἐκεῖνα στοιχεῖα ποὺ ἀπὸ τὰ μέσα πιὰ θὰ ἀποδείκνυαν ὅτι ἡ χρηματοδότηση καὶ ἡ καθοδήγηση γινόταν ἀπ' τὸ κομματικοποιημένο κράτος τῆς ΕΡΕ. Ἔλεγα ὅμως σαφῶς ὅτι συμπερασματικὰ αὐτὸ βγαίνει καὶ ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κανεὶς ἄλλος ἔξω ἀπ' τὴν κυβέρνηση καὶ τὸ κόμμα τῆς δεξιᾶς.

Μετὰ τὴν ἔκδοση τοῦ βιβλίου ἦρθαν στὸ φῶς συγκλονιστικὰ ντοκουμέντα ποὺ δικαίωσαν στὸ ἀκέραιο ἐκεῖνα τὰ συμπεράσματα. Στὴν οὐσία, ὅπως λένε οἱ Γάλλοι, τὰ στοιχεῖα αὐτὰ ἔβαλαν τὴν τελίτσα πάνω ἀπ' τὸ γιῶτα.

Ἡ γέννηση τοῦ παρακράτους

Κι ἀρχίζω μ' ἕνα συγκλονιστικὸ στοιχεῖο ποὺ ἔδωσε ὁ διευθυντὴς τοῦ «Ἐλεύθερου Κόσμου» Σάββας Κωνσταντόπουλος. Τὸ 1968 σὲ ἕνα ἄρθρο του, σχολιάζοντας τὶς ἐκλογὲς τοῦ 1958, ὅπου ἡ ΕΔΑ πῆρε τὸ 24% τῶν ψήφων καὶ ἀναδείχθηκε δεύτερο κόμμα (ἀξιωματικὴ ἀντιπολίτευση) μὲ 78 βουλευτές, ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα ποὺ δείχνουν πότε καὶ πῶς κι ἀπὸ ποιοὺς ἀποφασίστηκε ἡ συγκρότηση τῶν παρακρατικῶν νεοφασιστικῶν ὀργανώσεων ποὺ περιγράφονται στὸ βιβλίο καὶ γιατί:

«Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὰς ἐκλογὰς (ἐννοεῖ τοῦ 1958) ὁ Κ. Καραμανλῆς μᾶς ἐκάλεσε, μερικοὺς φίλους, εἰς τὴν Κηφισιάν, ὅπου ἔμενε κατὰ τὸ θέρος. Ἤμεθα περίπου δέκα πρόσωπα: δημόσιοι λειτουργοί, πολιτικοὶ καὶ δημοσιογράφοι. Διεξήχθη εὐρυτάτη συζήτησις διὰ τὴν μελλοντικὴν πορείαν τῆς νέας κυβερνήσεως. Ὅταν ἐτελειώσαμεν καὶ ἤμεθα ἕτοιμοι νὰ ἀναχωρήσωμεν, ἠρώτησα ἐὰν κανεὶς ἐκ τῶν παρισταμένων ἐπιθυμοῦσε νὰ φέρῃ ἐπὶ τάπητος ἄλλο θέμα. Ἐδόθη ἀρνητικὴ ἀπάντησις. Μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης οὐδεὶς εἶχεν ὁμιλήσει διὰ τὸ θέμα τῆς κομμουνιστικῆς ἀπειλῆς καὶ τοῦ ἐκτάκτως ἀνησυχητικοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν. Τὸ ἔθεσα ὑπὸ συζήτησιν.

Ὁ Λ. Ἰωαννίδης (πρόεδρος Κινήσεως Νέων Ἐπιστημόνων Δ. Εὐρώπης) ἀνταλλάσσει θερμὴ χειραψία μὲ τὸν Γ. Παπαδόπουλο στὴ Στρατιωτικὴ Λέσχη Θεσσαλονίκης.

Τὸ Α΄ (χουντικὸ) Ἐθνικὸ Συνέδριο Φοιτητῶν καὶ Νέων Ἐπιστημόνων Γαλλίας. Στὸ προεδρεῖο: Λ. Ἰωαννίδης, Ἰακ. Φαρσεδάκης, Βασ. Παναγιωτόπουλος, Ἐμμ. Δαλακλῆς, Γ. Κονταξάκης, Μ. Μιχαηλίδης, Κ. Χατζηγιαννάκης, Α. Κουρουπάκης, Β. Χρυσοχόου, Χρ. Κονταξάκης, Χρ. Κωνσταντινίδης, Γ. Κοτσανταπάνης, Γ. Σταμάτης κ. ἀ.

Ὁ Κ. Καραμανλῆς ἀνεγνώρισε ὅτι πράγματι τὸ πρόβλημα τοῦτο ἦτο τὸ σπουδαιότερον ὅλων. Δὲν ἔχει σημασίαν νὰ μνημονεύσω κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν τί ἐλέχθη τότε σχετικῶς. Χρονογραφικῶς θὰ ἀναφέρω ὅτι ἡ συζήτησις ἐκείνη ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ *συγκροτήση* ὁ Κ. Καραμανλῆς *μίαν ἀφανῆ ἐπιτροπήν*, εἰς τὴν ὁποίαν συμμετεῖχον διακεκριμένοι διανοούμενοι, διὰ τὴν παρακολούθησιν, τὴν θεωρητικὴν καὶ τὴν πολιτικήν, τοῦ κομμουνιστικοῦ προβλήματος. Εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἐκείνην ἔτυχε νὰ γνωρίσω, διὰ πρώτην φοράν, τὸν ἤδη πρωθυπουργὸν κ. Γεώργιον Παπαδόπουλον καὶ νὰ ἐκτιμήσω τὴν σκέψιν του. Μετεῖχεν εἰς αὐτὴν ὡς ἀξιωματικός. Ὁ μακαρίτης καθηγητὴς εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον Ἄγγελος Προκοπίου, μέλος καὶ αὐτὸς τῆς ἐπιτροπῆς, εἶχε πεῖ περὶ τοῦ Γεωργίου Παπαδοπούλου.

– *Τὸ μυαλὸ αὐτοῦ τοῦ ἀξιωματικοῦ, εἶναι ξυράφι. Εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος θὰ παίξη κάποτε πρῶτον ρόλον.*

Ἡ προφητεία ἐπαληθεύσε».

Τὸ κομμάτι αὐτὸ δημοσιεύτηκε στὸν «Ἐλεύθερο Κόσμο» (11-8-1968, σ. 14) σ' ἕνα ἄρθρο μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Ἡ ἀλήθεια πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν» καὶ ὑπότιτλο «Ἡ ἐπίθεσις τοῦ Παν. Κανελλοπούλου ἐναντίον τοῦ Κωνσταντίνου Καραμανλῆ».

Τί προκύπτει ἀπὸ αὐτό. 1) Ἡ *συγκρότηση* μιᾶς *ἀφανοῦς* ἐπιτροπῆς, σημαίνει ἀκριβῶς συγκρότηση μιᾶς *παρακρατικῆς* ἐπιτροπῆς, ποὺ θὰ πεῖ παράνομης. Γιατὶ εἶναι ἄγνωστη καὶ ἔξω ἀπὸ κάθε ἔλεγχο τῶν κομμάτων, τοῦ τύπου καὶ τῆς βουλῆς. 2) Οἰκονομικὰ χρηματοδοτεῖται καὶ αὐτὴ καὶ ὁλόκληρη ἡ ἐργασία της ἀπὸ τὰ *μυστικὰ κονδύλια*. 3) Ἀναλαμβάνει νὰ προωθήσει μιὰ δραστηριότητα φανερὰ *ἔκνομη, ἀντισυνταγματικὴ* καὶ *ἀντιδημοκρατική*. 4) Αὐτὸ ἔγινε ἀμέσως μετὰ τὶς ἐκλογὲς τοῦ 58 καὶ τὴν ἄνοδο τῆς ἀριστερᾶς. Τότε ἀκριβῶς ὀξύνεται ὁ *ἀντικομμουνιστικὸς ἀγώνας* καὶ τότε ἀκριβῶς συγκροτοῦνται καὶ ἐμφανίζονται μιὰ σειρὰ ἀπὸ *νεοφασιστικὲς (παρακρατικὲς)* Ἀγγελος Προκοπίου πλήρωνε τὸ ἐνοίκιο τῶν Γραφείων τῆς ΕΚΟΦ, τὸ τηλέφωνό της κλπ. 6) Τώρα ἐξηγεῖται γιατί ἡ «Ἠχὼ τῶν σπουδαστῶν» τυπωνόταν στὸ στρατιωτικὸ τυπογραφεῖο.

Ἡ ἀποστολὴ τῆς ΕΚΟΦ κι ὁ ἀποστολέας της

Στὶς 25 Ὀκτωβρίου 1963 ἡ ἐφημερίδα ΑΥΓΗ δημοσίευσε σὲ φωτοτυπία ἕνα ἀποκαλυπτικὸ ἔγγραφο ποὺ τὸ ἀναδημοσίευσε μὲ ὀξύπατα σχόλια ἡ ἐφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ τὴν ἄλλη μέρα (26-10-63). Τὸ ἔγγραφο εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΓΡΑΦΕΙΟΥ
Ἀρ. Πρωτ. 2843

Ἀθῆναι 7 - 8 - 1962

Κύριε Ὑπουργὲ

Θερμῶς σᾶς παρακαλῶ ὅπως διευκολύνετε ὁμάδα διαφωτιστῶν φοιτητῶν τῆς ΕΚΟΦ οἱ ὁποῖοι πρόκειται νὰ μεταβοῦν εἰς Β. Ἑλλάδα πρὸς διαφώτισιν, θέτοντες εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν, ὅπως καὶ ἄλλοτε, ἀεροπλάνον τῆς ΕΒΑ καὶ οἱονδήποτε ἄλλο μέσον τῆς ἁρμοδιότητός σας, ἵνα δυνηθοῦν ἀνέτως νὰ περιέλθουν τὰ προγραμματισθέντα μέρη, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀρκετά, καλύπτοντα μεγάλην ἔκτασιν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ διασχίσουν μὲ κάποιαν εὐχέρειαν.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰδιαιτέρου Γραφείου
(ὑπογραφὴ) ΑΧΙΛΕΥΣ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ
Κύριον Στυλ. Κούνδουρον
Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Ἀμύνης

Ἡ «Ἐλευθερία», σχολιάζοντας, λέει ὅτι τὸ ἔγγραφο στάλθηκε ἀπ' τὸ ἰδιαίτερο γραφεῖο τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ὑπογράφηκε ἀπ' τὸν διευθυντή του, ποὺ εἶναι ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΡΕ κ. Ἀχ. Καραμανλῆς καὶ ὑποψήφιος βουλευτὴς τῆς ΕΡΕ στὶς Σέρρες τὸ 1963, κι ἀπευθύνεται προσωπικὰ στὸν ὑφυπουργὸ Ἐθνικῆς Ἀμύνης κ. Στ. Κούνδουρο. Ἀφορᾶ τὴν παραχώρηση («ὅπως καὶ ἄλλοτε») ἀεροπλάνου τῆς ΕΒΑ καὶ «οἱουδήποτε ἄλλου μέσου» σὲ ὁμάδα *διαφωτιστῶν* τῆς ΕΚΟΦ.

Συμπεράσματα. 1) Τώρα ἐξηγεῖται πλήρως (καὶ σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴν πληροφορία Κωνσταντόπουλου) πῶς καὶ γιατί ἔγινε ἡ διαφωτιστικὴ ἐκστρατεία τῶν ΕΚΟΦιτῶν στὴ Βόρειο Ἑλλάδα. 2) Πῶς οἱ ΕΚΟΦίτες ταξίδεψαν μὲ τὸ ἀεροπλάνο τῆς ΕΒΑ καὶ μὲ τὰ στρατιωτικὰ αὐτοκίνητα τύπου Τζέιμς καὶ πῶς μποροῦσαν νὰ μιλᾶνε ἀπ' τοὺς τοπικοὺς ραδιοσταθμοὺς καὶ στὶς κεντρικὲς πλατεῖες τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων.

Ὁ χρηματοδότης τῆς ΕΚΟΦ καὶ τῶν ἐντύπων της

Στὴν ἐφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ τῆς 2 - 4 - 1964 δημοσιεύτηκε τὸ πλῆρες κείμενο τῆς ἔκθεσης τοῦ Γ. Μπέρτσου ποὺ εἶχε ἡμερομηνία 31 - 3 - 64 πρὸς τὸν ὑφυπουργὸ Προεδρίας κ. Γ. Μυλωνᾶ. Ἡ ἔκθεση αὐτὴ ἀφορᾶ στὴν ἔρευνα στὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας καὶ ἰδιαίτερα στὴ διάθεση τῶν μυστικῶν κονδυλίων. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ βάσει ἀποδείξεων καὶ ἐγγράφων ἀποκαλύπτει ὅτι 1) Τὸ περιοδικὸ «21ος Αἰὼν» τοῦ Ἀλέκου Παναγόπουλου (τοῦ ἐκδότη τῶν 60.000 πλαστῶν ἐκλογικῶν βιβλιαρίων γιὰ τὶς ἐκλογὲς τοῦ 1961) ἔπαιρνε ἐνίσχυση 21.000 δρχ. τὸ μήνα. 2) Ἡ «Ἠχὼ τῶν σπουδαστῶν», τὸ ὄργανο τῆς ΕΚΟΦ, μὲ διευθυντὴ τὸν Κώστα Παπαναγώτου, 14.000 δρχ. τὸ μήνα. Τὸ «Σπουδαστικὸ Βῆμα» 6.500 δρχ. τὸ μήνα. «Ἰδιοκτήτης καὶ διευθυντὴς τοῦ ἐντύπου τούτου (γράφει ἡ ἔκθεση Μπέρτσου) ἐκδιδομένου ἐν Θεσσαλονίκη ἐνεφανίζετο ἀρχικῶς ὁ φοιτητὴς Ν. Θεοχαρίδης, ἀλλ' ὄπισθεν αὐτοῦ ἐκρύπτετο τὸ ἐν Θεσσαλονίκη παράρτημα τῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν τὸ διευθυνόμενον ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου ἐ.ἀ. κ. Χ. Κωστάκου. Εἰς τὴν συνέχειαν ὅμως τῆς ἐκδόσεως ὁ κ. ταγματάρχης ἀφῆκε τὰ προσχήματα καὶ ἐνεφάνισε πλέον τὸ ὄνομά του ὡς ἐκδότου τοῦ ἐντύπου τούτου τοῦ προοριζομένου διὰ τὴν νεολαίαν. Ἡ ἐφημερὶς ἐνεφάνιζεν ὡς τηλέφωνον τῶν γραφείων της τὸν ἀριθμὸν τηλεφώνου τοῦ Γραφείου Τύπου τοῦ ὑπουργείου Βορείου Ἑλλά-

δος». 4) Ἡ ἔκδοση «Φοιτητὴς» τῆς Θεσσαλονίκης χρηματοδοτοῦνταν ἀπ' τὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας.

Οἱ καθοδηγητὲς τῶν παρακρατικῶν

Τὸ δίκτυο τῶν παρακρατικῶν ὀργανώσεων καθοδηγοῦνταν ἀπ' τὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως καὶ συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία Πληροφοριῶν τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας, ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ὑπηρεσία Πληροφοριῶν (ΚΥΠ) κι ἀπ' τὸ Κλιμάκιο τῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν Προεδρίας παρὰ τῶ Ὑπουργείω Βορείου Ἑλλάδος. Ἡ ἐφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (27 - 10 - 1963) δημοσίευσε τρία ἔγγραφα αὐτῶν τῶν ὑπηρεσιῶν ὅπου ἀποδεικνύονται πλήρως οἱ καθοδηγητικοί, ὀργανωτικοὶ καὶ οἰκονομικοὶ δεσμοί τους μὲ τὶς παρακρατικὲς ὀργανώσεις. Συγκεκριμένα ὁ εἰδικὸς Σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας Ν. Γωγούσης συνέστησε καὶ καθοδηγοῦσε τὴν Ἀντικομμουνιστικὴ Σταυροφορία Ἑλλάδος. Σημειώνω ἀκόμα ὅτι οἱ ὑπηρεσίες αὐτὲς ἦταν γνωστὲς σὲ πολὺ κλειστὸ ἀριθμὸ ἀτόμων. Ἀκόμα καὶ μέλη τῆς Κυβερνήσεως δὲν τὶς γνώριζαν. Π.χ. γιὰ τὸ Κλιμάκιο τῆς Ὑπηρεσίας Πληροφοριῶν Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως παρὰ τῶ Ὑπουργείω Βορείου Ἑλλάδος ὁ τότε ὑφυπουργὸς κ. Ἀχ. Γεροκωστόπουλος (ὅπως γράφει χαρακτηριστικὰ ἡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ τῆς 27 - 10 - 63) δήλωσε στὴ Βουλὴ στὶς 29 Ἰουλίου 1963 ὅτι τὸ γραφεῖο αὐτὸ ἱδρύθηκε αὐθαιρέτως καὶ ὅτι «ὁ ἴδιος ἔλαβεν γνῶσιν τῆς ὑπάρξεώς του μόλις τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1963», ἐνῶ, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὸ τρίτο ἔγγραφο, λειτουργοῦσε τουλάχιστον ἀπ' τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1962.

Ἐπίσης στὴν ἴδια ἐφημερίδα (Ἐλευθερία 16 - 10 - 63) δημοσιεύτηκε φωτοτυπία ἐγγράφου ποὺ ἀποδεικνύει τὶς σχέσεις τῶν παρακρατικῶν ὀργανώσεων καὶ συγκεκριμένα τῆς Ἀντικομμουνιστικῆς Σταυροφορίας Ἑλλάδος (Ἀρχηγὸς Θεόδωρος Παπαδόγκωνας Ἀντ/ρχης ἐ.ἀ., Γ. Γραμματεὺς Γεώργιος Δημόπουλος Ἀ/ρχης ἐ.ἀ.) μὲ τὴν ἀστυνομία.

Τὸ φαρμάκι τοῦ Φαρμάκη: Εἰσήγηση Δικτατορίας

Ὁ Πρόεδρος τῆς Νεολαίας τῆς ΕΡΕ Ν. Φαρμάκης (βλ. ἄρθρο τῆς Θάλειας Κολυβᾶ στὴν «Ἐλευθερία» τῆς 1-12-63, σ. 7 μὲ τίτλο «Τὸ γράμμα τοῦ Φοιτητῆ») διατηροῦσε στενότατο σύνδεσμο μὲ τὸ γνωστὸ Λάκη Ἰωαννίδη τῆς Θεσσαλονίκης. Ὁ Φαρμάκης σύμφωνα μὲ ἀποκαλύψεις τοῦ γερουσιαστῆ Μπάρρυ Γκολντγουῶτερ (Ἐφ. «Ἐλευθερία» τῆς 13-10-63) εἰσηγήθηκε στὴν Ἀμερικὴ τὴν ἐφαρμογὴ δικτατορίας στὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἀπάντηση τοῦ γερουσιαστῆ ἔλεγε τὰ ἑξῆς ἐπὶ λέξει. «Εἶμαι ἐναντίον τῆς κυριαρχίας ἑνὸς δικτάτορος εἰς οἱανδήποτε χώραν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπετέθην δριμέως κατὰ τῆς γενομένης εἰσηγήσεως ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ δικτατορίας εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ ἀπετέλει ἀποτελεσματικὴν λύσιν τῶν προβλημάτων της. Πρὸς Θεοῦ, ὄχι. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ πλέον πολιτισμένη χώρα τοῦ κόσμου. Αἱ ἰδικαί μας δημοκρατικαὶ μέθοδοι διακυβερνήσεως ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐπήγασαν. Θὰ ἦτο τραγικὸν ἐὰν ἡ Ἑλλάς, ὅπου αὐτὴ ταύτη ἡ Δημοκρατία ἐθεμελιώθη τὸ πρῶτον, ἐπρόκειτο νὰ ὀπισθοδρομήση εἰς δικτατορίαν. Δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ τοὺς Ἕλληνας σκεπτομένους ἐπ' αὐτοῦ». (Ἐλευθερία 13-10-63, σ. 10)

Ἀρχικὰ ἔγινε μιὰ ἀπόπειρα νὰ διαψευσθεῖ ἡ συνέντευξη Γκολντγουῶτερ ἀπὸ τὴν ΕΡΕ ἔμμεσα, ὅτι τάχα δὲν ἀποδόθηκε σωστά, ἀλλὰ τελικὰ δὲν τὴν διέψευσε, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἔγραψε ἡ Ἐλευθερία τῆς 19-10-63.

Παρακράτος καὶ Μυστικὰ Κονδύλια

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, ὅπως ἀποκάλυψε ἡ ἐφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ τῆς 6-12-63, τὰ μυστικὰ κονδύλια τῆς Διευθύνσεως Τύπου τριπλασιάστηκαν στὴν περίοδο αὐτή. Συγκεκριμένα ἀπὸ 27 ἑκατομμύρια δρχ. ποὺ ἦταν τὸ 1955, τὸ 1962 ἔφτασαν τὰ 77 ἑκατομμύρια. Κατὰ τὴν ὀκταετία τῆς ΕΡΕ διατέθηκαν 41.000.000 δρχ. γιὰ ἀπόρρητες δαπάνες, 76.000.000 «δι' ἐπιχορηγήσεις ἐφημερίδων, περιοδικῶν, πνευματικῶν ὀργανώσεων κλπ.» Ἀπὸ τὸ 1957 ὡς τὸ 1963 διατέθηκαν 16.000.000 «διὰ διαφόρους ἀγορὰς μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἐφημερίδες».

Τὸ 1954 γιὰ τὴ μισθοδοσία τῶν τακτικῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας δόθηκαν 1.700.000 δρχ. καὶ γιὰ ἐκτάκτους 1.400.000. Τὸ 1963 ἡ μισθοδοσία τῶν τακτικῶν ὑπαλλήλων ἔφθανε τὰ 2.500.000 δρχ. ἐνῶ τῶν ἐκτάκτων τὰ 7.700.000 «πέραν ἑτέρου κονδυλίου 2.200.000 δι' ὑπερωρίας καὶ συμμετοχὰς εἰς συμβούλια». Ἂς σημειωθεῖ ὅτι ὁ ὑπουργὸς Προεδρίας Ἀθανασιάδης Νόβας ἐπιβεβαίωσε αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς («Ἐλευθερία» 6-12-63, σ. 7).

Καὶ τὸ πιὸ χαρακτηριστικό: Τὰ μυστικὰ κονδύλια τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν γιὰ τὴ χωροφυλακὴ τὸ 1961, τὸ χρόνο δηλαδὴ ποὺ ἔγινε τὸ περιβόητο ἐκλογικὸ πραξικόπημα τῆς βίας καὶ τῆς νοθείας, ἔφτασαν τὰ 4.000.000 δρχ., «ἐνῶ κατὰ τὰ δύο ἑπόμενα ἔτη κατῆλθον εἰς 1.500.000».

Ἡ ἐφημερίδα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ τῆς 11-12-63 δημοσιεύει φωτοτυπίες ἐγγράφων ποὺ ἔδωσε στὴ δημοσιότητα ὁ ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν Σ. Κωστόπουλος, ὅπου ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ ΕΡΕ μὲ τὸ χρῆμα τοῦ δημοσίου ταμείου ἀγόραζε ἐφημερίδες καὶ «μετέβαλλε Νομάρχας εἰς κομματικοὺς πράκτορας».

Ἕνα μικρὸ Who is Who

Καὶ γιὰ νὰ κλείνουμε τὴν σύντομη αὐτὴ παρουσίαση, παρουσιάζουμε μερικὰ πορτραῖτα ἡγετικῶν παραγόντων τῶν παρακρατικῶν ὀργανώσεων ποὺ ἀνάλαβαν στὴν διάρκεια τῆς δικτατορίας ἀνώτερα κυβερνητικὰ πόστα.

Τὸ WHO IS WHO

Παῦλος Μανωλόπουλος

Ἱδρυτικὸ μέλος τῆς ΕΚΟΦ. Πρῶτος Πρόεδρός της ἀπὸ τὴν ἵδρυσή της τὸ 1960 μέχρι τὸ 1963. Πρόεδρος τῆς Νεολαίας τῆς ΕΡΕ στὴν περίοδο 1965-1967, τὸ 1967 Διευθυντὴς Τμήματος Μελετῶν καὶ Διαφωτίσεως τῆς ΕΡΕΝ καὶ ὑποψήφιος βουλευτὴς Β΄ περιφερείας Ἀθηνῶν στὶς ἐκλογὲς τοῦ 67 ποὺ τελικὰ δὲν ἔγιναν λόγω δικτατορίας. Ἦταν ἀπ' τοὺς πρωταίτιους τῆς ἐπιθέσεως κατὰ τῆς ἐφημερίδας «Μακεδονία» τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1960, ποὺ τόσο σάλο προκάλεσε.

Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας ὁρίζεται ἀρχικὰ

Νομάρχης Θεσπρωτίας τὸ 1968 μέχρι τὸ 1970. Στὸν ἀνασχηματισμὸ τῆς Κυβερνήσεως Παπαδοπούλου ποὺ ἔγινε στὶς 29 Ἰουνίου 1970 ἔγινε Ὑπουργὸς Ἐργασίας καὶ παρέμεινε σ' αὐτὸ τὸ πόστο μέχρι τὶς 24 Αὐγούστου 1971, γιατὶ τότε ἐπέκειτο «εὐρύτατος κυβερνητικὸς ἀνασχηματισμὸς» καὶ ζητήθηκε ἀπ' τὸν Γ. Παπαδόπουλο νὰ παραιτηθοῦν ὅλοι οἱ ὑπουργοί, ὑφυπουργοὶ καὶ 15 Γενικοῦ Γραμματεῖς ὑπουργείων. Ἵδρυσε τὴν Ἑλληνικὴ Λέσχη, ἕνα εἶδος κόμματος «δυσαρεστημένων», κρατώντας στενὴ συνεργασία μὲ τὸν Παττακό. Ἐξέδιδε μηνιαῖο περιοδικὸ μὲ τίτλο «Τομεύς». Ἡ Ἑλληνικὴ Λέσχη εἶχε γραφεῖα καὶ παραρτήματα στὴν Ἀθήνα καὶ σὲ διάφορες μεγάλες πόλεις κι ἀριθμοῦσε κατὰ τοὺς ἰσχυρισμούς του περὶ τὰ 1.000 μέλη.

Γεώργιος Ἀλφαντάκης
Ἱδρυτικὸ Μέλος τῆς ΕΚΟΦ. Πρόεδρος τῆς Νεολαίας ΕΡΕΝ. Τακτικὸς ἀρθρογράφος τῆς Ἠχοῦς τῶν Σπουδαστῶν, ὀργάνου τῆς ΕΚΟΦ.
Στὶς πρῶτες μεταχουντικὲς ἐκλογὲς στὶς 17 Νοεμβρίου 1974 ἦταν ὑποψήφιος τῆς Ἐθνικῆς Δημοκρατικῆς Ἕνωσης (Ε.Δ.Ε.), τοῦ κόμματος τοῦ Γαρουφαλιᾶ. Συνήγορος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ΕΣΑ Δημ. Ἰωαννίδη.

Δημήτριος Νικολιτσέας

Μέλος τῆς ΕΚΟΦ Νομικῆς Ἀθηνῶν καὶ ἀρχηγὸς τῆς ΕΡΕΝ Μεσσηνίας τὸ 1964.
Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας ὁρίστηκε Σύμβουλος στὸ Ὑπουργεῖο Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, ἰδιαίτερα στὴν περίοδο τοῦ Ἰωαννίδη. Εἰδικὸς συνεργάτης τῆς ΥΕΝΕΔ μέχρι τελευταῖα. Ὑποψήφιος τῆς ΕΔΕ Γαρουφαλιᾶ στὶς ἐκλογὲς τῆς 17 Νοεμβρίου 1974. Ἐνέχεται στὸ ἀποτυχημένο πραξικόπημα τῆς 24 Φεβρουαρίου 1975 κατὰ τῆς Κυβερνήσεως Κ. Καραμανλῆ.

Λουκᾶς Παπαγγελῆς
Ἀντιπρόεδρος τῆς ΕΚΟΦ στὸ πρῶτο πενταμελὲς προεδρεῖο τῆς ὀργάνωσης τὸ 1960. Μέλος τῆς ΕΡΕΝ Ἀθηνῶν. Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας ἐκλέχτηκε μέλος τῆ Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς στὶς 29-11-1970 κι ἐπιλέχτηκε ἀπ' τὸν Γ. Παπαδόπουλο στὰ 46 μέλη της ἀπ' τοὺς 92 ποὺ εἶχαν ἐκλεγεῖ. Στὶς 25 Φεβρουαρίου 1971 ἐκλέ-

χτηκε μέλος τοῦ πενταμελοῦς Προεδρείου τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ συγκεκριμένα Γραμματέας της. Στὴ συνέχεια ὁρίστηκε Γεν. Γραμματέας τύπου καὶ πληροφοριῶν στὶς 25-26 Αὐγ. 1971 μέχρι τὸ σχηματισμὸ τῆς κυβέρνησης Μαρκεζίνη (8-10-73).

Λάκης ἢ Θεόφιλος Ἰωαννίδης
Γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη τὸ 1937. Ὑπεύθυνος Διαφωτίσεως καὶ Ὀργανώσεως τῆς ΕΡΕΝ Θεσσαλονίκης γιὰ τὸ πανεπιστήμιο στὰ ἔτη 1960-1964. Πρόεδρος τοῦ συλλόγου φοιτητῶν Νομικῆς τὸ 1964-1966 ποὺ τὸν εἶχαν καταλάβει μὲ τὴ βία οἱ Ἐκοφίτες. Πρόεδρος τῆς ΕΚΟΦ Θεσσαλονίκης τὸ 1965-1967. Παλιὸς πυγμάχος. Πρωτοστάτησε σὲ ὅλους τοὺς τραμπουκισμοὺς καὶ τὶς ἐπιθέσεις ἐναντίον τῶν φοιτητῶν καὶ ἔχει σωρεία

καταδικαστικῶν ἀποφάσεων. Πῆρε μέρος καὶ στὶς ἐπιθέσεις κατὰ τῶν ἐργαζομένων στὴν πρωτομαγιὰ τοῦ 1962 καὶ καταδικάστηκε γι' αὐτὸ δυὸ φορὲς σὲ ποινὲς φυλακίσεως. Μὲ χρήματα τοῦ κλιμακίου τῆς ΚΥΠ Θεσσαλονίκης ἐξέδιδε τὰ ἔντυπα «Φοιτητικοὶ καιροὶ» καὶ «Φοιτητικὸς Ἀγὼν» στὸ ὁποῖο ἔδιναν συνεντεύξεις παράγοντες τῆς ἀνωμαλίας ὅπως ὁ Κωνσταντῖνος Μανιαδάκης, ὁ καθηγητὴς Παν/μίου Θεσ/νίκης Χρήστου, ὁ καθηγητὴς Δεληβάνης κ.ἄ. Τὸ 1965 ἦρθε σὲ ρήξη μὲ τὴν ΕΡΕ κι ἰδιαίτερα μὲ τὴν ἡγεσία τοῦ Π. Κανελλόπουλου. Διαγράφηκε ἀπ' τὸ κόμμα. Μὲ τοὺς σκληροὺς τῆς ΕΚΟΦ ἐπετέθη κατὰ τῆς ΕΡΕ Θεσ/νίκης, καὶ οἱ Πιπινέλης, Κουρούκλης καὶ Φαρμάκης τὸν προωθοῦσαν γιὰ ὑποψήφιο βουλευτὴ στὶς ἐκλογὲς τοῦ 1967. Τελικὰ ὁ ἀρχηγὸς κ. Κανελλόπουλος δὲν τὸν ἔχρισε ὑποψήφιο.
Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας διορίστηκε ἀκόλουθος τύπου τῆς Ἑλλην. Πρεσβείας στὸ Παρίσι 1967-1970. Πρόεδρος τοῦ χουντικοῦ σωματείου Νέων Ἐπιστημόνων Δυτ. Εὐρώπης 1968-1970. Ἐκδότης τοῦ μηνιαίου περιοδικοῦ ΙΔΕΕΣ ἀπ' τὸ Μάρτιο τοῦ 1967. Ἱδρυτὴς καὶ Πρόεδρος τῆς Πνευματικῆς Κινήσεως Ἑλληνικῆς Νεολαίας - Ἐπιστημόνων ποὺ ἐπεδίωκε μὲ τὸν δυσαρεστημένο Φαρμάκη νὰ κερδίσουν πόστα. Στὸ βιογραφικὸ σημείωμα ποὺ ὁ ἴδιος κυκλοφορεῖ γιὰ τὸν ἑαυτό του γράφει ὅτι τιμήθηκε «διὰ τὴν κοινωνικήν του δρᾶσιν μὲ πλείστας ἑλληνικὰς διακρίσεις καὶ ξένας τοιαύτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ μετάλλιον τῆς Κοινωνικῆς Ἐνθαρρύνσεως, τὸ χρυσοῦν μετάλλιον τῆς EDUCATION CIVILE ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. καὶ τὸ χρυσοῦν μετάλλιον ἐξαιρέτων Πράξεων τοῦ Βασιλικοῦ Ἱδρύματος τοῦ Βελγίου». Ἔγραψε διάφορα βιβλία. Τὸ τελευταῖο του μὲ τίτλο «Τὸ κίνημα τῆς Ἑλληνικῆς Νεολαίας» (Θεσ/νίκη 1973) τὸ προλογίζει ὁ Νικ. Μακαρέζος (κυκλοφόρησε μὲ ἔξοδα τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ ὅπως λέγεται) καὶ ὁ ἀντιστράτηγος Κ. Μαυροειδής.

Νικόλαος Μέρτζος
Μέλος τῆς ΕΚΟΦ Νομικῆς στὴ Θεσσαλονίκη καὶ μέλος τῆς ΕΡΕΝ. Ἀνέπτυξε δραστηριότητα στὴν ΕΦΕΠΘ.

Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας ἐπελέγη ἀπ' τὸν Γ. Παπαδόπουλο σὰν μέλος τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Στὶς ἐκλογὲς τῆς 12 - 12 - 71 γιὰ τὴ δεύτερη Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ βγῆκε ἀπ' τὸ νομὸ Θεσσαλονίκης καὶ στὶς 20-1-1972 ἐκλέχτηκε Β΄ Ἀντιπρόεδρος τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Δημήτριος Καρακώστας
Μέλος τῆς ΕΚΟΦ στὴν Πάντειο μαζὶ μὲ τὸν

Λουκᾶ Παπαγγελῆ.
Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας ὁρίστηκε στὶς 25-26 Νοεμβρίου 1973 ὑφυπουργὸς παρὰ τῶ Πρωθυπουργῶ στὴν Κυβέρνηση Ἰωαννίδη – Ἀνδρουτσόπουλου καὶ παρέμεινε μέχρι τὴν πτώση τῆς δικτατορίας.

Νικόλαος Χανὸς
Ἱδρυτικὸ μέλος τῆς ΕΚΟΦ Ἀθηνῶν καὶ συναρχηγὸς τῆς Νεολαίας ΕΡΕ στὴν περίοδο 1961-1962. Ὑπῆρξε καὶ Πρόεδρος τοῦ σπου-

δαστικοῦ Συλλόγου τῆς Ἀνωτάτης Ἐμπορικῆς Ἀθηνῶν.
Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας διορίστηκε Νομάρχης.

Τάκης Σκεμπέας
Ἱδρυτικὸ μέλος τῆς ΕΚΟΦ κι ἀπ' τὰ βασικά της στελέχη στὴ Νομικὴ Σχολή.

Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας διορίστηκε Νομάρχης.

Νικόλαος Βουγιούκας
Τὸ 1964-65 ἦταν πρόεδρος φοιτητῶν τῆς ΑΣΟΕΕ. Τὸ 1965 Πρόεδρος τῶν Μεσσηνίων Σπουδαστῶν. Τὸ 1964-

1965 ἦταν μέλος τῆς Διοικήσεως τῆς ΕΡΕΝ.
Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας μαζὶ μὲ ἄλλα κοφίτικα στελέχη δημιούργησαν τὸ σωματεῖο «Νέων Ἐπιστημόνων». Γραμματέας αὐτοῦ τοῦ χουντικοῦ σωματείου ἦταν ὁ Βουγιούκας, ὁ ὁποῖος ἐπιπλέον διορίστηκε καὶ Νομάρχης.

Σπῦρος Ζαχαριῶργος

Μέλος τῆς ΕΚΟΦ Θεσσαλονίκης στὴ Νομικὴ Σχολή.
Διορίστηκε ἀπ' τὴ δικτατορία Δήμαρχος Νέας Ἰωνίας Βόλου.

Μάκης Δραγάτσης
Ἱδρυτικὸ μέλος τῆς ΕΚΟΦ κι ἀπὸ τὰ βασικά της στελέχη στὴ Φυσικομαθηματικὴ Ἀθηνῶν.

Στὶς πρῶτες μεταχουντικὲς ἐκλογὲς ἦταν ὑποψήφιος τῆς ΕΔΕ τοῦ Γαρουφαλιᾶ.

Γεώργιος Ἀργυρόκωστας
Μέλος τῆς ΕΚΟΦ στὴ Νομικὴ Ἀθηνῶν.
Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας ἦταν μέλος τῆς Ἑλληνικῆς Λέσχης, τοῦ κόμματος δηλαδὴ τοῦ Μανωλόπουλου (τ. ἀρ-

χηγοῦ τῆς ΕΚΟΦ καὶ ὑπουργοῦ ἐργασίας στὴ δικτατορία).

Χρῆστος Μίχαλος
Βιομήχανος. Μέλος ἑπταμελοῦς: ἀρχηγείου τῆς νεοφασιστικῆς ὀργανώσεως Ο.Ε.Ν., τῶν Ἐλπιδοφόρων Νέων ποὺ διαλύθηκαν τὸ 1964 σὰν παρακρατικὴ φασιστικὴ ὀργάνωση. Ἦταν δημοτικὸς σύμβουλος Ἀθη-

νῶν καὶ στὶς 11-12-1960 ἐξεφώνησε βιαιότατο ἀντικομμουνιστικὸ λόγο γιὰ τὰ Δεκεμβριανὰ στὸ Κέντρο Νεότητος τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.

Στὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας ὑπῆρξε βασικὸ στέλεχος τῶν Κυβερνήσεων Παπαδοπούλου. Ὑφυπουργὸς Βιομηχανίας, Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας ὡς τὶς 24-2-1971. Στὶς 14 Ἰανουαρίου 1972 ὑφυπουργὸς παρὰ τῶ Πρωθυπουργῶ. Στὶς 31-7-1972 μὲ τὸν «εὐρύτατο ἀνασχηματισμὸ» ὁρίζεται ὑφυπουργὸς Ἐσωτερικῶν, Περιφερειακὸς Διοικητὴς Θεσσαλίας. Στὶς 8-10-1973, πρώτη κυβέρνηση Παπαδοπούλου ὑπὸ τὸ πολίτευμα τῆς Προεδρευομένης Δημοκρατίας, διορίζεται καὶ πάλι ὑφυπουργὸς Ἐσωτερικῶν.

Κώστας Γκιόκας
Μέλος τῆς ΕΚΟΦ κι ἀπ' τὰ βασικά της στελέχη στὴν Ἀνωτάτη Ἐμπορικὴ Ἀθηνῶν.

Στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας ἦταν ἀναπληρωτὴς πρόεδρος τοῦ χουντικοῦ σωματείου «Νέων Ἐπιστημόνων».

Παναγιώτης Χρήστου
Ὁ διαβόητος φασίστας πρύτανις τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ποὺ τὸ 1967 (Μάρτιος, Ἀπρίλιος) οἱ φοιτητὲς κάναν διαδηλώσεις καὶ συγκεντρώσεις γιὰ τὴν ἀποπομπή του. Ἦταν ὑπουργὸς Παιδείας στὴν αὐλικὴ Κυβέρνηση τοῦ βασιλικοῦ πραξικοπήματος.
Στὴ διάρκεια τῆς δικτα-

τορίας τιμήθηκε δεόντως. Καὶ μὲ τὴν ἀνατροπὴ τοῦ Παπαδόπουλου, ὁρίστηκε ὑπουργὸς Παιδείας στὶς 26-11-73 στὴν πιὸ σκληρὴ φάση τῆς Κυβέρνησης Ἰωαννίδη-Ἀνδρουτσόπουλου.

Κώστας Πλεύρης
(Παραθέτω τὸ ἀκόλουθο βιογραφικὸ σημείωμα, ὅπως δημοσιεύτηκε στὰ «Πολιτικὰ Θέματα» –No 31, 15-21 Φεβρουαρίου, σ. 27)
Ὁ Κώστας Πλεύρης γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα πρὶν 35 χρόνια. Φοίτησε στὴν Πάντειο (1958-62) καὶ τελειώνοντας συνέχισε τὶς σπουδές του σὲ Γαλλικὸ Ἰνστιτοῦτο Κοινωνιολογίας. Τὸ 1960 ἵδρυσε τὴν ὀργάνωση τῆς «4ης Αὐγούστου». Ἔγραψε μιὰ σειρὰ μονογραφιῶν καὶ βιβλίων, ὅπου ἀναλύει διάφορα πολιτικὰ θέματα «ὑπὸ τὸ ἰδεολογικὸν πρῖσμα τῆς κοσμοθεωρίας τοῦ ἐθνικισμοῦ». Μετὰ τὴν 21η Ἀπριλίου διορίζεται καθηγητὴς στὴν Σχολὴ Γενικῆς Μορφώσεως τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ, ὅπου φοιτοῦν ἀνώτεροι

ἀξιωματικοὶ καὶ τῶν τριῶν κλάδων. Διδάσκει Κοινωνιολογία καὶ Προπαγάνδα. Ἀκόμα διορίστηκε καθηγητὴς στὶς Σχολὲς Ἀστυνομίας Πόλεων καὶ Χωροφυλακῆς. Τὰ μαθήματα τὰ διδάσκει ἀπὸ δικά του βιβλία. Παράλληλα μετὰ τὴν 21η Ἀπριλίου διορίζεται σύμβουλος τοῦ Ἀρχηγείου Στρατοῦ. Στενὸς συνεργάτης τοῦ Ι. Λαδᾶ διορίζεται ἐπὶ ὑφυπουργίας του διευθυντὴς τοῦ ἰδιαιτέρου Γραφείου του. Ὁ Λαδᾶς ἦταν ὁ κουμπάρος στοὺς γάμους τοῦ Πλεύρη. Ὁ Πλεύρης ἔχει φιλίες μὲ πολλοὺς ἰσχυροὺς τῆς δικτατορίας καὶ τὸν δεχόταν ὁ Παπαδόπουλος στὸ Γραφεῖο του. Ὁ Πλεύρης ἐπὶ δικτατορίας ἀνέλαβε τὴν ὀργάνωση τῶν Ἀλκίμων καὶ σύντομα κατόρθωσε νὰ γίνουν τὰ μέλη της δεκάδες χιλιάδες. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ Πλεύρης ἔχει ἐπαφὲς μὲ τὸν Καντάφι (τοῦ ὁποίου εἶναι θερμὸς θαυμαστὴς) καὶ μὲ τοὺς Ἰταλοὺς νεοφασίστες, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ κατηγορηθεῖ στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Ἰταλία. Οἱ σχέσεις του μὲ τὴν δικτατορία θὰ πάρουν ἀντίστροφη κατεύθυνση καὶ ἐπὶ Ἰωαννίδη θὰ φυλακισθεῖ στὸ ΕΑΤ-ΕΣΑ καὶ θὰ βγεῖ στὶς 23 Ἰουλίου.

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Τὸ 1968 ἡ δικτατορία δημιούργησε εἰδικὸ τμῆμα ὑπὸ τὸν Πρωθυπουργὸ μὲ τίτλο «Διεύθυνσις Νεότητος» γιὰ τὴν παρακολούθηση τῆς Νεολαίας καὶ τὴν ἐπεξεργασία εἰδικῆς πολιτικῆς, ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς φοιτητὲς καὶ τοὺς συλλόγους τους. Λόγω ἐλλείψεως χώρου, δίνω μόνο δυὸ ἀποκαλυπτικὰ ἔγγραφα ἀπ' τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν βιβλίο μου, ποὺ δείχνω ἀφ' ἑνὸς μὲ ποιὸ τρόπο ἐπιδιώχθηκε ἡ ὑποταγὴ καὶ φασιστικοποίηση τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸν πακτωλὸ τῶν χρημάτων ποὺ ἔρρεε πρὸς τὰ διορισμένα συμβούλια γιὰ νὰ ἐμφανίζουν τὴ σπουδάζουσα νεολαία ὅτι τάχα ἦταν ὁλόψυχα στὸ πλευρὸ τῆς 21ης Ἀπριλίου. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρω ὅτι ἀπὸ ἄλλο ἔγγραφο ποὺ ἀναλύει τὸν πίνακα τῶν πιστώσεων τοῦ 1972 ποὺ παραθέτουμε ἐδῶ, προκύπτουν τὰ ἑξῆς: γιὰ τὸ περιοδικὸ «Φοιτητικὸς Παλμὸς» δόθηκαν 100.518 δρχ. ἀπὸ 1.1.72 ἕως 29.2.72 κι ἐκδόθηκαν 4 τεύχη (No 43-46). Τὰ πάγια λειτουργικὰ ἔξοδα τῆς ΕΦΕΕ ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου ἕως τὶς 30 Ἰουνίου τοῦ 1972 ἀνέβηκαν στὶς 201.000 δρχ. ἐνῶ τῆς ΦΕΑΠΘ γιὰ ὅλο τὸ 1972 ἔφτασαν τὶς 475.000 δρχ.! Στὸ κονδύλι γιὰ τὴν ΕΦΕΕ διαβάζουμε ἐπιπλέον ὅτι διατέθηκαν 25.500 δρχ. «διὰ τὴν κάλυψιν τῶν δικαστικῶν ἐξόδων διορισμοῦ Διοικητικῶν Συμβουλίων τῶν Φοιτητικῶν Συλλόγων Ἀθηνῶν» καὶ ἄλλες 10.000 δρχ. «διὰ τὴν κάλυψιν γενομένων δαπανῶν τῆς ΜΗ πραγματοποιηθείσης φοιτητικῆς ἐκδηλώσεως εἰς τὸ Παναθηναϊκὸν Στάδιον»!!! Ἀπ' τὸ κονδύλι πρὸς τὴ ΦΕΑΠΘ 40.000 δρχ. διατέθηκαν «διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἐξόδων τῆς πραγματοποιηθείσης τὴν 18ην Μαρτίου 1972 δεξιώσεως ἐπ' εὐκαιρία τῆς μεταβάσεως ἐν Θεσσαλονίκη τῶν κ. κ. Β. Σταματοπούλου, Ὑφυπουργοῦ παρὰ τῶ Πρωθυπουργῶ, καὶ Λ. Παπαγγελῆ, Γεν. Γραμματέως τῆς Γεν. Γραμματείας Τύπου καὶ Πληροφοριῶν»!!! Γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ τῆς ΑΣΟΕΕ «Νέα Ἀναζήτηση» 20.000 δρχ. καὶ διὰ τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ φοιτητικοῦ περιοδικοῦ «Φοιτητικὸς Παλμὸς» ἀπὸ 1.3 ὡς 31.12.72 δρχ. 450.000.

Ἐλπίζω σύντομα νὰ βγεῖ ἕνας δεύτερος τόμος, πλήρως τεκμηριωμένος, μὲ τὴν ἱστορία τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος στὰ χρόνια τῆς δικτατορίας. Τὰ ἔγγραφα αὐτοῦ τοῦ ἐπιμέτρου οὐσιαστικὰ ἀνήκουν ἐκεῖ.

Ἀνδρέας Λεντάκης

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΓΕΝ. Δ/ΝΣΙΣ ΠΟΛ. & ΤΡΕΧ. ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ ... Ὀκτωβρίου 1972

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ὑπ' ὄψιν κ. Γενικοῦ Γραμματέως Γ. Γ. Π/Υ

ΘΕΜΑ: Ἐγκριθεῖσαι καὶ Διατεθεῖσαι Πιστώσεις Ἡμετέρας Διευθύνσεως

Εἰς ἐκτέλεσιν Ὑμετέρου Σημειώματος ἀπὸ 24 Σεπ. 72 ἀναφέρομεν τὰ κάτωθι:

1. Προσηρτημένως ὑποβάλλεται Πίναξ περιλαμβάνων ἀνάλυσιν κινήσεως τῶν πιστώσεων κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1 Ἰαν. 72 – 30 Ἰουν. 72.

2. Ὡς πρὸς τὴν σκοπιμότητα ἐγκρίσεως καὶ διαθέσεως ἐπιχορηγήσεων εἰς Φοιτητικοὺς Συλλόγους κλπ. ὑπὸ τῆς Γενικῆς Γραμματείας προτείνονται ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Νεότητος τὰ ἀκόλουθα:

α. Ὡς ἰδανικωτέραν λύσιν θεωροῦμεν τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς ἐνιαίου ἐκτελεστικοῦ φορέως, ὅστις θὰ ἐποπτεύῃ καὶ ἐλέγχῃ γενικῶς ὅλους τοὺς φοιτητικοὺς Συλλόγους καὶ τὰ πάσης φύσεως Σωματεῖα Νεότητος.
Οὕτω θὰ ἐξησφαλίζετο καὶ οὐσιαστικὸς ἔλεγχος τῶν διατιθεμένων δαπανῶν, ὡς καὶ λογιστικὸς τοιοῦτος.

β. Ἐλλείψει, σήμερον, τοιούτου ἐκτελεστικοῦ, ὡς ἀνωτέρω φορέως, κατ' ἀνάγκην ἡ διαδικασία ἐγκρίσεως καὶ διαθέσεως πιστώσεων πρὸς ἐπιχορήγησιν Φοιτ. Συλλόγων κλπ. δέον ὅπως συνεχισθῇ νὰ ἐνεργῆται ὑπὸ τῆς Γενικῆς Γραμματείας.

γ. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ἐν συνδυασμῷ καὶ μὲ τὴν ἀνάγκην ἀντιμετωπίσεως τοῦ γενικωτέρου προβλήματος ἐποπτείας, θεωροῦμεν σκόπιμον, ὅπως μελετηθῇ ἡ ἀνεύρεσις ἑνὸς φορέως, ὅστις θ' ἀποτελέσῃ τὸν ἐκτελεστικὸν παράγοντα ἐποπτείας καὶ ἐλέγχου τῶν Φοιτητικῶν καὶ λοιπῶν Συλλόγων Νεότητος, θὰ παρέχῃ κατευθύνσεις, θὰ συντονίζῃ τὰς δράσεις τῶν Συλλόγων κλπ. ἅμα δὲ θὰ διαχειρίζεται τὰς ἑκάστοτε διατιθεμένας πιστώσεις.

δ. Πρὸς διευκόλυνσιν καὶ ταχεῖαν διεκπεραίωσιν τῶν αἰτημάτων τῶν ἀφορώντων ἐπιχορηγήσεις Φοιτ. Συλλόγων κλπ., προτείνομεν ὅπως αἱ ἐγκρίσεις παρέχονται ὡς ἑξῆς:
(1) Διὰ ποσὰ μέχρι 20.000 ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ Νεότητος.
(2) Διὰ ποσὰ ἀπὸ 20.000-100.000 ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Δ/ντοῦ.
(3) Διὰ ποσὰ ἀπὸ 100.000 καὶ ἄνω ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως.

ε. Προκειμένου περὶ τῆς συγκεκριμένης περιπτώσεως τῆς ἐπιχορηγήσεως τοῦ Συλλόγου τοῦ Παν/μίου Πατρῶν, προτείνομεν ὅπως ἐγκριθῇ αὕτη, δοθέντος ὅτι, ὁ ὡς εἴρηται Σύλλογος παρουσιάζει ἀξιόλογον δρᾶσιν, ἅμα δὲ συνεργάζεται ἀπολύτως καὶ μὲ τὰς Παν/κὰς Ἀρχὰς τῶν Πατρῶν.

Ὁ Διευθυντὴς

Α. Μῖχος

Ἀπόψεις κ. Γενικοῦ Διευθυντοῦ
(ὑπογραφὴ)

Ἀπόφασις κ. Γενικοῦ Γραμματέως Π/Υ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΓΕΝ. Δ/ΝΣΙΣ ΠΟΛ. & ΤΡΕΧ. ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ
Ἀρμόδιος: Δ. Κουτρουφάτσος
Τηλέφωνον: 3248.588

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΥΠΟ Δ/ΝΣΕΩΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ ἀπὸ 1.1 μέχρι 30. 6. 1972

	Δρχ.
1. Πιστώσεις χρήσεως Οἰκονομικοῦ ἔτους 1972	
α. Εἰδ. Φορ. 15 – 130, Κ. Α. 2371/72	4.450.000
β. Μεταφερθὲν ὑπόλοιπον ἐκ τῆς χρήσεως ἔτους 1971	1.079.101
ΣΥΝΟΛΟΝ ΔΡΑΧΜΑΙ	5.529.101
2. Διατεθεῖσαι πιστώσεις κατὰ τὸ διάστημα 1.1. μέχρι 30.6.72	
α. «Φοιτητ. Παλμὸς»	100.518
β. Ε. Φ. Ε. Ε.	349.982
γ. Φ. Ε. Α. Π. Θ.	575.000
δ. Σύλλογος Παν/μίου Πατρῶν	58.500
ε. » » Ἰωαννίνων	135.000
στ. » Νομικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν ...	16.000
ζ. » Φιλοσοφ. » » ..	25.000
η. Φοιτητικὸς Θεολογικὸς Σύνδεσμος	20.000
θ. Σύλλογος ΑΣΟΕΕ	40.000
ι. Ἕνωσις Διεθνῶν Σχέσεων ΑΣΟΕΕ (AIESEC - HELLAS)	12.000
ια. Σύλλογος Φοιτ. Γεωπονικῆς Σχολῆς	4.000
ιβ. Σύλλογος Σπουδαστῶν Δημοσιογραφικῆς Σχολῆς	5.000
ιγ. Ε. Φ. Ε. Κ.	76.000
ιδ. Φοιτητικαὶ Ἐξορμήσεις	
(1) ΑΘΗΝΩΝ	869.000
(2) ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.050.000
ιε. ΔΙΑΦΟΡΟΙ	
(1) Γ. Γ. Τ&Π	505.000
(2) Εἰς τὴν Πανεπιστημιακὴν Λέσχην Ἀθηνῶν	170.000
Ἐκ μεταφορᾶς Δρχ.	4. 011.000
(3) Σύλλογος Σπουδαστῶν Ὑπομηχανικῶν Θεσσαλονίκης	25.000
(4) Χριστιανικὴ Φοιτ. Ἕνωσις Θεσσαλονίκης	4.200
(5) Ἀγορὰ δώρων διὰ χωρίον Σιταριὰ Νομοῦ Ἰωαννίνων	20.000
(6) Ἔκδοσις Ἐπετηρίδος κλπ.	25.174
(7) Ἐκτύπωσις ἐγχειριδίου Φοιτ. ἐξορμ.	10.000
(8) Ἐκτύπωσις Ἀφισσῶν 25ης Μαρτίου	83.727
(9) Δικαστ. ἔξοδα διορισμοῦ Διοικητ. Συμβουλίων	50.000
(10) Διατεθέντα κονδύλια ὑπὸ Δ/ντοῦ τέως ΥΠ. Κ. Π.	60.000
Δρχ.	278. 101
	4.289.101
ιστ. Διατεθέντα καὶ μὴ ἀναλωθέντα εἰσέτι ποσὰ	
(1) Ὑπόλοιπον ὑπ' ἀρ. 323/72 ΧΕΠ	68.000
(2) Μεταφερθὲν ποσὸν εἰς τέως ΥΠ. Κ. Π. διὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἀφισσῶν	130.000
Δρχ.	198.000
ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΝΟΛΟΝ ΔΡΑΧΜΑΙ	4.487.101
3. ΥΠΟΛΟΙΠΟΝ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΙΝ	
α. Ὑπόλοιπον Κ. Α. 2381/72	211.000
β. Προστίθενται τὰ διατεθέντα ἀλλὰ μὴ ἀναλωθέντα τελικῶς ποσὰ ἔχοντα ὡς ἑξῆς:	
(1) Ὑπόλοιπον ὑπ' ἀρ. 323/72 ΧΕΠ	68.000
(2) Μεταφερθὲν ποσὸν δι' ἐκτύπωσιν ἀφισσῶν 28ης Ὀκτ.	130.000
(3) Ὑπόλοιπον Φοιτ. ἐξορμήσεων:	
(α) ΑΘΗΝΩΝ	631.000
(β) ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	200.000
Σ Υ Ν Ο Λ Ο Ν	1.240.000
Ὅθεν, ὑπόλοιπον πρὸς διάθεσιν μέχρι 31.12.1972 Δραχμαὶ	1.240.000

οἱ νοσταλγοὶ τῆς μοναρχίας

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οἱ φιλοβασιλικοὶ μιλοῦν
γιὰ πολύποδα τέρατα
ποὺ ἀπειλοῦν
τὸ "Ἑλληνοχριστιανικὸ ὀχυρὸ"

Πυκνὰ σύννεφα,
ἐθνικὲς καταιγίδες
καὶ συμφορὲς ποὺ μᾶς ἀπειλοῦν
μὲ ἐθνικὸ ἀφανισμό.

Πλοκάμια πρὸς τοὺς παρακρατικούς, τοὺς τεταρτοαυγουστιανούς, τοὺς νεοφασίστες

Τοῦ Μιχάλη Πατρινοῦ

Καὶ τὸ πολιτικὸ κλίμα καὶ τὰ βασικὰ προβλήματα τοῦ τόπου μας σήμερα, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰδησεογραφικὴ καθημερινότητα μοιάζουν νὰ ἔχουν περιορίσει σημαντικὰ κάθε προοπτικὴ ἢ σοβαρὴ ἀνακίνηση τοῦ θέματος τῆς βασιλείας.
Ὁπωσδήποτε δὲν λείπουν κατὰ καιροὺς κάποιες θερμόαιμες ἐξάψεις, ποὺ ἐκτείνονται ἀπὸ τὸ Κοινοβούλιο ὡς τοὺς νυχτερινοὺς ντεκορατέρς, μὲ κύριο χαρακτηριστικὸ τὴν ἀτολμία.
Μὲ βάση τὶς διαπιστώσεις αὐτές, θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ ἀποκλείσει κάθε μελλοντικὴ ἐπαναφορὰ τῆς βασιλείας, ἂν ἦταν σίγουρος πὼς ἡ πολιτικὴ καὶ πολιτειακὴ ἐμπειρία τοῦ τόπου, στὶς συναρτήσεις της μὲ τὸν ξένο παράγοντα, εἶναι ἁπλῶς ἕνα ἀπολιθωμένο πλέγμα.
Ὅμως ἡ βασιλεία στὴν Ἑλλάδα δὲν ἦταν τόσο ἕνας πολιτειακὸς θεσμός, ἀλλὰ πρωτίστως πολιτικὴ λύση.

Μετὰ τὸ Δημοψήφισμα

Δύο ἦταν οἱ κύριες παρατάξεις ποὺ διεκδίκησαν γιὰ λογαριασμὸ τοῦ Κωνσταντίνου ἕνα νικηφόρο ἀποτέλεσμα στὸ Δημοψήφισμα. Ἡ δράση τους ἦταν τόσο αὐτόνομη, ποὺ εἶχε ὁδηγήσει σὲ ρήξεις μεταξύ τους γιὰ τὸ μονοπώλιο τοῦ αὐθεντικότερου «ἐν ὀνόματι». Ἡ πρώτη ἦταν ἡ «Βασιλικὴ Ἕνωση», τοῦ γνωστοῦ ἀδιάλλακτου στρατηγοῦ Γ. Κουρκούλη, καὶ ἡ δεύτερη, ἡ «Πανελλήνιος Κίνησις Βασιλευομένης Δημοκρατίας», μὲ ὁμαδικὴ ἡγεσία ἀποστράτων καὶ Γενικὸ Γραμματέα τὸν ἀντιστράτηγο ἐ.ἀ. Σ. Τζανετῆ, τηλεοπτικὸ ἀπολογητὴ τοῦ Κωνσταντίνου. Ἡ δεύτερη αὐτὴ εἶχε μεγαλύτερη οἰκονομικὴ ἄνεση καὶ τὰ παραρτήματά της στὴν Ἐπαρχία ἦταν περισσότερο ὀργανωμένα. Μετὰ τὸ δημοψήφισμα ἡ «Π.Κ.Β.Δ.» σχεδὸν διαλύθηκε καὶ στὰ στελέχη της καταλογίστηκαν τὰ περισσότερα στρατηγικὰ σφάλματα, ποὺ ὁδήγησαν στὴν ἥττα.

Ἡ «Βασιλικὴ Ἕνωση» τοῦ Κουρούκλη διατηρεῖται σήμερα στὸ σπίτι τοῦ στρατηγοῦ, στὸ Παγκράτι (Ὑμηττοῦ 151, τηλ. 7667000). Σύντομα ὅμως θὰ στεγαστεῖ σὲ κεντρικὸ ἀκίνητο, ὅπου θὰ ὑπάρχουν τὰ ἐντευκτήρια τῶν μελῶν της γιὰ διαλέξεις, διανομὴ *ἀντικομμουνιστικοῦ ὑλικοῦ*, φιλοβασιλικῶν ἐκδόσεων, διοργάνωση ἐκδρομῶν κλπ. Στὸ σπίτι τοῦ Κουρούκλη συγκεντρώνονται κάθε Σαββατόβραδο σὲ φιλοβασιλικὲς βεγγέρες ἀνίατοι θαυμαστὲς τοῦ Κωνσταντίνου, διαβάζοντας ποιήματα, κριτικάροντας τὰ πολιτικά, οἰκτίροντας τὸν «προδότη» Καραμανλῆ καὶ ἀνασκαλεύοντας καλὲς ἐλπίδες.

Οἱ συμμετέχοντες, στὴ δεύτερη ἐφεδρεία τῆς ζωῆς οἱ περισσότεροι, ἐπιμένουν νὰ διατηροῦν ἐν ἐνεργείᾳ παρωχημένους τίτλους ἐπαγγελματικοὺς ἢ παλατιανούς. Στὸ μεγάλο σαλόνι τοῦ Κουρούκλη, γεμάτο ἔνδοξα ἐνθυμήματα ἀπὸ τὸν Πάγκαλο, τὸν Κονδύλη, τὸ Μεταξᾶ καὶ ἄλλους ἡγέτες ἢ στρατηγοὺς τῆς ἐθνικοφροσύνης, θαυμάζονται σπάνιες οἰκογενειακὲς φωτογραφίες κάποιου πρίγκηπα ἢ ἀκοῦς διηγήσεις γιὰ χαριτωμένα στιγμιότυπα τῆς ζωῆς τους μὲ ἀφόρητες λεπτομέρειες.

Στὸ τέλος, πλακώνει, βαριὰ πάντα, ἡ συγκίνηση.

Τέτοιες βεγγέρες γίνονται καὶ σ' ἄλλα σπίτια φιλοβασιλικῶν, ὅπου ἡ πλήξη εἶναι δοκιμασία γιὰ τὴν αὐτοκυριαρχία κάθε τρίτου.

Οἱ ὀργανώσεις

Ὡστόσο, αὐτὸς ὁ παρωχημένος ἰδεαλισμὸς ἐκδηλώνεται συχνὰ μὲ κάποια καλύτερη μεθοδικότητα. Πρόκειται γιὰ μιὰ σειρὰ φιλοβασιλικὲς ὀργανώσεις, ποὺ μερικὲς ἔχουν αὐτοονομαστεῖ κόμματα ἐθνικῶν κατευθύνσεων.

Γενικὸ χαρακτηριστικό τους ἡ περιορισμένη ἀπήχηση, ἡ ἱκανοποίηση, συχνά, προσωπικῶν φιλοδοξιῶν, ἡ παροχὴ ἐκδουλεύσεων στοὺς ἰσχυροὺς τοῦ βασιλισμοῦ, ἡ προσπάθεια πολιτικοῦ μικροεπαγγελματισμοῦ μὲ τοὺς φιλοβασιλικούς. Τὴ φιλοδοξία αὐτὴ στηρίζουν στὴν πεποίθηση ὅτι τὸ 31% τοῦ δημοψηφίσματος εἶναι ἰδεολογικὰ συμπαγές. Στελέχη τῶν μικροοργανώσεων αὐτῶν δηλώνουν ὅτι σχετικὴ δειγματοληψία ἀπέδειξε πὼς τὸ 31%, σ' ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα, παραμένει ἀμετακίνητο στὶς πεποιθήσεις του καὶ τὴν ἀρχικὴ ἀπογοήτευση διαδέχεται ἡ αἰσιοδοξία καὶ ἡ συνείδηση τῆς δυναμικότητάς του! Καί, τὸ σπουδαιότερο, ὅτι ὅλοι στὸ μέλλον θὰ ὑποστηρίξουν κάθε πολιτικὴ κίνηση, ποὺ θὰ ἐκφράζει τὶς πολιτειακὲς προτιμήσεις τους.

Ἀνεξάρτητα ἂν ἕνας τέτοιος ἰσχυρισμὸς εἶναι καὶ ἐμπειρικὸς καὶ αὐθαίρετος καὶ σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ψυχολογία τῆς ἐκλογικῆς συμπεριφορᾶς – ἀκόμα κι αὐτῆς τῆς δεξιᾶς, σ' ἀνάλογες περιπτώσεις, στὸν μεσοπόλεμο – ἔχει τὴ σημασία του, στὸ μέτρο ποὺ κατορθώνει νὰ συντηρεῖ ἀνάλογες πεποιθήσεις στοὺς φιλοβασιλικοὺς ζηλωτὲς τῆς κυβερνητικῆς παρατάξεως. Μέχρι σήμερα μιὰ ψύχραιμη διερεύνηση δείχνει περιορισμένο τὸν ἀντίκτυπο τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν στὸν φιλοβασιλικὸ κόσμο μὲ κύρια χαρακτηριστικὰ τὴν ἀνοχὴ ἢ τὴ συμπάθεια καὶ ἐπακόλουθο τὸ συνεχὲς ἐκφυλισμό τους.

Ἡ ἀδυναμία συνδέσεών τους μὲ σοβαρούς

Ἀνέκδοτο ντοκουμέντο ἀπὸ τὸ κόψιμο τῆς βασιλόπιτας τῶν βασιλοφρόνων, στὸ ξενοδοχεῖο «Ἀμπασσαντέρ», στὶς 29 - 1 - 75. Ὁ βουλευτὴς τῆς «Νέας Δημοκρατίας» Ἱππ. Σαββούρας μὲ τὸν στρατηγὸ Γ. Κουρούκλη. Δεξιὰ ἡ ἠθοποιὸς Ἴλια Λιβυκοῦ (μαζὶ μὲ τὸν Παντ. Ζερβό, οἱ μόνοι φιλοβασιλικοὶ ἠθοποιοί). Ἀριστερὰ (δίπλα στὸν Ἱππ. Σαββούρα) ὁ ραψωδὸς τῆς δικτατορίας Ἀλέξανδρος Κουντουρᾶς, πρόεδρος τῆς ΒΕΠ σήμερα.

πολιτικοὺς παράγοντες τοῦ τόπου, ὁ παραγκωνισμός τους ἀπὸ τὸ περιβάλλον τοῦ Κωνσταντίνου, στὴν Ἀθήνα, καὶ ἡ σταδιακὴ συνειδητοποίηση τῆς χρεωκοπίας τους, ὁδηγοῦν ὁρισμένους στὴν ἀπόγνωση τῶν σποραδικῶν νυχτερινῶν καλλιγραφιῶν, τύπου ΕΛΚΙ.

Ἡ γραφικότητα

Κάθε ὀργάνωση, σὰν προσωποπαγής, ἔχει καὶ τὰ δικά της γραφικὰ χαρακτηριστικά. – «Λαϊκὸς Συναγερμὸς» (Ἐθνικὸ πολιτικὸ κόμμα). Ἀρχηγός του, ὁ Γεώργιος Δημητριάδης, στέλεχος τῆς «Χ» καὶ φίλος τοῦ Γρίβα. Ὑπαρχηγός, ὁ Γερ. Κατσίγερας, γκρουπιέρης στὴ λέσχη «ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ». Βασικὰ στέλεχη ὁ χουντικὸς Νικ. Φαρμάκης καὶ ὁ τεταρτοαυγουστιανὸς ἀπολογητὴς Κώστας Πλεύρης. Ὁ «Λ.Σ» αὐτὸ τὸν καιρὸ κάνει τὶς «ἐπαφές» του καὶ ὁ ἀρχηγός του εἶχε πρόσφατα συνάντηση μὲ τὸν Κ. Μητσοτάκη. Γύρω ἀπὸ τὸν τίτλο τοῦ κόμματος εἶχαν ὑπάρξει σχετικὲς διελκυνστίνδες, γιατὶ καὶ ἄλλοι μικροπαράγοντες τὸν διεκδικοῦσαν. Ὁ τίτλος «Λαϊκὸς Συναγερμὸς» πιστεύεται ὅτι θὰ συσπειρώσει «μεγάλες» μάζες, γιατὶ ἀπηχεῖ ἐπιτυχεῖς κομματικὲς παρατάξεις τῆς δεξιᾶς στὸ παρελθὸν («Λαϊκὸ Κόμμα», «Ἑλληνικὸς Συναγερμός»). Τὸ κόμμα ἔχει τὰ γραφεῖα του στὴν ὁδὸ Δημοκρίτου 1 (τηλ. 628788) καὶ ἐγγράφει κάθε ἡμέρα μέλη.

– «Πανελλήνιος Ἕνωσις Βασιλοφρόνων». Ἑδρεύει στὸν Πειραιᾶ καὶ ἀρχηγεύεται ἀπὸ τὸν ἐκτελωνιστὴ Κων. Παπαθανασόπουλο. Τοῦ τμήματος τῆς τοπικῆς νεολαίας προΐσταται ὁ Εὐστ. Κωνσταντοῦζος. Τὰ γραφεῖα βρίσκονται στὴ διεύθυνση Ἀλιπεδίου 4, 4ος ὄροφος (τηλ. 426582, 424769, καὶ τῆς νεολαίας 426582). Ἡ ὀργάνωση πραγματοποίησε πρόσφατα «προσκύνημα στὴν ἡρωϊκὴ Μάνη, γιὰ νὰ τιμήσει τὴ γενναία στάση της στὸ Δημοψήφισμα».

– «Βασιλευομένη Δημοκρατία» (Λ. Ἀλεξάνδρας 120-τηλ. 6424675). Προσωποπαγὴς ὀργάνωση τοῦ Φ. Δημητρόπουλου, «τ. ἐργολάβου-διακοσμητοῦ τῶν βασιλικῶν ἀνακτόρων».

– «Πανελλήνιο Κίνημα Βασιλευομένης Δημοκρατίας», κόμμα φιλοβασιλικὸ τοῦ πολιτευτῆ Νικ. Παπανικολάου. Διεύθυνση Νάστου 51, Ἡλιούπολη.

– «Κόμμα Ἐθνικῆς Σωτηρίας» (Ἐθνικῆς Στέγης 45, Νέα Σμύρνη). Ἀρχηγός του ὁ οἰκοδόμος Χαρ. Παπαγεωργίου, μαχητικὸ στέλεχος τῶν φιλοβασιλικῶν στὸ Δημοψήφισμα. Ἔμβλημα τοῦ κόμματος εἶναι «ἡ θεὰ Ἀθηνᾶ φονεύουσα πολύπουν τέρας περισφίγγον τὴν ὑδρόγειον σφαῖραν μὲ πρῶτον καὶ κύριον στόχον τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ Ἑλληνο-Χριστιανικὸν ὀχυρόν». Τὸ κόμμα, σύμφωνα μὲ διακήρυξή του, ἱδρύθηκε γιατὶ «πυκνὰ σύννεφα, ἐθνικὲς καταιγίδες καὶ συμφορὲς ἀπειλοῦν τὴν πατρίδα μὲ ἐθνικὸν ἀφανισμόν».

– «Ἐλεύθεροι Ἕλληνες Ἐπαναφορᾶς Βασιλέως», φιλοβασιλικὴ ὀργάνωση Νεολαίας μὲ Γενικὸ Γραμματέα τὸν Δημ. Πορφύρη. Στὴ διακήρυξή τους τονίζουν ὅτι «ὁ ἀγὼν θὰ συνεχισθῆ μέχρις ἐπιτελέσεως τοῦ ἀντικειμενικοῦ μας σκοποῦ, ποὺ εἶναι ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς τὸν θρόνον».

– «Κίνημα Ἐθνικῆς Δράσεως» (Σωτῆρος 19, Πλάκα). Προεδρεύεται ἀπὸ τὸν ἀπόστρατο κ. Ἀρκουδάκο. Ἡ κίνηση αὐτή, ποὺ σύντομα θὰ πάρει νομικὴ ὑπόσταση, ἔχει συσπειρώσει ἀρκετοὺς ἀξιωματικούς, ποὺ ἔλαβαν μέρος στὸ Κίνημα τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1967 καὶ δὲν ἐπανῆλθαν στὸ στράτευμα. Ἀρκετοὶ ἀπ' αὐτοὺς γνώρισαν διώξεις ἐπὶ δικτατορίας, ἔχουν φιλικὲς συνδέσεις μὲ φιλοβασιλικοὺς τῆς «Νέας Δημοκρατίας» καὶ πιστεύουν πὼς οἱ ἀγωνιστικοί τους τίτλοι θὰ ἀποτελέσουν βασικὸ ὁδηγὸ τῆς δραστηριοποιήσεώς τους. Διακηρύσσουν πώς, μέσα στὰ νόμιμα πλαίσια, θὰ ἐπιδιώξουν τὴ «δημιουργία προσφόρων συνθηκῶν» γιὰ τὴν ἐπαναφορὰ τῆς βασιλευομένης δημοκρατίας καὶ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ «πρώτου ἀντιστασιακοῦ» στὸ θρόνο.

– «Βασιλικὴ Ἐθνικὴ Παράταξη». Πρόκειται γιὰ τὴν πιὸ ὀργανωμένη καὶ μαχητικὴ φιλοβασιλικὴ ὀργάνωση σήμερα. Διαθέτει ἀρκετὰ παραρτήματα στὴν Ἀθήνα καὶ τὴν ἐπαρχία καὶ τμῆμα νεολαίας. Διοργανώνει συχνὰ συγκεντρώσεις, συνεστιάσεις, ἐκδρομές, πότε αὐτοτελῶς καὶ πότε σὲ συνεργασία μὲ τὶς ἄλλες ὀργανώσεις.

Πρόεδρός της, ὁ μαχητικὸς Ἀλέξανδρος Κουντουρᾶς, πρώην ὑπολοχαγὸς Μουσικῆς τῆς ΑΣΔΕΝ. Ὁ Κουντουρᾶς ἔχει, ὅμως, ἕνα ἄγνωστο σκοτεινὸ σημεῖο, ποὺ ἀποκαλύπτεται σήμερα ἀπὸ τὸ «ΑΝΤΙ». Εἶναι, μαζὶ μὲ τὸν τότε συνάδελφό του Γεώργιο Καρυδάκη, συνθέτης καὶ στιχουργὸς τοῦ ἐμβατηρίου «21η Ἀπριλίου-Ἑλλὰς Ἑλλήνων Χριστιανῶν». Αὐτὸ τὸ ἐμετικὸ δοξαστικὸ τροπάρι στὴ δικτατορία, τυπώθηκε σὲ χιλιάδες δίσκους μὲ ἔξοδα τῆς Προεδρίας καὶ παιζόταν ὑποχρεωτικὰ σὲ κινηματογράφους, συγκεντρώσεις κάθε εἴδους, σὲ στρατιωτικὲς μονάδες κλπ. Τὴ διανομή του εἶχε ἀναλάβει ἡ Ἀστυνομία, ἡ ΕΣΑ καὶ οἱ κατὰ τόπους Στρατιωτικοὶ διοικητές.

– «Φιλοβασιλικὴ Ἕνωσις Ἐπιστημόνων» τῶν Παγκαλόπουλου-Λιβιτσιάνου, ποὺ ἑδρεύει Πανεπιστημίου 44.

Φιλικὲς ὀργανώσεις

Ὑπάρχει καὶ ἕνας μικρὸς ἀριθμός, περιορισμένης ἀπηχήσεως, ὀργανώσεων ποὺ διάκεινται φιλικὰ στοὺς φιλοβασιλικοὺς καὶ γνώριζαν ἰδιαίτερη προβολὴ ἀπὸ τὸ ἔντυπό τους, «Ἑλληνικὸν Μέλλον»:

Εἶναι τὸ «Οὐδετερόφιλο Ἑλληνιστικὸ Κίνημα» τοῦ γιατροῦ Β. Τσιρώνη, ἡ «Πανελλήνιος Κίνηση Ἐπιστημόνων», μὲ πρόεδρο τὸν οἰκονομολόγο Γ. Παπαδόπουλο-Μαλεσάδη, τὸ «Δημοτικὸ-Κοινοτικὸ Κίνημα» τοῦ πρώην δημάρχου καὶ γνωστοῦ βασιλικοῦ Γεωργίου Πλυτᾶ, ἡ «Ἕνωσις Ἑλληνικῆς Ἰδιοκτησίας», ὁ «Σύλλογος Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν» τοῦ γνωστοῦ χουντικοῦ παραλογοτέχνη καὶ διοργανωτῆ μαθητικῶν διαγωνισμῶν Γ. Κομίνη. Φιλικὴ ὀργάνωση θεωροῦνται καὶ οἱ σημερινοὶ «Ἄλκιμοι» καὶ ἰδιαίτερα ὁ Γενικὸς Ἀρχηγός τους Π. Νέστορας, στὴν ἴδια ὀργάνωση ἀνώτερο στέλεχος ἐπὶ δικτατορίας καὶ προστατευόμενος τοῦ φυγόδικου Ἀσλανίδη. Ἄλλη φιλικὴ-φιλοβασιλικὴ ὀργάνωση καὶ ἡ «4η Αὐγούστου» τοῦ Κώστα Πλεύρη, κουμπάρου καὶ Διευθυντῆ τοῦ Γραφείου τοῦ Λαδᾶ.

Παραρτήματα-τόποι ἐπιρροῆς

Στὴν περιοχὴ τῆς Πρωτευούσης, μόνο ἡ «ΒΕΠ» διαθέτει παραρτήματα. Τὰ κεντρικὰ γραφεῖα τῆς «ΒΕΠ» εἶναι Σολωμοῦ 74β καὶ τῆς νεολαίας της Σολωμοῦ 59 (τηλ. 538137). Τὸ παράρτημα Παγκρατίου βρίσκεται στὴν ὁδὸ Φορμίωνος 37, τῶν Ἀμπελοκήπων στὴν ὁδὸ Ἀχαΐας 52, μὲ ἀρχηγὸ τὸν Κ. Σταθόπουλο (τηλ. 6912406). Τὸ παράρτημα τοῦ Πειραιῶς διευθύνεται ἀπὸ τὸν Γιῶργο Σανιδόπουλο, πρώην ἡγετικὸ στέλεχος τῆς Ν. Δημοκρατίας Πειραιῶς.

Στὴν Ἐπαρχία εἶναι ἀρκετὲς οἱ φιλικὲς συνδέσεις μὲ κάποιους μορφωτικοὺς συλλόγους, πατριωτικὰ καὶ ἐθνικοαντιστασιακὰ σωματεῖα λογῆς-λογῆς, ὀργανώσεις κυριῶν καὶ θρησκευτικὲς ὀργανώσεις.

Τέτοια φιλικὰ σωματεῖα ὑπάρχουν στὴν Κέρκυρα, στὸν Βόλο-ὅπου εἶναι Νομάρχης ὁ γαμβρὸς τοῦ Κουρούκλη–στὴ Λακωνία, στὴν Πάτρα, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴν Καβάλα, στὴ Ρόδο, στὴν Ἠλεία καὶ σὲ Φλώρινα, Καστοριά, Κομοτινή.

Ἀπὸ τὴν ὀργάνωση «ΒΕΠ» Ρόδου ρίχτηκε ἡ ἰδέα γιὰ ἕνα πανελλήνιο συνέδριο βασιλοφρόνων, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε ἀνάλογη ἀνταπόκριση.

Στὶς πολὺ πρόσφατες δραστηριοποιήσεις τῶν φιλοβασιλικῶν ἀναφέρεται ἡ ἀναγραφὴ συνθημάτων ἀπὸ τὸ ΕΛΚΙ (ἐξαψίες ὀπαδοί, μᾶλλον ἀνοργάνωτοι) καὶ ἡ διανομὴ χιλιάδων προκηρύξεων στὸ Παγκράτι, μὲ τὴ συνεργασία τοῦ Γυμνασίου Ἀρρένων Ὑμηττοῦ.

Οἱ μεθοδικότεροι

Τὴ συντήρηση τοῦ φιλοβασιλισμοῦ μετὰ τὸ δημοψήφισμα εἶχε ἀναλάβει ἡ ἐφημερίδα «Ἑλληνικὸν Μέλλον». Ἡ περίπτωσή της εἶναι χαρακτηριστικὴ ἀπὸ πολλὲς πλευρές. Πρωτοκυκλοφόρησε τὴν Τρίτη, 12 Νοεμβρίου, καὶ

ἀνέλαβε τὸ βάρος τοῦ ἀγώνα τῶν βασιλοφρόνων, μαζὶ μὲ τὶς ἑβδομαδιαῖες «Βασιλευομένη Δημοκρατία» καὶ «Ἑλληνικὸν Στέμμα», ποὺ ἔκλεισαν μετὰ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Δημοψηφίσματος.

Τὴν πρώτη ἡμέρα στὴν περιοχὴ Ἀθηνῶν-Πειραιῶς πούλησε 36.990 φύλλα καὶ τὴν ἑπομένη 5 φορὲς λιγότερα, ἀκριβῶς 7.475.

Στὶς 19 Νοεμβρίου εἶχε φτάσει νὰ πουλάει 990 (!) φύλλα, κατόπιν σταθεροποιήθηκε γύρω στὰ 2000 καὶ ἀργότερα ἔφτασε τὶς 6000, κατὰ τὸ δελτίο τοῦ Πρακτορείου.

Ἡ ἐφημερίδα, σύμφωνα μὲ ὑπολογισμοὺς εἰδικῶν, εἶχε καθημερινὸ παθητικὸ γύρω στὶς 50.000 δρχ. καὶ εἶναι ἄγνωστο ποιὰ πηγὴ τὸ κάλυπτε.

Στὰ μέσα Φεβρουαρίου τὸ «Ἑλληνικὸν Μέλλον» ἔκλεισε γιὰ ἀδικαιολόγητη ὑπέρβαση τοῦ δημοσιογραφικοῦ χάρτου, ποὺ τοῦ εἶχε χορηγηθεῖ, ἀλλὰ οἱ ἐκδότες της ἀπέδωσαν τὸ κλείσιμό της σὲ κυβερνητικὴ σκοπιμότητα καὶ ἰδιαίτερα στὸν ὑφυπουργὸ κ. Λαμπρία. Οἱ «προδωμένοι» βασιλικοὶ ὑποστηρίζουν πὼς ἀπέσπασαν ἕνα ἀκόμη ἀντιστασιακὸ τίτλο καὶ μάλιστα ἐπὶ δημοκρατίας. Γιὰ τοὺς εἰδικούς, ὅμως, ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τοῦ κ. Λαμπρία ἔσωσε τὴν τιμὴ τῶν βασιλικῶν, γιατὶ μὲ τὰ μέτρα τῆς κοινῆς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως ἡ ἐφημερίδα εἶχε τεράστιο παθητικὸ ἀπὸ καιρὸ καὶ ἡ χρεωκοπία της ἦταν ἀναπόφευκτη.

Χαρακτηριστικὴ τῆς περιπτώσεως τοῦ «Ἑλληνικοῦ Μέλλοντος», ἀνεξαρτήτως τῆς τύχης του, εἶναι ἡ ἀναιμική του κυκλοφορία (κατώτερη καὶ πολλῶν ἐπαρχιακῶν), ἔνδειξη γιὰ τὸ συμπαγὲς (!) καὶ τὴ μαχητικότητα (!) τῶν 1.445.857 φιλοβασιλικῶν ψηφοφόρων τοῦ Δημοψηφίσματος. Τοὺς ἀναγνῶστες αὐτούς, κέρδισε σὲ ἐλάχιστο ποσοστὸ ὁ «Ἐλεύθερος Κόσμος», ποὺ μετὰ τὸ κλείσιμο τοῦ «Ἑλληνικοῦ Μέλλοντος» ἄδραξε τὴν εὐκαιρία, παρηγορώντας πολλαπλὰ τοὺς φιλοβασιλικοὺς μὲ κύρια ἄρθρα τοῦ Σ. Κωνσταντόπουλου. Σύμφωνα μὲ ὑπεύθυνους ὑπολογισμούς, οἱ ἀναγνῶστες αὐτοί, στὸ μεγαλύτερο μέρος τους, διασκορπίστηκαν σὲ κυβερνητικὲς ἐφημερίδες.

Οἱ πολιτικὲς προοπτικὲς

Τὰ στελέχη τῶν διαφόρων φιλοβασιλικῶν ὀργανώσεων πιστεύουν ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν μετανοημένων δημοκρατικῶν αὐξάνεται συνεχῶς, κατὰ δὲ τὸν Γ. Κουρούκλη οἱ φιλοβασιλικοὶ ἔχουν ξεπεράσει τὸ 50%. Ἂν καὶ ἄλλοι ὁμόφρονές του δὲν συμμερίζονται τὰ ποσοστά του, ὅλοι πιστεύουν ὅτι στὸ μέλλον θὰ δημιουργηθοῦν εὐνοϊκὲς προοπτικὲς γιὰ τὴν ἀναζήτηση τοῦ Κωνσταντίνου, ποὺ θὰ ὁδηγήσει σὲ ἀναθεώρηση τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ Δημοψηφίσματος ἀπὸ μιὰ πλειοψηφία ποὺ «παρεσύρθη». Πιστεύουν πὼς ἡ μορφὴ τοῦ Πολιτεύματος ἦταν στὴ χώρα μας κάτι τὸ ἀμφιλεγόμενο καὶ πὼς δὲν θὰ πάψει καὶ στὸ μέλλον νὰ εἶναι.

Μὲ ἀρκετὴ χαιρεκακία παραπέμπουν στὶς διαφωνίες Κυβερνήσεως καὶ Ἀντιπολιτεύσεως πάνω στὴ μορφὴ τῆς Προεδρικῆς Δημοκρατίας. Ἡγετικὰ στελέχη τῶν φιλοβασιλικῶν, στὸν ἀβυσσαλέο ἀντικομμουνισμό τους δὲν παύουν νὰ ἐπισημαίνουν σημάδια κυβερνητικῆς παρακμῆς καὶ ἀνακολουθίας καὶ τὶς «προκλητικὲς» ἀντινομίες στὴ μεταχείριση κομμουνιστῶν καὶ ἐθνικοφρόνων.

Δύο εἶναι οἱ προσδοκίες τῶν σκληροπυρηνικῶν αὐτὴ τὴ στιγμή: Πρῶτα, ἡ «ἀναπόφευκτη» καὶ «ἀναμενόμενη» σύντομα –κατὰ τὴ γνώμη τους– φιλοβασιλικὴ κίνηση στὴ «Νέα Δημοκρατία», ποὺ θὰ ὁδηγήσει σὲ κυβερνητικὴ ἢ κομματικὴ κρίση σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ προσεχῆ κρίσιμα στάδια (Ψήφιση Συντάγματος, ἐκλογὴ Προέδρου Δημοκρατίας ἢ Πρωθυπουργοῦ, κυβερνητικὸς ἀνασχηματισμός). Ὑπεύθυνοι φιλοβασιλικοὶ παράγοντες τονίζουν, ὡστόσο, πὼς δὲν ὑπάρχουν πολλὰ περιθώρια γιὰ τέτοιες αἰσιοδοξίες.

Ἀλέξανδρος Κουντουρᾶς, συνθέτης καὶ στιχουργὸς δοξαστικῶν αἴνων στὴ δικτατορία. Σήμερα πρόεδρος τῆς «Βασιλικῆς Ἐθνικῆς Παρατάξεως», ἀγωνίζεται γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ «πρώτου ἀντιστασιακοῦ».

ΥΜΝΟΣ ΤΗΣ Β.Ε.Ν.Ε.

Τὰ παιδιὰ τῆς Β.Ε.Ν.Ε.
ὑπογράφουν τὸ ΝΑΙ
γιὰ ναρθῆς Βασιλιᾶ,
στὴν Ἑλλάδα ξανά.

Προδωμένε Βασιλιᾶ
δῶσε μας τὴν χαρὰ
νὰ γυρίσης ξανὰ
στὴν Ἑλλάδα νὰ φέρης τὴν χαρά.

Βασιλιᾶ μας, Βασιλιᾶ,
σὲ προσμένουμε ξανὰ
γιὰ ν' ἀνοίξης τὰ φτερὰ
νὰ βρεθοῦμε κοντά σου ξανά.

Γ. Α. Ἀναστασίου

Τὸ θέμα αὐτὸ τὸ τόσο πολυσυζητημένο καὶ καίριο γιὰ τὴν πολιτική μας ζωή, θὰ πρέπει νὰ διερευνηθεῖ μὲ προσοχὴ γιατὶ προκύπτουν μερικὰ πολὺ ἐνδιαφέροντα συμπεράσματα, ποὺ ἀνατρέπουν τὴ σχετική, ἀνεύθυνη εἰκοτολογία.

Καὶ βασικὰ ποιὰ εἶναι ἡ ἀντίληψη τοῦ παντοκράτορα τῆς «Ν.Δ.» κ. Καραμανλῆ γιὰ τὸ βασιλικὸ θεσμό, πρᾶγμα ποὺ δὲν ἔχει ἐρευνηθεῖ σωστά, σάν, δηλαδή, σημερινὴ πολιτικὴ φιλοσοφία του. «Τὸ Πολιτειακό», εἶπε στὶς δηλώσεις του μετὰ τὸ Δημοψήφισμα ὁ κ. Καραμανλῆς, «ὑπῆρξε κατὰ τὸ παρελθὸν ἀντικείμενον ὀξυτάτων κομματικῶν ἀνταγωνισμῶν, ποὺ ἔβλαψαν τὰ συμφέροντα τοῦ Ἔθνους. Αἱ δὲ πολιτειακαὶ μεταβολαὶ ἐγένοντο συνήθως πραξικοπηματικῶς καὶ πάντοτε ὑπὸ ὑλικὴν ἢ ψυχολογικὴν βίαν. Καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ πρόβλημα παρέμεινεν ἄλυτον ἐπὶ 60 χρόνια καὶ συνεδέθη μὲ τὶς πιὸ δραματικὲς ἐθνικὲς κρίσεις τοῦ τόπου μας».

Ὁ κ. Καραμανλῆς, στὴ δήλωσή του αὐτή, ποὺ πέρασε σχεδὸν ἀπαρατήρητη γιὰ τὴν πολιτικὴ σημασία της, τοποθετεῖ τὶς ρίζες τοῦ προβλήματος πρὶν «60 χρόνια», στὴν ἀρχή, δηλαδή, τῆς διενέξεως τοῦ Ἐλευθ. Βενιζέλου μὲ τὸν Κωνσταντῖνο, ποὺ ὁδήγησε στὸν λεγόμενο «Ἐθνικὸ Διχασμό». Γιὰ τὸν κ. Καραμανλῆ καὶ τὴν Πολιτική μας Ἱστορία τὸ Πολιτειακὸ ἔχει τὴν ἀρχή του ὄχι πάνω στὸ θεσμὸ τῆς Βασιλείας ἢ ἁπλὰ στὸ Διχασμό, ἀλλὰ πάνω στὴ διένεξη ἀνάμεσα στὸν ὑπεύθυνο Πρωθυπουργὸ καὶ τὸν «ἀνεύθυνο» Ἀνώτατο Ἄρχοντα γιὰ τὴ χάραξη ὑπεύθυνης πολιτικῆς.

Ἀπὸ αὐτὴ τὴν πολιτικὴ ἄποψη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἱστορικὴ ἐμπειρία, προσδιορίζει ὁ κ. Καραμανλῆς τὴ συνέχεια τοῦ Πολιτειακοῦ ἐπὶ 60 χρόνια. Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἀκόμη ἡ ἄποψη τοῦ κ. Καραμανλῆ ὅτι «τὸ Πολιτειακὸν ὑπῆρξε ἀντικείμενον ὀξυτάτων κομματικῶν ἀνταγωνισμῶν» τὴν ὁποία πρέπει νὰ δοῦμε σὲ σχέση μὲ τὰ παραπάνω. Οἱ «ἀνταγωνισμοὶ» λοιπόν, ὄχι σὰν διαμόρφωση-ὕπαρξη φιλοβασιλικῶν κομμάτων, μὲ ἀμφισβητήσεις ἢ μὴ τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ σὰν συνέπεια αὐτῆς τῆς ἑκάστοτε διενέξεως, σὰν ἐπιπτώσεις στὴν πολιτικὴ ζωή, στὰ κόμματα.

Ἄλλωστε καὶ ἡ Πολιτική μας Ἱστορία τῶν τελευταίων 60 χρόνων, ποὺ ὁ κ. Καραμανλῆς καὶ τὴν ἔζησε καὶ τὴ «διδάχτηκε», μᾶς λέει πὼς οἱ κρίσεις ποὺ προκάλεσε τὸ Πολιτειακό, δὲν ἦταν τόσο ὅταν κρινόταν ἀνοιχτὰ ὁ θεσμός, ἀλλὰ ὅταν ὑπῆρχε διαφωνία γιὰ τὴν ἄσκηση ἀποφασιστικῆς ἐξουσίας.

Αὐτὴ τὴν ἔννοια ἔχει ἡ ρήση του ὅτι «τὸ Πολιτειακὸ συνεδέθη μὲ τὶς πιὸ δραματικὲς ἐθνικὲς κρίσεις τοῦ τόπου μας». Τὸ βασικὸ συμπέρασμα ἀπὸ αὐτὴ τὴν τόσο προσεκτικὰ

διατυπωμένη παράγραφο εἶναι πὼς ὁ κ. Καραμανλῆς πιστεύει ὅτι ἡ Βασιλεία στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι ἁπλῶς τυπικὸ θέμα πολιτικοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ ἢ Κωνσταντίνου, ἀλλὰ καθαρὰ πρόβλημα (πολιτικὸ καὶ ἱστορικὸ) ὁμαλῆς λειτουργίας-κατανομῆς τῆς πολιτικῆς εὐθύνης (ἐξουσίας).

Οἱ φιλοβασιλικοὶ τῆς Ν. Δ.

Τὸ γενικὸ πολιτικὸ συμπέρασμα γιὰ τὴν πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν παράταξη τῆς «Ν.Δ.» εἶναι ὅτι ἀποκλείεται κάθε ἀνακίνηση τοῦ θέματος «Βασιλεία», ὅσο ὁ κ. Καραμανλῆς ἀρχηγεύει μὲ τὸν τρόπο του καὶ τὴ γνωστὴ ἐμμονὴ στὶς ἀπόψεις του.

Σειρὰ γεγονότων ἐπιβεβαιώνουν τὴν ἀνάλογη στρατηγικὴ ἀπὸ μέρους τοῦ κ. Καραμανλῆ. Ἀπὸ τὰ πιὸ πρόσφατα: ἡ σύνθεση τῆς Διοικούσης Ἐπιτροπῆς, ὁ ἀποκλεισμὸς φιλοβασιλικῶν ἀπὸ τὴν ΟΝΝΕΔ, ὁ παραγκωνισμὸς τῶν λεονταριζόντων φιλοβασιλικῶν ἀπὸ εἰσηγήσεις νομοσχεδίων, ἡ ἀποδοχὴ τῆς συνταγματικῆς ρήτρας: «Τὸ Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι Προεδρευομένη Κοινοβουλευτικὴ Δημοκρατία», ἡ θυμηδία τῶν περισσότερων κυβερνητικῶν βουλευτῶν σὲ ἀντίθετη εἰσήγηση τοῦ γνωστοῦ φιλοβασιλικοῦ κ. Πνευματικοῦ.

Στὶς 6 Φεβρουαρίου 1975, 136 κυβερνητικοὶ βουλευτὲς ζήτησαν ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Ἐθνικῆς Ἀμύνης «τὴν αὐτοδικαίαν καὶ ἄμεσον ἀποκατάστασιν ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων οἱ ὁποῖοι ἀπετάχθησαν ἢ ἀπεστρατεύθησαν μετὰ τὸ κίνημα τῆς 13-12-67». Ἡ σημασία τοῦ ὑπομνήματος ὑπερτονίσθηκε, ἂν καὶ τίποτα κατοπινὸ δὲν δικαιολόγησε τὶς ὑπερβολὲς γιὰ σοβαρὴ φιλοβασιλικὴ κίνηση στὶς κυβερνητικὲς γραμμές. Τὸ σωστὸ μέτρο θὰ βρεθεῖ ἂν λάβει κανεὶς ὑπ' ὄψη του πῶς πολλὲς φορὲς ὑπογράφονται τὰ ὁμαδικὰ ὑπομνήματα στὴ βουλὴ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ κίνηση καθ' αὐτὴ ἦταν κυρίως ἔμμεση κριτικὴ στὰ μέχρι τότε μέτρα τοῦ κ. Ἀβέρωφ. Σύμφωνα μὲ ἀντικειμενικὲς ἐκτιμήσεις ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκραιφνῶν φιλοβασιλικῶν δὲν ξεπερνᾶ τοὺς 15. (Ἱππ. Σαββούρας, Ἄγγ. Πνευματικός, Κ. Σερεπίσιος, Λ. Κουτήφαρη, Δ. Βρεττάκος, Α. Τσαλδάρης, Ι. Σταθόπουλος, Χρ. Στράτος, Γ. Σταμάτης, Γ. Ράλλης, Ν. Ἀναγνωστόπουλος, Ἀλ. Παπαδόγγονας, Ἀρ. Περρωτῆς κλπ).

Ἕνας ἄλλος ἀριθμός, περιορισμένος καὶ αὐτός, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴ δεξιά, χρησιμοποιεῖ τὸν φιλοβασιλισμὸ συγκεκαλυμμένα εἴτε γιὰ νὰ κρύψει προσωπικὲς καὶ προσωρινὲς δυσαρέσκειες εἴτε σὰν πολιτικὴ σκοπιμότητα σὲ τυχὸν ἀπρόβλεπτες ἐξελίξεις. Γεγονὸς εἶναι πάντως ὅτι ὁ κ. Καραμανλῆς θὰ ἀνταπεξέλθει στὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ τυχὸν περιορισμένες ἀπειθαρχίες ἢ ἀποσκιρτήσεις δὲν θὰ ἀπειλήσουν τὴν πλειοψηφία του. Μάλιστα σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση, ὅπως ἡ δεύτερη, θὰ εἶχε τὴ συμπαράσταση ὅλων τῶν κομμάτων τῆς Ἀντιπολιτεύσεως. Ἀλλὰ καὶ στὸν ὁρίζοντα δὲν διαγράφεται καμία σοβαρὴ φιλοβασιλικὴ πολιτικὴ κίνηση ἡ ὁποία θὰ μποροῦσε νὰ εὐδοκιμήσει σήμερα. Πρῶτος λόγος εἶναι ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἔχει ἀπαγορεύσει κάθε σχετικὴ κίνηση καὶ ἔχει ἀποθαρρύνει μερικοὺς θερμόαιμους ποὺ προσπάθησαν νὰ τὸν μεταπείσουν, ὅπως ὁ Στεφ. Στεφανόπουλος, καὶ τελευταῖα ὁ Πέτρος Γαρουφαλιᾶς. Δεύτερο, μετὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν δημοτικῶν ἐκλογῶν καὶ τὰ προσεχῆ δημοκρατικὰ ἀνοίγματα καὶ σ' αὐτὴ τὴ «Νέα Δημοκρατία», τὸ πολιτικὸ κλίμα δὲν θεωρεῖται πρόσφορο, γιατὶ στὴν καλύτερη περίπτωση ὁ ἀγώνας θὰ διεξαχθεῖ «γιὰ ἕναν Κωνσταντῖνο Δημοκράτη» καὶ χωρὶς ἐξουσίες, δηλαδὴ γιὰ ἕνα συμβολικὸ θεσμό, πρᾶγμα ποὺ γιὰ μιὰ ρεαλιστικὴ πολιτικὴ κίνηση εἶναι παθητικὸ μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα. Κατὰ τὴ γνώμη μας αὐτὸς ὁ παρωχημένος ἰδεαλισμὸς θὰ εἶναι καταλυτικὸς παράγων καὶ μακροπρόθεσμα, μέχρις ὅτου οἱ πολιτικὲς συνθῆκες τοῦ δώσουν κάποια ρεαλιστικὴ διάσταση. Καὶ αὐτοὶ οἱ φιλοβασιλικοὶ ἀκόμα παραδέχονται ὅτι ἐκτὸς τῆς «Ν.Δ.» καμιὰ πολιτικὴ προσωπικότητα (ὁ κ. Παν. Κανελλόπουλος ἐξαιρεῖται) δὲν ἔχει τὸ ἀνάλογο κύρος νὰ ἀναλάβει ἕνα σοβαρὸ πολιτικὸ ἀγώνα γιὰ τὴ βασιλεία, ποὺ χρειάζεται ἐγκαρτέρηση καὶ καινούργια πνοή. Ἔτσι, οἱ αἰσιόδοξοι ἢ οἱ ἀθεράπευτα ρομαντικοὶ πιστεύουν νὰ σταθοῦν τυχεροὶ ἀπὸ τυχὸν διαφωνίες στὸ ἡγετικὸ κλιμάκιο τῆς «Ν.Δ.» καὶ μάλιστα ἀρκετὰ σύντομα.

Γιὰ τοὺς «πιστοὺς» ποὺ ἐνδιαφέρονται, ἡ διεύθυνση καὶ τὸ τηλέφωνο τοῦ Κωνσταντίνου στὴν Ἀγγλία:

H. M.
The King of Hellenes Constantine
Stanyars
Chertsey Road
Surrey - England
τηλέφ. 004419905 - 7979

Οἱ λογῆς δικτυώσεις

Περιορισμένος εἶναι ἀκόμα ὁ ρόλος (ἐπιρροὴ) τῶν φιλοβασιλικῶν στὶς δημόσιες ὑπηρεσίες καὶ στοὺς μεγάλους ὀργανισμούς. Ἕνας βυζαντινισμὸς στεῖρος ἀνάμεσα σὲ κάποιους μητροπολίτες διατηρεῖ κάπως ἐνισχυμένο τὸ φιλοβασιλισμὸ στὴν Ἐκκλησία. Μετὰ τὴν ἀποτυχία τοῦ Κωνσταντίνου, οἱ φίλοι του ἐφοπλιστὲς τοῦ Λονδίνου ἔχουν ἀραιώσει τὶς ἐπαφὲς μαζί του, ἐνδεικτικὸ τῆς τακτικῆς τῆς ἑλληνικῆς μεγαλοαστικῆς τάξεως. Στὸ Στρατὸ τὰ πράγματα εἶναι ἰδιότυπα. Οἱ φιλοβασιλικοὶ ποὺ ἀποτάχθηκαν, ἐπανῆλθαν τελικὰ σὲ μικρὸ ποσοστό, γιατὶ οἱ περισσότεροι προτίμησαν, μαζὶ μὲ τὴ βαθμολογικὴ ἀποκατάσταση, τὴ σύνταξη τῆς ἀποστρατείας. Ἂν καὶ εἶναι δύσκολο νὰ ἀποφανθεῖ κανεὶς σίγουρα γιὰ ἕνα ἀρκετὰ κλειστὸ κύκλωμα, ὅπως ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς σήμερα, ὁ φιλοβασιλισμὸς ἐκεῖ, σὰν καθαυτὸ φαινόμενο, εἶναι ἀρκετὰ περιορισμένος. Σύμφωνα μὲ ἀποκλειστικὲς πληροφορίες μας, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἑπταετίας ἡ διαπαιδαγώγηση τῶν Εὐέλπιδων σχετικὰ μὲ τὸν Κωνσταντῖνο ἦταν στὸ ἑξῆς σχῆμα: « Ὁ βασιλιὰς εἶναι, βέβαια, ἡ κορωνὶς ἀνάμεσα στοὺς ἐθνικόφρονες, ἀλλὰ στὸ παθητικό του καταλογίζεται τὸ κίνημα ἐναντίον τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ὁποία εἶχε μεγάλους ἐθνικοὺς σκοπούς». Παράλληλα, πρέπει νὰ τονισθεῖ ἡ συναισθηματικὴ ἀπώθηση χουντικῶν καὶ φιλοβασιλικῶν ἀξιωματικῶν ποὺ μόνο στὶς ἀρχὲς τῆς δικτατορίας Ἰωαννίδη ἔγινε κάπως μικρότερη, ἔχοντας σὰν βάση τὴν κοινὴ ἐκδίκηση στὸν Παπαδόπουλο. Φιλοβασιλικὸ κίνημα καὶ μάλιστα σύντομα θὰ πρέπει νὰ ἀποκλεισθεῖ, παρὰ τὰ ὅσα ἀντίθετα λέγονται. Ὁ ἴδιος ὁ Κωνσταντῖνος ἔχει ἀποθαρρύνει τέτοιες σκέψεις. Τὸ γεγονὸς βέβαια αὐτὸ θὰ ἐξαρτηθεῖ καὶ ἀπὸ τὸν ἀποφασιστικὸ ρόλο τοῦ Στρατοῦ στὸ μέλλον, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς πολιτικὲς συνθῆκες ποὺ θὰ δημιουργηθοῦν. Ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ ὑπομνησθεῖ ἡ νομιμοφροσύνη γνωστῶν βασιλικῶν ἀξιωματικῶν, τὶς ἡμέρες τῆς δημοκρατικῆς ἀλλαγῆς, καὶ ἀργότερα στὴν ἀπόφαση τῆς «Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἑνότητος» νὰ ἐξαρτήσει καὶ τὸν θεσμὸ ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ Κωνσταντίνου ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ δημοψηφίσματος μετὰ τρεῖς μῆνες.

Ὁ ἴδιος ὁ Κωνσταντῖνος

Ὁ «βασιλιάς μας», λένε μερικοὶ φιλοβασιλικοὶ ἀπόστρατοι, «παραέγινε δημοκρατικός». Θέλουν μ' αὐτὸ νὰ ἐννοήσουν ἕνα σταδιακὸ παραγκωνισμό τους ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνο, ὁ ὁποῖος δὲν ἀποδέχεται πλέον τὶς εἰσηγήσεις τους. Ὁ Κωνσταντῖνος προσπαθεῖ ἀπὸ καιρὸ καὶ μὲ τάκτ νὰ ἀπαγκιστρωθεῖ ἀπὸ τὸ στεῖρο στρατοκρατικὸ περιβάλλον ποὺ χαρακτήριζε τὸν ἴδιο καὶ τὸν πατέρα του. Τὸ στενὸ «περιβάλλον» τοῦ Κωνσταντίνου στὴν Ἑλλάδα ἀποτελοῦν οἱ Κουτήφαρης, Γερουλάνος, Παπάγος, Λοῦρος, Κουρούκλης. Ὁ Κωνσταντῖνος ἔχει πεισθεῖ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἐπανέλθει γιὰ ἀρκετὰ χρόνια στὸ θρόνο. Πρὸς τὸ παρὸν τηρεῖ μιὰ παθητικὴ στάση ποὺ ἔχει διαλυτικὲς ἐπιπτώσεις στοὺς ἐδῶ φιλοβασιλικοὺς καὶ στὸ μέλλον θὰ ἔχει περισσότερες. Ἀπώτερος σκοπός του σὲ σχέση μὲ τοὺς Ἕλληνες «συμπατριῶτες» εἶναι νὰ πείσει σταδιακὰ γιὰ τὴν ἄψογη δημοκρατικὴ συμπεριφορά του στὴ διάρκεια τῆς ἐκπτώσεώς του καὶ γιὰ τὴν ὡριμότητα τοῦ πολιτικοῦ του προβληματισμοῦ. Ἂν ὅμως αὐτὸ εἶναι ἡ ἐπιδίωξη τοῦ Κωνσταντίνου γιὰ τὸ ἐσωτερικό, στὸ ἐξωτερικὸ συνεχίζει διακριτικὰ τὶς διεθνεῖς συνδέσεις του μὲ ξένους βασιλικοὺς οἴκους, ἡγετικὰ πολιτικὰ στελέχη καὶ μεγάλους οἰκονομικοὺς παράγοντες. Τελευταῖα, ὁ Κωνσταντῖνος ταξίδεψε στὴν Ἰνδία γιὰ νὰ δεῖ τὴ μητέρα του καὶ τὴν ἀδελφή του, ποὺ μένουν μόνιμα ἐκεῖ. Στὸ Λονδίνο ὁ Κωνσταντῖνος διατηρεῖ γραμματεία ποὺ ἀπαντᾶ σὲ εὐχὲς καὶ ἐπιστολές. Καλὰ πληροφορημένοι κύκλοι ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος εἶναι καὶ ὁ ἐπιχειρηματικὸς σύμβουλος τοῦ Σάχη, ὁ ὁποῖος τελευταῖα ἔχει ἐπενδύσει ἑκατοντάδες ἑκατομμύρια πετροδολάρια σὲ ὅλες τὶς χῶρες τῆς Δύσεως. Ὁ Κωνσταντῖνος, ποὺ ἀπὸ καιρὸ διατηρεῖ στενὲς σχέσεις μὲ μεγαλοεπιχειρηματίες, διαβουλεύεται τὶς ἐπικερδέστερες τοποθετήσεις γιὰ τὸ Σάχη, στὸν ὁποῖο καὶ εἰσηγεῖται ἀνάλογα.

Γιὰ τὴν ἀσχολία του αὐτὴ ἀμείβεται ἡγεμονικά, πράγμα ποὺ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ζεῖ μὲ τὴν ἀξιοπρέπεια ἑνὸς «τέως».

Ἡ παθητικὴ ἀναμονὴ

Ὁ στρατηγὸς Γ. Κουρούκλης, ποὺ ἔχει ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸν Κωνσταντῖνο, διαβεβαιώνει πὼς εἶναι ἐξουσιοδοτημένος νὰ δηλώνει ἐκ μέρους του ὅτι καμιὰ ὀργάνωση ἢ πολιτικὴ κίνηση «δὲν ἀντιπροσωπεύει τὸν βασιλέα». Ὁ Γ. Κουρούκλης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἡγετικοὶ τοῦ φιλοβασιλισμοῦ, διαβεβαιώνουν πὼς οὔτε στὸ ἄμεσο προσεχὲς μέλλον πρόκειται νὰ τὸν ἀντιπροσωπεύσει κανένας. Τὸ θέμα τοῦ Κωνσταντίνου, ἀπ' ὅλες τὶς ἐνδείξεις καὶ χωρὶς τὰ σοβαρὰ ἀπρόοπτα τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς, φαίνεται πὼς ἔχει κλείσει, τουλάχιστον γιὰ πολλὰ χρόνια. Ὁ Κωνσταντῖνος αὐτὴ τὴ στιγμὴ σὰν πολιτικὴ λύση δὲν ἔχει τὴν ὑποστήριξη οὔτε τῶν Ἀμερικανῶν οὔτε τῶν Γάλλων. Θὰ ἀποτελέσει στὸ μέλλον τὸ χαρτὶ τοῦ αἰώνιου ξένου παράγοντα στὴ χώρα μας; Μὲ τὰ σημερινὰ δεδομένα τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς καὶ τῶν ἀναπόφευκτων δημοκρατικῶν ἐξελίξεων, κάτι τέτοιο φαίνεται ἀδύνατο. Καὶ μέχρι νὰ συμβεῖ τὸ ἀντίθετο, ὁ φιλοβασιλισμὸς θὰ συμφύρεται, ἀνάμεσα σὲ παρηκμασμένες βεγγέρες, σὲ ἀφελεῖς ἰδεαλισμούς, σὲ λιανοπώλιο τῆς ἐθνικοφροσύνης καὶ σὲ ἀνθρώπους ποὺ προσπαθοῦν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ ὅλα αὐτά.

Μιχάλης Πατρινὸς

ΡΙΖΕΣ ΚΑΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΦΑΣΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ἀπόηχοι τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ τοῦ χουντισμοῦ στὴν Ἑλλάδα

Τοῦ Πλουτῆ Σέρβα

Ἀπαρχῆς, μὲ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς Κυπριακῆς Ἀνεξαρτησίας, εἶχε καθαγιαστεῖ, κρατικά, ἡ ἀνερμάτιστη θέση ὅτι: ἡ «Κυπριακὴ κυβέρνησις πρέπει νὰ συνεργάζεται πάντοτε μετὰ τῆς ἑκάστοτε ἑλληνικῆς κυβερνήσεως». Αὐτὴ τὴ θέση, ὡς τὴ μοιραία μέρα τοῦ χουντικοῦ πραξικοπήματος, προστάτευε, σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ, ὁ Μακάριος. Καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι αὐτὴ ἡ θέση εἶναι ποὺ θέρμαινε τὸ χουντισμό, διευκολύνοντας τὴν καρποφόρησή του.

Ὅμως τὶς ρίζες τοῦ φασισμοῦ, πατέρα τοῦ χουντισμοῦ, ὀφείλουμε νωρίτερα νὰ τὶς ἀναζητήσουμε. Γιατί, ἂν ἡ ἐργατικὴ τάξη, στὸν ἀγώνα γιὰ τὴ λευτεριὰ κι ἐνάντια στὴν ἀποικιακὴ σκλαβιά, προσδοκοῦσε νὰ βρεῖ ἀποκούμπι στὴ μεγάλη σοσιαλιστικὴ πατρίδα, ἕνα μέρος τῶν ἀστικῶν καὶ μικροαστικῶν στρωμάτων, ποὺ ἀγωνιοῦσε ν' ἀπαγκιστρωθεῖ ἀπὸ τὶς παραδοσιακὲς καταστάσεις ἐκμετάλλευσης, ἀτενίζοντας πρὸς νέους προσανατολισμούς, στρεφόταν πρὸς τὰ παραπλανητικὰ χιτλερικὰ κηρύγματα. Ἔβλεπε σὲ αὐτὰ (στραβά, φυσικὰ) τὴν ἀπολύτρωση ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπη ἀποικιακὴ καταπίεση καὶ τυραννία.

Αὐτὴ τὴ φιλοχιτλερικὴ ἐνατένιση, ὅσο περιορισμένη (πληθυσμιακὰ) κι ἂν ἦταν ἡ ἔκτασή της, τὴν ἐμψύχωνε ὁ ἀντίλαλος τῆς «μεταξικῆς ἑλληνικῆς ἀναδημιουργίας», ποὺ πρὸς αὐτὴ πρόσβλεπε καὶ ἡ Κυπριακὴ Ἐκκλησία. Στὰ σχολειὰ διοχέτευαν τὸ «μεγαλεῖο» τοῦ «μεταξικοῦ κοσμογονικοῦ πνεύματος». Κράχτες πρόβαλαν στὸ προσκήνιο καί, κατὰ τόπους, ξεφύτρωναν φασιστικὲς ὁμάδες τῆς ΕΟΝ. Γιὰ παραπέρα ἐπέκταση τῆς προπαγάνδας στάλθηκε ἀπὸ τὸ κέντρο ὁ Κύπριος μεταξικὸς διαφωτιστὴς Κυριάκος Καραμᾶνος, ὑποδιευθυντὴς τῆς «Γενικῆς Διευθύνσεως Συντονισμοῦ Ἐκπαιδεύσεως». Ἡ κεντρικὴ πλατεία τῆς Λευκωσίας, μ' ἀπόφαση τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, μετονομάστηκε σὲ πλατεία Μεταξᾶ. Στὴν Πάφο, ὁ δήμαρχος Χριστόδουλος Γαλατόπουλος μὲ ἐξαλλοσύνη διέδιδε τὴν ἐθνικο-σοσιαλιστική του ἰδεολογία. Ὁ ἡγέτης τῶν δεξιῶν Ἐργατικῶν Συντεχνιῶν Μ. Πισσᾶς (σήμερα φέρει τὸν τίτλο τοῦ πρέσβεως τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας) ὅταν, στὰ 1945, εἶχε δικαστεῖ σὲ πεντάχρονη φυλάκιση γιὰ ποινικὸ ἀδίκημα (κλοπή), δὲ δίστασε νὰ βροντοφωνάξει κατάμουτρα στοὺς δικαστές του: «Ἐσᾶς, εἶναι ὁ Χίτλερ ποὺ θὰ σᾶς δικάσει!» Στὰ 1946, πρωτοεμφανίστηκε ὁ Γρίβας γιὰ νὰ δράσει ἐνάντια στοὺς ὑποψήφιους δημοτικοὺς συμβούλους τῆς ἀριστερᾶς καὶ νὰ στήσει τὶς χίτικές του ὀργανώσεις.

Η ΔΕΞΙΑ ΔΕΝ ΔΙΔΑΧΤΗΚΕ

Εἶναι βέβαιο, πὼς ἂν ὁ Χίτλερ δὲ χτυποῦσε τὴν Ἑλλάδα, μὲ ἐπακόλουθο τὴν κατάρρευση τῆς μεταξικῆς δομῆς, τὰ φασιστικὰ ἰδεώδη θἄπαιρναν μεγάλη ἔχταση ἀνάμεσα στὸν κόσμο τῆς κυπριακῆς δεξιᾶς καὶ τῆς γυμνασιακῆς νεολαίας, ἐφόσον μάλιστα οἱ ἐπιτήδειοι ἔδιναν σ' αὐτὰ τὰ ἰδεώδη ἀντι-ἀποικιακὸ περικάλυμμα. Μά, παρὰ τὴν κατάρρευση, ἡ δεξιὰ δὲν μεταστράφηκε πρὸς δημοκρατικοὺς ὁρίζοντες. Ἡ ἥττα τοῦ φασισμοῦ καὶ ἡ καθυπόταξη τῶν δυνάμεων τοῦ ΕΑΜ ἀπὸ τοὺς Βρετανοὺς (κυρίως) ἰμπεριαλιστές, μετάτρεψαν τὰ φιλοχιτλερικὰ αἰσθήματα τῆς κυπριακῆς δεξιᾶς σ' ἔντονη ἐκστρατεία ἐνάντια στοὺς Κύπριους κομμουνιστές.

Ἔτσι, προϋπῆρχε, στὴν Κύπρο, τὸ κατάλληλο κλίμα γιὰ τὴν εὐδοκίμηση τῆς ἑλληνικῆς χούντας, μὲ τὰ φασιστικά της ἰδεώδη καὶ τὶς ἀντικομμουνιστικές της δραστηριότητες. Καί, μὲ τὸν καιρό, χάρις σὲ πολλοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς παράγοντες, τὸ κλίμα γινόταν συνεχῶς πιὸ κατάλληλο καὶ τὸ ἔδαφος πιὸ γόνιμο. Καὶ ἐπιπρόσθετα, μὲ τὴν παραχώρηση, ἀπὸ τὴν ἀριστερά, τῆς ἀποκλειστικῆς ἡγεσίας τοῦ ἐθνικοαπελευθερωτικοῦ ἀγώνα στὸ Γρίβα καὶ τὴν Ἐκκλησία, τὸ ἀντικομμουνιστικὸ μίσος ἦταν φυσικὸ νὰ διογκωθεῖ, παρ' ὅλη τὴν πραότητα ποὺ ἐπεδίωκε νὰ ἐπιδεικνύει ἡ ἀκελικὴ ἡγεσία. Παράλληλα, τὰ τρομερὰ λάθη στὴν ἀποδοχὴ καὶ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν Συμφωνιῶν τῆς Ζυρίχης, τὸ ἀλλοπρόσαλλο ὅλων τῶν ἑλληνικῶν κυβερνήσεων στὴν ἀντίκριση τοῦ Κυπριακοῦ θέματος καὶ τελικὰ ἡ ξενόδουλη βασιλικὴ πολιτικὴ τοῦ σαλαμιοῦ (ὅλα αὐτὰ ποὺ μπέρδευαν τὸν Κυπριακὸ λαὸ) διευκόλυναν, κατὰ τρόπο ἐξαίρετο, τὶς Ἑνωμένες Πολιτεῖες, μὲ τοὺς προχουντικοὺς στὸ προσκήνιο, νὰ κάνουν περίφημα τὴ δουλειά τους, μὲ τὴ διείσδυση στὸ νησὶ τῶν δυνάμεων τῆς χούντας.

Πρῶτο δεῖγμα, ἡ ἐπάνοδος στὸ 1964, τοῦ στρατηγοῦ Γρίβα στὴν Κύπρο, γιὰ νὰ ὀργανώσει τὸ παρακράτος (τὴ χούντα) ποὺ μετὰ δέκα χρόνια, μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια, ὁδήγησε στὴν τραγικὴ (πανηγυρικὴ γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς) κατάληξη. Καὶ εἶναι τρομερὸ νὰ σκέφτεται κανείς, ὅτι τὸν προπομπὸ τῆς χούντας εἶναι ὁ Γεώργιος Παπανδρέου (ὄντας πρωθυπουργὸς) ποὺ τὸν ἔστειλε στὴν Κύπρο. Καὶ μὲ τὰ δόντια του τὸν στήριζε. Ἀπὸ τὴ Βάσιγκτον, σὰν προσκαλεσμένος τοῦ προέδρου Τζόνσον, ὁ Παπανδρέου ἔγραφε, στὰ 1964, στὸ Μακάριο: «Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ παρουσία τοῦ στρατηγοῦ Γρίβα, ποὺ ὁ πατριωτισμός του καὶ ἡ πολιτική του κρίση εἶναι γνωστή, ἀποτελεῖ ἐπιπρόσθετη ἐγγύηση γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ποὺ συμφωνήσαμε» (βλέπε: Π. Βανέτης: Μακάριος – ἰδεαλισμὸς καὶ πραγματισμός, σελ. 166).

Ο ΝΕΟΦΑΣΙΣΜΟΣ ΟΡΓΩΝΕΙ

Καὶ ἀπὸ τὰ τότε, τρία χρόνια πρὶν οἱ συνταγματάρχες ἁρπάξουν τὴν ἐξουσία, ἀρχίζει στὴν Κύπρο τὸ ὄργωμα τῆς χούντας σὲ ξέφραγο ἀμπέλι.

Ὁ στρατηγὸς τοποθετεῖται ἐπικεφαλῆς τῶν ἑλληνοκυπριακῶν ἐνόπλων δυνάμεων. (Μένει πάντα ἀνοιχτὸ τὸ ἐρώτημα: εἶναι μ' ἐντολὴ τῶν Ἀμερικανῶν ποὺ ὁ στρατηγὸς ἐπέστρεψε στὴν Κύπρο;) Δραστήρια μπαίνει μπροστὰ ἡ μηχανὴ τῆς πλύσης τοῦ ἐγκεφάλου τῶν στρατευμένων Κυπριόπουλων. Μέθοδες πλύσης: Ἐξαντλητικό, καταπιεστικὸ ἀναβάφτισμα στὴν κολυμβήθρα τοῦ μεγαλοσωβινισμοῦ καὶ τοῦ ἀντιτουρκισμοῦ. Ἀποκήρυξη τοῦ κομμουνισμοῦ. Οἱ πατεράδες, ἀριστεροὶ καὶ δεξιοὶ μετριοπαθεῖς, ἀρχίζουν νὰ μὴν ἀναγνωρίζουν τὰ παιδιά τους. Τὸ δηλητήριο ποὺ χρησιμοποιόταν ἦταν τόσο δραστικό, ἔτσι ποὺ συχνὰ παρατηρεῖται τὸ φαινόμενο νὰ ξεσποῦν καυγάδες καὶ διαπληχτισμοὶ στὴν οἰκογενειακὴ ἑστία, ὅταν τὰ στρατευμένα παιδιὰ εἶχαν τὴν ἄδεια νὰ διανυχτερεύσουν στὰ σπίτια τους καὶ ἐπέμεναν νὰ μεταφυτεύσουν στοὺς δικούς τους τὰ «νέα πατριωτικὰ ἰδεώδη».

Ταυτόχρονα, ὁ ἕξαλλος χουντικὸς τύπος, γενναῖα χρηματοδοτούμενος ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Βάσιγκτον, ἐπιτίθεται μὲ αὐθάδεια ἀπροσμέτρητη, δημιουργεῖ τέτοιο κλίμα φόβου, ὥστε ὁ δημοκρατικὸς τύπος νὰ μὴν τολμᾶ νὰ ἐκδηλωθεῖ στὸ βαθμὸ ποὺ πρεπε, μὲ τὰ πολλαπλὰ στοιχεῖα ποὺ κρατοῦσε στὰ χέρια του, ἐνῶ ὁ νόμος τῆς τάξης σ' ἐλάχιστες περιπτώσεις ἐφαρμοζόταν.

Μετὰ τὴν 21η τ' Ἀπρίλη τοῦ 1967, οἱ χουντικοί, ποὺ ἤδη κυριαρχοῦσαν ὁλοκληρωτικὰ μέσα στὸν Κυπριακὸ στρατό, ἐκτραχηλίζονται μὲ προπέτεια. Τοὺς ὑποβοηθεῖ ἡ ἀτολμία τῆς ἀριστερᾶς καί, ἰδιαίτερα, ἡ ἐμμονὴ τοῦ Μακαρίου στὴν ἀδιανόητη θέση του ὅτι «αἱ ἐν Ἑλλάδι καταστάσεις καὶ ἐξελίξεις δὲν πρέπει ποσῶς νὰ ἐπικρίνωνται ἀπὸ τὸν μαχόμενο Κυπριακὸ λαό. Ἡ κυπριακὴ κυβέρνησις, οἱαιδήποτε καὶ ἐὰν εἶναι αἱ ἐν Ἑλλάδι καταστάσεις, ὀφείλει ἀδιαλείπτως νὰ συνεργάζεται μετὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως». Ἴσαμε τέτοιο σημεῖο εἶχε προχωρήσει αὐτὴ ἡ νοσηρὴ νοοτροπία τοῦ Μακαρίου, ὥστε ἔδινε ἐντολὴ στοὺς Κυπρίους ἀντιπροσώπους στὰ Εὐρωπαϊκὰ συμβούλια, μὲ πάθος ν' ἀποκρούουν ὅλες τὶς κατηγορίες ἐνάντια στὸ στραγγαλιστικὸ ἑλληνικὸ καθεστώς, ἀδιάφορα ἂν μὲ τὴν τέτοια στάση, Κύπριοι ἀντιπρόσωποι καὶ κυπριακὸ κράτος γελοιοποιοῦνταν καὶ καταξευτιλίζονταν.

Η ΑΝΟΧΗ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

Ἔτσι, τὴν ἐπαύριο τοῦ πραξικοπήματος στὴν Ἑλλάδα, ἡ καθημερινὴ «Μάχη» μετατρέπεται σὲ ἔξαλλο χουντικὸ ὄργανο, προβάλλοντας στὴν πρώτη σειρὰ τὰ γραφτὰ τοῦ Σάββα Κωνσταντόπουλου, ἐνῶ ὁ διευθυντής της, ὁ Νικόλαος Σαμψών, παράμενε ἕνα ἀπὸ τὰ ἀγαπημένα παιδιὰ τοῦ Μακαρίου. Ὁ Γεώργιος Παπαδόπουλος (πρωθυπουργὸς τῆς χουντικῆς κυβέρνησης ἦταν ἀκόμα ὁ Κόλλιας) κατέρχεται στὴν Κύπρο γιὰ νὰ τοῦ ἀποδοθοῦν τιμὲς ἥρωος μὲ «παλλαϊκὲς» συγκεντρώσεις καὶ μεγαλοπρεπεῖς δεξιώσεις στὸ Προεδρικὸ μέγαρο, ὅπου ὅλοι οἱ ἀνώτεροι κυβερνητικοὶ ὑπάλληλοι ὑποχρεώθηκαν νὰ παρευρεθοῦν καὶ περισσότεροι ἀπὸ χίλιοι Κύπριοι τῆς «ἐκλεχτῆς κοινωνίας», μὴ ἐξαιρουμένων τῶν ἀκελικῶν ἐκπροσώπων, προσεκλήθησαν. Καὶ παρέστησαν.

Ἡ ΕΟΚΑ-ΒΗΤΑ προβάλλει τώρα μὲ ἀπροκάλυπτο προσωπεῖο καί, ἐνισχυμένη ἀπὸ τὴ στρατιωτική, χουντικὴ στὴ σύνθεσή της, ἡγεσία, μετατρέπεται σὲ ὀργάνωση ἀφροσύνης, μὴ διστάζοντας μπροστὰ σ' ὁποιαδήποτε καταστροφή. Τὰ στελέχη της ἐπισκέπτονται τὰ Κυπριακὰ χωριὰ καὶ μὲ φανατισμὸ γενιτσάρων ἐπιδεικνύουν τὰ πιστόλια τους. Ἐπιδίδονται σὲ νυχτόβιες ἐγκληματικὲς δραστηριότητες, καταστρέφοντας ἰδιωτικὰ καὶ κρατικὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα, πυρπολώντας δεκάδες ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς καὶ δολοφονώντας ἄοπλους πολίτες.

Ἡ νέα κάθοδος στὰ 1971 (παράνομη αὐτὴ τὴ φορὰ) τοῦ στρατηγοῦ στὴν Κύπρο, μὲ πλήρη ἀνοχὴ τοῦ ἔννομου κράτους στὴν παράνομη κυκλοφορία του (ἐδῶ, ἂς σημειωθεῖ ἡ μυστικὴ μεσονύχτια συνάντηση Γρίβα-Μακαρίου) δημιουργεῖ καὶ οὐσιαστικὰ νομιμοποιεῖ τὴν παρακρατικὴ ἐξουσία. Σὲ πολλοὺς δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι δίπλα στὸ νόμιμο κράτος λειτουργεῖ ἕνα ἰσχυρότερο παράνομο ἀνταρτο-στρατιωτικὸ κράτος. Εἶναι γνωστὴ ἡ διακήρυξη τοῦ Γρίβα: «Ἐγὼ δὲν δέχομαι ἐντολὰς ἀπὸ τὸ Μακαριακὸ κράτος, ἀλλὰ μόνο ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ κράτος». Καὶ στὴν ὑπηρεσία τοῦ παρακράτους προσέρχονται ὅλοι οἱ Κύπριοι Μητροπολίτες, ἐλεύθερα ὀργανώνοντας τὰ συμβούλια καὶ διαβούλιά τους: Κάπου στὰ 1971 ἡ διανοουμενίστικη Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς Δημοκρατίας στὴν Ἑλλάδα (σ' αὐτὴ μὲ κανένα τρόπο ἡ ἀκελικὴ ἀριστερὰ δὲ θέλησε νὰ πάρει μέρος, «μήπως καὶ τὴν κομματικοποιήσει») ἀποφάσισε νὰ ἐκδηλωθεῖ μὲ μιὰ εἰρηνικὴ πικετοφορία, στηριζόμενη μόνο στὶς δυνάμεις τοῦ Λυσσαρίδη. Ὅμως μιὰ δράκα χουντικῶν παραμόνευε. Στηριζόταν, αὐτή, στὶς Κυπριακὲς στρατιωτικὲς δυνάμεις καὶ στὴν ἀνοχὴ τῆς Κυπριακῆς ἀστυνομίας. Μὲ τὴν ἐκκίνηση τῆς πικετοφορίας ἔγινε ἡ ἐπίθεση. Οἱ πικετοφόροι ἐδάρησαν ἀνελέητα. Τὰ πανὼ καταξεσκίστηκαν. Καὶ ἡ ἀστυνομία παρακολουθοῦσε τὸ ὡραῖο θέαμα. Τὸ ἐπίσημο κράτος οὔτε ποὺ δοκίμασε νὰ τιμωρήσει τοὺς προαγγέλους τοῦ Κυπριακοῦ πραξικοπήματος. Στὸ μεταξύ, ὁ Παπαδόπουλος δὲ δίσταζε νὰ στέλνει τελεσίγραφα στὸ Μακάριο, ἀπαιτώντας τὴν ἀποπομπὴ ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση Κύπριων ὑπουργῶν καὶ τὴν τοποθέτηση σὲ καίριες θέσεις δυναμικῶν χουντικῶν ἀξιωματικῶν. Χαρακτηριστικὸ εἶναι, ἐπίσης, τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ χούντα κατόρθωσε νὰ στείλει μέσα στὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο τοὺς πράχτορές της, ποὺ διοχέτευαν πρὸς αὐτὴν ὅλες τὶς κυβερνητικὲς ἀποφάσεις.

ΑΡΓΑ ΠΙΑ...

Ὅλοι ἀντιλαμβάνονταν ἀπὸ ποῦ οἱ λίγοι τῆς ΕΟΚΑ-ΒΗΤΑ ἀντλοῦσαν τὶς ἀστείρευτες δυνάμεις τους. Ἀπὸ ποῦ ἐξασφάλιζαν τὸν ὁπλισμό τους. Ποιοὶ τοὺς χρηματοδοτοῦσαν, ποιοὶ τοὺς προστάτευαν. Γιὰ τὸ λαὸ ΕΟΚΑ-ΒΗΤΑ καὶ ἑλληνικὴ χούντα ἦταν τὸ ἴδιο πράγμα. Ἦταν τόσο βροντερὰ τὰ τεκμήρια. Ἀνοιχτὰ ὁ Ἰωαννίδης συναντοῦσε τὸν Σαμψὼν στὴν Ἀθήνα. Οἱ χουντικοὶ Μητροπολίτες πηγαινοέρχονταν στὴν Ἀθήνα γιὰ μυστικὲς συναντήσεις. Τὸ πᾶν, κάτω ἀπὸ τὴν ἀμερικανικὴ πνοὴ ἐνορχηστρώνονταν. Ἡ χούντα εἶχε πιὰ τὸ ἐλεύθερο νὰ δίνει τὶς διαταγές της ὄχι μόνο πρὸς τὴν ἡγεσία τῆς ΕΟΚΑ-ΒΗΤΑ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ ἐπίσημο κράτος, ποὺ ἐξακολουθοῦσε νὰ πιστεύει πὼς «δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐπιτεθοῦν Ἕλληνες ἐναντίον Ἑλλήνων». Ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει σήμερα, πόσο ὅλα ἦταν ἕτοιμα, ὅταν ὁ Μακάριος ἀποφάσισε νὰ διεκδικήσει σχετικὴ ἐλευθερία μὲ τὸ ξέσπασμά του, ὅτι «δὲν εἶναι νομάρχης τῶν στρατιωτικῶν». Μὰ ἡ φωνὴ αὐτή, μ' ὅση ἀντρειοσύνη κι ἂν φάνταζε, καθόλου δὲν διάφερε ἀπὸ τὴν κραυγὴ ἐκείνου ποὺ ἔχει ἤδη στηθεῖ μπροστὰ στὸ ἐχτελεστικὸ ἀπόσπασμα. Βρισκόμασταν ἤδη πρὸ τῶν τετελεσμένων. Ἑφτὰ χρόνια καὶ ὀγδονταπέντε μέρες, μετὰ ποὺ ἡ χούντα εἶχε ἐχτελέσει τὴν ἐντολὴ τοῦ Πενταγώνου στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο τὴν ἐχτελοῦσε στὴ Λευκωσία. Μὲ μιὰ μόνο διαφορά. Τὸ πραξικόπημα στὴ Λευκωσία συντελέστηκε μέσα σὲ ματοκύλισμα κι ἐπέτρεψε στοὺς Ἀμερικανοὺς ν' ἀνοίξουν τὸ πράσινο φῶς στὶς ὀρδὲς τῆς Ἄγκυρας.

Μένει τώρα νὰ φωτιστεῖ τὸ ἄλλο φοβερὸ ζήτημα: ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ εἶναι σὲ θέση νὰ συνεχίζουν, ὡς σήμερα, τὸ ἀποτρόπαιο ἔργο τῆς χούντας στὴν τραγικὴ Κύπρο. Ὅμως, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ μιλήσει κανεὶς σὲ ἑπόμενο ἄρθρο.

Πλουτῆς Σέρβας

Ἕνα ποίημα τοῦ Α. Δωριάδη ποὺ ὡς χθὲς ἀπαγορευόταν

Σ' ΕΚΕΙΝΟΝ ΠΟΥ ΤΟΠΟΘΕΤΕΙ ΤΙΣ ΒΟΜΒΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

Τὸ ποίημα τοῦτο τοῦ Α. Δωριάδη γράφτηκε στὸ Παρίσι, στὶς 9 Αὐγούστου τοῦ 1969, σὲ μιὰν ἐποχὴ ποὺ οἱ ἀντιστασιακὲς βόμβες ἔσκαγαν καθημερινὰ στὴν Ἑλλάδα καὶ πανικόβαλαν τοὺς δικτάτορες. Γιὰ πρώτη φορὰ δημοσιεύτηκε στοὺς «Temps Modernes» τοῦ J. P. Sartre, τὸ Δεκέμβρη τοῦ 1969, κ' ὕστερα μεταφράστηκε σὲ πολλὲς γλῶσσες, κυρίως τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Τώρα—τώρα πού, ἐλπίζουμε, ὁ φασισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ χτυπήσει καὶ ἡ πολιτεία, εἰλικρινὰ ἢ μή, τιμᾶ τὴν Ἀντίσταση, τὸ δημοσιεύουμε γιὰ πρώτη φορὰ καὶ στὴν Ἑλλάδα.

Ἀδερφέ μου
ἀπόψε θὰ ξενυχτήσω παρακαλώντας τὸν τρελό μου Θεὸ
μὲς ἀπ' τοὺς καπνοὺς τῶν τσιγάρων καὶ τὶς ἄδειες μποτίλιες
νὰ μοῦ στείλει γιὰ νὰ σοῦ πῶ τὸ πιὸ ἐρωτικό μου τραγούδι,
ἕνα τραγούδι ποὺ ποτὲ γιὰ καμιὰ γυναίκα δὲν εἶπα
γιατὶ καμιὰ γυναίκα, ποτέ, δὲν ἐρωτεύτηκα περισσότερο
ἀπ' τὶς δυὸ παλάμες σου, ἀδερφέ μου
στ' ὀρκίζομαι
καμία Ἄνοιξη καμιὰ Ἀνατολή
κανένας ποιητὴς στοὺς αἰῶνες
καμιὰ ἡδονὴ δὲ μὲ συνάρπασε τόσο
ὅσο τούτη ἡ ἔκρηξη ἀπ' τὰ χέρια σου
ποὺ σά μιά ἀπερίγραφτη ἐκσπερμάτωση
μὲ συγκλόνισε ὅλον

ὦ, κι ὁ Ἰησοῦς θὰ ζήλευε τίς ἅγιες θαυματουργές σου παλάμες.
Καταστρέφω ἀπὸ σήμερα ὅλα
τὰ ἄχρηστα βιβλία ποὺ μοῦχαν ἐπιβάλλει
ὅλους τοὺς δίσκους μουσικῆς καὶ ξένων γλωσσῶν
ξεχνάω κάθε φιλοσοφία καὶ ἠθικὴ ποὺ μοῦ δίδαξαν
κι ἔρχομαι πλάι σου
ταπεινὸς μαθητὴς ὑπηρέτης τῶν προσταγῶν σου
ξαναμαθαίνοντας ὅλα τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν Ἀρχή:
Τὴν προέλευση τοῦ φωτὸς
Τὴν ἀνάλυση τῶν χρωμάτων
Τὴν καταγωγὴ τοῦ ψωμιοῦ
Τοῦ φιλιοῦ
Τῆς δικαιοσύνης.
Θὰ εἶναι μιὰ πορεία κοπιαστικὴ αὐτὴ ποὺ θὰ κάνουμε, τὸ ξέρω,
θὰ χαθοῦμε πολλὲς φορὲς ταξιδεύοντας
στὸν ἀστρικό μας κόσμο
μὰ ἡ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
δὲν κατακτιέται
παρὰ μόνο
θυσιάζοντας
τὴ σάρκα
τὸ αἷμα
τὴν ψυχὴ
τὸ εἶναι μας.

Γι' αὐτὸ ἐγὼ
Θαυμάζω περισσότερο
ΕΣΕΝΑ
Ποὺ τοποθέτησες τούτη τὴ βόμβα
Ἀπὸ τὸν ἄλλο
Ποὺ πάτησε
Τὴ σελήνη
Γιατί
Εἶναι εὐκολώτερο
Νὰ κατακτήσεις
Ἕναν πλανήτη
Ἀπὸ
Τήν
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΟΥ
Καὶ ὀφείλω νὰ σοῦ τὸ πῶ, ἀδερφέ μου
δὲν περιμένουμε ΚΑΜΙΑ ΒΟΗΘΕΙΑ
ἀπὸ πουθενὰ
πουθενὰ
πουθ
ε
ν
α...
ΜΟΝΟΙ
ΘΑ ΠΟΛΕΜΗΣΟΥΜΕ
ΟΛΟΜΟΝΑΧΟΙ
ἡ Ἐλευθερία
εἶναι ὑπόθεσή μας
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ
ὅπως τὰ παπούτσια
τὰ γάντια
ἡ ὀδοντόβουρτσά μας.

Ἔτσι, λοιπὸν
ἐγὼ
μετὰ ἀπὸ κάθε ἔκρηξη
θὰ πλένω τὰ χέρια σου μὲ τριανταφυλλόνερο
ἀπὸ τὰ δάκρυα τῶν βασανισμένων
σὰν ἕνα σκυλὶ θὰ σὲ κοιτάξω στὰ μάτια
καὶ μὲ τὸ νεῦμα σου μόνο θὰ καταλάβαινω
γιατὶ ἐσύ, ἀδερφέ μου
δὲν εἶσαι μαθημένος σὲ ἄχρηστα λόγια
μήτε σὲ συνθήματα πονηρὰ
γιατί
ΕΣΥ
εἶσαι σοφὸς
σὰν τὸ λαὸ
κι ἀληθινὸς
σὰν τὸ ζῶο
γιατί
ΕΣΥ
ξέρεις
πὼς ΟΤΑΝ Σ' ΕΧΟΥΝΕ ΠΙΑΣΕΙ ΑΠ' ΤΟ ΛΑΙΜΟ
εἶναι
τουλάχιστον
ΕΞΩΦΡΕΝΙΚΟ
γιὰ νὰ μὴν πῶ

ΑΝΑΝΔΡΟ
ἤ
ΠΡΟΔΟΤΙΚΟ
νὰ συνδιαλέγεσαι μὲ τοὺς ΔΗΜΙΟΥΣ ΣΟΥ
γιατὶ
ΕΣΥ
ΞΕΡΕΙΣ
πὼς ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΚΑΝΕΝΑΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ
καμμία γλώσσα περισσότερο ἀποτελεσματικὴ
ἀπὸ αὐτὴ τῶν ΕΚΡΗΞΕΩΝ
νά, γιατὶ εἶμαι ἐρωτευμένος μαζί ΣΟΥ.
Κι ἄλλες βόμβες, λοιπὸν
κι ἄλλες ἀκόμα
παντοῦ
Στὶς καρέκλες ποὺ κάθονται
Στὸ πιάτο ποὺ τρῶνε
Στὸ ποτήρι ποὺ πίνουν νερὸ
Στὸ κρεβάτι καθὼς κοιμοῦνται
Στὰ ἁμαρτωλά τους σεντόνια
Γεμάτα ἀκαθαρσίες καὶ σπέρματα
Καὶ αἵματα παρθένων παιδιῶν
Ὡς μές στὸ κεφάλι τους
Ποὺ σὰν ἕνα ἀραχνιασμένο παλαιοπωλεῖο
Νὰ τιναχτεῖ στὸν ἀέρα.

Θὰ τὶς γεμίσω
ἐγὼ ὁ ἴδιος
ξεριζώνοντας
τὰ νύχια
τὰ νεῦρα
τὰ νεφρὰ
τὰ πλεμόνια μου
συμπληρώνοντάς τες μὲ τὴν ἐκρηχτικὴ ὕλη τοῦ πνεύματός μου
ποὺ σὰν μιὰ ἀκατάπαυστη αἱμορραγία
μὲ πλημμύρισε ὅλον
ἀπὸ Μίσος
Ὀργὴ
καὶ
Ἐκδίκηση.

Κι ἄλλες βόμβες λοιπὸν
Ν' ἀνθίσει τοῦτος ὁ τόπος σὰν ἕνα Ἀνοιξιάτικο περιβόλι
Σὰν μιὰ ἀνυπέρβλητη νύχτα ἐρωτικὴ τοῦ Μαγιοῦ
Γιατὶ μιὰ τέτοια νύχτα θὰ διαλέξουμε, ἀδερφέ μου
Βαδίζοντας ἀργὰ
κοπιαστικὰ
ὑπομονετικὰ
ὥσπου νὰ φτάσουμε ὡς τὴ ΜΗΤΡΑ
ΕΚΕΙ
Θὰ τοποθετήσουμε τὴν πιὸ ὑπέροχη βόμβα μας
Ποὺ σὰν ἕνας ἀσύγκριτος μοναδικὸς ΦΑΛΛΟΣ
Θὰ ἐκτοξεύσει
Τὸ Σπέρμα
τῆς ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ
Γιατί
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ
Εἶναι
Πάνω ἀπ' ὅλα
Η ΣΥΝΟΥΣΙΑ
Τοῦ καταπιεσμένου
Ποὺ
Μές ἀπ' τὰ δάκρυα
Καὶ τὰ αἵματα
Θὰ γεννήσει
Σὰν ἕνα τραγούδι κυκλώπειο
Τὴν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

Γιὰ μιὰ τέτοια Ἐπανάσταση θέλω νὰ σοῦ μιλήσω σήμερα ἀδερφέ μου
Γιὰ μιὰ Ἐπανάσταση ποὺ μὲ καμιὰ προηγούμενη δὲ συγκρίνεται:
στρατὸς παντοδύναμος ἀπ' ὅλους Αὐτοὺς ὅσους χάθηκαν ἄδικα μὲς στὶς μάχες τῆς καθημερινότητας· Αὐτοὺς μὲ τὰ μεγάλα μάτια τῶν φυλακισμένων καὶ τ' ἀκρωτηριασμένα μέλη τῶν βασανισμένων· Ὅσοι ἐξοντώθηκαν στοὺς σφαγιασμοὺς τῶν ὀνείρων καὶ θυσιάστηκαν στοὺς τόπους τῶν ἐργασιῶν· Ὅσοι ἔζησαν μιὰ ζωὴ μὲ τὸ σιδερένιο ἀστέρι τοῦ καταδικασμένου στὸ στῆθος· Ὅσοι οἱ ἐξευτελισμένοι ἀπ' τὴν ἀνέχεια κι οἱ ἀπαγχονισμένοι ἀπ' τὴν ἀπελπισία· Ὅσοι οἱ προδομένοι κι ὅσοι οἱ νικημένοι· Ὅσοι περιμένουν τρέμοντας ἄγρυπνοι ἕνα χτύπο στὴν πόρτα ἀπὸ τὸ Δήμιο μὲ τὴν ὄψη Ἀστυνομικοῦ, Ἰδιοχτήτη ἢ Δικαστή· Ὅσοι πνίγηκαν ἀπ' τὶς φτυσιὲς καὶ συντρίφτηκαν ἀπ' τὸ ἀδίσταχτο δίκαιο τῆς Κοιλιᾶς· Ὅσων οἱ ὄρχεις θρυμματίστηκαν καὶ τὰ αἰδοῖα τῶν κοριτσιῶν πολτοποιήθηκαν ἀπὸ τὸ σιδερένιο πέλμα τῆς Τυφλῆς Ἐξουσίας·
Πιασμένοι χέρι μὲ χέρι στὴν κεντρικὴ μεγάλη Πλατεῖα
Τὸ ρύζι βροχὴ καὶ τὰ κουφέτα βουνὸ
Γιὰ τοὺς αἰώνιους Γάμους τῆς ἀποκατεστημένης Δικαιοσύνης
Τότε κι οἱ Δειλοὶ οἱ Πονηροὶ οἱ Προδότες κι οἱ Ψεῦτες ἄλλο δρόμο σωτηρίας μὴ ἔχοντας στοὺς ὑπόνομους θὰ κρυφτοῦν στοὺς βόθρους καὶ στὰ σκουπίδια καὶ σὲ ἔντομα βρωμερὰ θὰ μεταμορφωθοῦν σὲ ποντικοὺς καὶ σκουλίκια καὶ μὲ ἀνθρώπινη λαλιὰ γιὰ τὰ ἄνομα ἔργα τους θ' ἀπολογηθοῦν· Καὶ τόση θὰ εἶναι ἡ ντροπὴ καὶ τὸ βάρος τοῦ δάκρυου ποὺ οἱ πολυκατοικίες θὰ σκύψουν ἀπὸ ντροπὴ στὰ ὑπόγεια· καὶ στρατῶνες αἴθουσες παλατιῶν τράπεζες ὑπουργεῖα καὶ δημόσια μέγαρα θὰ καταρρεύσουν ἀπὸ φόβο· Καὶ ἔλεος θὰ ζητήσουν καὶ συγγνώμην ἀπὸ τούς τόπους βασανισμῶν ἐξορίες ἐργοστάσια τάφους καὶ ἀζήτητα πτώματα στὰ νεκροτομεῖα· Καὶ θ' ἀποφλοιωθοῦν ὅλοι οἱ τοῖχοι ποὺ πάνω τους χαραχτῆκαν γράμματα καὶ συνθήματα σὰν αὐτά: ΕΙΡΗΝΗ — ΑΓΑΠΗ—ΨΩΜΙ—ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ
Κι ὅπου ἔτρεξε αἷμα σταγόνα σταγόνα θὰ περισυλλεγεῖ καὶ μὲ σεβασμὸ καὶ κατάνυξη πάνω σὲ φύλλα καθάριου χρυσοῦ θὰ ἐναποτεθεῖ· κι' ὅλες οἱ πράξεις θὰ ξαναζυγιστοῦν μία-μία μές στὰ διάπλατα μάτια τοῦ μικροῦ παιδιοῦ·
Κι ἡ πληρωμὴ θὰ δοθεῖ ἐπὶ Δικαίων κι Ἀδίκων
Ἐνῶ ὄγκοι τόννοι τὸ χαρτὶ καὶ σὰν ἄμμος τῆς θάλασσας τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα νυχτοήμερα θὰ ἐργάζονται γιὰ νὰ ἀποδοθεῖ ὅλο τὸ Δίκαιο σ' αὐτούς ποὺ τὸ στερήθηκαν αἰῶνες κι ἡ Ἱστορία θὰ ξαναγραφτεῖ
ἀπ' τὸ Ἄλφα
ὡς
τὸ Ὠμέγα.
Καὶ τότε θὰ μποροῦμε νὰ εἰσέλθουμε στὴν Ἀκρόπολη, ἀδερφέ μου
Καὶ μέσα της νὰ φυλλάξουμε σὰν αἰώνιες Διαθῆκες
Τὴ Βόμβα Σου
Δίπλα στὸ ματωμένο πουκάμισο τοῦ Γκουεβάρα
Στὸ ματωμένο χαμόγελο τοῦ Λουμοὺμπα
Στὸ ματωμένο χαιρετισμὸ τοῦ Γκριμάο
Στὸ ματωμένο γαρύφαλλο τοῦ Μπελογιάννη
Στὰ ματωμένα ὄνειρα ὅλων Αὐτῶν
ΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΤΩΝ ΑΜΕΤΡΗΤΩΝ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΠΟΥ ΓΚΡΕΜΙΣΤΗΚΑΝ ΑΠ' ΤΙΣ ΠΑΝΥΨΗΛΕΣ
ΣΚΑΛΩΣΙΕΣ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡ...
Στοὺς Αἰῶνες τῶν Αἰώνων.

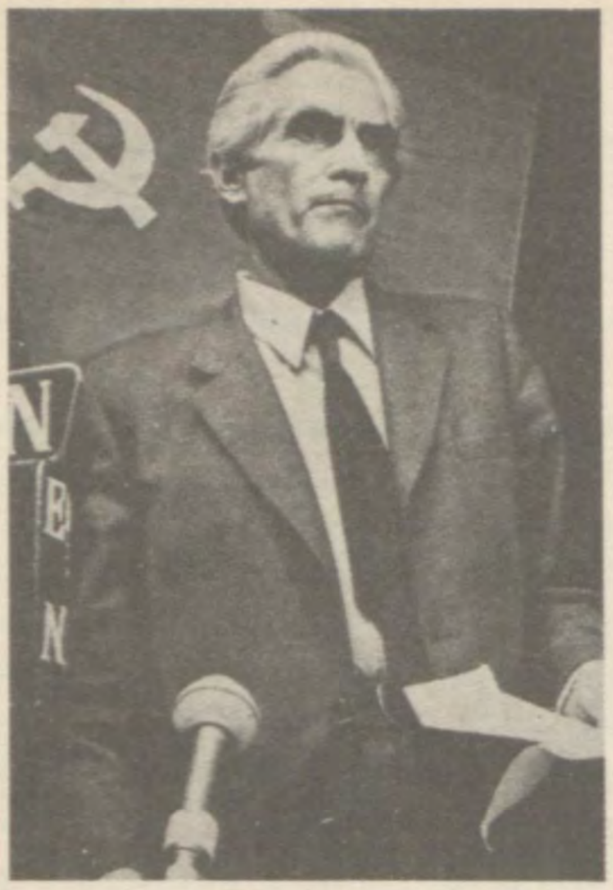

Ἀλβάρο Κουνιὰλ

Τὰ κομμουνιστικὰ κόμματα Πορτογαλίας – Ἰταλίας

Τοῦ Ἄρη Φακίνου

ΚΑΝΟΝΤΑΣ τὸν καθιερωμένο ἀπολογισμὸ τοῦ πρώτου τρίμηνου τοῦ 1975, οἱ περισσότεροι δυτικοὶ «κομμουνιστολόγοι» δὲν παραλείπουν ν' ἀφιερώσουν ἀρκετὲς σελίδες σ' αὐτὸ ποὺ ἀποκαλοῦν «διαίρεση τοῦ Δυτικοευρωπαϊκοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος σὲ δύο στρατόπεδα». Τὰ γεγονότα καὶ οἱ ἰδεολογικὲς ἐξελίξεις στὸν χῶρο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τὸν τελευταῖο καιρό, τοὺς παρέχουν, εἶναι ἀλήθεια, ὑπεραρκετὰ στοιχεῖα καὶ ἐνδείξεις γιὰ τὴ θεμελίωση αὐτῆς τῆς ἄποψης. Δὲν χρειάζεται νὰ διαθέτει κανεὶς δίπλωμα «σοβιετολόγου», οὔτε νὰ ξεψαχνίσει μὲ τὴ λούπα τὶς ἀποφάσεις τῶν δυτικῶν ΚΚ γιὰ ν' ἀντιληφθεῖ ὅτι ὁ ἀέρας ποὺ φουσκώνει τὰ πανιὰ τῶν κομμουνιστῶν τῆς Λισσαβόνας δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ ποντοπορήσουν τὰ καΐκια τοῦ Ἰταλικοῦ ΚΚ.

Τὰ μέν, προσπαθοῦν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν, καὶ ἐκμεταλλεύονται μὲ ἐπιτυχία γιὰ τὴν ὥρα, τὸν ἕνα καὶ μοναδικὸ ἰδεολογικὸ ἄνεμο ποὺ φυσάει στὴν Πορτογαλία. Τὰ δέ, προσπαθοῦν νὰ συνδυάσουν «ἀέρηδες ποὺ μαλώνουν», ρεύματα πολυσύνθετα. Γιατί, λοιπόν, νὰ παραξενεύεται κανεὶς γιὰ τὴν τεθλασμένη γραμμὴ τῆς πορείας τοῦ ἰταλικοῦ ΚΚ;

Ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ἐξουσία, στὸν ἱστορικὸ συμβιβασμὸ

«Κριὰρ ποντὲρ ποπουλάρ!» εἶναι τὸ σύνθημα ποὺ ἀκούει κανεὶς πιὸ συχνά, τὶς μέρες αὐτές, στὴν Πορτογαλία καὶ ποὺ τὸ βλέπει χαραγμένο στοὺς τοίχους τῶν γραφείων ὄχι μονάχα τῶν ἀριστερίστικων παρατάξεων ἢ σχηματισμῶν, ἀλλὰ καὶ σὲ κείνους τοῦ στρατηγείου τοῦ Ἀλβάρο Κουνάλ. «Νὰ δημιουργήσουμε τὴ λαϊκὴ ἐξουσία!» φωνάζουν οἱ Πορτογάλοι κομμουνιστὲς στὶς καθημερινὲς διαδηλώσεις καὶ ἐκδηλώσεις τους πού, ἂς σημειωθεῖ, κατευθύνονται πολὺ περισσότερο ἀπὸ μιὰ βράζουσα καὶ συνεχῶς κινητοποιημένη λαϊκὴ βάση παρὰ ἀπὸ τὴ «γραμμὴ» τοῦ κόμματος. Ἀπὸ τὴ Ρώμη, ἀπὸ τὸ τεράστιο Στάδιο ὅπου συνέρχεται τὸ 14ο συνέδριο τοῦ Ἰταλικοῦ ΚΚ, τὰ «στρατεύματα» τοῦ Μπερλίγκουερ ἀπαντοῦν στοὺς Πορτογάλους μὲ τὴν κραυγὴ τοῦ «ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ». Δυὸ κόσμοι διαφορετικοί; Δυὸ στρατηγικές; Διαφορετικοὶ ἐχθροὶ καὶ κίνδυνοι; Τελείως ἀνόμοιες ἀντικειμενικὲς καταστάσεις;
Ἂν γιὰ τοὺς Ἰταλοὺς κομμουνιστές, ὅλες οἱ ἀναλύσεις ποὺ γίνονται, παίρνουν σὰν προϋπόθεση τὴν *ὑποψηφιότητα* τοῦ κόμματος γιὰ τὴν ἐξουσία, πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι οἱ δυνάμεις τῆς πορτογαλικῆς κομμουνιστικῆς

Ἀριστερᾶς ἀντιμετωπίζουν, αὐτὴ τὴν περίοδο, προβλήματα ὄχι ὑποψηφιότητας, ἀλλὰ *ἑδραίωσης* καὶ ὀργάνωσης τοῦ μηχανισμοῦ ἐλέγχου ποὺ θὰ ἐπιτρέψει στὸ πορτογαλικὸ κομμουνιστικὸ κίνημα νὰ ἀπαλλαγεῖ σιγὰ - σιγὰ ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη κηδεμόνευση ποὺ τοῦ ἐπιβάλλει τὸ Κίνημα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων. Ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε –καὶ δὲν χρειάζονται τίποτα βαθυστόχαστες σπαζοκεφαλικὲς ἰδεολογικὲς ἀναλύσεις γιὰ νὰ φτάσουμε σ' αὐτὸ τὸ συμπέρασμα– ἂν γιὰ τὸν *ὑποψήφιο* τῆς ἐξουσίας ὁ *συμβιβασμὸς* μὲ παράλληλες ἢ καὶ ἀντίρροπες δυνάμεις ἀποτελεῖ ἐργαλεῖο ἀναρρίχησης (ἀποτελεσματικὸ ἢ ὄχι, αὐτὸ εἶναι ἄλλο θέμα), γιὰ κεῖνον ποὺ ἔχει ἀδράξει αὐτὴ τὴν ἐξουσία, ἔστω καὶ ἀπὸ μιὰν ἄκρη τοῦ «φουστανιοῦ», ἀποτελεῖ παράγοντα *διατήρησης* τοῦ ἐλέγχου καὶ μέρος τῆς προσπάθειας γιὰ τὴν κοινὴ ἄμυνα ἀπέναντι σὲ δεξιοφασιστικές, ἀλλὰ καὶ ψευδοπροοδευτικὲς δυνάμεις, ποὺ ὄχι μονάχα δὲν ἔχουν παραδώσει τὰ ὅπλα τους, ἀλλά, ἀντίθετα, ἀρχίζουν στὰ φανερὰ νὰ κάνουν λόγο γιὰ ἀντεπίθεση τῆς «δημοκρατίας» μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ἐκλογῶν τοῦ Ἀπρίλη.

Κατὰ τὴ διάρκεια μιᾶς, δυστυχῶς, πολὺ σύντομης ἐπίσκεψης στὴ Λισσαβόνα διαπιστώσαμε πόσο βαθιὲς εἶναι οἱ ἀνησυχίες τῶν Πορτογάλων κομμουνιστῶν γιὰ τὶς ἐξελίξεις στὴ χώρα τους, ὅταν ξέρουν καλὰ ὅτι ἡ ἀπρόσκοπτη κατάληξη τῶν ἐπαναστατικῶν διαδικασιῶν ποὺ ἔχουν ἀρχίσει καὶ ποὺ συνεχῶς ἀναπτύσσονται, θὰ ἐξαρτηθεῖ κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ δυὸ βασικοὺς παράγοντες ποὺ σπάνια ἀναφέρονται κάθε φορὰ ποὺ γίνεται μιὰ ἀνάλυση τῆς κατάστασης στὴν Πορτογαλία: 1) Ἀπὸ τὴν τελικὴ μορφὴ ποὺ θὰ πάρει ἡ κρίση τοῦ Φρανκικοῦ καθεστῶτος στὴν Ἱσπανία καὶ 2) Ἀπὸ τὸν βαθμὸ ἀνοίγματος τῆς προστατευτικῆς «ὀμπρέλας» ποὺ ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση θὰ θελήσει νὰ κρατήσει πάνω ἀπὸ τὴν Πορτογαλία. Ἂν τώρα σὲ ὅλα αὐτὰ προσθέσουμε καὶ μιὰ χαρακτηριστικὴ φρασούλα ἀνώτατου ἐκπρόσωπου τοῦ Σταίητ Ντηπάρμεντ ποὺ δημοσιεύει τὸ «Τάϊμ Μαγκαζίν», θὰ καταλάβουμε πολὺ καλὰ γιατί οἱ Πορτογάλοι κομμουνιστὲς ἀναζητοῦν τὶς συμμαχίες τους πολὺ περισσότερο πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ Ζὼρζ Μαρσὲ στὴ Γαλλία, παρὰ πρὸς ἐκείνη τοῦ Μπερλίγκουερ στὴν Ἰταλία. «Εἶναι πρόωρο, ὑπογραμμίζει ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ Σταίητ Ντηπάρτμεντ, νὰ θρηνοῦμε γιὰ τὸν θάνατο τῆς δημοκρατίας στὴν Πορτογαλία. Ἂς περιμένουμε πρῶτα τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐκλογῶν τοῦ Ἀπριλίου». Χρειάζεται τάχα νὰ ποῦμε, ὅτι κάθε φορὰ ποὺ οἱ ὑπερατλαντικοὶ πάτρωνες τῶν «φιλελευθέρων δυτικῶν δημοκρατιῶν» στηρίζουν τὶς ἐλπίδες τους γιὰ τὴ «δημοκρατία» σὲ ἐκλογικὲς διαδικασίες, ἡ φάβα ἔχει λάκκο;

Καὶ ἄλλες «ἀνησυχίες»...

Στὸν λάκκο ἀκριβῶς αὐτὸν δὲν κινοῦνται μονάχα τὰ κοπτόμενα γιὰ τὴ «δημοκρατία» σαΐνια τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Τζέραλντ Φόρντ. Ἀμέσως μετὰ τὴ γνωστὴ δήλωση τοῦ μίστερ Κίσσιγκερ, στὶς 26 Μαρτίου, περὶ «ἐξέλιξης πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς κατάστασης στὴν Πορτογαλία» καὶ «κινδύνων διακοπῆς τῶν διαδικασιῶν ἐκδημοκρατισμοῦ ἐξαιτίας τῆς ἐπίδρασης τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος», ἀρκετὰ δυτικοευρωπαϊκὰ Ὑπουργεῖα Ἐξωτερικῶν ἔσπευσαν νὰ εὐθυγραμμισθοῦν μὲ τὶς ἀπόψεις τοῦ ὑπερατλαντικοῦ «μπὶγκ τσήφ». Πρῶτος ξεσπάθωσε ὁ Αὐστριακὸς καγκελάριος καὶ πρόεδρος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος τῆς χώρας του, Μπροῦνο Κρέσκυ, ποὺ προέβη σὲ σπαραξικάρδια ἔκκληση πρὸς «ὅλες τὶς πολιτικὲς δυνάμεις τῆς Πορτογαλίας» γιὰ νὰ συμβάλουν ὅσο μποροῦν (τὸ κατὰ δύναμη ὁ καθένας, ποὺ λένε...) ὥστε οἱ ἐκλογὲς τῆς 25ης τοῦ Ἀπρίλη νὰ διεξαχθοῦν ἐλεύθερα καὶ χωρὶς παρεμποδισμούς» (ὁ καγκελάριος Κρέσκυ δὲν εἶχε κάνει καμιὰν ἀνάλογη δήλωση ὅταν ἔγινε τὸ τελευταῖο πραξικόπημα τοῦ Σπίνολα). Τὸν καγκελάριο Κρέσκυ μιμήθηκε πολὺ

«Όταν ἔχουν μαζευτεῖ πολλὰ σκουπίδια καὶ ξέρεις πὼς ὅπου νά ᾽ναι ἀρχίζει νὰ φυσάει, δὲν ἔχεις καιρὸ γιὰ ξεδιαλέγματα: ἁρπάζεις τὴ σκούπα καὶ σκουπίζεις γρήγορα».

γρήγορα καὶ ἡ κυβέρνηση τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, μὲ «εἰδικὸ ὑπόμνημα» πρὸς τὴν πορτογαλικὴ (ὑπόμνημα πού, σύμφωνα μὲ πληροφορίες ἀπὸ τὴ Λισσαβόνα, διανθίστηκε καὶ ἀπὸ μερικὲς ἔμμεσες ἀπειλὲς σχετικὰ μὲ τὰ δάνεια γιὰ τὰ ὁποῖα ἡ πορτογαλικὴ κυβέρνηση ἔχει κάνει ὁρισμένες σφυγμομετρήσεις πρὸς τὴν κατεύθυνση τοῦ «ταμία» τῆς ΕΟΚ), γιὰ νὰ ἐκδηλώσει καὶ κείνη τὶς δημοκρατικές της ἀνησυχίες.
᾽Ακολούθησαν, μὲ ἐπίσημα διαβήματα, καὶ δυὸ ἄλλοι ὑπαξιωματικοὶ τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ λόχου, τὸ Βέλγιο καὶ ἡ Μ. Βρετανία.
Ὅσο γιὰ τὴ Γαλλία, ἡ ἀριστοκρατικὴ καταγωγὴ τοῦ Προέδρου της ἀπαιτοῦσε πιὸ γαντοφορεμένες μεθόδους. Ὅταν κυκλοφόρησαν στὴ Λισσαβόνα ἡμιεπίσημες πληροφορίες γιὰ τὴν πρόθεση τῆς πορτογαλικῆς κυβέρνησης ν᾽ ἀπαγορεύσει τὴ λειτουργία τοῦ κόμματος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Κέντρου (πού, ἂς σημειωθεῖ, εἶχε ὑπογράψει συμφωνία ἐκλογικῆς συνεργασίας μὲ τὸ Χριστιανοδημοκρατικὸ κόμμα, τὸ ὁποῖο κατηγορεῖται γιὰ ἄμεση συμμετοχὴ στὸ πραξικόπημα τῆς 11ης Μαρτίου), ἡ εὐαίσθητη κυβέρνηση Σιρὰκ προέβη σὲ διαβήματα, ὑπογραμμίζοντας ὅτι «θὰ ἀδυνατοῦσε νὰ κατανοήσει ἕνα τέτοιο μέτρο»... Τὴν ἀδυναμία αὐτὴ θὰ τὴν καταλάβουμε καλύτερα ἂν θυμηθοῦμε ὅτι, μεταξὺ ἄλλων, τὸ πορτογαλικὸ Σοσιαλδημοκρατικὸ Κέντρο φιλοξενεῖ στοὺς κόλπους του ἀρκετὰ βασικὰ στελέχη σαλαζαρικῶν καὶ γκαετανικῶν πολιτικῶν σχηματισμῶν.

Τὸ στρατόπεδο τῆς δράσης καὶ κεῖνο τῆς ἀνάλυσης

Στὴν ᾽Ισπανία ὀργανώνεται ἐντατικὰ ἕνας λεγόμενος «πορτογαλικὸς ἀπελευθερωτικὸς στρατός». Σκοπός του, ὅπως λένε οἱ ἴδιες οἱ ἀνακοινώσεις του, «ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Πορτογαλίας, ἡ ἐκδίωξη τῶν μαρξιστῶν καὶ τῶν συνοδοιπόρων τους ἀπὸ τὴν ἐξουσία καὶ ἡ ἀποκατάσταση τῆς δημοκρατίας». Ἡ Εὐρώπη «ἀνησυχεῖ». Τὸ ΝΑΤΟ ἐπίσης. Πλοῖα τοῦ 6ου ἀμερικανικοῦ στόλου περιπολοῦν συνεχῶς στ᾽ ἀνοιχτὰ τῆς Λισσαβόνας. Ὅλο καὶ περισσότερο, τὰ δυτικὰ σοσιαλιστικὰ ἢ σοσιαλοφέρνοντα κόμματα μιλᾶνε τὸν τελευταῖο καιρὸ γιὰ κινδύνους «ἐρυθρᾶς δικτατορίας» στὴν Πορτογαλία. Μέσα στὸ πλαίσιο αὐτό, θά ᾽ταν τουλάχιστο ἀστεῖο ν᾽ ἀπαιτήσει κανεὶς ἀπὸ τοὺς Πορτογάλους κομμουνιστὲς κι ἀπὸ τὸ ριζοσπαστικὸ λαϊκὸ κίνημα τῆς χώρας τους ν᾽ ἀκολουθήσουν στρατηγικὴ «πλατιᾶς ἀντιφασιστικῆς ἑνότητας» καὶ νὰ δηλώσουν, ὅπως καὶ οἱ ᾽Ιταλοὶ σύντροφοί τους, ὅτι μονάχα μιὰ τέτοια ἑνότητα «θὰ μπορέσει νὰ ἐπιβάλει τὴν εἰσαγωγὴ μερικῶν *στοιχείων* σοσιαλισμοῦ στοὺς μηχανισμοὺς τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν». Οἱ Πορτογάλοι κομμουνιστὲς δὲν μποροῦν, ἀκόμα καὶ νά ᾽θελαν ν᾽ ἀρκεστοῦν σὲ τέτοιου εἴδους καρυκεύματα. Τὸ γιατί, τὸ λέει μὲ θαυμαστὴ συντομία καὶ καθαρότητα ὁ ὑπολοχαγὸς Μάρκο ᾽Αλμεΐντα σὲ συγκέντρωση ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων στὴ μικρὴ πόλη Σάντο ᾽Αντόνιο, στὴ Νότια Πορτογαλία.

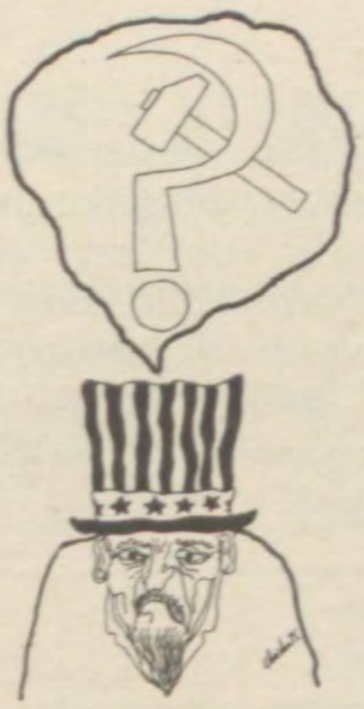

«Τόσο τὸ Κομμουνιστικὸ κόμμα ὅσο καὶ οἱ ἄλλοι ἀκροαριστεροὶ πολιτικοὶ σχηματισμοὶ ποὺ ἐλέγχουν γιὰ τὴν ὥρα τὴν κατάσταση στοὺς κόλπους τοῦ Κινήματος τῶν ᾽Ενόπλων Δυνάμεων, εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ διαλέξουν τὸ στρατόπεδο τῆς δράσης καὶ ὄχι ἐκεῖνο τῆς ἀνάλυσης. Ὁ ἀγώνας ποὺ διεξάγουν εἶναι διμέτωπος καὶ ἐπικίνδυνος. ᾽Από τὰ δεξιά, ἀντιμετωπίζουν μὲ ὅλο καὶ μεγαλύτερη δυσκολία τὴν ἐκστρατεία τῶν σοσιαλιστῶν καὶ τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἐναντίον τοῦ ΚΕΔ, ἐνῶ ἀπὸ τ᾽ ἀριστερὰ ὑπάρχει ἡ ἀπειλὴ τῆς ἐκμετάλλευσης μιᾶς εὐαίσθητης καὶ κινητοποιημένης ἐργατικῆς μάζας ἀπὸ ὀργανώσεις ποὺ βλέπουν σὰν μοναδικοὺς ἐχθροὺς τῆς Πορτογαλίας, αὐτὴ τὴ στιγμή, τὸν «σοβιετικὸ σοσιαλιμπεριαλισμὸ καὶ τὸν σοσιαλφασισμό». Δὲν ἔχουμε τὸν καιρό, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ τὴ δυνατότητα νὰ προχωρήσουμε σὲ ἀναλύσεις τῶν δυνάμεων ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ συνεργασθοῦν εἰλικρινὰ μαζί μας. Εἴμαστε ξεπερασμένοι κατὰ κάποιον τρόπο ἀπὸ τὰ γεγονότα καὶ δὲν γίνεται πλέον νὰ ὑποχωρήσουμε».
Τὸ πρῶτο σκέλος τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ ὑπολοχαγοῦ ᾽Αλμεΐντα, δηλαδὴ τὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων τοῦ ΠΚΚ μὲ τὴ σοσιαλιστικὴ παράταξη μέσα στὸ πλαίσιο τοῦ ΚΕΔ, ἀπασχόλησε πολὺ τὸ 14ο συνέδριο τῆς Ρώμης. Οἱ ἀναλύσεις ποὺ ἔγιναν, καθὼς καὶ τὰ διάφορα συμπεράσματα ποὺ τελικὰ δημοσιεύθηκαν, δείχνουν καθαρὰ ὅτι ἡ ἐξέλιξη τῆς κατάστασης στὴν Πορτογαλία ἐπενεργεῖ ὅλο καὶ περισσότερο καταλυτικὰ στὶς ἰδεολογικὲς ζυμώσεις ποὺ ἐντείνονται στοὺς κόλπους τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Δυὸ μεγάλα στρατόπεδα ἔχουν ἀρχίσει νὰ σχηματίζονται: ἀπὸ τὴ μιὰ οἱ Πορτογάλοι κομμουνιστές, πού, μὲ τὴ φανερὴ ὑποστήριξη τοῦ Γαλλικοῦ ΚΚ καὶ τὴν πολὺ «σεμνότερη» τοῦ Σοβιετικοῦ, προσπαθοῦν, ἂν ὄχι ν᾽ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὶς ἐπιρροὲς τῶν σοσιαλιστῶν, τουλάχιστον νὰ τηροῦν μιὰν ἀπόσταση ἀσφαλείας ποὺ τοὺς ἐπιτρέπει, κάθε φορὰ ποὺ ἡ καθημερινὴ καὶ δύσκολη μάχη γιὰ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τῆς χώρας τὸ ἀπαιτεῖ, ν᾽ ἀναλαβαίνουν πρωτοβουλίες πού, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἐπιβάλλονται ἀπὸ τὴ βάση τοῦ λαϊκοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος. ᾽Από τὴν ἄλλη, ᾽Ιταλοὶ καὶ ᾽Ισπανοὶ κομμουνιστὲς δὲν παύουν νὰ κατακρίνουν, ἔμμεσα ἢ ἄμεσα, τὴν ἀνένδοτη στάση ποὺ τήρησαν οἱ Πορτογάλοι σύντροφοί τους σὲ θέματα ὅπως ἐκεῖνο τῆς συνδικαλιστικῆς αὐτονομίας, ἢ τῶν σχέσεων μὲ τοὺς σοσιαλιστὲς καὶ τοὺς σοσιαλδημοκράτες. Ἡ ἀνάλυση ποὺ ἔκανε μπροστὰ στοὺς σύνεδρους τῆς Ρώμης ὁ ἡγέτης τοῦ ᾽Ισπανικοῦ ΚΚ, Σαντιάγκο Καρίγιο, εἶναι ἰδιαίτερα χαρακτηριστική. Γιὰ τοὺς ᾽Ισπανοὺς κομμουνιστές, ἡ μονοσυνδικαλιστικὴ ὀργάνωση, ἡ ἀπαγόρευση τῆς λειτουργίας τοῦ χριστιανοδημοκρατικοῦ κόμματος, ἡ ἀπομόνωση τῶν σοσιαλιστῶν καὶ ἡ συχνὴ ὑπακοὴ στὰ κελεύσματα τῆς βάσης, ἀποτελοῦν «ἐπικίνδυνες» πρωτοβουλίες ποὺ μποροῦν νὰ θέσουν σὲ κίνδυνο τὴν πορεία πρὸς τὸν σοσιαλισμὸ μιᾶς χώρας ποὺ μόλις ἀναδύθηκε ἀπὸ τὰ κατασκότεινα βάθη μισοῦ αἰώνα φασιστικῆς καταπίεσης.
Ἡ πρόχειρη αὐτὴ παρουσίαση προβλημάτων τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, κάτω ἀπὸ τὴν καταλυτικὴ ἐπενέργεια τῶν πορτογαλικῶν ἐξελίξεων, θὰ μποροῦσε νὰ καταλήξει σὲ κεῖνο τὸ κλασικό: «ὁ χρόνος θὰ δείξει ποιοὶ ἔχουν δίκιο καὶ ποιοὶ ἄδικο». Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι, ὅτι στὴν περίπτωση τῆς Πορτογαλίας (καὶ ὄχι μόνο τῆς Πορτογαλίας), τὸ δίκιο ἢ τὸ ἄδικο τῶν μὲν ἢ τῶν δὲ σημαίνει ἀναπόφευχτα νίκη ἢ ἥττα τῆς δημοκρατίας, φῶς ἢ σκοτάδι γιὰ τὸ μέλλον ἑνὸς ὁλόκληρου λαοῦ. Καὶ ὅπως ἔλεγε, λίγο πρὶν φύγουμε ἀπὸ τὴ Λισσαβόνα, ἕνας ἁπλὸς ὁδοκαθαριστής: «Μπορεῖ νὰ μὴ γίνονται ὅλα σωστά, ἀλλὰ ὅταν ἔχουν μαζευτεῖ πολλὰ σκουπίδια στὸν δρόμο καὶ ξέρεις πώς, ὅπου νά ᾽ναι, θ᾽ ἀρχίσει νὰ φυσάει, δὲν ἔχεις καιρὸ γιὰ ξεδιαλέγματα· ἁρπάζεις τὴ σκούπα καὶ σκουπίζεις γρήγορα».

Ἄρης Φακίνος

Πρὸς ἕνα σοσιαλισμὸ μὲ "ἀνθρώπινο πρόσωπο";

ΣΤΗΝ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ ΑΝΤΙΠΑΛΕΥΟΥΝ 3 ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΕΣ «ΤΑΣΕΙΣ»

- *ὁ πειθαρχημένος σοσιαλισμὸς τῶν κομμουνιστῶν*
- *ὁ ἄτυπος ἀντικαπιταλισμὸς τῶν τριτοκοσμικῶν*
- *τὸ πλουραλιστικὸ "ὅραμα" τῶν Σοάρες – Γκομὲζ*

Τοῦ Βαλέριο Ὀκέττο

VALERIO OCHETTO

Γεννήθηκε στὴν Ἰταλία τὸ 1931. Δούλεψε γιὰ τὴν Ἰταλικὴ Τηλεόραση RAI. Τὸ 1971 διώχτηκε ἀπὸ τὸ Μαρόκο, τὸν ἴδιο χρόνο ἔφυγε κρυφὰ ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, ὅταν ἡ Ἀστυνομία ἄρχισε νὰ τὸν παρακολουθεῖ. Τὸ 1972 χτυπήθηκε στὴν Τσεχοσλοβακία γιατὶ πῆρε συνέντευξη ἀπὸ Κομμουνιστὲς τῆς ὁμάδας Ντοῦμπτσεκ. Χτυπήθηκε ἐπίσης ἀπὸ τὴν Ἀστυνομία τῆς Πορτογαλίας τὸ 1973, γιατὶ πῆρε φωτογραφίες Ἀστυνομικῶν ποὺ χτυποῦσαν καὶ συλλαμβάνανε διαδηλωτές. Ἐργάζεται σὰν ἐλεύθερος ρεπόρτερ στὶς ἀφημερίδες «IL GIORNO», «AVVENIVE» κ.λ.π.

Λισσαβόνα. Ἀπρίλης. Ἡ Πορτογαλία καὶ ἡ Ἑλλάδα ἀκολουθοῦν πολιτικοὺς δρόμους ἀντίθετους μεταξύ τους. Ὁ «Γκωλικὸς πειρασμὸς» ποὺ φαίνεται νὰ ἐπιβάλλεται στὴν Ἑλλάδα, στὴν Πορτογαλία νικήθηκε ὁριστικὰ μὲ τὴν ἄδοξη πτώση καί, σὲ συνέχεια, μὲ τὴ φυγὴ τοῦ στρατηγοῦ Σπίνολα. Στὴν Ἑλλάδα οἱ κίνδυνοι γιὰ τὴ δημοκρατία ἐξακολουθοῦν νὰ προέρχονται ἀπὸ ἕνα στρατὸ στὸν ὁποῖο ἡ ἐκκαθάριση προχωρεῖ μὲ βραδύτητα καὶ κόπο, ἐνῶ στὴν Πορτογαλία τὸ «Κίνημα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων» ἔγινε τὸ κίνητρο καὶ ἡ αἰχμὴ γιὰ νὰ ὁδηγηθεῖ ἡ χώρα πρὸς τὸ σοσιαλισμό.

Οἱ ἀξιωματικοὶ ποὺ ἀνέτρεψαν τὸ φασισμὸ στὶς 25 Ἀπρίλη 1974, ἀποτελοῦσαν μιὰ μικρὴ μειοψηφία (300 στοὺς 4.000), σήμερα ὅμως, χάρις στὴ δράση τους, ὁ πορτογαλικὸς στρατὸς ἔγινε ἀγνώριστος καὶ μεταμορφώθηκε σὲ μιὰ ὀργάνωση ποὺ δὲν ἔχει τὴν ὁμοιά της στὴν Εὐρώπη. Ἕνα σκίτσο ποὺ δημοσιεύτηκε στὴ δεκαπενθήμερη ἔκδοση τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων «Τὸ Κίνημα», δείχνει ἕνα νεαρὸ ἀξιωματικὸ ποὺ παρουσιάζει σὲ μιὰν ἀγροτικὴ οἰκογένεια μιὰ μακρὰ σειρὰ γενειοφόρων κυρίων, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους ἀναγνωρίζεται ὁ Πλάτωνας, ὁ Σάρτρ, ὁ Ἀϊνστάϊν καὶ ἄλλα διαπρεπῆ πρόσωπα τῆς παγκόσμιας κουλτούρας. Δὲν πρόκειται ἁπλῶς γιὰ κάτι τὸ φανταστικό: μὲ τὴν ἐκστρατεία «γιὰ νὰ δοθεῖ δυναμισμὸς στὴν κουλτούρα», οἱ «κομμάντος τοῦ στρατοῦ» ἔφτασαν στὴν ὕπαιθρο, ἐγκαταλειμμένη ἀπὸ αἰῶνες στὸν ἑαυτό της, γιὰ νὰ προκαλέσουν σ' αὐτὴν «μιὰν ἐκπολιτιστικὴ ἐπανάσταση» ἀλὰ πορτογαλικά. Φέτος, τὸ πρῶτο ἔτος τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ἔκανε μαθήματα καὶ οἱ νέοι κλήθηκαν νὰ φύγουν ἐθελοντικὰ γιὰ νὰ συμβάλουν σ' αὐτὴ τὴ μεγάλη προσπάθεια. (Καὶ δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ὁ ἀναλφαβητισμὸς φτάνει στὴν Πορτογαλία στὰ 30 τοῖς ἑκατὸ καὶ στὴν ὕπαιθρο ξεπερνᾶ τὸ 50 τοῖς ἑκατό).

Φυσικά, ἡ ὄψη αὐτὴ τῶν πραγμάτων ξεχνιέται ἀπὸ τὸ διεθνὴ τύπο, ποὺ προτιμᾶ νὰ σταθεῖ, ἀντίθετα, στοὺς «κινδύνους» ποὺ διατρέχει ἡ δημοκρατία.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Ἡ πρόσφατη ἐθνικοποίηση τῶν Τραπεζῶν δίνει, ἐξ ἄλλου, στὸ κράτος τὴν πραγματικὴ δυνατότητα νὰ ἐλέγχει καὶ διευθύνει ὁλόκληρη τὴν οἰκονομία τῆς χώρας, οἰκονομία ποὺ ὁ φασισμὸς εἶχε ἀφήσει στὰ χέρια λίγων μονοπωλίων ποὺ ἐλέγχονταν ἀπὸ τρεῖς οἰκογένειες. Στὸ σημεῖο αὐτό, ὅμως, μπαίνουν μπροστὰ στὴ νεαρὴ πορτογαλικὴ δημοκρατία, ποὺ ἔχει μπεῖ στὸ δρόμο πρὸς τὸ σοσιαλισμό, δυὸ βασικὰ προβλήματα. Τὸ ἕνα ἀφορᾶ στὴν οἰκονομικὴ συγκυρία καὶ εἶναι, σὲ τούτη τὴν πρώτη φάση, τὸ πιὸ σημαντικό. Πρόκειται γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἐξεύρεσης μιᾶς ἀποτελεσματικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ποὺ θὰ ἐπιτρέψει νὰ ἀποτραπεῖ μιὰ κρίση πού, πέρα ἀπὸ ὁρισμένα ὅρια, θὰ μποροῦσε νὰ γίνει ἀνεξέλεγκτη καὶ ἐκρηκτικὴ (ὅπως συνέβη στὴν περίπτωση τῆς Χιλῆς). Πρέπει, συνεπῶς, τὸ καθεστὼς νὰ ἀποβλέψει στὴν ἐθνικοποίηση τῶν βασικῶν τομέων καὶ νὰ ἀποφύγει ἐθνικοποιήσεις συμπτωματικὲς καὶ χωρὶς διακρίσεις, ποὺ θὰ μπλόκερναν τοὺς μηχανισμοὺς τῆς μικρῆς καὶ μεσαίας ἰδιωτικῆς βιομηχανίας ποὺ χρειάζεται νὰ συνεχίσει νὰ παίζει τὸ δικό της ρόλο δίπλα στὸν ἐθνικοποιημένο τομέα.

Τὸ δεύτερο πρόβλημα εἶναι δομικοῦ χαρακτήρα καί, ἑπομένως, μακροπρόθεσμα σημαντικότερο ἀκόμα. Ἡ ἐθνικοποίηση δὲν πρέπει νὰ γίνει τὸ ὄργανο γιὰ νὰ περάσει ἡ χώρα ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸ μονοπωλιακὸ καπιταλισμὸ στὸν κρατικὸ μονοπωλιακὸ καπιταλισμό. Σήμερα εἶναι ὥριμοι οἱ καιροὶ γιὰ νὰ πηδήσει ἡ χώρα τὴ φάση τοῦ κρατικοῦ καπιταλισμοῦ (ποὺ ἀποδείχτηκε καταστρεπτικὸς ἀκόμα καὶ στὶς παραδοσιακὲς σοσιαλιστικὲς χῶρες) καὶ νὰ φτάσει στὴν κοινωνικοποίηση. Γιὰ νὰ τὸ πετύχει, πρέπει νὰ εἰσαγάγει, προοδευτικὰ ἀλλὰ καὶ συστηματικά, μορφὲς αὐτοδιαχείρισης στὶς ἐθνικοποιημένες ἐπιχειρήσεις. Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα τῆς Πορτογαλίας, ποὺ μερικοὶ τὸ χαρακτηρίζουν «σταλινικό», εἶναι ἀντίθετο πρὸς τὴν κοινωνικοποίηση, τὴν ὁποία ὑποστηρίζει τὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα τοῦ Μάριο Σοάρες.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ

Στὸ «Κίνημα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων» μπορεῖ σήμερα νὰ διακρίνει κανεὶς τρεῖς τάσεις, προγραμματικές. Στὴν πρώτη, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸ σημερινὸ πρωθυπουργὸ Βάσκο Γκονσάλβες, ποὺ βρίσκεται πολὺ κοντὰ στὸ Κ.Κ.Π., στηρίζει σ' αὐτὴ τὴ συμμαχία μὲ τὸ Κ.Κ.Π. τὴ δυνατότητα νὰ δώσουν οἱ στρατιωτικοὶ στὴν πορεία πρὸς τὸ σοσιαλισμὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς τάξης καὶ τῆς πειθαρχίας, μιὰ ἐργατικὴ τάξη ποὺ θὰ τεθεῖ ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Κ.Κ.Π. καὶ θὰ εἶναι πρόθυμη γιὰ τὶς ἀναγκαῖες θυσίες.

Μιὰ δεύτερη τάση, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁποίας λέγεται ὅτι βρίσκεται ὁ ὑπεύθυνος γιὰ τὸν οἰκονομικὸ προγραμματισμό, ταγματάρχης Μέλο Ἀντοῦνες, προσβλέπει κυρίως πρὸς τὶς ἀντικαπιταλιστικὲς ἄτυπες ἐμπειρίες, ὅπως ἐκεῖνες τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Ἀλγερίας καὶ τοῦ Περοὺ καὶ ἐπιδιώκει τὴ σύσφιξη τῶν σχέσεων μεταξὺ Πορτογαλίας καὶ οὐδετερόφιλου Τρίτου Κόσμου.

Ἡ τρίτη τάση, ποὺ φαίνεται ὅτι ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, Κόστα Γκομέζ, ρίχνει τὸ βάρος σ' ἕναν πλουραλιστικὸ σοσιαλισμό, σ' ἕνα σοσιαλισμὸ δηλαδὴ ποὺ θὰ σέβεται τὴν παρουσία πολλῶν πολιτικῶν κομμάτων. Αὐτὸ τὸ ἀποδέχεται καὶ τὸ ὑπογραμμίζει καὶ τὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα τοῦ Μάριο Σοάρες.

Ἡ συνύπαρξη πολλῶν τάσεων στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ «Κινήματος τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων» καθὼς καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τῆς χώρας, δὲν εἶναι δεῖγμα ἀδυναμίας, ἀλλά, ἀντίθετα, δεῖγμα πλούτου θεμάτων καὶ κατευθύνσεων. Δὲν ἔχει, λοιπόν, παρὰ νὰ εὐχηθεῖ κανεὶς ὅτι καὶ στὸ μέλλον ἡ πορτογαλικὴ ἐπανάσταση θὰ ἐπιτρέψει αὐτὴ τὴν ἐλεύθερη ἀναμέτρηση ἀνάμεσα σ' αὐτὲς καὶ σὲ ἄλλες τάσεις καὶ προοπτικές, γιατὶ ἡ οἰκοδόμηση ἑνὸς «οὐμανιστικοῦ σοσιαλισμοῦ», ἑνὸς σοσιαλισμοῦ μὲ ἀνθρώπινο πρόσωπο, μπορεῖ νὰ βρεῖ τὴν ἐγγύησή της μόνο σὲ μιὰ ἀδιάκοπη διαλεκτικὴ ἀναμέτρηση καὶ στὸ σεβασμὸ πρὸς τὶς διάφορες σοσιαλιστικὲς ἀντιλήψεις.

Βαλέριο Ὀκέττο

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ἢ φτηνὰ δεκανίκια;

Τοῦ Ἀνδρέα Λεντάκη

(β΄ τελευταῖο)

Εὐχαριστοῦμε τὴν Ἐπιτροπὴ τοῦ Δημοκρατικοῦ Ἀγῶνα γιὰ τὸ Φοιτητικὸ Συνέδριο γιὰ τὴ βοήθειά του στὸ Ἀφιέρωμά μας. Ἰδιαίτερα γιὰ τὰ στοιχεῖα γιὰ τὶς Ὑποτροφίες Σχολῶν, τὸν Φοιτητικὸ Οἶκο καὶ τὸ Συσσίτιο.

ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΚΙ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

ΤΟ ΙΚΥ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ὑποτροφίες χορηγοῦσε κι ἐνισχύσεις.

ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΕΠΙ 35 ΑΝΩΤΕΡΩΝ ΚΙ ΑΝΩΤΑΤΩΝ ΣΧΟΛΩΝ

Ἔτος	*Ἀριθμὸς ἐνισχυθέντων σπουδαστῶν*	*Ἀπώλεσαν λόγω ὑστερήσεως*	*Ἀπώλεσαν λόγω ἄλλης αἰτίας*	*Συνολικὸς ἀριθμὸς σπουδαστῶν*	*Ποσοστὸ ἐνισχυθέντων*	*Ἀριθμὸς Σχολῶν ποὺ ἔτυχαν ἐνισχύσεως*
1955–56	*18*	*1*	*3*	*19.864*	*0,08%*	*14*
1956–57	*64*	*9*	*17*	*20.408*	*0,3%*	*26*
1957–58	*85*	*3*	*23*	*20.317*	*0,4%*	*27*
1958–59	*98*	*6*	*34*	*24.896*	*0,4%*	*24*
1959–60	*96*	*6*	*43*	*26.703*	*0,3%*	*26*
1960–61	*99*	*8*	*33*	*28.302*	*0,3%*	*31*

(Στοιχεῖα ἀπὸ τὶς ἐπετηρίδες τοῦ ΙΚΥ τοῦ 1959, τοῦ 1960 καὶ τοῦ 1961, Πίνακας 4β, σελίδες 72, 107 καὶ 103 ἀντιστοίχως).
Ὁ μέσος ὅρος τῶν ἐνισχύσεων στὴν ἑξαετία εἶναι 0,2%, δηλαδὴ ΔΥΟ ΣΤΟΥΣ ΧΙΛΙΟΥΣ. Τὸ ποσὸ τῆς ἐνισχύσεως ἦταν 7.400 δρχ. τὸ χρόνο ἢ 617 δρχ. τὸ μήνα περίπου.

Πρώτη περίοδος

Ἀπὸ τὴν ἔναρξη χορηγήσεως ὑποτροφιῶν σὲ ὁμογενεῖς ποὺ σπουδάζουν σὲ ἑλληνικὰ γυμνάσια στὸ ἐξωτερικὸ μέχρι τὸ 1962 ἐφαρμόστηκαν 11 προγράμματα καὶ χορηγήθηκαν συνολικὰ 320 ὑποτροφίες. 154 διακόπηκαν εἴτε γιὰ λόγους ὑστερήσεως εἴτε γιὰ ἄλλη αἰτία.

Α–ΣΤ 1951–57		*Ζ 1957–58*		*Η 1958–59*		*Θ 1959–60*		*Ι 1960–61*		*ΙΑ 1961–62*	
Υ	*Δ*	*Υ*	*Δ*	*Υ*	*Δ*	*Υ*	*Δ*	*Υ*	*Δ*	*Υ*	*Δ*
66	*33*	*48*	*25*	*42*	*29*	*37*	*12*	*59*	*29*	*68*	*26*

Στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ἐπετηρίδα τοῦ 1963, Πίν. 4α, σ. 98–103 Υ = ὑπότροφοι. Δ = Διακοπή. Α – ΙΑ = προγράμματα.

Τρίτη περίοδος

Ἡ κίνηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁμογενῶν ὑποτρόφων γιὰ τὴν Ἐπαγγελματικὴ, τὴν Ἀνωτέρα καὶ Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευση ἦταν ἡ ἀκόλουθη.

Ἔτος	*1967–68*	*1968–69*	*1969–70*	*1970–71*	*1971–72*	*1972–73*
Ὑπότροφοι	*83*	*51*	*104*	*131*	*78*	*85*
Στοιχεῖα ἀπὸ τὶς οἰκεῖες ἐπετηρίδες	*Πίν. 5 σ. 76*	*Πίν. 6 σ. 70*	*Πίν. 6 σ. 84*	*Πίν. 6 σ. 84*	*Πίν. 6 σ. 88*	*Πίν. 4 σ. 148*

Εἶναι ὁλοφάνερη ἡ ἀνάγκη ἀποστολῆς ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν στελεχῶν γιὰ μετεκπαίδευση στὸ ἐξωτερικό. Κι αὐτὸ γιὰ δυὸ λόγους. 1) Γιατὶ ἡ παιδεία μας γενικὰ (καὶ ἡ πανεπιστημιακὴ) εἶναι ἀναχρονιστική, ἀτελὴς καὶ τὶς περισσότερες φορὲς ἀντιεπιστημονική. 2) Γιατὶ καὶ πέρα ἀπ' τὸν προηγούμενο λόγο, εἴμαστε χώρα μικρὴ καὶ φτωχὴ καὶ κατὰ συνέπεια ὑστεροῦμε σὲ ἐποπτικὰ μέσα διδασκαλίας, σὲ ὄργανα, σὲ βιβλιοθῆκες κλπ. Ἂν λοιπὸν θέλουμε νὰ ἔχουμε ἄριστα εἰδικευμένους καὶ ἐκπαιδευμένους ἐπιστήμονες ποὺ θὰ γνωρίζουν τὰ τελευταῖα ἐπιτεύγματα τῆς παγκόσμιας ἐπιστήμης (κι αὐτὸ εἶναι τελείως ἀπαραίτητο ὄχι ἁπλῶς γιὰ λόγους γοήτρου, ὅπως θὰ μποροῦσε νὰ ὑποθέσει κανείς, ἀλλὰ γιὰ τὴν ἀνύψωση κι ἀναμόρφωση τῆς ἐκπαίδευσής μας γενικότερα) τότε θὰ πρέπει νὰ στέλνουμε «ὀργανωμένες», θὰ ἔλεγα, ἀποστολὲς πρὸς τὸ ἐξωτερικό. Φυσικὰ αὐτὸ δὲν εἶναι ἀρκετὸ ἂν δὲν συνδυάζεται ἀφ' ἑνὸς μὲ τὴ γνώση τοῦ στόχου, δηλαδὴ τοῦ τί ἐπιδιώκουμε ἀκριβῶς καὶ ποιὰ ἀνάγκη πᾶμε νὰ καλύψουμε μὲ τὴν τέλεια ἐπιμόρφωση τοῦ ἐπιστημονικοῦ μας δυναμικοῦ κι ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴ δημιουργία ἀντίστοιχων καὶ κατάλληλων συνθηκῶν στὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ «ἀπορρόφησή» τους ἐδῶ. Νὰ μποροῦν καὶ νὰ θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν καὶ νὰ παραμείνουν στὸν τόπο τους, νὰ ἐργασθοῦν καὶ νὰ προσφέρουν, γιατὶ οἱ ὑποτροφίες ἐξωτερικοῦ εἶναι ὑποτροφίες ἀπ' τὶς ὁποῖες θὰ πρέπει νὰ προσδοκοῦμε πολλά. Ἔχουν κατὰ κάποιο τρόπο ἕναν ἀποστολικὸ χαρακτήρα, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ προσφορά τους κατὰ τὴν ἐπανοδό τους θὰ εἶναι οὐσιαστική, ἐποικοδομητικὴ καὶ προωθητικὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιστήμης. Αὐτὸ συνδέεται ὄχι μονάχα μὲ τοὺς κατάλληλους μισθοὺς τοὺς ὁποίους θὰ πρέπει νὰ προσφέρει τὸ κράτος, γιατὶ ἀλλιώτικα οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ τελικὰ θὰ χαθοῦν γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀφοῦ μποροῦν νὰ παραμείνουν στὸ ἐξωτερικό, ὅπου τὸ περιβάλλον γι' αὐτοὺς θὰ εἶναι ἰδανικὸ ἀπ' ὅλες τὶς ἀπόψεις (μισθός, συνθῆκες ἐρεύνης καὶ ἐργασίας, εὐκαιρίες ἐπιστημονικῆς ἀνάδειξης), ἢ ἂν εἶναι συμβατικὰ ὑποχρεωμένοι νὰ γυρίσουν καὶ νὰ δουλέψουν ἐδῶ γιὰ ἕνα διάστημα, μετὰ μποροῦνε νὰ ξαναφύγουν.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

	Ἔτος	Ἀναχώρησαν		Παρέμειναν		Ἐπέστρεψαν	
		Ἄρρενες	Θήλεις	Ἄρρενες	Θήλεις	Ἄρρενες	Θήλεις
Α	1951 – 52	47	5	–	–	–	47
Β	1952 – 53	35	11	–	–	35	11
Γ	1953 – 54	29	6	–	–	29	6
Δ	1954 – 55	35	4	–	–	35	4
Ε	1955 – 56	30	7	–	–	30	7
ΣΤ	1956 – 57	30	8	–	–	30	8
Ζ	1957 – 58	39	4	–	–	39	4
Η	1958 – 59	46	1	1	–	45	1
Θ	1959 – 60	28	7	–	–	28	7
Ι	1960 – 61	36	10	3	2	33	8
ΙΑ	1961 – 62	23	8	13	4	10	4
ΙΒ	1962 – 63	28	6	27	4	1	2
	Ἔκτακτα προγράμματα 1959,1960,1961	88	4	26	–	62	4
ΙΓ	1963 – 1964	23	6	23	6	–	–
ΙΔ	1964 – 65	22	2	22	2	1	–
ΙΕ	1965 – 66	23	5	23	5	–	–
ΙΣΤ	1966 – 67	20	–	20	–	–	–
	ΣΥΝΟΛΟ	582	94	158	23	425	70

Στοιχεῖα. Μέχρι καὶ τὸ ΙΓ πρόγραμμα (1963 – 64) ἀπ' τὴν Ἐπετηρ. τοῦ 1963, Πίν. 18, σ. 167. Τοῦ 1964 – 65 ἀπ' τὴν οἰκεία Ἐπετ. Πίν. 19, σ. 279. Τοῦ 1965 – 66, Πίν. 18, σ. 237, τοῦ 1966-67 Πίν. 18, σ. 189.

Δίνουμε ἕναν δεύτερο πίνακα ἀκόμα πιὸ παραστατικὸ καὶ πιὸ πλήρη ὡς τὸ 1965

ΠΟΡΕΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

	Στάδια ἐκτελέσεως	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Α – Ι 1951 – 1960	ΙΑ 1961 – 62	ΙΒ 1962 – 63	Ἔκτακτα 1959,1960,1961	ΙΓ 1963 – 64	ΙΔ 1964 – 1965
1	Θέσεις ποὺ προκηρύχθηκαν	.619	61	61	268	61	50
2	Ζήτησαν πληροφορίες	5.095	700	794	984	646	711
3	Πῆραν μέρος	1.283	109	108	217	130	109
4	Θέσεις γιὰ τὶς ὁποῖες πῆραν μέρος	526	49	55	222	54	43
5	Πέτυχαν α) Μέσα στὸν κλειστὸ ἀριθμὸ	451	34	39	104	43	33
	β) ἔξω ἀπὸ τὸν κλειστὸ ἀριθμὸ	143	11	16	17	17	15
6	Πέτυχαν στὴ γλώσσα α) Μέσα στὸν κλειστὸ ἀριθμὸ	394	28	32	86	40	26
	β) ἔξω ἀπ' τὸν κλειστὸ ἀριθμὸ						
7	Ἔφυγαν γιὰ ἔξω μέχρι τὶς 31 – 12 – 1963	418	31	34	92	29	–
8	Γύρισαν πίσω μέχρι τὶς 31 – 12 – 1963	412	14	3	66	–	–
9	Παραμένουν ἔξω (31 – 12 – 1963)	6	17	31	26	29	–

Στοιχεῖα ἀπ' τὴν Ἐπετ. 1963, Πίν. 16, σ. 164

Ἐκεῖνο ποὺ ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε εἶναι: 1) Ὅτι ὑπάρχει σχετικὰ μεγάλο ἐνδιαφέρον (προσῆλθαν 5.095 γιὰ 619 θέσεις). 2) Παρὰ τὴν σχετικὰ ἱκανοποιητικὴ συμμετοχὴ (1.283), τελικὰ πέτυχαν 451, δηλαδὴ 75 λιγότεροι ἀπ' ὅσες ἦταν οἱ θέσεις γιὰ τὶς ὁποῖες πῆραν μέρος.

Ἡ κατανομὴ αὐτῶν τῶν ὑποτρόφων κατὰ εἰδίκευση εἶναι ἡ ἀκόλουθη:

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΚΑΤΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Α – ΙΓ (1951 – 1964) καὶ ΕΚΤΑΚΤΑ (1959,60,61)

ΚΑΤΑΝΟΜ4Η κατὰ εἰδίκευση	*Θέσεις ποὺ προκηρύχθηκαν*	*Ὑπέβαλαν αἴτηση*	*Πῆραν μέρος*	*Πέτυχαν*	*Προκρίθηκαν*
Α΄ Ἐκπαίδευσις Γενικὴ	*301*	*906*	*811*	*299*	*225*
Β΄ Θετικὲς Ἐπιστῆμες	*580*	*739*	*642*	*349*	*306*
Γ΄ Θεωρητικὲς Ἐπιστῆμες	*189*	*457*	*394*	*149*	*127*

Στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἐπετ. No 12 (1962), Πίν. 13, σ. 162 – 175.

Στὴν ἐκπαίδευση περιλαμβάνονται λειτουργοὶ τῆς μέσης, δημοδιδάσκαλοι, ἐπιθεωρητὲς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως, νηπιαγωγοί, θεολόγοι, φιλόλογοι, τεχνικοί, γυμναστές, εἰκαστικῶν τεχνῶν. Στὶς θετικὲς ἐπιστῆμες ἔχουμε 5 κατηγορίες (φυσικομαθηματικούς, μηχανικούς, γεωπόνους-δασολόγους, κτηνίατρους, γιατρούς).

Καὶ κλείνουμε τὸ κεφάλαιο γιὰ τὶς ὑποτροφίες ἐξωτερικοῦ μ' ἕναν τελευταῖο πίνακα ποὺ δείχνει τὴν κατανομὴ τῶν ὑποτρόφων κατὰ χώρα ὅπου σπουδάζουν καὶ κατὰ φύλο.

ΥΠΟΤΡΟΦΟΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ ΚΑΙ ΦΥΛΟ ΤΗΝ 31 – 12 – 1962

Χώρα	*Ἄρρενες*	*Θήλεις*	*Σύνολο*
1. Ἀγγλία	*46*	*5*	*51*
2. Ἀμερικὴ	*28*	*1*	*29*
3. Αὐστρία	*–*	*1*	*1*
4. Βέλγιο	*–*	*1*	*1*
5. Γαλλία	*26*	*6*	*32*
6. Γερμανία	*12*	*1*	*13*
7. Δανία	*2*	*–*	*2*
8. Ἑλβετία	*4*	*–*	*4*
9. Ἰταλία	*3*	*3*	*–*
10. Καναδᾶς	*1*	*–*	*1*
Γενικὸ Σύνολο	*122*	*18*	*138*

Στοιχεῖα ἀπὸ τὴν Ἐπετ. No 12 (1962) Πίν. 15 σ. 179 – 180.

Δυὸ πράγματα ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε. Πρῶτον ὅτι οἱ γυναῖκες ἐπιστήμονες ἀποτελοῦν πολὺ μικρότερο ποσοστὸ (τὸ 13% αὐτῶν ποὺ σπουδάζουνε ἔξω) καὶ δεύτερον ὅτι οἱ ὑπότροφοι τῆς Ἑλλάδας πηγαίνουν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο σὲ δυτικὲς χῶρες, ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένα πρόγραμμα ἀνταλλαγῶν μὲ τὶς ἀνατολικὲς χῶρες, ἐξ αἰτίας ἑνὸς μονόπλευρου πολιτικοῦ προσανατολισμοῦ μας.

Θὰ πρέπει ἀκόμα νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν ἀποφοίτων μας δὲν ἔχουν δυνατότητες συνέχισης τῶν σπουδῶν τους κι ὅτι οὔτε στὰ γυμνάσια διδάσκεται συστηματικὰ μιὰ ξένη γλώσσα οὔτε καὶ στὰ πανεπιστήμια, στοιχεῖο ἀπαραίτητο, ὄχι μόνο γιὰ μιὰ ὑποτροφία ἐξωτερικοῦ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση ἑνὸς ἐπιστήμονα, ποὺ ἀπὸ μιὰν ἄποψη μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς χωρὶς ξένη γλώσσα δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἐπιστήμονας.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Δυστυχῶς λόγω ἐλλείψεως χρόνου δὲν μπόρεσα νὰ συγκεντρώσω στοιχεῖα, πράγμα ποὺ θὰ γίνει σύντομα. Ἐδῶ θ' ἀρκεστῶ σὲ ὅ,τι εἶχα δημοσιεύσει στὰ Σύγχρονα Θέματα ποὺ ἀφοροῦν τὴν περίοδο τῆς δεκαετίας τοῦ 50-60.

Γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ὑπουργεῖο Ἐργασίας καθιέρωσε τὶς ὑποτροφίες ἐργαζομένων φοιτητῶν κι ἀποφάσισε νὰ δίνει «μηνιαίαν ἐπιχορήγησιν εἰς ἐργαζομένους ἢ τέκνα ἐργαζομένων, σπουδαστὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβείου Πολυτεχνείου καὶ τοῦ Πολυτεχνείου Θεσσαλονίκης, τῆς ΑΣΟΕΕ καὶ τῆς Βιομηχανικῆς» (Ν. 3665/1957). Οἱ ὅροι ποὺ θέτει γιὰ τὴ χορήγηση ὑποτροφίας, πέρα ἀπ' τὸ κριτήριο τῆς βαθμολογίας (πράγμα ἐπίσης ἀπαράδεκτο γιὰ ἐργαζόμενους σπουδαστές), εἶναι ἐπαχθεῖς. «Ἀπαιτεῖται ἡ πραγματοποίησις ἑκατὸν τουλάχιστον ἡμερομισθίων κατ' ἔτος ἐντὸς τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἢ 250 ἐντὸς τοῦ τελευταίου ἔτους πρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ δικαιώματος τῆς ἐπιχορηγήσεως» (Διάταγμα 8/15.5.1957).

Παρατηροῦμε ὅτι: 1) Οἱ νέοι ποὺ ὑποχρεώνονται νὰ δουλεύουν γιὰ νὰ σπουδάσουν, αὐτοὶ δηλαδὴ ποὺ κυριολεκτικὰ φλέγονται νὰ πάρουν πανεπιστημιακὴ μόρφωση, δὲν παίρνουν καμιὰ ἐνίσχυση ἀπ' τὸ ΙΚΥ. 2) Τὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας μὲ τὸν ἱδρυτικό του νόμο πρόβλεψε ἐνισχύσεις γιὰ φοιτητὲς 4 μόνο σχολῶν, ἐνῶ ἀπέκλεισε καθ' *ὁλοκληρίαν* τοὺς ἐργαζόμενους τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Παντείου, τῆς Γεωπονικῆς κλπ. 3) Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερομισθίων ποὺ ἀπαιτεῖ, ἰδιαίτερα στὴν περίπτωση τοῦ ἑνὸς χρόνου, εἶναι τεράστιος. Ζητάει 250 ἡμερομίσθια, ποὺ δὲν τὰ κάνει οὔτε ἕνας ἐργάτης οἰκοδόμος ποὺ συνήθως δουλεύει 7 μὲ 8 μῆνες τὸ χρόνο. Ἐπὶ πλέον, ζητώντας νὰ ἔχει κάποιος πραγματοποιήσει 300 ἡμερομίσθια μέσα στὰ τρία τελευταῖα χρόνια, ἀφ' ὅσον δὲν συγκεντρώνει τὰ 250 στὸν τελευταῖο χρόνο δουλειᾶς του, αὐτόματα ἀποκλείει αὐτοὺς ποὺ ἐργάζονται ἕνα, δυὸ ἢ καὶ τρία χρόνια καὶ δὲν ἔπιασαν τὸν ἀπαιτούμενο ἀριθμό. Καὶ ξέρουμε πὼς ὁ φοιτητὴς ἐργάζεται κυρίως περιστασιακὰ (τὸ καλοκαίρι βασικὰ) γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ σπουδάζει καὶ νὰ παρακολουθεῖ παραδόσεις. Τέλος ἀποκλείει αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἕνα χρόνο δουλειᾶς κι ἂς πραγματοποιοῦν π.χ. 200 ἡμερομίσθια. Ἀρνεῖται μ' ἄλλα λόγια αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν ἰδιότητα τοῦ ἐργαζομένου, βάζοντας κριτήρια ἀνώτερα ἀπ' ὅ,τι θ' ἀπαιτοῦσε γιὰ ἕναν ἐργάτη. 4) Πέρα ἀπ' αὐτὰ ἀπαιτεῖ βαθμὸ ἐπιδόσεως 6,5, πράγμα σχεδὸν ἀδύνατο γιὰ ἕναν ἐργαζόμενο φοιτητή. Γιατί; Ὁ ὅρος αὐτὸς εἶναι κυριολεκτικὰ ἀπαράδεκτος, παράλογος καὶ στὴν οὐσία δείχνει τὴν τάση νὰ ἀποκλείσει ἀπὸ τὴν ὑποτροφία ἀκόμα κι ἐκείνους ποὺ σύμφωνα μὲ τὰ δικά του κριτήρια εἶναι ἐργαζόμενοι ἀλλὰ ὑστεροῦν βαθμολογικὰ ἐφ' ὅσον δὲν συγκεντρώνουν τὸ 6,5.

Ὁ νόμος 3665/57, ἄρθρο 5, ὅρισε ὅτι συνολικὰ 138 σπουδαστὲς δικαιοῦνται νὰ πάρουν ἐπιχορήγηση. Τὸ ποσὸ τῆς ὑποτροφίας ἦταν 1.200 δρχ. τὸ μήνα καὶ καταβάλλεται ἀπ' τὸν Ὀργανισμὸ Ἀπασχολήσεως καὶ Ἀσφαλίσεως Ἀνεργίας ἐπὶ 10 μῆνες τὸ χρόνο, ἀρχίζοντας ἀπ' τὴν πρώτη Ὀκτωβρίου. Ἄρα τὸ ἐτήσιο ποσὸ τῆς ὑποτροφίας εἶναι 12.000 δρχ.

Σύμφωνα μὲ τὰ ἐπίσημα στατιστικὰ στοιχεῖα τοῦ 1960, στὴν Ἑλλάδα ὑπῆρχαν 5.855 ἐργαζόμενοι σπουδαστές, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἦταν γύρω στὶς 10.000. Τὸ συμπέρασμα ποὺ βγαίνει εἶναι ὅτι ἕνα ἐλάχιστο ποσοστὸ ἐργαζομένων φοιτητῶν ἐνισχύεται (περίπου τὸ 2 %) μὲ τὸ γλίσχρο ποσὸ τῶν 1.200 δρχ., παρ' ὅλο ποὺ τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ σπουδαστικοῦ κόσμου ἀποδεδειγμένα πιά, ἐφ' ὅσον ἐργάζεται γιὰ νὰ ζήσει καὶ νὰ σπουδάσει, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ φροντίδα.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΑΠΟ ΚΛΗΡΟΔΟΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος δὲν θὰ ἀσχοληθοῦμε μ' αὐτὸ τὸ θέμα γιατὶ θὰ μᾶς τραβήξει μακριά. Θὰ τὸ κάνουμε μιὰν ἄλλη φορά. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ σημειώσουμε ἐδῶ πέρα ὅτι τελικὰ ὁ ἀριθμός τους εἶναι πάρα πολὺ μικρὸς καὶ δὲν ἐπηρεάζει τὴ γενικὴ διαπίστωση ὅτι δηλαδὴ μοναδικὸς φορέας ποὺ χορηγεῖ ὑποτροφίες στὴν Ἑλλάδα εἶναι τὸ Ἵδρυμα Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν, δηλ. τὸ κράτος. Τὸ σημειώνω αὐτὸ γιατὶ σὲ ὁρισμένες ἄλλες χῶρες οἱ ἰδιωτικοὶ φορεῖς (βιομηχανίες) ἀσκοῦν εὐρεία πολιτικὴ στὸν τομέα αὐτὸ μὲ σκοπὸ τὴν ἐπάνδρωση τῶν εἰδικευμένων τμημάτων τους καθὼς καὶ τῶν ἐρευνητικῶν κέντρων τους μὲ ἄξιους ἐπιστήμονες καὶ τεχνικούς. Στὴ Δυτικὴ Γερμανία π.χ. τὸ 1955 δόθηκαν συνολικὰ 41.000 ὑποτροφίες, ἀπ' τὶς ὁποῖες μονάχα οἱ 2.500 ἦτανε κρατικές. Οἱ ὑπόλοιπες δόθηκαν ἀπὸ διάφορες βιομηχανίες.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΓΙΑ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Ἢ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πρώτη καὶ δεύτερη περίοδος

Παρ' ὅλο ποὺ ὁ θεσμὸς τῶν ὑποτροφιῶν λειτουργεῖ μὲ τρόπο ἀγχώδη στὴν Ἑλλάδα, ἐντούτοις γιὰ λόγους εὐρύτερους (ἐπιστημονικούς, γοήτρου, πολιτικῆς σκοπιμότητας κ.λπ.) δίνονται ὑποτροφίες καὶ σὲ ξένους εἴτε γιὰ μεταπτυχιακὲς σπουδὲς (π.χ. φιλολογία, ἀρχαιολογία, νέα ἑλληνικὴ φιλολογία) εἴτε γιὰ καθαρὰ πανεπιστημιακὲς σπουδὲς (κυρίως σὲ ἀφρικανούς).

Ἀπὸ τὴν ἵδρυση τοῦ ΙΚΥ μέχρι τὸ 1967 δόθηκαν 14 ὑποτροφίες σὲ ἀλλοδαποὺς γιὰ μετεκπαίδευση στὴν Ἑλλάδα. Ὁ τελευταῖος ἦταν ἕνας Γάλλος ἀρχαιολόγος ποὺ εἰδικεύονταν κοντὰ στὸν καθηγητὴ κ. Ν. Κοντολέοντα (Ἐπετ. No 17, 1967, Πίν. 2β, σ. 77).

Τρίτη περίοδος

Μὲ τὴν ἄνοδο τῆς χούντας στὴν ἐξουσία παρουσιάζεται ἕνα νέο φαινόμενο. Ἐνῶ ἡ αὐλή μας διψάει κυριολεκτικὰ γιὰ νερό, κι ἐνῶ περικόπτει τὶς ὑποτροφίες στοὺς Ἕλληνες ὅπως εἴδαμε πιὸ πρίν, ἀρχίζει ἐπιδεικτικὰ νὰ παρέχει κατὰ τρόπο νεοπλουτίστικο καὶ ταυτόχρονα ἐξοργιστικὸ ὑποτροφίες σὲ ἀλλοδαπούς. Κατὰ κύριο λόγο σὲ ἀφρικανούς. Τὸ ΙΚΥ ἀρχίζει νὰ δίνει μεγάλα ποσὰ γι' αὐτὸ τὸ σκοπό. Νάναι ἄραγε μονάχα καθαρὰ ἀβδηριτισμός;

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΠΟΥ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἔτος	*1968 – 69*	*1969 – 70*	*1970 – 71*	*1971 – 72*	*1972 – 73*
ὑπότροφοι	*40*	*71*	*174*	*239*	*39*
Στοιχεῖα ἀπ' τὴν οἰκεία ἐπετηρίδα	*Πιν. 6 σ.73*	*Πιν.7 σ.86*	*Πιν.7 σ.85*	*Πιν.7 σ.98*	*Πιν.5 σ.150*

Θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι οἱ ἀριθμοὶ δηλώνουν τὶς ὑποτροφίες ποὺ δόθηκαν γιὰ πρώτη φορὰ στὸν χρόνο ποὺ ἀναφέρονται, ἐκτὸς ἀπὸ μιὰ περίπτωση. Τὸ 1970-71 ὁ ἀριθμὸς τῶν 174 ὑποτρόφων ἀφορᾶ τὸ σύνολο τῶν ἀλλοδαπῶν μετεκπαιδευομένων ποὺ βρίσκονταν στὴν Ἑλλάδα τὴν 31-12-1971. Ἀναφέρω μερικὲς ἀπ' τὶς χῶρες προελεύσεως. Κένυα, Κογκό, Αἰθιοπία, Ροδεσία, Γκάνα, Μπουρούντι, Οὐγκάντα, Σουδάν, Νιγηρία, Λιβύη (ἀπ' τὴν Ἀφρική). Συρία, Ἰορδανία, Ἰράν, Νεπάλ, Ἀφγανιστάν, Ἰνδονησία, Ταϋλάνδη, Νεπάλ, Ἰνδία, Νότιος Κορέα, Νότιο Βιετνάμ, Ἐθνικιστικὴ Κίνα! (ἀπ' τὶς χῶρες τὶς Ἀσίας). Ἀπὸ Εὐρώπη ἔχουμε τὸ 1971 μιὰ ὑποτροφία στὴν Ἰσπανία τοῦ Φράνκο, μιὰ στὴ Γαλλία καὶ μιὰ στὴν Ἀγγλία. Ἔχουμε καὶ ἐλάχιστες ὑποτροφίες σὲ χῶρες τῆς λατινικῆς Ἀμερικῆς (Μεξικό, Ἀργεντινή), τὸν Καναδά, τὶς ΗΠΑ καὶ τὴν Αὐστραλία, ποὺ φτάνουν συνολικὰ τὶς 7. (Ἐπετ. 1971, Πίν. 7 σ. 89 κ.ἑ.).

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΣΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Γιὰ νὰ ἔχουμε μιὰ πιὸ ὁλοκληρωμένη εἰκόνα γιὰ τὸ θεσμὸ τῶν ὑποτροφιῶν, θὰ πρέπει νὰ δοῦμε τί κάνουν οἱ ἄλλες χῶρες σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Δυστυχῶς καὶ πάλι λόγω χρόνου δὲν μπόρεσα νὰ ὁλοκληρώσω τὴ συλλογὴ τῶν στοιχείων καὶ τὶς συγκρίσεις μὲ τὰ πιὸ πρόσφατα στοιχεῖα ποὺ δίνουν οἱ ἐπετηρίδες τῆς Οὐνέσκο καθὼς καὶ οἱ ἐπετηρίδες τῶν διαφόρων κρατῶν. Ἐλπίζω σύντομα σ' ἕνα προσεχὲς τεῦχος νὰ δοῦν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος. Ἐδῶ θ' ἀρκεστῶ στὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχα συγκεντρώσει τὸ 1963 ποὺ δημοσίευσα στὰ Σύγχρονα Θέματα (σ. 351). Σημειώνω ἀκόμα ὅτι σὲ πολλὲς χῶρες, πέρα ἀπ' τὶς ὑποτροφίες, παρέχονται καὶ μιὰ σειρὰ διευκολύνσεις πρὸς τοὺς σπουδαστές, ὑπάρχουν οἶκοι φοιτητῶν, φοιτητικὰ ἑστιατόρια κλπ. ποὺ ἀπαλλάσσουν σημαντικὰ ἀπ' τὰ οἰκονομικὰ βάρη τοὺς φοιτητές.

Τὸ μόνο ποὺ ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε εἶναι πὼς ἡ μελέτη αὐτῶν τῶν στοιχείων προκαλεῖ κυριολεκτικὰ θλίψη. Ὅταν οἱ ἄλλες χῶρες τείνουν νὰ δώσουν ὑποτροφίες καὶ διευκολύνσεις στὸ 100 % τῶν φοιτητῶν τους, στὴν Ἑλλάδα, τὴν πολυδιαφημιζόμενη «κοιτίδα τῶν φώτων» οἱ ὑπότροφοι δὲν φτάνουν οὔτε τὸ 3 %.

Χώρα	*Ἔτος*	*ἀριθμὸς φοιτητῶν*	*ἀριθμὸς ὑποτρόφων*	*Ποσοστὸ*
Αὐστρία	*1958*	*17.000*	*1.356*	*8%*
Ἀγγλία	*1956*	*66.604*	*17.007*	*25,5%*
Γαλλία	*1957*	*170.000*	*31.350*	*17,6%*
Δ. Γερμανία	*1955*	*141.805*	*41.000*	*29%*
Α. Γερμανία	*1958*	*92.000*	*83.000*	*90%*
Γιουγκοσλαβία	*1957*	*112.135*	*31.398*	*28%*
Δανία	*1957*	*13.795*	*1.545*	*11,1%*
Ἑλβετία	*1956*	*11.977*	*4.850*	*38%*
ΕΣΣΔ	*1959*	*200.000*	*184.000*	*92%*
Νορβηγία	*1958*	*8.200*	*1.200*	*14,6%*
Ὁλλανδία	*1956*	*29.642*	*1.331 2.770*	*4,5% 9,3%*
Σουηδία	*1956*	*23.298*	*6.990*	*30%*
Τσεχοσλοβακία	*1956*	*77.697*	*30.000*	*38,6%*
Φιλανδία	*1956*	*17.000*	*4.000*	*23%*
ΕΛΛΑΣ	*1960*	*25.500*	*928*	*3,6%*

Σημείωση: α) Στὴν Ὁλλανδία τὸ 1956 δόθηκαν 1.331 ὑποτροφίες καὶ 2.770 ἄτοκα δάνεια ἐξοφλητέα σὲ 10 χρόνια, μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀκαδημαϊκῆς σπουδῆς. β) Στὴν Ἑλβετία τὸ 1956 ὑπῆρχαν 11.977 σπουδαστὲς στὸ γερμανόφωνο τμῆμα της. Κατὰ συνέπεια, τὰ στοιχεῖα ποὺ δίνουμε εἶναι μόνο γι' αὐτό. γ) Στὴν ΕΣΣΔ τὸ 1957 ὑπῆρχαν 767 ἱδρύματα ἀνώτερης ἐκπαίδευσης μὲ σύνολο σπουδαστῶν ἄνω τῶν 2 ἑκατομμυρίων. Τὰ πανεπιστήμια ἦταν 39, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν 200.000 φοιτητῶν ἀναφέρεται μόνο σ' αὐτά. δ) Τὰ στοιχεῖα γιὰ τὴ Δανία τὰ παρουσιάζουμε μὲ ἐπιφύλαξη, γιατὶ ἐξήχθησαν μὲ ὑπολογισμὸ ἀπὸ τὸ συνολικὸ ποσὸ ποὺ διατίθεται γιὰ τὶς ὑποτροφίες, κι ἀπὸ τὸ ἐτήσιο ποσὸ τῶν τροφείων. Τὰ στοιχεῖα εἶναι παρμένα ἀπ' τὴν ἐφημερίδα «Ντὰς Κλάϊνε Φόλσμπατ» τῆς Αὐστρίας, ἀπὸ τὸ βιβλίο **GDR 300 questions 300 answers 1958** *σελίδες 186 - 189 γιὰ τὴν Ἀν. Γερμανία, ἀπ' τὸ YYugoslav Student News τεῦχος Ἰουλίου 1959 ἀριθμὸς 48 49 γιὰ τὴ Γιουγκοσλαβία, ἀπ' τὸ Economic Development of Cjiechoslovakia 1958 σελίδες 53-54 γιὰ τὴν Τσεχοσλοβακία, ἀπ' τὸ Moscow university 1959 γιὰ τὴν ΕΣΣΔ κι ἀπ' τὸ Student Welfare 1958 ἔκδοση τῆς COSEC γιὰ τὶς ὑπόλοιπες χῶρες.*

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Θὰ πρέπει ν' ἀναζητήσουμε ποιὰ εἶναι ἡ βασικὴ αἰτία ποὺ δὲν ἐπιτρέπει στὸ Ἵδρυμα Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν νὰ παίξει τὸ ρόλο του οὐσιαστικά.

Τὸ κλειδὶ βρίσκεται στὰ οἰκονομικά του. Ὅταν πρωτοϊδρύθηκε τὸ ΙΚΥ, τὸ 1951, σὰν *ΚΑΤΩΤΑΤΟ ΟΡΙΟ* ἐπιχορηγήσεως ἀπὸ τὸ Κράτος ὁρίστηκε τὸ ποσὸ τῶν 20.000.000 δρχ. Ὅμως, οὔτε τὸ 1960, δηλαδὴ μετὰ 9 ὁλόκληρα χρόνια, ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση ἔφτασε τὸ κατώτατο ὅριο τῆς ἐκκινήσεως. Τὸν πρῶτο χρόνο δόθηκαν *ΜΟΝΑΧΑ* 4.000.000 δρχ. ἀντὶ τῶν 20, τὸ 1952 τὸ ἴδιο, πεντέμισι ἑκατομμύρια τὸ 1953, γιὰ νὰ φτάσουμε τὸ

1960 στὰ 18 ἑκατομμύρια. Τὸ 1961, μετὰ ἀπὸ δεκαετία, ἐπιτέλους ἔπιασε τὸ ὅριο τῆς ἀρχῆς (20.500.000).

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΙΚΥ		
Ἔτος	*1962*	*1963*
σύνολο ἐσόδων	*27.245.033*	*31.000.602*
σύνολο ἐξόδων	*32.243.489*	*35.349.179*
Ἔλλειμα (–)	*–4.998.458*	*–4.348.577*
ἐτησία ἐπιχορήγηση ἀπὸ τὸ Κράτος	*23.000.000*	*27.000.000*

ΘΟΥΡΙΟΣ

κεντρικὸ ὀργανο τοῦ 'ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ'

ἡ φωνὴ τῆς ἐργαζόμενης καὶ σπουδάζουσας νεολαίας

Δεύτερη περίοδος

Ἡ δεύτερη περίοδος σημειώνει μιὰ ποσοτικὴ ἀλλαγὴ ποὺ ἀμέσως ἐκφράζεται καὶ σὲ ποιοτικὴ ἀπὸ τὴν ἄποψη ὅτι αὐξήθηκαν οἱ ὑπότροφοι, αὐξήθηκαν τὰ τροφεῖα, καταργήθηκαν τὰ δίδακτρα κι ἄνοιξε μιὰ καινούργια προοπτικὴ γιὰ τὴ λύση τοῦ προβλήματος τῶν ὑποτροφιῶν ποὺ ὡς τότε κυριολεκτικὰ καρκινοβατοῦσε ἢ, στὴν καλύτερη περίπτωση, ἁπλῶς ἔκανε σημειωτόν.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΙΚΥ

ἔτος	*1964*	*1965*	*1966*
σύνολο ἐσόδων	*35.004.393*	*65.583.154*	*115.032.134*
σύνολο ἐξόδων	*37.080.338*	*65.581.788*	*114.655.703*
κρατικὴ ἐπιχορήγηση	*30.000.000*	*60.000.000*	*110.000.000*
ἔλλειμμα (-) ἢ πλεόνασμα (+)	*–2.075.945*	*+ 1.366*	*+ 376.431*

Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης κάνει αἰσθητὰ καὶ θεαματικὰ τὴν ἐμφάνισή της. Μέσα σὲ τρία χρόνια ἡ κρατικὴ χορηγία πρὸς τὸ Ἵδρυμα σχεδὸν τετραπλασιάστηκε (αὔξηση 370%). Καὶ κάτι ἀκόμα. Ἀπὸ τὸ 1951 μέχρι τὸ 1965 τὸ Ἵδρυμα παρουσιάζει μονίμως καὶ συνεχῶς ἔλλειμμα στὸν προϋπολογισμό του. Αὐτὴ ἡ μονότονη εἰκόνα σπάζει τὸ 1965, ὁπότε γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάζει πλεόνασμα 1.366 δρχ. γιὰ ν' ἀνέβει στὶς 376.431 δρχ. τὸν ἑπόμενο χρόνο.

Ἡ τρίτη περίοδος

Ἡ λαίλαπα τῆς δικτατορίας τίποτα δὲν ἄφησε ὄρθιο. Ἐνῶ τὸ 1966 ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση ἔφτασε τὰ 110.000.000, τὸ 1967 πέφτει στὰ 76 ἑκ., δηλαδὴ μειώθηκε κατὰ 34.000.000 δρχ. ποὺ ἀποτελεῖ ποσὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἐσόδων τοῦ ἱδρύματος τὸ ἔτος 1963, τελευταῖο ἔτος τῆς πρώτης περιόδου ποὺ ἀσκεῖ τὴν πολιτική της ἡ δεξιά. Μείωσε δηλαδὴ σὲ πάνω ἀπὸ 30% τὴ χορηγία τοῦ κράτους. Οἱ λόγοι φυσικὰ εἶναι αὐτονόητοι. Ἂς δοῦμε τὴν κίνηση τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἱδρύματος στὴ διάρκεια τῆς ἑπταετίας.

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΙΚΥ

Ἔτος	*1967*	*1968*	*1969*	*1970*	*1971*	*1972*
Σύνολο ἐσόδων	*80.435.008*	*70.412.431*	*76.583.514*	*103.956.539*	*107.133.516*	*114.178.889*
Σύνολο ἐξόδων	*88.284.392*	*65.786.675*	*77.757.831*	*101.236.063*	*101.232.028*	*106.735.145*
ἔλλειμμα (–) πλεόνασμα (+)	*–7.849.384*	*+4.625.756*	*–1.174.317*	*+2.720.476*	*+5.901.488*	*+7.443.744*
Κρατικὴ ἐπιχορήγηση	*76.000.000*	*68.000.000*	*72.623.000*	*99.180.000*	*102.150.000*	*107.968.400*

Τὰ σχόλια εἶναι νομίζω περιττά. Σημειώνω ἁπλῶς πὼς σ' ὅλη τὴν ἑπταετία ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση δὲν ἔφτασε στὸ ὕψος τοῦ τελευταίου ἔτους ποὺ λειτούργησε ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση. Κατὰ τὰ ἄλλα εἴχαμε θριαμβολογίες περὶ λαϊκῆς πολιτικῆς, περὶ ἔτους παιδείας, περὶ φροντίδος τῆς νεότητος καὶ ἄλλων παρόμοιων ἠχηρῶν. Οἱ ἀριθμοὶ εἶναι ὅμως ἀμείλικτοι καὶ δὲν μποροῦν νὰ καλύψουν τὴ σκοταδιστικὴ πολιτικὴ τῆς δικτατορίας. Περικόψαμε μὲν τὸ κονδύλι τοῦ ΙΚΥ, ὅμως δώσαμε ὑποτροφίες στὸ Μπουρούντι.

Θὰ πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἀπὸ τὸ 1951 ποὺ ὁρίστηκε σὰν κατώτατο ὅριο τὰ 20.000.000 δρχ. μέχρι τὸ 1961 (ποὺ τότε τελικὰ τὄφτασε γιὰ πρώτη φορὰ) συνέβηκαν πραγματικὰ ριζικὲς ἀλλαγές. 1) Οἱ φοιτητὲς ἀπὸ 16.000 ποὺ ἦταν τὸ 1951, φτάσαν στοὺς 30.617 τὸ 1961, δηλ. οὐσιαστικὰ διπλασιάστηκαν. 2) Τὸ 1953 μεσολάβησε ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς δραχμῆς, ποὺ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ μειωθοῦν ἀκριβῶς στὸ μισὸ τὰ ἔσοδα τοῦ ΙΚΥ, γιατὶ τὰ 50 % περίπου τοῦ προϋπολογισμοῦ του δίνονταν γιὰ ὑποτροφίες τοῦ ἐξωτερικοῦ. Κι ἀφοῦ τὸ δολάριο, ἀπὸ 15 δρχ. ποὺ ἦταν ἡ ἀξία του τότε, ἔγινε ξαφνικὰ 30, αὐτονόητο εἶναι πὼς γιὰ τὰ τροφεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπαιτοῦνταν ποσὸ διπλάσιο. 3) Μέσα στὴ δεκαετία τὸ κόστος ζωῆς ἀνέβηκε πάρα πολύ, μ' ἀποτέλεσμα τὰ τροφεῖα τοῦ 1951 νὰ ἔχουν ὑποστεῖ μιὰν ὑποτίμηση 20 % τὸ 1961. 4) Τὰ δίδακτρα τῶν μαθητῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως τριπλασιάστηκαν, ἐνῶ τὰ δίδακτρα καὶ τὰ ἐξέταστρα τῶν φοιτητῶν τὸ 1956 διπλασιάστηκαν.

Μελετώντας τὸν προϋπολογισμὸ τοῦ ΙΚΥ διαπιστώνουμε ὅτι ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση ἀποτελεῖ τὴ σπονδυλική του στήλη, ἀφοῦ ἀποτελεῖ τὸ 85 περίπου τοῖς ἑκατὸ τῶν ἐσόδων τοῦ Ἱδρύματος. Αὐτὸ καὶ μόνο δείχνει ὅτι τὸ *κλειδὶ* γιὰ τὴν ἐπέκταση καὶ τὴν καλυτέρευση τοῦ θεσμοῦ, γιὰ τὴν αὔξηση δηλ. τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποτρόφων καὶ τῶν τροφείων, εἶναι *ἡ αὔξηση τῆς κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως καὶ μόνον*. Ὁ τότε γεν. Διευθυντὴς τοῦ Ἱδρύματος κ. Κ. Θ. Δημαρᾶς τὸ 1957 εἶχε ταχθεῖ ὑπὲρ τοῦ διπλασιασμοῦ τῆς κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως μὲ ἄρθρο του στὸ περιοδικὸ «Νέα τῆς Ἀνωτέρας Σχολῆς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν» (τεῦχος 25 τοῦ 1957-58). Τὸ 1962 ἡ Διοίκησις τοῦ Ἱδρύματος ἐπισημαίνει στὴν οἰκεία Ἐπετηρίδα τὴν «βραδεῖαν ἄνοδον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποτρόφων» (σ.7) καὶ ὅτι «οἱ ἐγκεκριμένοι ὑπὸ τῆς ἐποπτευούσης ἀρχῆς προϋπολογισμοὶ προβλέπουν τροφεῖα εἰς τὴν Ἀνωτάτην Ἐκπαίδευσιν ἐκ δραχμῶν 900 μηνιαίως, τὰ ὁποῖα δὲν κατέστη δυνατὸν μέχρι τοῦδε νὰ πραγματοποιηθοῦν» καὶ ὅτι «εὐχὴ τοῦ Ἱδρύματος θὰ ἦτο νὰ ὑπάρξῃ ἔτι περαιτέρω βελτίωσις τῶν τροφείων» (στὸ ἴδιο σ. 9-11). Καὶ στὸ ὑπόμνημα στὸν προϋπολογισμὸ τῆς ἴδιας χρονιᾶς σημειώνεται ὅτι τὸ σύνολο τῆς κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως ἔφτασε τὰ 23 ἑκ. δρχ. καὶ ξεπέρασε κατὰ 15% τὸ κατώτατο ὅριο «τῆς ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπομένης κρατ. ἐπιχορηγήσεως. Ἂν ὑπολογισθῇ ὅτι μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ Ἱδρύματος ἐγένετο κατὰ τὸ 1954 ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς τιμῆς τῆς δραχμῆς, διπλασιάσασα αὐτομάτως τὰ τροφεῖα Ἐξωτερικοῦ, θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὅτι οὐδὲ σήμερον πραγματοποιεῖται τὸ κατώτατον προβλεπόμενον ὑπὸ τοῦ Νόμου ὅριον τῆς Κρατικῆς Ἐπιχορηγήσεως» (στὸ ἴδιο σ. 229). Καὶ τὸ 1963 μονότονα πιὰ ἐπαναλαμβάνεται «ἡ εὐχὴ καὶ ἡ ἐπιδίωξις τῆς αὐξήσεως τῶν τροφείων διὰ τὰς ὑποτροφίας ἐσωτερικοῦ καὶ τὸ πρόβλημα τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποτρόφων εἰς τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς Ἐκπαιδεύσεως» (Ἐπετ. 1963, σ. ια). Τὸ 1964 ἰσοσκελίζεται ὁ προϋπολογισμός. Ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση τὸ χρόνο αὐτὸ ἔφτασε τὰ 30.000.000 καὶ σημειώνεται στὴν οἰκεία ἐπετηρίδα ὅτι «μόλις σήμερον, ἂν ἐξασφαλισθῇ τὸ ποσὸν τοῦτο, πραγματοποιεῖται τὸ *κατώτατον* προβλεπόμενον ὑπὸ τοῦ Νόμου ὅριον τῆς κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως» (δηλ. αὐτοῦ ποὺ θεσπίστηκε τὸ 1951, Ἐπετ. 1964, σ. 335).

Μὲ τὴν αὔξηση τῆς χορηγίας στὰ χρόνια τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης, ὁ τότε Διευθυντὴς κ. Κ. Θ. Δημαρᾶς γράφει ὅτι τὸ «Ἵδρυμα πράγματι δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι κατόπιν καὶ τῶν τελευταίων νομοθετικῶν ρυθμίσεων ἔχει ὁλοκληρώσει εἰς τὰ γενικὰ σχήματα τὸ ἔργον του. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ καὶ ἡ ἀπόδοσίς του ἐξαρτῶνται πλέον ἀπὸ δύο παράγοντας: τὸ κατ' ἔτος καθοριζόμενον ὕψος τῶν πόρων του καὶ τὴν ἀξιοποίησιν τῶν τέως ὑποτρόφων ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν πλαισίων τῆς Κρατικῆς μηχανῆς» (Ἐπετ. 1965, σ.ζ). Ἂς σημειωθεῖ ὅτι ἀνάμεσα στοὺς τέως ὑπότροφους τοῦ Ἐξωτερικοῦ καταλέγονται 19 καθηγητὲς Ἀνωτάτων Σχολῶν, 24 ὑφηγητὲς Ἀνωτ. Σχολῶν, 20 καθηγητὲς ἢ Διευθυντὲς Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν, 41 ἀνώτεροι κρατικοὶ ἢ ἄλλοι ὑπάλληλοι (Ἐπ. 1965, σ. θ).

Τὸ Β΄ Πανσπουδαστικὸ Συνέδριο (19-25 Ἀπριλίου τοῦ 1959) μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 12 ἀπόφασή του ζήτησε «αὔξησιν τῶν παρεχομένων ὑπὸ τοῦ ΙΚΥ ὑποτροφιῶν εἰς ποσοστὸν 30-40% τοῦ συνόλου τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου» καὶ «αὔξησιν τοῦ ποσοῦ τῆς παρεχομένης ὑποτροφίας κατὰ 25-30% τοῦ σήμερον διατιθεμένου χρηματικοῦ ποσοῦ». Ὅμως οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς ἐνῶ ἔπιασαν καίρια τὴν οὐσία τοῦ προβλήματος, δὲν προσδιόρισαν καὶ τὸν

τρόπο ποὺ θὰ πραγματοποιόταν αὐτό. Μονάχα στὶς μεγάλες πανσπουδαστικὲς συγκεντρώσεις ποὺ διοργάνωσε ἡ ΔΕΣΠΑ στὰ Προπύλαια τοῦ Πανεπιστημίου τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1962 γιὰ τὸ 15%, ζητήθηκε ἀπ' τὸ κράτος νὰ ἐπιχορηγήσει τὸ ΙΚΥ μὲ 300 ἑκατομμύρια δρχ. γιὰ νὰ παίξει οὐσιαστικὰ τὸ ρόλο του, γιατὶ ἀλλιῶς ἁπλῶς θὰ ἰσχυριζόμαστε ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν ὑποτροφιῶν ὑπάρχει τυπικὰ καὶ στὴν Ἑλλάδα. Τὰ 300 ἑκατομμύρια ἀντιπροσώπευαν τότε τὸ 1,5% τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Τὸ Δ΄ Πανσπουδαστικὸ Συνέδριο ποὺ συνῆλθε στὴν Ἀθήνα ἀπὸ 22 μὲ 28 Ἀπριλίου 1963 κι ἀποτέλεσε σταθμὸ στὰ φοιτητικὰ χρονικὰ (ἀρκεῖ νὰ σημειώσουμε πὼς τὸ φοιτητικὸ κίνημα ἐκείνης τῆς περιόδου μὲ τοὺς μαχητικοὺς ἀγῶνες του γιὰ τὴν Παιδεία καὶ τὴ Δημοκρατία συνέβαλε ἀποφασιστικὰ στὴν πτώση τῆς δεξιᾶς καὶ στὴν ἐξαγγελία τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης) στὸ Δεύτερο Μέρος τῶν ἀποφάσεών του μὲ τίτλο «οἰκονομικὰ προβλήματα στὴν ἀνώτερη παιδεία», κεφ. Β, παρ. γ, σημείωνε: «Ὁ θεσμὸς τῶν κρατικῶν ὑποτροφιῶν καθιερώνεται παντοῦ καὶ πάντοτε μὲ τὴν εὐγενικὴ πρόθεση νὰ ἀπελευθερώσει ἕνα μέρος ἢ καὶ τὸ σύνολο τῆς σπουδάζουσας νεολαίας, ἀπὸ τὸ φοβερὸ πλέγμα τῶν ὑλικῶν ἀντιξοοτήτων, ποὺ συνήθως ἐκτονώνουν κάθε ἔφεση πρὸς ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις καὶ στραγγαλίζουν κάθε ὡραία φιλοδοξία. Ὡστόσο οἱ προθέσεις ἐπιβεβαιώνονται ἀπὸ τὴν πρακτική. Οἱ προθέσεις *ὄχι τῶν ἀτόμων ἀλλὰ τῆς πολιτιστικῆς πολιτικῆς ποὺ τὸ κάθε Κράτος ἐφαρμόζει.* Ἡ Ἑλλάδα ἀποτελεῖ πρότυπο χώρας ὅπου ὁ θεσμὸς τῶν ὑποτροφιῶν –ἂν καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸς εἶναι θετικὸ στοιχεῖο– δὲν ἀνταποκρίνεται κὰν στοιχειωδῶς στὶς ἀνάγκες τῆς Παιδείας καὶ εἰδικότερα τῆς Παιδείας πανεπιστημιακοῦ ἐπιπέδου. Αὐτὸ ὀφείλεται κατὰ κύριο λόγο στὸ ὅτι ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση πρὸς τὸ ΙΚΥ εἶναι μηδαμινὴ καὶ κατὰ δεύτερο λόγο στὸ ὅτι ἡ ὀργάνωση τοῦ θεσμοῦ παρεμποδίζει τὴν ἐπέκτασή του σὲ μεγάλο ἀριθμὸ σπουδαστῶν». Καὶ πιὸ κάτω, στὴν παράγραφο ζ, ζητοῦσε: «Ἡ κρατικὴ ἐπιχορήγηση πρὸς τὸ ΙΚΥ πρέπει νὰ αὐξηθεῖ σὲ 300 ἑκατ. δρχ. τὸ χρόνο. Τὸ ποσοστὸ τῶν ὑποτρόφων εἶναι ἀπαραίτητο νὰ καλύπτει τὸ 40 % τοῦ συνόλου τῶν φοιτητῶν καὶ τὸ ποσὸ τῆς ὑποτροφίας νὰ διπλασιαστεῖ. Ἐπιβάλλεται νὰ καθιερωθοῦν ὑποτροφίες γιὰ τοὺς ἀπόρους ὅλων τῶν κατηγοριῶν μὲ μόνο αὐστηρὸ κριτήριο τὴν ἀπορία, καθὼς καὶ γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν ἐργατῶν, τῶν ἀγροτῶν, τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων, χωρὶς καμιὰ διάκριση. Ἐπίσης ἀναγκαία εἶναι ἡ καθιέρωση ὑποτροφιῶν ἐσωτερικοῦ γιὰ μεταπτυχιακὲς σπουδές. Ὅσο γιὰ τὴν ἀπόκτηση καὶ τὴ διατήρηση τῆς ὑποτροφίας –δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ ἄποροι – πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπίδοση στὶς σπουδὲς– κατὰ τὶς εἰσαγωγικὲς ἢ τὶς τμηματικὲς ἐξετάσεις καὶ τῶν τριῶν περιόδων καὶ ἡ «κοσμιωτάτη διαγωγή». Ὁ θεσμὸς τῶν ὑποτροφιῶν ἐξωτερικοῦ πρέπει νὰ ἀναδιαρθρωθεῖ καὶ νὰ διευθετηθεῖ μὲ βάση τὶς ἴδιες ἀντιλήψεις. Οἱ ἐργατικὲς ὑποτροφίες ἐπιβάλλεται νὰ ἐπεκταθοῦν σὲ ὅλες τὶς σχολές. Κριτήριο γιὰ τὴν παροχὴ ἐργατικῆς ὑποτροφίας πρέπει νὰ εἶναι τὸ ὅτι ὁ φοιτητὴς αὐτῆς τῆς κατηγορίας ἐπραγματοποίησε τὸν τελευταῖο χρόνο 60 ἡμερομίσθια ἢ 120 τὰ τρία τελευταῖα χρόνια. Ἡ ὑποτροφία αὐτὴ νὰ χορηγεῖται σὲ ὅλους τοὺς ἐργαζομένους φοιτητὲς ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἐπίδοση, ἐφ' ὅσον ἡ διαγωγή τους εἶναι κοσμιωτάτη».

Τὸ αἴτημα αὐτὸ παραμένει ἀκέριο. Ἤδη τότε ἂν δινόντουσαν τὰ 300 ἑκατ. στὸ ΙΚΥ, θἄπαιρναν ὑποτροφία 10.000 φοιτητὲς σὲ σύνολο 25.000 (δηλ. τὸ 40 %) καὶ τὰ τροφεῖα θὰ γίνονταν 10.500 δρχ. ἀντὶ τῶν 8.400. Ἀντὶ τῶν 78 μαθητῶν τεχνικῶν σχολείων θὰ παῖρναν ὑποτροφία 10 χιλιάδες, πρὸς 7.200 ἀντὶ τῶν 3.600 δρχ. Θὰ ἐφταπλασιάζονταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτρόφων τῶν παιδαγωγικῶν ἀκαδημιῶν καὶ τὰ τροφεῖα θαὔξαιναν κατὰ 25% (500 σπουδαστὲς ἀντὶ τῶν 72). Θὰ διπλασιάζονταν ὁ ἀριθμὸς ὑποτρόφων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Θὰ μποροῦσαν νὰ μετεκπαιδεύονται 1.000 νέοι ἐπιστήμονες ἀντὶ τῶν 100 ποὺ προβλέπονταν. Θὰ δίνονταν 12.000 ὑποτροφίες σὲ μαθητὲς τῆς Μέσης. Καὶ θὰ μποροῦσε ν' ἀνεγερθεῖ οἶκος φοιτητοῦ καὶ νὰ ἐξοφληθεῖ σὲ μιὰ τριετία (Βλ. Σύγχρονα Θέματα σ. 353-354).

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΙΚΥ

Λίγα λόγια γιὰ τὸ θέμα. Ἡ δικτατορία σαρώνει σὰν καταστροφικὴ λαίλαπα τὰ πάντα. Τίποτα δὲν ἀφήνει ὄρθιο στὴ θέση του. Δὲν ὑπάρχει ὀργανισμὸς στὸν ὁποῖο νὰ μὴν διόρισε ἀνθρώπους ἄσχετους, μὲ μόνο «προσὸν» τὴν ἀφοσίωσή τους σ' αὐτήν. Ἱκανοὶ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι μὲ πολύχρονη πεῖρα, μὲ εὐδόκιμη ὑπηρεσία κι ἀνεγνωρισμένη ἐπιτυχία στὸ ἔργο τους παύονται αὐτοστιγμεὶ μόνο καὶ μόνο γιατὶ εἶναι δημοκρατικοὶ καὶ δὲν δηλώνουν ὑποταγὴ σ' αὐτήν. Φυσικὸ ἦταν νὰ μὴ γλιτώσει ἀπ' αὐτὴ τὴ θύελλα καὶ τὸ ΙΚΥ. Παύεται τὸ Διοικητικό του Συμβούλιο ποὺ εἶχε Πρόεδρο τὸν Κ. Θ. Δημαρᾶ ἀπ' τὸν καιρὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ΙΚΥ καὶ Γεν. Γραμματέα τὸν Ἄλκη Ἀγγέλου. Στὶς 38 Ἰουνίου 1967 ὁρίζεται νέο ἑπταμελὲς συμβούλιο ἀπ' τούς: Ἰωάννη Τρικκαλινὸ (Πρόεδρο), τὸν γνωστὸ γιὰ τὶς φασιστικὲς πεποιθήσεις του καθηγητὴ Σπύρο Μαρινᾶτο (Ἀντιπρόεδρο), τὸν καθηγητὴ τῆς Φιλοσοφικῆς Ἀθηνῶν Στυλ. Κορρέ, τὸν Ἀλεξ. Καββαδία, τὸν ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν Γεν. Γραμματέα τοῦ ὑπουργείου Παιδείας Κων. Γεωργούλη (ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ λυσσαλέους ἐχθροὺς τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης τοῦ Γ. Παπανδρέου), τὸν Παναγ. Γεωργοῦντζο, καθηγητή, καὶ τὸν Εὐάγγελο Φωτιάδη, τ. Διευθυντὴ τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Φυσικὰ τὸ Συμβούλιο αὐτὸ δὲν στέριωσε. Κάθε λίγο καὶ λιγάκι γίνεται ἀλλαγή, λὲς κι ἀλλάζουν πουκάμισα. Τὸ 1968 ἔχουμε νέο Δ.Σ. μὲ Πρόεδρο τὸν Μαρινᾶτο καὶ ἄλλα 6 τακτικὰ μέλη, σὺν 7 ἀναπληρωματικοὺς μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Κ. Κούρκουλας. Τὸ 1970 τὸ Συμβούλιο εἶναι τὸ ἑξῆς. Τακτικὰ Μέλη: 1) Ξένος Μιχαήλ, Ἀντιστράτηγος ἐ.ἀ. Πρόεδρος, 2) Κορρὲς Στ. (πρύτανις Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν) Ἀντιπρόεδρος, 3) Παπαδόπουλος Κων/νος (ὁ ἀδελφὸς τοῦ δικτάτορα, Γεν. Γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου Προεδρίας) μέλος, 4) Δημόπουλος Ἀριστείδης, Γεν. Γραμματεὺς τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, μέλος, 5) Σκουλικίδης Θεόδωρος, τακτικὸς καθηγ. ΕΜΠ, μέλος, 6) Φιλιππίδης Τηλέμαχος, Γεν. Διευθυντὴς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, μέλος, 7) Μαρινόπουλος Δημ., Πρόεδρος Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων, μέλος. Ἀναπληρωματικὰ μέλη: 1) Δελιβάνης Δημήτριος (ὁ γνωστὸς γιὰ τὶς φασιστικὲς ἀντιλήψεις του καθηγητὴς τῆς Νομικῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἀναπληρωτὴς Προέδρου), 2) ὁ γνωστότατος συνεργάτης τῆς Χούντας καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφικῆς Ἀθηνῶν Φαίδων Μπουμπουλίδης, 3) Σταυριανόπουλος Ἀλεξ., Γεν. Δ/ντὴς Δημοσίας Διοικήσεως Προεδρίας Κυβερνήσεως, 4) Πανᾶς Εὐστάθιος, οἰκονομολόγος, οἰκον. σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ, τακτικὸς καθηγ. τῆς Ἀν. Βιομηχανικῆς, 5) Ἀγγελόπουλος Βασίλειος, ἔκτακτος καθηγ. τῆς Ἰατρικῆς Ἀθηνῶν, 6) Καλογερόπουλος Κων/νος, Δ/ντὴς Γεν. Δ/σεως Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ 7) Μητσὸς Ἰωάννης, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων. Τὸ Συμβούλιο μὲ τὴ σύνθεση αὐτή, μὲ πρόεδρο ἕναν ἐν ἀποστρατείᾳ στρατηγό, παρέμεινε, ἀπ' ὅσο ξέρω, μέχρι τὸ 1973.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Ὁ θεσμὸς τῶν ὑποτροφιῶν ἀποτελεῖ πραγματικὰ ἕνα ἀπὸ τὰ θεμέλια πάνω στὰ ὁποῖα ἑδράζεται ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τῶν κρατῶν κι ἰδιαίτερα ὁ ἐκδημοκρατισμὸς τῆς Παιδείας ὅσον ἀφορᾶ τὴ λαϊκὴ συμμετοχὴ σ' αὐτήν. Στὴ χώρα μας ὁ θεσμὸς αὐτὸς εἶναι σ' ἐπίπεδα ἀπαράδεκτα χαμηλά.

2. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑποτροφιῶν εἶναι πάρα πολὺ χαμηλός. Θὰ πρέπει ἄμεσα ν' ἀγκαλιάσει τὸ 30 % τῶν φοιτητῶν (τὸ 1968-69 οἱ φοιτητὲς ἦταν 74.896, τὸ 1969-70 ἦταν 76.181 καὶ τὸ 1970-71 ἦταν 76.198, ὅπως δείχνουν οἱ Πίνακες 1 τῶν οἰκείων Στατιστικῶν Ἐπετηρίδων τῆς ΕΣΥΕ). Παράλληλα τὰ τροφεῖα θὰ πρέπει ν' αὐξηθοῦν κατὰ 50 % τουλάχιστον, νὰ φτάσουν δηλαδὴ τὶς 18.000 δρχ. τὸ χρόνο (σήμερα ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι 12.000 ἀπὸ τὸ 1965).

3. Ἡ σύγκριση μὲ τὶς ξένες χῶρες εἶναι ἐξουθενωτικὴ γιὰ μᾶς. Οἱ χορηγούμενες ὑποτροφίες, πέρα ἀπὸ τὶς ἄλλες διευκολύνσεις ποὺ ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν, ἀνέρχονται σὲ δεκάδες χιλιάδες, ἐνῶ σὲ μᾶς περιορίζονται στὶς 3.500 ὑποτρόφους περίπου.

4. Ἡ τεράστια ἀνάγκη νὰ ἰσχύσει πραγματικὰ καὶ στὴ χώρα μας ὁ θεσμὸς τῶν ὑποτροφιῶν ἐπισημαίνεται ἀπὸ ὅλους ἀνεξαίρετα. Θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ ἱκανοποιηθεῖ τὸ αἴτημα τοῦ Δ΄ Πανσπουδαστικοῦ Συνεδρίου καὶ νὰ προικοδοτεῖται μὲ 300.000.000 δρχ. ἐτησίως τὸ ΙΚΥ. Ἡ ἀνάλυση ποὺ ἔγινε πιὸ πρὶν ἔδειξε σαφῶς ὅτι τὸ ὅλο πρόβλημα εἶναι ἐθνικό, ἀλλὰ καὶ κοινωνικο-πολιτικό. Ἡ πολιτικὴ τῆς δεξιᾶς σ' ὅλη τὴ διάρκεια ποὺ ἄσκησε τὴν ἐξουσία κράτησε τὴν παιδεία σ' ἐπίπεδα χαμηλὰ κι ἐμπόδισε ἐνσυνείδητα τὴ λαϊκὴ συμμετοχὴ σ' αὐτήν. Ἡ Ἕνωση Κέντρου μὲ τὴν Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση ἄνοιξε ἕνα παράθυρο γιὰ νὰ μπεῖ καθαρὸς ἀέρας. Ἀλλὰ κι ἐκείνης τὰ πρῶτα βήματα ἦταν διστακτικὰ καὶ σ' ὁρισμένους τομεῖς μικρόψυχα. Δὲν ἔπαυε ὅμως ἡ πολιτική της ν' ἀποτελεῖ μιὰ σοβαρὴ προσπάθεια ἀλλαγῆς στὸ τιμόνι τῆς παιδείας μας. Ἡ δικτατορία ἀνέκοψε τὴν πορεία αὐτὴ καὶ βύθισε τὸν τόπο στὸ χάος. Σήμερα ἀνοίγει μιὰ νέα σελίδα καὶ πιστεύω πὼς ἂν τὸ φοιτητικὸ κίνημα ὀρθὰ πιάσει τὸ θέμα καὶ τὸ προβάλει ἔξω ἀπὸ κομματικὰ κριτήρια, μὲ καθαρῶς ἐθνικὴ συνείδηση, τότε ὑπάρχουν βάσιμες ἐλπίδες νὰ δοῦμε σύντομα μιὰ λύση ποὺ πραγματικὰ θὰ στήνει τὸ θεσμὸ στὰ πόδια του.

5. Ἂν δοθοῦν τὰ 300.000.000 τότε ἀναγκαστικὰ θὰ μποῦνε νέα κριτήρια γιὰ τὴ χορήγηση τῶν ὑποτροφιῶν. Καὶ τέτοια κατὰ τὴ γνώμη μου εἶναι α) ἡ κοινωνικὴ προέλευση τοῦ σπουδαστῆ καὶ β) ἡ ἐπίδοσή του. Ὅσον ἀφορᾶ στὸ πρῶτο, θὰ πρέπει νὰ παίρνουν ὑποτροφία τὰ παιδιὰ τῶν ἐργαζομένων, τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἀγροτῶν. Κι ὅταν λέω ἀγροτῶν, ἐννοῶ τοὺς φτωχοὺς καὶ μέσους ἀγρότες κι ὄχι τὰ παιδιὰ τῶν μεγαλογαιοκτημόνων, ὅπως καὶ στὴν περίπτωση τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, δὲν ἐννοῶ τοὺς γιοὺς ὑπουργῶν ἢ ἄλλων ἀνωτέρων κρατικῶν λειτουργῶν. Ὅσον ἀφορᾶ στὸ δεύτερο, νομίζω πὼς τὸ κριτήριο θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ προαγωγὴ σὲ δυὸ περιόδους. Αὐτὸ καὶ μόνον αὐτό.

Κλείνοντας σημειώνω πὼς ἡ ἔρευνα αὐτὴ δὲν περιέλαβε τὶς ὑποτροφίες ἐνδιαμέσων ἐτῶν, ποὺ θὰ τὶς θίξει σὲ ἑπόμενο τεῦχος μαζὶ μὲ τὶς ἰδιωτικὲς ὑποτροφίες καὶ τὶς ὑποτροφίες διαφόρων κληροδοτημάτων. Εἶναι φυσικὸ νὰ παρουσιάζει κενὰ καὶ ἐλλείψεις, πράγμα ἀναπόφευκτο σ' ἕνα τόσο ἀπέραντο θέμα κι ἰδίως ἐξ αἰτίας τῶν στενῶν χρονικῶν περιθωρίων πού 'μπαιναν ἀπ' τὸ περιοδικό. Ὅμως σαφῶς δίνει ὅλο ἐκεῖνο τὸ ἀπαραίτητο ὑλικὸ γιὰ τὴν ἔναρξη ἑνὸς γόνιμου προβληματισμοῦ καὶ μιᾶς συζήτησης γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς παιδείας μας καὶ τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης ποὺ ἄμεσα θὰ πρέπει νὰ γίνει.

Ἀνδρέας Λεντάκης

ΣΤΡΟΦΗ

Εἰδικὲς προσφορὲς

Μιὰ ἀφίσα - ἀφιέρωμα
τοῦ ΠΙΚΑΣΣΟ στοὺς Ἰσπανοὺς
πολιτικοὺς κρατούμενους, μὲ κάθε
ἀντίτυπο τοῦ βιβλίου τοῦ ΚΑΡΙΛΙΟ,
«ΑΥΡΙΟ Η ΙΣΠΑΝΙΑ».

ΣΤΡΟΦΗ

- **Ἐκθέσεις Βιβλίων**
- **Χαρακτικῶν**
- **Πολλαπλῶν**

ΣΤΡΟΦΗ

- **Χῶρος μελέτης καὶ ἐνημέρωσης**
- **Χῶρος διαλόγου**
- **Ἐκπτώσεις στοὺς Φοιτητὲς**

ΣΤΡΟΦΗ

Κολοκοτρώνη 3 (Στοὰ) Ἀθήνα 125
Τηλ. 3229122

anti

ΔΩΡΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ

● *«ΤΩΝ ΑΦΑΝΩΝ». Ἕνα συγκλονιστικὸ ντοκουμέντο ἀπὸ φωτογραφίες, στίχους, κείμενα καὶ ἀναθήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ στὴν Α΄ ἐτήσια ἐκδήλωση-μνημόσυνο γιὰ τὰ γεγονότα καὶ τοὺς νεκροὺς τοῦ Πολυτεχνείου. Τιμὴ 250 δρχ.*

● *ΜΙΧΑΛΗ ΚΑΤΣΑΡΟΥ: «ΠΡΟΒΑ ΚΑΙ ΩΔΕΣ» (ποιήματα). Πρόκειται γιὰ τὴ μεγάλη «στροφὴ» τοῦ ποιητῆ τοῦ «Κατὰ Σαδδουκαίων». Γιὰ μιὰ καινούργια ἐποχὴ τοῦ ποιητῆ. Τιμὴ 70 δρχ.*

● *Σὲ πανόδετο πολυτελῆ τόμο κυκλοφοροῦν τὰ τεύχη τοῦ «ΑΝΤΙ» τῆς Β΄ Περιόδου (1-9 τοῦ 1974). Τιμὴ 200 δρχ.*

ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ
Ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις τοῦ περιοδικοῦ
«ΑΝΤΙ»
κυκλοφοροῦν
«ΤΑ 18 ΑΝΤΙ - ΚΕΙΜΕΝΑ
ΤΟΥ ΜΠΟΣΤ»
(ἢ ὑπὲρ δικτατορίας λόγος)

ΓΡΑΨΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ
στὸ
anti

κυκλοφορεῖ
κάθε δεύτερο Σάββατο

ΚΟΨΤΕ ΕΔΩ

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Γράφομαι συνδρομητὴς γιά:
6 μῆνες Δρχ. 260 ☐
1 χρόνο Δρχ. 520 ☐

ΟΝΟΜΑ .....
ΕΠΩΝΥΜΟ .....
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ .....
ΠΟΛΗ .....*Τ.Τ.*.....
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ .....

συζήτηση γύρω ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ ἀριστερὰ

ΚΛΙΣΕ – ΨΕΥΔΑΙΣΘΗΣΕΙΣ – ΜΥΘΟΙ

ὅταν ἀρνιόμαστε τὸ διάλογο καὶ στηρίζουμε τὸ κατεστημένο μιᾶς θεοκρατικῆς κοινωνίας

Τοῦ Ἀλέκου Κωνσταντινίδη

«Τὸ ἐσωτερικὸ μέτωπο τῆς Κύπρου ἦταν σκληρὸ καρύδι» μᾶς πληροφορεῖ ὁ Π. Παιονίδης (τῆς Κ. Ε. τοῦ ΑΚΕΛ) σ' ἕνα κείμενο ποὺ δημοσιεύει τὸ «ΑΝΤΙ» (τ. 13, 22 Φεβρ. 1975) σ' ἀπάντηση ἑνὸς κειμένου τοῦ Πλουτῆ Σέρβα («ΑΝΤΙ» Γενάρη) καὶ προσθέτει: «Ὁ Λαός μας (τὸ λάβδα μὲ κεφαλαῖο, φυσικὰ) ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἀκόμη ἕνα σκληρότατο καρύδι στὰ δόντια ὁποιωνδήποτε μνηστήρων, γιατὶ οἱ ὀρθὲς ἐκτιμήσεις τῆς πολιτικῆς του ἡγεσίας σφυρηλάτησαν καὶ σφυρηλατοῦν στέρεο μέτωπο πάλης» (ΑΝΤΙ 22-2-1975, σ. 39).

Αὐτὴ ἡ κενολογία, αὐτὸς ὁ ἄδειος ναρκισισμός, αὐτὴ ἡ εὔκολη πολιτικολογία καὶ συνθηματολόγηση, ποὺ προέρχονται ἀπὸ ἕνα «μαρξιστή», χαρακτηρίζουν ἀκριβῶς τὸ ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς σκέψης – εἴτε μαρξιστικὴ εἶναι αὐτὴ εἴτε ὄχι – στὴν Κύπρο, γενικά, καὶ εἰδικότερα τῆς Ἀκελικῆς ἡγεσίας. Μὲ τὸ νὰ μιλᾶμε γιὰ σκληρὸ καρύδι πού, ὅσο σκληρὸ κι ἂν εἶναι, τὸ μισὸ ἔχει ἀπομείνει, γιὰ πάντα «ὀρθὲς ἐκτιμήσεις τῆς πολιτικῆς του (Λαοῦ) ἡγεσίας» καὶ νὰ κομπάζουμε γιὰ τὴν ἀνύπαρκτη «πολιτικὴ ὡριμότητά μας» καὶ τὸ δῆθεν «ὑψηλὸ προβληματισμό» μας, ἐκτὸς τοῦ ὅτι κοροϊδεύουμε τοὺς ἑαυτούς μας (πράγμα ποὺ κάναμε συστηματικὰ τὰ τελευταῖα δέκα - δεκαπέντε χρόνια), δὲν συμβάλλουμε καθόλου στὴν σοβαρὴ ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματός μας, δὲν βοηθοῦμε στὴ διάλυση τῶν μύθων καὶ τῶν ψευδαισθήσεων, ποὺ μᾶς ὁδήγησαν στὶς σημερινὲς καταστάσεις καί, τὸ χειρότερο, δείχνουμε πὼς ἐξακολουθοῦμε νὰ μὴν εἴμαστε διατεθειμένοι ν' ἀντικρύσουμε τὶς σκληρὲς πραγματικότητες.

Ἐκεῖνο πού, κατὰ τὴ γνώμη μου, χαρακτηρίζει τὸν τρόπο σκέψης καὶ τὴ νοοτροπία τοῦ Π. Παιονίδη, ποὺ εἶναι ὁ τρόπος σκέψης καὶ νοοτροπίας ὁλόκληρου τοῦ «προοδευτικοῦ» κατεστημένου τῆς Κύπρου, εἶναι ἡ στάση του ἔναντι στὴ δημοσίευση στὸ «ΑΝΤΙ» τοῦ κειμένου τοῦ Π. Σέρβα, ποὺ στὸ κάτω κάτω ἐκφράζει ἀπόψεις μὲ τὶς ὁποῖες μπορεῖ νὰ μὴν εἴμαστε ἐντελῶς σύμφωνοι, ἀλλὰ προβληματίζουν καὶ δὲν περιορίζονται στὸ ἀναμάσημα τῶν γνωστῶν σχημάτων γιὰ «ὀρθὲς ἐκτιμήσεις τῆς ἡγεσίας» καὶ πολιτικὴ ὡριμότητα. Ὅπως πολὺ σωστὰ παρατηρεῖ τὸ «ΑΝΤΙ» στὸ σημείωμά του πρὶν ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ Π. Π., «ἔχει τὸ δικαίωμα (ὁ Πλ.. Σέρβας) νὰ ἔχει τὶς δικές του ἀπόψεις, ὅπως ἔχουμε καὶ ἐμεῖς τὸ χρέος νὰ δίνουμε στοὺς ἀναγνῶστες μας ὄχι τὶς δικές μας, ἀλλὰ καὶ ἄλλες ἀπόψεις, ὥστε, πληρέστερα ἐνημερωμένοι, νὰ μποροῦν καὶ νὰ προβληματιστοῦν σωστότερα» («ΑΝΤΙ», τ. 13, σ. 38).

Ἐδῶ, ὅμως, ἀκριβῶς βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ θέματος. Γιὰ τὸν Π. Παιονίδη καὶ αὐτοὺς ποὺ ἐκπροσωπεῖ, ὅπως καὶ γιὰ τὸ Κυπριακὸ κατεστημένο, ἡ ἔκφραση ἀπόψεων ἀποτελεῖ προνόμιο αὐτῶν ποὺ ἔχουν τὶς ἴδιες μὲ ἐμᾶς ἀπόψεις κι ὄχι, φυσικά, δικαίωμα τοῦ καθενός. Καὶ κυρίως ὅταν πρόκειται γιὰ ἕνα «ἀπόβλητο τοῦ κόμματος τῶν Κυπρίων ἐργαζομένων» ποὺ «θήτευσε κατὰ καιροὺς καὶ στὰ σκοτεινὰ παρασκήνια τῆς ἀντιμακαριακῆς ἀντιπολίτευσης», ποὺ ἀκόμη «ὑπῆρξε καιρὸς ποὺ ἦταν πρωταγωνιστὴς τῆς θέσης (....) πὼς δὲν πρέπει γιὰ κανένα λόγο νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὸ σύνθημα τῆς αὐτοδιάθεσης» καὶ πού, τὸ χειρότερο, «πραγματοποίησε καὶ ταξίδια στὸ Πεκίνο»! (στὸ ἴδιο κείμενο, σ. 38). Κι ὅταν ἕνα περιοδικὸ δημοσιεύει ἀπόψεις «ἀποβλήτων τοῦ κόμματος τῶν Κυπρίων ἐργαζομένων» (μοῦ φαίνεται πὼς ὁ ὅρος «ἀπόβλητος» ταιριάζει καὶ σὲ μένα – ἤμουνα κι ἐγὼ μέλος τοῦ ΑΚΕΛ – ἂν καὶ δὲν θυμᾶμαι καλὰ καλὰ ἂν εἶχα ἀποβληθεῖ – τὸ 1956 – ἢ ἀποχωρήσει ἀπὸ τὸ

Η ΑΥΓΗ
ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

- Ζωντανή ἐνημέρωση σχετικὰ σὲ ὅλα τὰ πολιτικά, οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα.
- Τὰ προβλήματα τῆς ἑλληνικῆς Ἀριστερᾶς καὶ τοῦ παγκοσμίου προοδευτικοῦ κινήματος
- Πνευματικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ζωή
- Οἱ πιὸ ἔγκυρες ἀπόψεις

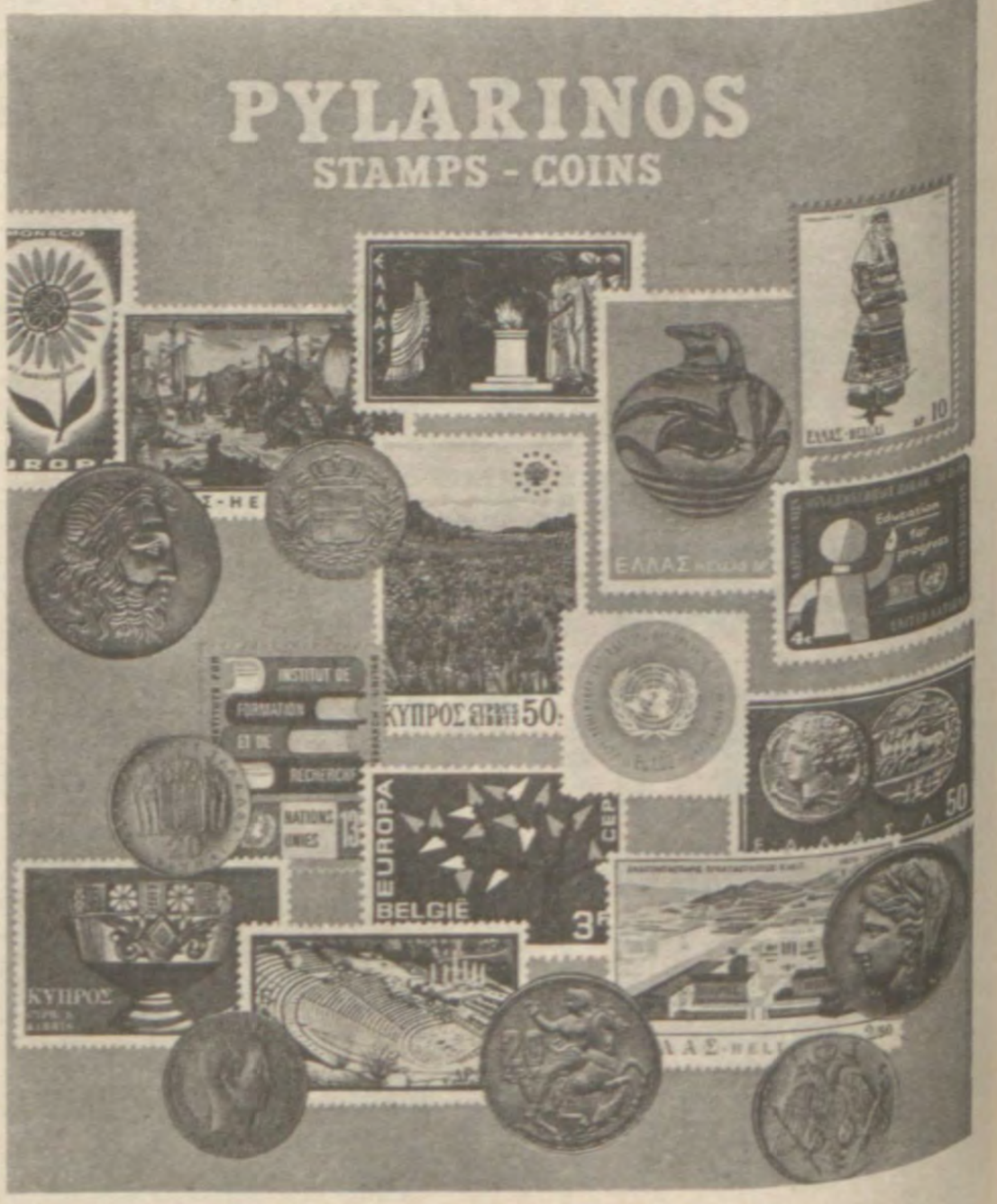

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΓΙΑ ΣΟΒΑΡΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7-9
Τηλ. 32 10 384
32 10 577

κόμμα[1]) αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κατὰ τὸν Π. Π. «ἔντιμο». Ὅταν μάλιστα οἱ ἀναγνῶστες τοῦ «ΑΝΤΙ» δὲν ἔχουν ὑπ' ὄψη τους ὅτι ὁ Πλουτῆς Σέρβας «πραγματοποίησε καὶ ταξίδια στὸ Πεκίνο», «γιὰ νὰ προφυλαχτοῦν»! (IBID, σ. 38).

ΚΛΙΜΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΕΔΟ

Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, λοιπόν, ἡ ἡγεσία τοῦ κόμματος τοῦ Π. Παιονίδη συνέβαλλε κι αὐτὴ στὴ διατήρηση ἑνὸς ὁλοκληρωτικοῦ καὶ καταθλιπτικοῦ κλίματος, ὅπου δὲν μποροῦσε νὰ καλλιεργηθεῖ ὁ διάλογος καὶ ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας, ὁ προβληματισμὸς καὶ ἡ δημιουργικὴ συζήτηση. Τὸ «προοδευτικὸ» κατεστημένο τοῦ ΑΚΕΛ βοηθοῦσε μὲ κάθε τρόπο στὴ διατήρηση τοῦ ἐπίσημου κατεστημένου μιᾶς θεοκρατικῆς κοινωνίας, ὅπου ἡ κάθε ἔκφανση τῆς ζωῆς βρισκόταν καὶ βρίσκεται ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὸν ἄμεσο ἢ ἔμμεσο ἔλεγχο τῆς φεουδαλικῆς ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας τὸ «κόμμα τῶν Κυπρίων ἐργαζομένων» ἔχει γίνει ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα στηρίγματα. Δὲν ἦταν παράξενο ὅτι μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀντιπνευματικό, ὁλοκληρωτικὸ κλίμα ἐπικρατοῦσαν οἱ μετριότητες κι ἡ πνευματικὴ ζωὴ ἔμενε πάντοτε ἄθικτη ἀπ' τὶς τόσες ἀναμοχλεύσεις ποὺ συγκλόνιζαν τὰ τελευταῖα χρόνια τὸν κόσμο, μέσα σ' ἕνα λήθαργο αὐτοϊκανοποίησης. Τὸ κλίμα αὐτὸ ἐμπόδιζε κυρίως τὴν ἔκφραση ἀνεξαρτήτων ἀπόψεων, τὴ σοβαρὴ συζήτηση τῶν προβλημάτων, τὴν ἐπιστημονικὴ ἀνάλυση τῶν γεγονότων, τὴν κριτικὴ τῆς ἡγεσίας κι ἐνεθάρρυνε τὶς προχειρότητες, τὴν ἐπανάληψη τῶν γνωστῶν σχημάτων καὶ κλισὲ καὶ τὴ διατήρηση τῶν μύθων καὶ ψευδαισθήσεων ποὺ συγκροτοῦσαν τὸ πολιτικο-κοινωνικὸ κατεστημένο καὶ τὴ διατήρηση τῆς πολιτικῆς σκέψης στὸν τόπο μας σ' ἕνα φοβερὰ χαμηλὸ ἐπίπεδο.

Τὸ ἐπίπεδο αὐτὸ τῆς πολιτικῆς σκέψης στὸν τόπο μας φαίνεται κι ἀπ' τὶς «προοδευτικὲς» ἀπόψεις ποὺ ἀραδιάζει ὁ Π. Π. στὸ κείμενό του. Κατηγορεῖ, λοιπόν, ὁ Π. Π. τὸν Πλουτῆ Σέρβα ὅτι θεωρεῖ οὐσιαστικὰ «τὸ Κυπριακὸ σὰν ἕνα πρόβλημα ἑλληνο-τουρκικῶν σχέσεων» γιὰ νὰ προσθέσει: «Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ὅπως κάνουν καὶ ἡ Ἄγκυρα καὶ ἡ ἱμπεριαλιστικὴ προπαγάνδα». Καὶ ἀφοῦ, φυσικά, ἡ Ἄγκυρα καὶ οἱ ἱμπεριαλιστὲς θεωροῦν τὸ κυπριακὸ σὰν πρόβλημα ἑλληνο-τουρκικῶν σχέσεων, δὲν μπορεῖ παρὰ μιὰ τέτοια ἄποψη νὰ εἶναι ἐσφαλμένη. Κι ὅμως! Ἂν τὸ Κυπριακὸ δὲν εἶναι ἑλληνο-τουρκικὸ πρόβλημα, τότε τί εἶναι; Τὸ θέλουμε δὲν τὸ θέλουμε τὸ Κυπριακὸ ἔγινε ἑλλαδοτουρκικὸ πρόβλημα, κυρίως μετὰ τὴν ἀποτυχημένη ἀπόπειρα τοῦ Μακαρίου ν' ἀναθεωρήσει τὸ Σύνταγμα τοῦ 1960 (τὸν Δεκέμβρη τοῦ 1963) καὶ τὴν ἄμεση ἀνάμιξη τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδας, μὲ τὴν ἀποστολὴ στρατευμάτων στὸ νησί. Τὸ Κυπριακὸ εἶχε, ἴσως, γίνει ἑλλαδο-τουρκικὸ πρόβλημα κι ἀπὸ πρίν, ὅταν οἱ συνθῆκες ἐγγυήσεως καὶ συμμαχίας παραχωροῦσαν στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκία τὸ δικαίωμα ἐπέμβασης στὴν Κύπρο καὶ στάθμευσης ἐδῶ στρατευμάτων, πρᾶγμα ποὺ σήμαινε οὐσιαστικὰ (καὶ τεχνικὰ) *τὴ διατήρηση στὴν Κύπρο στρατιωτικῶν βάσεων τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδας.* Ἐδῶ θὰ πρέπει ν' ἀναφέρω καὶ μιὰ σοβαρὴ ἀνακρίβεια ποὺ ὑπάρχει στὸ κείμενο τοῦ Π. Π., ὁ ὁποῖος μὲ κάθε σοβαρότητα μᾶς πληροφορεῖ ὅτι «τυπικά, φυσικά, ἡ συνθήκη ἐγγύησης μιλοῦσε μόνο γιὰ ἐπέμβαση σὲ περίπτωση ἀπειλῆς γιὰ ἕνωση ἢ διχοτόμηση», ἐνῶ ὁ καθένας ποὺ γνωρίζει τὰ κείμενα τῶν συμφωνιῶν, θά 'πρεπε νά 'χει ὑπ' ὄψη του ὅτι ἡ συνθήκη ἐγγυήσεως λέει σαφῶς ὅτι οἱ ἐγγυήτριες δυνάμεις «ἐγγυῶνται τὴν ἀνεξαρτησία, τὴν ἐδαφικὴ ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀσφάλεια τῆς Δημοκρατίας τῆς Κύπρου, ὡς καὶ τὴν κατάσταση ποὺ δημιουργήθηκε διὰ τῶν θεμελιωδῶν ἄρθρων τοῦ Συντάγματος αὐτῆς».
(Αὐτὰ ἀναφέρονται στὸ ἄρθρο 2 τῆς Συνθήκης Ἐγγυήσεως, ἡ ὁποία, σύμφωνα μὲ τὸ «βασικὸ ἄρθρο» 181 τοῦ Συντάγματος, ἔχει συνταγματικὴ ἰσχύ. Βλέπε καὶ Πανταζὴ Τερλεξῆ: «Διπλωματία καὶ πολιτικὴ τοῦ Κυπριακοῦ», σ. 458-459).

Καὶ προχωρώντας ὁ Π. Π. μᾶς παρηγορεῖ ὅτι τὸ «ΑΚΕΛ, μαζὶ μὲ τὶς ἄλλες πατριωτικὲς δυνάμεις, δείχνει τὸ δρόμο τῆς σωτηρίας». Κι ὁ δρόμος αὐτὸς τῆς σωτηρίας εἶναι νὰ στραφοῦμε «πρὸς τοὺς διεθνεῖς χώρους», «στὸν εὐρὺ διεθνῆ χῶρο, στὰ πλαίσια μιᾶς διεθνοῦς συνδιάσκεψης» κι ὅλα θὰ πᾶνε καλὰ καὶ τὸ καρύδι θὰ μείνει ἀνέπαφο. Αὐτὲς τὶς ἀφέλειες καὶ κοινοτυπίες ἀκοῦμε ἀπὸ τοὺς ἴδιους ἡγέτες ἐδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια. Κι ἐνῶ τὸ Κυπριακὸ συζητεῖται στὸ Συμβούλιο Ἀσφαλείας καὶ στὴ Γενικὴ Συνέλευση, αὐτοὶ μιλοῦν ἀκόμη γιὰ «διεθνοποίηση» τοῦ προβλήματος. Τὸ Κυπριακό, ὅμως, ἔχει «διεθνοποιηθεῖ» ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, χωρὶς ἡ θαυματουργὴ αὐτὴ ρετσέτα νὰ μᾶς δώσει τὴ λύση.

Ἀλλὰ ὁ Π. Π. προχωρᾶ καὶ πιὸ πέρα, γιὰ νὰ μᾶς δώσει καὶ τὴν μορφὴ λύσης τοῦ προβλήματος, ποὺ τὴν ἔχει ἕτοιμη στὴν τσέπη του. Ἡ λύση αὐτή, θὰ βασίζεται σὲ μιὰ «πολυπεριφερειακὴ ὁμοσπονδιακὴ διάρθρωση μὲ ἰσχυρὴ κεντρικὴ κυβέρνηση ποὺ θὰ ἀπέκλειε καὶ τὴ μετακίνηση πληθυσμῶν ποὺ ἀξιώνει ἡ σωβινιστικὴ ἡγεσία τῆς Ἄγκυρας». Τὸ μόνο ποὺ ξεχνᾶ ὁ Π. Π. εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ μετακίνηση πληθυσμῶν ἔχει κιόλας γίνει (σχεδὸν ὅλος, μὲ ἐξαίρεση μερικῶν χιλιάδων, βρίσκεται ἤδη στὴν βόρεια ζώνη ποὺ ἐλέγχουν οἱ Τοῦρκοι), πρᾶγμα ποὺ κάνει ἴσως καὶ τὴ φόρμουλα τῆς «πολυπεριφερειακῆς» μᾶλλον ξεπερασμένη. Πρόκειται, ὅμως, ἐδῶ γιὰ ἕνα μεγάλο θέμα ποὺ δὲν ἐξαντλεῖται μέσα σὲ πλαίσια ἑνὸς σύντομου ἄρθρου.

Καταλήγοντας θἄθελα ἁπλῶς νὰ παρατηρήσω ὅτι αὐτὰ ποὺ λέει ὁ Π. Π. ὅτι τὸ ΑΚΕΛ «δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ πιέζει πρὸς τὴν ὀρθὴ κατεύθυνση καὶ νὰ ἀσκεῖ τὴν κριτική του», δὲν ἀνταποκρίνονται καθόλου πρὸς τὴν πραγματικότητα. Ποτὲ δὲν ἐξάσκησε πραγματικὴ κριτικὴ τὸ ΑΚΕΛ ἐναντίον τοῦ κατεστημένου, ἐναντίον τῆς ἀλλοπρόσαλλης πολιτικῆς τῆς ἑλληνοκυπριακῆς ἡγεσίας, ποὺ τραίναρε τὶς ἐνδοκυπριακὲς γιὰ ἕξη ὁλόκληρα χρόνια (παρατείνοντας ἔτσι καὶ τὴν κρίση), ἐναντίον τοῦ κλίματος φοβίας ποὺ ἐμπόδιζε τὴν ἔκφραση ἐλεύθερων ἀπόψεων. Ἀντίθετα, στήριζε τὶς καταστάσεις αὐτές. Συνέβαλλε κι αὐτὸ στὴ δημιουργία ψευδαισθήσεων καὶ μύθων, ὅπως ὅταν μιλοῦσε γιὰ τὸν κίνδυνο «μετατροπῆς τῆς (Κύπρου) σὲ μιὰ σύγχρονη πυραυλο-πυρηνικὴ βάση» (δὲς καὶ «Χαραυγή», ὄργανο τοῦ ΑΚΕΛ, 28 Μαρτίου 1975), τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ Κύπρος εἶχε ἤδη μετατραπεῖ σὲ πυρηνικὴ βάση (Ἀκρωτήρι) ἀπὸ τὸ 1964 καὶ ἴσως καὶ πρίν. (Βλέπε «LE MONDE», 20-9-68, 23-7-1969 καὶ 17-4-74). Ἐνῶ, λοιπόν, ἡ βάση τοῦ Ἀκρωτηρίου εἶχε μετατραπεῖ σὲ πυρηνικὴ βάση (τὴν μεγαλύτερη, στὴν πραγματικότητα, Βρετανικὴ πυρηνικὴ βάση ἔξω ἀπὸ τὴ Βρετανία) καὶ εἶχε ἐνσωματωθεῖ στὸ NATO (βλέπε «LE MONDE», 17-4-74 καὶ «DAILY TELEGRAPH», 4-4-74), κοροϊδεύανε τὸν κόσμο, μιλώντας του γιὰ τὸν «κίνδυνο» νὰ μετατραπεῖ δῆθεν ἡ Κύπρος σὲ πυρηνικὴ - νατοϊκὴ βάση, γιὰ νὰ δικαιολογοῦν ἴσως τὸ ὅτι δὲν κάνανε κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα χρόνια κανένα ἀγώνα ἐναντίον τῶν βάσεων.

Ἂς ἐλπίσουμε ὅτι μὲ τὴν συζήτηση αὐτὴ θὰ φωτιστοῦν τουλάχιστον μερικὲς πτυχὲς τοῦ Κυπριακοῦ, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχουν στηθεῖ μιὰ σειρὰ μύθοι καὶ δημιουργηθεῖ τόσες καὶ τόσες ψευδαισθήσεις καὶ κλισέ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ἀμμέτοχη καὶ ἡ «γραμμή», γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὴν φρασεολογία τοῦ «ΑΝΤΙ» (ἀναφέρω συγκεκριμένα τὸ κύριο ἄρθρο τοῦ «ΑΝΤΙ» τῆς 22-2-75, ὅπου ἐπαναλαμβάνονται τὰ κενὰ σχήματα περὶ διεθνοποιήσεως).

Λευκωσία, 29 Μαρτίου 1975

Ἀλέκος Κωνσταντινίδης

1. Ὁ λόγος ποὺ ἀπομακρύνθηκα ἀπὸ τὸ ΑΚΕΛ ἦταν ἡ διαφωνία μου ὅσον ἀφορᾶ τὴν στάση τοῦ κόμματος ἔναντι στὸν ἔνοπλο ἀγώνα τοῦ 1955, ποὺ τὸ ΑΚΕΛ οὐσιαστικὰ ἐπολέμησε. Ταξίδια στὸ Πεκίνο δὲν ἔχω κάνει.

AGORA Ὑφαντὰ – νυφικὰ – φορέματα.

- Δουλεμένα μὲ τὸ χέρι,
- Δουλεμένα μὲ παλιὰ αὐθεντικὰ κεντήματα,
- χειροποίητες δαντέλλες.

- Νυφικὰ ποὺ μὲ τὴν ἁπλὴ γραμμή τους τονίζουν τὴν προσωπικότητά σας.
- Στὴν «AGORA», Κυδαθηναίων καὶ Κόδρου 15 στὴν Πλάκα (τηλ. 32.47.610) θὰ βρῆτε κάθε τι γιὰ νὰ φτιάξετε μιὰ ζεστὴ γωνιὰ στὸ σπίτι σας ἀπὸ κεραμικὰ στὸ χέρι, χάλκινα, ἀντίκες, εἰκόνες καὶ κοσμήματα ἀντίγραφα τοῦ λαϊκοῦ μας μουσείου, καθὼς καὶ ἀπὸ ἀσήμι σὲ πλούσια συλλογή.
- Γιὰ τὶς ἀναγνώστριες – ἀναγνῶστες τοῦ «ΑΝΤΙ» εἰδικὲς προσφορές.

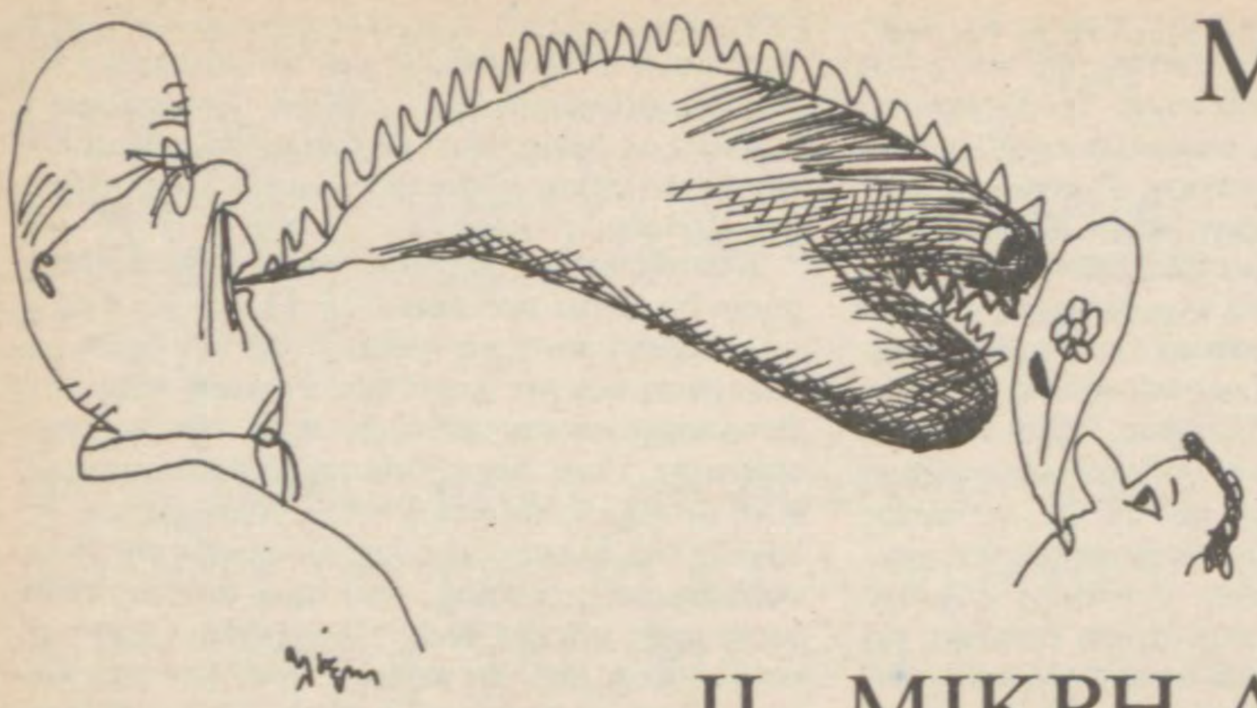

ΜΙΑ ΚΡΙΣΙΜΗ ΚΑΜΠΗ ΓΙΑ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ:

ΙΙ. ΜΙΚΡΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑΣ ΜΑΣ

μεσαιωνικὴ τεχνητὴ διγλωσσία – "φαινόμενο καθυστερημένων κοινωνιῶν" καὶ προεθνικῶν καταστάσεων

Τοῦ Δημ. Χατζῆ

Τί εἶναι, λοιπόν, ἡ διγλωσσία μας;

Ἡ ἱστορία τῆς γλωσσικῆς ζωῆς, τῆς γλωσσικῆς ἀνάπτυξης τῶν λαῶν γνωρίζει κάποιες μορφὲς διγλωσσίας.

1. Εἶναι πρῶτα-πρῶτα ἡ διγλωσσία καὶ μάλιστα καὶ πολυγλωσσία τῶν ζωντανῶν *ἰδιωμάτων*, ποὺ τραβοῦνε τὸ δικό τους, τὸν ξεχωριστὸ τὸ καθένα τους δρόμο ἀνάπτυξης, φτάνοντας κάποτε ὡς τὸν ἀποχωρισμό τους σὲ *διαλέκτους*. Ἀπ' αὐτὴ τὴ διγλωσσία –ἢ τὴ μορφὴ διγλωσσίας– πέρασαν ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης.

– καὶ μιλοῦμε μόνο γιὰ τὴν Εὐρώπη, ὅπου ἔχουμε σταθερὸν ἄξονα τὴν Ἀναγέννηση, τὴν ἀνάπτυξη δηλαδὴ τῶν ἐμπορευματικῶν– ἀνταλλακτικῶν σχέσεων, τὸν ἀστικὸ μετασχηματισμὸ τῆς κοινωνίας, ἀνάπτυξη καὶ μετασχηματισμὸ ποὺ ὁδηγοῦν στὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸ μεσαίωνα καὶ προωθοῦν τὴ δημιουργία τῶν ἐθνικῶν σχηματισμῶν.

Ἡ διγλωσσία αὐτὴ εἶναι μιὰ φάση, ἕνα προστάδιο τῆς γλωσσικῆς ἱστορίας *ὅλων* τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης, εἶναι ἡ *περίοδος τῶν διαλέκτων*.

Ὕστερα, κάποτε –μέσα στὴν πορεία τῆς ἐθνικῆς τους ἀνάπτυξης, μέσα στὴν πολύπλοκη, πολυδαίδαλη καὶ ἀντιφατικὴ πορεία τοῦ κάθε λαοῦ πρὸς τὴν ἐθνική του ἀποκρυστάλλωση– κάποιο ἀπὸ τὰ ἰδιώματά του αὐτὰ «ἐπιβάλλεται» πάνω στ' ἄλλα. Δημιουργεῖται τότε, μὲ βάση αὐτὸ τὸ ἰδίωμα, ἡ *ἐθνικὴ προφορικὴ κοινή*, μιὰ γλώσσα δηλαδὴ (ἢ μιὰ μορφὴ γλώσσας, ὅπως προτιμάει ὁ ἀνεκτίμητος φίλος ποὺ διάβασε αὐτὸ τὸ ἄρθρο πρὶν δημοσιευτεῖ καὶ ἔκανε σπουδαῖες παρατηρήσεις) ποὺ τὴν κατανοοῦν ὅλοι οἱ ὁμόγλωσσοι, χωρὶς νὰ παύουν νὰ μιλοῦν καὶ τὰ ἰδιώματά τους.

Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη καὶ πέρα ἡ ταυτόχρονη ὕπαρξη αὐτῆς τῆς ἐθνικῆς προφορικῆς κοινῆς, ἡ συνύπαρξή της μὲ τὰ ἰδιώματα, δὲν εἶναι πιὰ διγλωσσία ἢ πολυγλωσσία. Εἶναι ἡ κανονική, ἡ αἰώνια λειτουργία τῆς κάθε γλώσσας, λειτουργία μὲ διπλὸ μηχανισμό: Μιὰ δύναμη κεντρομόλα γιὰ τὴ συντήρηση τῆς δημιουργημένης προφορικῆς κοινῆς καὶ μιὰ δύναμη φυγόκεντρη γιὰ τὴν καταστροφή της, μὲ τὰ νέα στοιχεῖα ποὺ δημιουργοῦνται, μὲ στοιχεῖα ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὰ ἰδιώματα καὶ μὲ στοιχεῖα ποὺ εἰσάγει ἡ ξένη ἐπίδραση. Μὲ αὐτὸν τὸν θαυμαστὸ μηχανισμὸ τῆς διπλῆς λειτουργίας, ἡ γλώσσα δημιουργεῖ συνεχῶς αὐτὴ τὴ φυσικὴ διγλωσσία καὶ διαρκῶς τὴν καταστρέφει, τὴν ἐξομαλύνει.

Εἶναι, λοιπόν, αὐτὴ μιὰ διγλωσσία ποὺ μποροῦμε νὰ τὴν ποῦμε *φυσικὴ διγλωσσία*, μέσα στὴ ζωντανὴ λειτουργία τῆς γλώσσας –καὶ ὅταν ἐξομαλύνεται μέσα στὸν ἴδιο τὸν δυϊσμό της καὶ ὅταν κάποτε ἱστορικὲς-κοινωνικὲς συνθῆκες τὴν προωθοῦν ἴσαμε νέες διαλεκτικὲς διασπάσεις.

ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑ ΤΟΥΣ

Η ΑΝΥΠΑΡΞΙΑ νεοελληνικῆς ἐθνικῆς προφορικῆς κοινῆς ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ κυριότερα ἐπιχειρήματα ἐκείνων ποὺ ἤθελαν νὰ ἔχουμε δύο γλῶσσες–καὶ ὅταν στὰ χρόνια τοῦ προεπαναστατικοῦ Διαφωτισμοῦ ἡ Πατριαρχικὴ καὶ Φαναριώτικη συντήρηση χρειάστηκε νὰ τραβήξει πίσω τὰ γκέμια καὶ ὅταν ἀργότερα ὁ Δημοτικισμὸς διακήρυξε τὸ δικαίωμα τῆς ζωντανῆς γλώσσας νὰ εἶναι ἡ μόνη γλώσσα τοῦ ἔθνους. Δὲν ἔχουμε, εἶπαν, νεοελληνικὴ κοινὴ προφορικὴ διαμορφωμένη, ἔχουμε μόνο ἰδιώματα, εἴμαστε ἀκόμα στὴν προϊστορία τῆς γλωσσικῆς μας ἀνάπτυξης– καί, λοιπόν, χρειαζόμαστε, δίπλα σ' αὐτὴ τὴ νεοελληνική, τὴ «Δημοτική», τὴ διασπασμένη προφορική μας γλώσσα νὰ ἔχουμε καὶ μία ἀκόμα γλώσσα: Οἱ ἀρχαϊστὲς ἤθελαν ἀτόφια τὴν ἀττική. Ὁ Κοραῆς ἤθελε τὴ ζωντανὴ μὰ μὲ κάποιον (κι ὁ ἴδιος δὲν ἤξερε πόσον) «ἐξευγενισμὸ» καὶ «καθαρισμό» της –δηλαδὴ μὲ τὴν «ἀποκατάσταση» τῶν λέξεων σὲ κάποια «γνησιότερη» μορφή τους καὶ μὲ τὴν ὑπαγωγὴ (ὄχι ὁλόκληρου, μὰ ἑνὸς μέρους μονάχα) τοῦ τυπικοῦ της στὸ τυπικὸ τῆς ἀττικῆς. Τὸ ἴδιο πάνω-κάτω ἤθελαν καὶ οἱ κατοπινότεροι ἀρχαϊστές, οἱ ἀντι-δημοτικιστές, οἱ καθαρευουσιάνοι. Γιὰ νὰ εἶναι αὐτὴ ἡ γραφτὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους, ποὺ «μὲ τὸν καιρὸ» θὰ γινότανε καὶ ἡ προφορική του.

ΜΕ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΟΙΝΗ

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ἀνάγκη νὰ ἀναφερθοῦμε ἐδῶ στὴν προϊστορία καὶ τὴν ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας. Δὲν εἶναι τὸ θέμα μας νὰ ἐξετάσουμε τὴ βασιμότητα τῶν ἰσχυρισμῶν αὐτῶν γιὰ τότε.

Τὸ θέμα μας εἶναι πώς, ἄσχετα μὲ τὸ τί μποροῦσανε τότε νὰ λένε καὶ ἄσχετα μὲ τὸ τί ἦτανε τότες ἀλήθεια ἢ ὄχι, *σήμερα* πιὰ κανένας δὲ μπορεῖ νὰ ἰσχυριστεῖ πὼς αὐτὴ ἡ «Δημοτικὴ» ποὺ ἔχουμε, δὲν εἶναι ἡ γλώσσα ὅλων τῶν ὁμόγλωσσων, ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Κανένας δὲ μπορεῖ νὰ ἰσχυριστεῖ σήμερα πὼς οἱ Κρητικοὶ ἔχουν κάποια δυσκολία νὰ συνεννοηθοῦν προφορικὰ μὲ τοὺς Ἠπειρῶτες, οἱ Ροδίτες μὲ Ζακυνθιανούς: Ἡ γλωσσικὴ ὁμοιογένεια τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας εἶναι ἀντίστοιχη μὲ τῆς Γαλλίας, τῆς Πορτογαλίας, τῆς Ὁλλανδίας ἢ τῆς Οὐγγαρίας: Τὰ φυσικὰ ἰδιώματα, ποὺ ὑπάρχουν πάντοτε, δὲν ἐμποδίζουν τὴ γνώση καὶ τὴ σωστὴ χρήση τῆς προφορικῆς κοινῆς ἀπὸ τὸ σύνολο τοῦ πληθυσμοῦ: *Τὸ σύνολο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ μιλάει ἄνετα, ἀβίαστα τὴ νεοελληνικὴ προφορικὴ κοινή.*

ΟΙ ΠΑΛΙΟΙ ὑποστηρικτὲς τῆς ἀνάγκης νὰ ἔχουμε καὶ δεύτερη γλώσσα μποροῦσαν τότε νὰ ὑποστηρίζουν ἀκόμα, πὼς κι

ἂν ὑπάρχει τέλος πάντων τὸ ὄργανο τῆς προφορικῆς μας συνεννόησης, εἶναι ἕνα ὄργανο μὲ ἀτέλειες κι ἀνεπάρκειες πολλές, πὼς εἶναι ἀκόμα ἀδιαμόρφωτο κι ἄμορφο –καὶ γι' αὐτὸ μᾶς χρειάζεται ἡ δεύτερη γλώσσα.

Ὁ Δημοτικισμὸς τοὺς ἀπάντησε, σωστά, πειστικὰ τελειωτικὰ πώς: *Ποτὲ καμιᾶς γλώσσας οἱ ἀτέλειες καὶ οἱ ἀνεπάρκειες δὲ μποροῦσαν νὰ εἶναι αἰτιολογία γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ μιᾶς δεύτερης γλώσσας, πού, ἔτσι ἢ ἀλλιῶς, δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ ἐπιβληθεῖ. Παντοῦ καὶ πάντοτε ἀτέλειες, ἀνεπάρκειες, ἐλλείψεις θεραπεύτηκαν καὶ ξεπεράστηκαν μονάχα μὲ τὴν καλλιέργεια καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς φυσικῆς γλώσσας τοῦ κάθε λαοῦ, μέσα ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν προκοπή του.*

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ

ΑΥΤΑ ὅμως γιὰ τότε. Σήμερα ποιὸς μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξει, ποιὸς τολμάει νὰ βγεῖ μὲ τὴν ὑπογραφή του δημόσια καὶ νὰ πεῖ πὼς γι' αὐτὸ τὴ χρειαζόμαστε τὴ δεύτερη γλώσσα, ἐπειδὴς ἡ νεοελληνική, ἡ προφορικὴ κοινὴ τοῦ νεοελληνικοῦ ἔθνους δὲν μᾶς εἶναι ἀρκετὴ γιὰ τὶς ἀνάγκες μας;

Δὲν ἔχουμε σήμερα καμιὰ δυσκολία νὰ δείξουμε πὼς μᾶς εἶναι ἀρκετή, πὼς μᾶς εἶναι πολὺ καλὴ ἡ νεοελληνική μας προφορική. Καὶ ὄχι τόσο μονάχα: Σήμερα δὲν ἔχουμε δυσκολία νὰ δείξουμε πὼς ἡ νεοελληνικὴ γλώσσα εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ δυνατὲς γλῶσσες τῆς σημερινῆς Εὐρώπης: Ἔχει ὅλη τὴν πλαστικὴ δύναμη τῶν ἀναλυτικῶν γλωσσῶν (αὐτὴ τὴ δύναμη ποὺ ἔχει ἡ ἀγγλικὴ) καὶ ἔχει μαζὶ ὅλη τὴ δυνατότητα τῆς σαφήνειας καὶ τῆς ἀκρίβειας μιᾶς γλώσσας ποὺ ὁ μορφολογικός της συντηρητισμὸς δὲν ἄφησε τὴν ἀνάλυση νὰ προχωρήσει ὡς τὴν πλήρη ἀφαίρεση. Ἔχοντας κληρονομήσει μεγάλο μέρος ἀπὸ τὰ μορφολογικὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας, ἀνάπτυξε, σὰν νέα μορφή της, σὰ νέο της στάδιο, μορφολογικὰ στοιχεῖα ποὺ δὲν τὰ εἶχε ἡ ἀρχαία.

Δὲν ἔχω βέβαια σκοπὸ νὰ τ' ἀπαριθμήσω ἐδῶ. Μὰ δὲ μπορῶ νὰ μὴν ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ μερικά τους: Δύο τύπους γιὰ τὸ μελλοντικὸ χρόνο (θὰ γράφω, θὰ γράψω), τρεῖς δηλαδὴ μαζὶ μὲ τὸν συντελεσμένο (θὰ ἔχω γράψει)· ἐπιρρηματικὴ ἐνεργητικὴ μετοχὴ (γράφοντας) δίπλα στὴν ἀναλυμένη τῆς ἀρχαίας· νέες χρήσεις τοῦ ρήματος γιὰ τὶς ὑποθετικὲς καὶ δυνητικὲς προτάσεις (θὰ ἔγραφα, θὰ εἶχα γράψει) σὲ ἕναν πλοῦτο ἀνάλογο μὲ τῆς ἀρχαίας· νέες, «περίεργες» μετοχὲς τῆς μέσης καὶ τῆς παθητικῆς φωνῆς (τρεχούμενα, λεγάμενος)· ἀπέραντο πλοῦτο ὑποκοριστικῶν καὶ σχηματιστικῶν καταλήξεων (ἑλληνικῶν καὶ δάνειων) μαζὶ καὶ μὲ μεγεθυντικὴ κατάληξη (γυναικάρα, ἀντρακλας) ποὺ δὲν τὴν εἶχε ἡ ἀρχαία· ἂς ἀναφέρω ὅμως καὶ τὰ ὡραῖα διπλά της σύνθετα, τὰ «ντβάντβα» (γιδοπρόβατα, ἀντρόγυνο) ποὺ δὲν τὰ εἶχε ἡ ἀρχαία.

Οἱ ἴδιοι τῆς ἀρχαίας ἢ οἱ νέοι, οἱ δικοί της, μέσα ἀπὸ αὐστηρὲς μορφολογικὲς πλαισιώσεις ἢ μέσα ἀπὸ ἀπέραντο πλαστικὸ πλοῦτο ἀναλύσεων, οἱ ἐκφραστικοὶ τρόποι τῆς νεοελληνικῆς ἔχουν ἀπεριόριστη ποικιλία καὶ δύναμη (καὶ δὲν ἀντέχω στὸν πειρασμὸ νὰ μὴν ἀναφέρω ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἐκεῖνο τουλάχιστο τὸ θαυμάσιο παιγνίδι μὲ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ γένους: Τὸ ἡλιογέννημα ἀντὶς ἡ ἡλιογέννητη, εἶναι γραμμένο τὸν 14ο αἰ.).

ΠΡΟΣ ΝΕΑ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗ

Εἶναι καὶ ὡραία καὶ δυνατὴ καὶ πληρέστατη ἡ νεοελληνικὴ γλώσσα, ἡ ἐθνική μας γλώσσα ποὺ ΔΕΝ ΝΤΡΕΠΟΜΑΣΤΕ νὰ τὴ λέμε «Δημοτική». Ὕστερα ἀπὸ τόσους καὶ τόσους ἄλλους σοφούς, τὸ ξανάπε τελευταῖα ὁ Albert Dauzat, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλοὺς μαθητὲς καὶ συνεχιστὲς τοῦ Meillet: «Le grec actuel est resté une langue harmonieuse, musicale et noble qui est en droit d'escompter une nouvelle renaissance». (–Ἡ σύγχρονη ἑλληνικὴ ἔχει μείνει μιὰ γλώσσα ἁρμονική, μουσικὴ καὶ καθαρὴ– ἄξια νὰ προεξοφλήσει μιὰ νέα ἀναγέννηση).

Μά, ἐπειδής, καὶ ἡ ἑλληνικὴ γνησιότητα τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας ἦταν κάποτε ἕνα ψευτοπρόβλημα –σήμερα δὲν ἔχουμε δυσκολία νὰ δείξουμε ἀκόμα πόσο ἡ γλώσσα αὐτὴ εἶναι ἑλληνική. Μέσα στὶς αὐστηρὰ καὶ στέρεα ἑνοποιημένες δομές της ἔχει ἀποκρυσταλλώσει πανάρχαιες, ἀρχικὲς ροπὲς ποὺ χαρακτηρίζουν τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα.

Τότε ὅμως γιατί ἔχουμε διγλωσσία; Γιατί ἐξακολουθοῦμε νὰ ἔχουμε καὶ ἄλλη γλώσσα;

Μήπως αὐτὴ ἡ δεύτερη μᾶς χρειάζεται γιὰ τὸν γραφτό μας λόγο;

Η ΓΡΑΦΤΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

2. Η ΙΣΤΟΡΙΑ τῆς γλωσσικῆς ζωῆς, τῆς γλωσσικῆς ἀνάπτυξης τῶν λαῶν ξέρει καὶ ἄλλη μορφὴ διγλωσσίας.

Εἶναι ἡ διαφορὰ ποὺ παντοῦ καὶ πάντοτε ὑπάρχει ἀνάμεσα στὴν ἀσταμάτητη παραπέρα ροὴ τῆς κάθε γλώσσας–ροὴ ποὺ εἶναι ἡ ζωή της– καὶ τὸν καθιερωμένο τύπο τῆς *γραφτῆς φιλολογικῆς της.*

Καὶ αὐτὴ ἐπίσης εἶναι καὶ δὲν εἶναι διγλωσσία –δὲν εἶναι διγλωσσία, εἶναι ἡ φυσικὴ λειτουργία τῆς γλώσσας: Ὁ καθιερωμένος τύπος τῆς γραφτῆς φιλολογικῆς συνεχῶς παλιώνει καὶ συνεχῶς ἐγκαταλείπεται καὶ ἀνανεώνεται, τρέχοντας ἀδέσμευτα νὰ συνδεθεῖ πάλι μὲ τὴ ζωντανὴ γλώσσα– ὅσο νὰ ξαναπαλιώσει.

Ἡ γραφτὴ αὐτὴ φιλολογικὴ *εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἐθνικὴ προφο-*

ΣΠΑΝΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΠΑΝΟΣ

Ἱπποκράτους 23, τηλ. 614.332

ΠΑΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΝΤΛΗΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- ΖΕΒΓΟΥ ΓΙΑΝΝΗ – Σύντομη μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας – Μέρη Α΄ Β΄, Ἀθήνα 1945-46.
- ΑΝΤΑΙΟΣ – Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τὴ μελέτη τῶν προβλημάτων τῆς ἀνοικοδομήσεως. Ἀθήνα (1945-47).
- ΑΣΤΕΡΗ Φώτη – Τὸ τραγούδι τῶν λησταῶν – Ἀθήνα 1946.
- Ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος Γαλλίας. Ἀθήνα 1945.
- ΜΑΞΙΜΟΥ Σ. – Κοινοβούλιο ἢ Δικτατορία – Θεσ/νίκη 1930.
- ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ.Α. – Ἡ πρώτη ἀπεργία στὴ Σκλαβωμένη Εὐρώπη. (Χρονικὸ τῆς κατοχῆς) Ἀθήνα 1945.
- ΠΑΠΑΡΡΟΔΟΥ Κ. ΝΙΚ. – Συμβολὴ γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλληνικῆς νοοτροπίας – Ἀθήνα 1945.
- ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. – Ἡ ζωὴ καὶ ἡ θεωρία τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος Παυλὼφ – Ἀθῆναι 1957.
- ΓΚΡΟΣΣΜΑΝ Β. – Ἔτσι πολεμήσαμε στὸ Στάλινγκραντ. Ἀθήνα 1945.
- ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΝ. – Τὰ ὅρια τῆς συνδικαλιστικῆς δράσεως – Ἀθῆναι.
- ΒΑΡΓΚΑ Ε. – Τὸ Ἀγροτικὸν ζήτημα – Μετάφρ. Κ. Βρεττοῦ Ἀθῆναι 1945.
- ΠΛΕΧΑΝΩΦ. Γ. – Ἀναρχισμὸς καὶ Σοσιαλισμὸς – Μετάφρ. Ν. Νικολαΐδη – Ἀθῆναι 1945.
- ΚΥΠΑΡΙΣΣΗ Γ. – Στὰ Πανεπιστήμια τῆς Ἀθήνας. Μάης 1945.
- Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ (Ἡ ἐξωτερική μας πολιτικὴ) Ἀθῆναι 1947.
- ΜΙΛΟΒΑΝ ΤΖΙΛΑΣ – Σύγχρονα θέματα – Ἀθῆναι 1951.
- ΜΠΗΒΑΝ ΑΝΙΟΥΡΙΝ – Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στοὺς συντηρητικοὺς – Ἀθῆναι 1945.
- ΚΑΡΑΣΕΒΔΑ ΠΑΝΤ. – Σκέψεις γιὰ τὴν Ἀνασυγκρότηση τοῦ κράτους – Ἀθῆναι 1945.
- ΓΚΑΜΑΛ ΑΜΠΝΤΕΛ ΝΑΣΣΕΡ – Φιλοσοφία τῆς ἐπαναστάσεως – Ἀθῆναι 1956.
- ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΓΡ. – Ὁ ἐργαζόμενος λαὸς καὶ ἡ ἐθνικὴ ἕνωση – Ἀθῆναι 1946.
- ΒΗΣΣΑΡΙΟΝΟΒΙΤΣ ΙΩΣΗΦ ΣΤΑΛΙΝ –Μετάφρ. Πετράνου Ὀρφ. – Ἀθῆναι 1945

ΔΩΡΟ!! Σὲ κάθε πελάτη μας – ἀναγνώστη τοῦ «ΑΝΤΙ», ἕνα παλιό, σπάνιο, πολιτικὸ βιβλίο.

ρικὴ κοινή, πού, μέσα στὴν πορεία τῆς ἐθνικῆς συγκρότησης καὶ ἀποκρυστάλλωσης, ἀνάγεται πιὰ σὲ γενικὰ παραδεκτὸ ὄργανο καὶ γιὰ τὴ γραφτὴ διατύπωση τῶν ἰδεῶν, τῶν νοημάτων γενικά. Ὁ θαυμαστὸς μηχανισμὸς ποὺ συνεχῶς δημιουργεῖ καὶ συνεχῶς ἐξαλείφει τὴ φυσικὴ αὐτὴ διγλωσσία, *βρίσκεται ἀκριβῶς σὲ αὐτὴ τὴν ἀδέσμευτη προσαρμογὴ τῆς γραφτῆς στὴν κοινὴ προφορική*.

Η ΑΝΥΠΑΡΞΙΑ νεοελληνικῆς γραφτῆς, φιλολογικῆς, καλλιεργημένης, καθιερωμένης καὶ γενικὰ παραδεκτῆς ἦταν ἀπὸ τὰ κυριότερα ἐπιχειρήματα ἐκείνων ποὺ δίπλα στὴ ζωντανὴ γλώσσα, δίπλα δηλαδὴ στὴ «Δημοτική», ἤθελαν καὶ μιὰ δεύτερη γλώσσα: Γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς γραφτῆς διατύπωσης τῶν νοημάτων, ἔλεγαν, γιὰ νὰ εἶναι δηλαδὴ αὐτὴ ἡ γραφτὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους.

Ἡ ἐπιχειρηματολογία τους ἐδῶ εἶχε κάποια πραγματικὰ στηρίγματα: Μέσα στὶς δύσκολες συνθῆκες τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας, συνθῆκες πολιτικῆς διάσπασης καὶ ξένης κυριαρχίας, ἡ νεοελληνικὴ γλώσσα, σὰν προφορικὴ κοινὴ τοῦ ἑλληνόφωνου κόσμου, τῶν Ἑλλήνων, δὲ μπόρεσε ὣς τὰ χρόνια τοῦ Εἰκοσιένα νὰ ἔχει ἐπιβάλει τὴν καθιέρωση τοῦ γραφτοῦ της τύπου. Τὸ ἔθνος ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὸν Ἀγώνα, μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα πολλὰ ποὺ δὲν εἶχε, δὲν εἶχε ἐπίσης ἕτοιμη, καθιερωμένη, γενικὰ παραδεκτὴ τὴ φιλολογική, τὴ γραφτή του γλώσσα.

ΕΥΤΑΞΙΑ-ΑΡΜΟΝΙΑ-ΚΑΛΛΩΠΙΣΜΟΣ

ΑΛΛΑ –καὶ ἄσχετα πάλι μὲ τὸ τί μπορούσανε νὰ λένε τότε, στὸν καιρὸ δηλαδὴ τοῦ Κοραῆ καὶ στὸν καιρὸ κατόπι τοῦ Χατζηδάκη– σήμερα πιά, κανένας δὲ μπορεῖ νὰ ἰσχυρίζεται χωρὶς τὸν κίνδυνο νὰ γίνει γελοῖος πὼς ἡ γραφτή μας γλώσσα, ἡ φιλολογικὴ γραφτὴ τῆς «Δημοτικῆς» δὲν εἶναι ἡ γραφτὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους μας. Κανένας δὲ μπορεῖ σήμερα νὰ ἰσχυρίζεται πὼς ἡ γλώσσα τῆς νεότερης λογοτεχνίας μας, ὅπως διαμορφώθηκε ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Σολωμοῦ καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Δημοτικισμοῦ μέχρι σήμερα, μὲ τὶς τρεῖς ἢ τέσσερις ἐλεύθερες ἀπὸ τότες ἀναπροσαρμογές της στὶς φυσικὲς ἀλλαγὲς τῆς προφορικῆς κοινῆς, δὲν εἶναι ἕνα ὄργανο κι ἕτοιμο κι ἐπαρκέστατο γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς γραφτῆς διατύπωσης τῶν νοημάτων μας. Πολὺ δύσκολο εἶναι γιὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς διγλωσσίας νὰ ἀρνηθοῦν τὴ γλωσσικὴ εὐρυθμία, τὸ κάλλος τοῦ γλωσσικοῦ ὀργάνου τῆς ποιητικῆς κληρονομιᾶς ποὺ μᾶς ἄφησε ἡ σχολὴ τοῦ Δημοτικισμοῦ, ν' ἀρνηθεῖ τὴν ἡφαιστειακὴ δύναμη τοῦ ὀργάνου τῆς σημερινῆς μας Νέας Ποίησης ἢ ν' ἀρνηθεῖ τὴν πληρότητα καὶ τὴ θαυμαστὴ γλωσσικὴ ὁμοιογένεια τῶν πεζῶν μας κειμένων, λογοτεχνικῶν καὶ ἄλλων. Εἶναι, ὅπως ἐδῶ καὶ τετρακόσια τόσα χρόνια μποροῦσε νὰ τὸ βλέπει, κι ἂς μὴν ἤξερε ἀκόμα νὰ τὸ πεῖ σωστὰ καὶ ἀβίαστα, ὁ Νικόλαος Σοφιανός: « Ἡ ἰδική μας ὁμιλία, ἡ κοινὴ λέγω, ὁπόχει τέτοια εὐταξία καὶ ἁρμονία καὶ καλλωπισμό, ὁπού, ὡς ἐγὼ νομίζω, ἄλλη νὰ μὴ δὲν εἶναι ὅπου κὰν νὰ τῆς σιμώνει». Ὁ Σοφιανός, γράφοντας τὴ γραμματικὴ τῆς γλώσσας αὐτῆς μποροῦσε νὰ τὸ βλέπει –ἐπειδὴ ἦτανε μορφωμένος ἄνθρωπος, καλὸς οὐμανιστὴς τῆς *μεταλασκαρικῆς γενιᾶς* (ποὺ σημαίνει ὄχι πιὰ βυζαντινῆς, ἀλλὰ εὐρωπαϊκῆς, βενετσιάνικης-Ἀναγεννητικῆς) καὶ ἐπειδής, νεοέλληνας πιά, ἦτανε πατριώτης ποὺ πονοῦσε τὸ «ἐλεεινὸν γένος» – κι ἂς μὴν ἤξερε ἀκόμα νὰ τὴ χειριστεῖ σωστὰ καὶ ἀβίαστα αὐτὴ τὴ γλώσσα. Σήμερα ὅμως τά 'χουμε πιά: Καὶ τὴν εὐταξία καὶ τὴν ἁρμονία καὶ τὸν καλλωπισμό.

Η ΓΡΑΦΤΗ αὐτὴ τῆς «Δημοτικῆς», ἀφοῦ ἐπιβλήθηκε μὲ τὸ Δημοτικισμὸ σὰν μοναδικὴ καὶ ἀποκλειστικὴ γλώσσα τῆς λογοτεχνίας, ἀποδείχτηκε στὰ τελευταῖα ἑκατὸ χρόνια καὶ πολὺ περισσότερο μέσα στὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια, ὄργανο μὲ ἀπόλυτη ἐπάρκεια καὶ γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες ἀνάγκες τοῦ πνευματικοῦ μας βίου, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πρακτικοῦ βίου. Σὲ αὐτὴ τὴ γλώσσα γραμμένα διαθέτουμε σήμερα μεγάλο ἀριθμὸ ἀπὸ ἔργα τῆς φιλοσοφίας, τῆς φιλολογίας, τῆς ἱστορίας, τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν, ἀλλὰ καὶ ἔργα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἔργα τῆς τεχνικῆς καὶ ἔργα γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ πρακτικοῦ βίου. Δὲν εἶναι πιὰ μόνο οἱ λογοτέχνες ποὺ ξέρουν νὰ τὴ χειριστοῦν μὲ καλὴ γνώση καὶ ἄμεση αἴσθηση τοῦ δικοῦ της «γούστου» –χωρὶς δηλαδὴ νὰ μεταφράζουν ἢ νὰ μιμοῦνται τρόπους ἀπὸ ἄλλες γλῶσσες: Θαυμάσια τὴ χειρίζονται πολλοὶ καθηγητὲς τοῦ πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἄλλοι καθηγητές, φιλόλογοι, ἱστορικοί. Ὁ κατάλογος εἶναι μακρὺς καὶ ἀναφέροντας κανένας ἐνδεικτικὰ κάποια ὀνόματα, κινδυνεύει νὰ ἀδικήσει ἰσότιμους ἄλλους. Θαυμάσια τὴ χειρίζονται νομικοὶ καὶ συνταγματολόγοι, ποὺ ἂν ἀνέφερα ἐδῶ τὰ ὀνόματά τους, δύο τουλάχιστο, θὰ μποροῦσε νὰ ἀποδοθεῖ στὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐκτίμηση ποὺ ἔχω στὸ πρόσωπό τους. Θὰ μποροῦσε δίπλα σ' αὐτοὺς νὰ ἀναφέρει κανένας νέους (καὶ ἀρκετοὺς παλιότερους) δοκιμιογράφους, μεταφραστὲς τῆς ξένης λογοτεχνίας ἢ ἀρχαίων ἑλληνικῶν κειμένων (πάλι ὁ πειρασμὸς νὰ ἀναφέρω ἕνα τουλάχιστο ὄνομα), κριτικούς, δημοσιογράφους.

Τί τῆς λείπει, λοιπόν, αὐτῆς τῆς γλώσσας, σὲ χάρη, σὲ πληρότητα, σὲ δυνατότητες γιὰ νὰ χρειαζόμαστε δίπλα της καὶ μιὰ γλώσσα ἀκόμα;

Δὲν τῆς λείπει τίποτα. Καὶ ὅμως ἔχουμε, ἐξακολουθοῦμε νὰ ἔχουμε διγλωσσία.

Τί εἶναι ἐπιτέλους αὐτή μας ἡ διγλωσσία;

ΤΕΧΝΗΤΗ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑ

Ἀκριβῶς ὅμως γι' αὐτό, ἐπειδὴ οὔτε γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς προφορικῆς μας συνεννόησης οὔτε γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς γραφτῆς διατύπωσης τῶν ἰδεῶν μᾶς χρειάζεται δίπλα στὴ «Δημοτικὴ» καὶ μιὰ δεύτερη γλώσσα, ἡ διγλωσσία μας εἶναι τυπικὸ δεῖγμα *τεχνητῆς μεσαιωνικῆς διγλωσσίας*.

Εἶναι καὶ αὐτὴ μιὰ διγλωσσία ποὺ τὴν ξέρει ἡ ἱστορία τῆς γλωσσικῆς ζωῆς, τῆς γλωσσικῆς ἀνάπτυξης τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Μὲ τὸν ὅρο τεχνητὴ μεσαιωνικὴ διγλωσσία ἐννοοῦμε τὴν *ἀμετακίνητη ἀπόσπαση* μιᾶς καθιερωμένης γραφτῆς ἀπὸ τὴ ζωντανὴ πραγματικότητα τῆς γλώσσας. Ἡ καθιερωμένη αὐτὴ γραφτὴ ἔρχεται πάντοτε ἀπὸ κάποια παράδοση καί, μέσα σὲ συνθῆκες ἱστορικὲς καὶ γλωσσικὲς ποὺ ἀλλάζουν, αὐτὴ προβάλλεται μὲ τὴν ἀκαμψία δόγματος σὰν ἡ μόνη ἄξια γιὰ τὴ γραφτὴ διατύπωση τῶν ἰδεῶν.

Ἡ γραφτὴ αὐτὴ τῆς τεχνητῆς μεσαιωνικῆς διγλωσσίας εἶναι: Ἢ μιὰ νεκρὴ πιὰ μορφὴ τῆς ἴδιας γλώσσας (ἡ ἀττικὴ γιὰ τοὺς βυζαντινούς, τὰ λατινικὰ γιὰ τὴ μεσαιωνικὴ Εὐρώπη, τὰ παλαιοσλαβικὰ γιὰ τὴ Ρωσία, ἡ γλώσσα τοῦ Κορανίου γιὰ τὸ σημερινὸ ἀραβικὸ κόσμο)· ἢ μιὰ ξένη γλώσσα, συγγενικὴ ἢ ὄχι (τὰ δανέζικα γιὰ τοὺς Νορβηγούς, τὰ σουηδικὰ γιὰ τοὺς Φινλανδούς, ὡς τὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰώνα)· ἢ τέλος μιὰ πλαστή, φκιασμένη γλώσσα, *ποὺ δὲν ἦταν ποτὲ ζωντανὸ ἰδίωμα*, ἕνα εἶδος φιλολογικῆς ἀργκό, γλώσσα σχεδὸν συνθηματική, ἀκατανόητη ἀπὸ τὸ μεγάλο πλῆθος τῶν ὁμόγλωσσων. Τυπικὸ παράδειγμα αὐτῆς τῆς μορφῆς εἶναι ἡ δική μας ἐθνοκτόνα καθαρεύουσα.

Πίσω ἀπὸ αὐτὸν τὸν γλωσσικὸ διχασμὸ τοῦ μεσαίωνα βρίσκεται ἡ βαθύτερη πνευματική του διάσπαση, ποὺ καθρεφτίζει τὴν κοινωνική του διάσπαση σὲ δύο κόσμους κατακόρυφα κι ἀγεφύρωτα χωρισμένους: Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ εἶναι ὁ κόσμος τῆς φεουδαρχίας μὲ τὴ θεοκρατικὰ δογματικὴ ἡγετικὴ ἰδεολογία του, ποὺ ἔκφρασή της εἶναι αὐτὴ ἡ δική του, πλαστὴ γλώσσα. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ εἶναι ὁ κόσμος τῶν ὄχι κυρίαρχων, μὲ ὄργανό του τὴν ἄγραφη, διασπασμένη στὰ φυσικά της ἰδιώματα γλώσσα του.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος ποὺ ἀποκαλοῦμε ἐθνικὲς τὶς γλῶσσες ποὺ, μέσα στὶς νέες κοινωνικὲς συνθῆκες τῆς Προαναγέννησης καὶ τῆς Ἀναγέννησης, δημιουργοῦνται καὶ ἐπιβάλλονται σὰν ὄργανα κατανοητὰ ἀπὸ ὅλους τοὺς ὁμόγλωσσους, καὶ ποὺ ἀποκαλοῦμε ἐθνικὲς τὶς λογοτεχνίες, πού, μὲ ὄργανό τους αὐτὴ τὴν κοινὴ γλώσσα τῶν ὁμόγλωσσων, ἀρνοῦνται τὴν αὐθεντία τῆς πλαστῆς γλώσσας τῶν κυρίων καὶ ἐκφράζουν ἔτσι καὶ ἀρχίζουν νὰ πραγματώνουν τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν πνευματικὴ διάσπαση τὸν μεσαίωνα πρὸς μιὰ νέα ἀντίληψη, νέας κοινωνικῆς ἑνότητας: Τῆς ἀστικῆς ἑνότητας ποὺ ὁδηγεῖ στοὺς ἐθνικοὺς σχηματισμούς.

Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, ὁ ἕνας μετὰ τὸν ἄλλον, ἀνάλογα μὲ τὴ δική του ὁ καθένας πορεία πρὸς τὴν ἐθνική του ἀποκρυστάλλωση, ἀνάλογα μὲ τὶς περιπέτειες, τὶς ἀναστολὲς καὶ τὶς ἀνασχέσεις ποὺ εἶχε αὐτή του ἡ πορεία –λευτερώθηκαν ὅλοι ἀπὸ τὴ δική τους τεχνητὴ μεσαιωνικὴ διγλωσσία. Ὅταν ἡ ἀπελευθέρωση αὐτὴ δὲν ἔγινε στοὺς αἰῶνες τῆς Προαναγέννησης, ἔγινε μὲ τὴν Ἀναγέννηση– ἀλλοῦ συμπίπτει μὲ τὴ Διαμαρτύρηση. Γιὰ κείνους ποὺ ἱστορικὲς-κοινωνικὲς συνθῆκες ἐπιβράδυναν τὴν πορεία αὐτὴ πρὸς τὴν ἐθνική τους ἀποκρυστάλλωση,

ἔγινε ἀργότερα, μὲ τὸ Διαφωτισμό. *Σήμερα καμιὰ ἀπολύτως εὐρωπαϊκὴ χώρα δὲν ἔχει δίπλα στὴ ζωντανή της γλώσσα, ποὺ εἶναι καὶ ἡ γραφτή της, μιὰ γλώσσα ἀκόμα:* Λαός, λογοτεχνία, ἐπιστήμη καὶ κράτος ἔχουν τὴν ἴδια γλώσσα. Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ σύμπτωση σὲ ἕνα καὶ ἑνιαῖο γλωσσικὸ ὄργανο –τὸ φυσικό, τὸ ἐθνικό τους ὄργανο– εἶναι ἡ ἐξάλειψη τῆς τεχνητῆς μεσαιωνικῆς διγλωσσίας μέσα στὴ νέα, τὴν ἐθνική τους πραγματικότητα: Ἕνα ἱστορικὸ καθῆκον ποὺ βρίσκει τὴ λύση του μέσα στὴν πορεία –καὶ τὴ νομοτέλεια– τοῦ ἀστικοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς κοινωνίας τους.

Ἡ δική μας τεχνητὴ μεσαιωνικὴ διγλωσσία ἔρχεται ἀπὸ τὴν παράδοση τοῦ ἀττικισμοῦ τῶν βυζαντινῶν, ἀπὸ τὴ *βυζαντινὴ* λόγια παράδοση. Καὶ αὐτὴν συνεχίζει, τὴν ὥρα ποὺ παντοῦ ἀλλοῦ ἔχει ἐξαλειφθεῖ.

Μεσαιωνικὴ τεχνητὴ διγλωσσία ἔχουν σήμερα, μὲ διάφορες μορφές, μονάχα ἀσιατικὲς ἢ ἀφρικανικὲς χῶρες– χῶρες δηλαδὴ ποὺ τώρα βγαίνουν ἀπὸ τὰ ἀποικιακά τους δεσμά, ἀπὸ τὸν «ἀσιατικὸ τρόπο ζωῆς» στὸ δρόμο τῆς ἐθνικῆς τους συγκρότησης. Καὶ ἔχοντάς την, δείχνουν καὶ σὲ μᾶς καθαρὰ τί ἀκριβῶς εἶναι ἡ τεχνητὴ μεσαιωνικὴ διγλωσσία: Εἶναι «*φαινόμενο καθυστερημένων κοινωνιῶν*» –ὅπως τὸ εἶπε ὁ κ. Παπανοῦτσος στὴ Διακήρυξή του. Καὶ φαινόμενο, πάντοτε: *Προεθνικῶν κοινωνικῶν καταστάσεων*, πρέπει ἀπαραίτητα νὰ προσθέσουμε. Ἕνα ἀντιφατικὰ μεσαιωνικό, προεθνικὸ φαινόμενο μέσα στὴ δική μας, ἀπὸ κάθε ἄλλη ἄποψη, ὑπερώριμη ἐθνικὴ συγκρότηση.

Ἡ δική μας, λοιπόν, διγλωσσία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ τεχνητὴ διγλωσσία. Σὰν μεσαιωνικὴ τεχνητὴ διγλωσσία ἐκφράζεται καὶ πραγματώνεται καὶ συνεχίζεται μὲ τὴν ὕπαρξη, δίπλα στὸ ἐθνικὸ γλωσσικὸ ὄργανο, μιᾶς γλωσσικὰ αὐθαίρετης καὶ πρακτικὰ ἄχρηστης καθαρεύουσας, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὴ μεσαιωνική μας παράδοση.

Ἡ διγλωσσία μας εἶναι ἡ ὕπαρξη τῆς καθαρεύουσας.

Δημ. Χατζῆς

ΣΤΟ ΕΡΧΟΜΕΝΟ: Οἱ ψευτολύσεις: παράταση τῆς διγλωσσίας – ἡ λύση: ἀποβολὴ τῆς καθαρεύουσας.

•ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ•

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

τοῦ Α. Γ. Ξύδη

Μὲ τὸν φιλόδοξο τίτλο «Ἡ μοντέρνα τέχνη καὶ τὸ εὐρύτερο κοινὸ» ὁ Ἀθηναϊκὸς Τεχνολογικὸς Ὅμιλος (Ὀργανισμὸς Δοξιάδη) ὀργάνωσε δημόσια συζήτηση στὶς 28.ΙΙΙ μὲ ὁμιλητὲς τούς ἰδιοκτῆτες τῶν γκαλερὶ «Αἴθουσα Τέχνης Ἀθηνῶν» (ΑΤΑ), «Δεσμός», «Νέες Μορφές», «Ὥρα», ἐκπρόσωπο τοῦ Κέντρου Εἰκαστικῶν Τεχνῶν (ΚΕΤ), καὶ μὲ «συντονιστὴ» τὸν Ε. Π. Παπανοῦτσο. Δυὸ μέρες πρὶν εἶχε γίνει συζήτηση πάνω σὲ παραπλήσιο θέμα στὸ ΚΕΤ.

Εἴχαμε παρατηρήσει (ΑΝΤΙ ἀρ. 12/8.2.75 σ. 46) γιὰ τὴ συζήτηση τοῦ περασμένου Γενάρη στὴν Πάντειο «Κοινωνικὴ καὶ Πολιτικὴ Σημασία καὶ Παρουσία τῆς Τέχνης» (ἄλλος μεγαλεπήβολος τίτλος) πῶς τὸ θέμα εἶναι εὐρὺ ὅσο καὶ ἐπίκαιρο. Ὅπως ὅμως καὶ τότε ἔτσι καὶ στὸν ΑΤΟ ὄχι νὰ ἐξαντληθεῖ δὲ μπόρεσε ἀλλὰ οὔτε κὰν ν' ἀρχίσει νὰ διερευνᾶται μέσα στὸ δίωρο ποὺ τοῦ ἀφιερώθηκε. Στὴν Πάντειο τουλάχιστο χρειάσθηκαν τρία ἀπογεύματα γιὰ νὰ ἀρχίσουν νὰ ἐντοπίζονται ὁρισμένα σημεῖα γιὰ παραπέρα συζήτηση– ἀλήθεια τί ἔγινε αὐτὴ ἡ ἐπατροπὴ ποὺ θὰ μελετοῦσε τὴ συνέχιση τῆς συζήτησης; Καὶ ἡ ἐπιλογὴ τῶν ὁμιλητῶν στὸν ΑΤΟ ἦταν ἐλλιπὴς γιατὶ οἱ «γκαλερίστες» βλέπουν, ἀπὸ τὸ ἐπάγγελμά τους, μόνο μιὰ πλευρὰ τῆς σχέσης τέχνης καὶ κοινοῦ, καὶ δὲ φαίνεται νὰ ἔχουν κάνει ὡς τώρα, τουλάχιστο στὸν εἰδικότερο τομέα τους, καμιὰ προσπάθεια μελέτης, μέτρησης καὶ στάθμισης τοῦ τμήματος ἐκείνου τοῦ «κοινοῦ» ποὺ παρακολουθεῖ τὶς ἐκθέσεις, συστηματικὰ ἢ ὄχι, ποιὲς ἐκθέσεις σὲ κάθε περίοδο, καὶ σὲ ποιὲς γκαλερὶ εἶχανε τοὺς περισσότερους ἐπισκέπτες, καὶ γιατί –προσπάθεια ποὺ μόνο μὲ σχολαστικὴ παρακολούθηση γιὰ μιὰ ὁλόκληρη περίοδο, μ' ἕνα εὔστοχα διατυπωμένο ἐρωτηματολόγιο, σὲ ὅλους τοὺς χώρους ἐκθέσεων, δηλαδὴ καὶ στὴν Πινακοθήκη καὶ σὲ εὐκαιριακοὺς χώρους, μπορεῖ ν' ἀποδώσει χρήσιμες πληροφορίες. Ἀπ' αὐτὰ ἐλάχιστα ἀκούσαμε στὸν ΑΤΟ. Μερικὰ στοιχεῖα συνεισέφερε ἡ ζωγράφος Κλ. Λίγκα ἀπὸ τὸ ἀκροατήριο, ἀναφέροντας τὰ συμπεράσματα ἀπὸ ἔρευνες σχετικὲς ποὺ ἔχουνε γίνει στὸ Παρίσι, ὅπου μάλιστα ἔχουν χωρισθεῖ ταξικὰ καὶ ἐπαγγελματικὰ μ' ἐρωτηματολόγιο οἱ ἐπισκέπτες τῶν γκαλερί. Ὁ Β. Κυπραῖος, μιλώντας γιὰ τὴν ἀντι-γκαλερὶ τοῦ ΚΕΤ δὲ μπόρεσε νὰ τεκμηριώσει τοὺς λόγους ποὺ ἐπιβάλανε τὸ ξεκίνημα τῆς ἀξιόλογης αὐτῆς προσπάθειας, ποὺ ἀποβλέπει οὐσιαστικὰ στὴ χειραφέτηση τῶν καλλιτεχνῶν ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις καὶ τοὺς περιορισμοὺς τοῦ ἐμπορίου τῶν ἔργων τέχνης. Γιὰ νὰ τὴν χρειάζονται ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀξιόλογους νέους καλλιτέχνες, σημαίνει πῶς ὑπάρχουν καὶ ἄλλα σκαλώματα στὶς σχέσεις τους σὰ σύνολο μὲ τὶς γκαλερί. Γιὰ τέτοιας φύσης προβλήματα δὲν ἀκούστηκε νύξη, ἂν ἐξαιρέσουμε τὸν Μ. Παυλίδη τοῦ «Δεσμοῦ», ποὺ ὑπαινίχθηκε συμφέροντα καὶ πιέσεις μὲ ὄχι πάντα καλλιτεχνικὴ τὴν προέλευση ἢ τοὺς ὑπολογισμούς. Ἐλάχιστα ἀναφέρθηκε τὸ βασικὸ θέμα τῆς «αἰσθητικῆς» παίδευσης τοῦ κοινοῦ, γιὰ τὴν ὁποία, καὶ οἱ γκαλερὶ ἔχουν εὐθύνη καὶ συμφέρον νὰ ἐνδιαφερθοῦν, ἂς εἶναι κ' οἱ ἴδιοι οἱ γκαλερίστες ἐρασιτέχνες καὶ αὐτοδίδακτοι στὴ δουλειά τους, κι ἂς πορεύονται συνεπῶς ἐμπειρικά, ὅσο καὶ ἐμπορικά, στὴν ἐπιλογὴ καὶ προβολὴ τῶν καλλιτεχνῶν ποὺ παρουσιάζουν. Σήμερα συντελοῦν, ὡς ἕνα βαθμό, καὶ οἱ γκαλερὶ στὴ σύγχυση γύρω ἀπὸ τὶς καλλιτεχνικὲς ἀξίες ὅταν παρουσιάζουν ἕναν ἱκανὸ παραστατικὸ ζωγράφο τὴ μιὰ βδομάδα, κ' ἕνα λιγότερο ἱκανὸ ἀφηρημένο τὴν ἑπόμενη, ἢ ἀντίστροφα, ἢ ὅταν παρουσιάζουν δίχως ἐκλεκτικότητα, ἀπὸ μιὰ κακὰ νοούμενη «δημοκρατικότητα», ὅποιον περίπου καλλιτέχνη τοὺς ἐμφανίζεται μὲ ἔργα γιὰ ἔκθεση. Μερικὲς ἀθηναϊκὲς γκαλερὶ ἀκολουθοῦν σὰν πρόγραμμα αὐτὴν τὴν «ἐπιεικῆ» τακτική, κ' ἔτσι τὸ μεγάλο κοινὸ (ἀλήθεια, πόσο μεγάλο;), συνήθως ἀπληροφόρητο ἀλλὰ πρόθυμο νὰ ἐνημερωθεῖ, περνάει στὸν ἴδιο χῶρο ποὺ ἔχει μάθει πόσο ἔγκυρος εἶναι, τὴ μιὰ φορὰ ἀπὸ τὴν ἔκθεση ἑνὸς κορυφαίου, καὶ τὴν ἄλλη ἑνὸς μέτριου. Τοῦ δημιουργεῖται ἔτσι ἡ ἐντύπωση πῶς γιὰ νὰ ἐκθέτονται κ' οἱ δύο στὸν ἴδιο χῶρο πρέπει νὰ εἶναι κάπως ἐφάμιλλης ἀξίας. Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει μὲ τὲς τιμὲς τῶν ἔργων. Σὲ μιὰν ἀστικὴ κοινωνία, θεμελιωμένη ὅπως εἶναι βασικὰ ἡ ἑλληνικὴ σὲ μιὰ νεοαποχτημένη ὑλικὴ ἄνεση, οἱ ψηλὲς τιμὲς ἀποτελοῦν ἕνα ἐπιθυμητὸ Status Symbol ὅσο καὶ ἡ ἀκριβὴ κούρσα σὲ σύγκριση μὲ τὴν ἀπὸ δεύτερο χέρι «κατσαρίδα», ἂς εἶναι τούτη καὶ πόρσε. Τὸ ἑλληνικὸ κοινὸ εἶναι ἀκόμα τόσο ἀδιαμόρφωτο καὶ ρευστὸ ὥστε νὰ ἐμφανίζονται περιπτώσεις ὅπου τὸ ὕψος τῆς τιμῆς ἑνὸς ἔργου νὰ προσδιορίζει καὶ τὴν αἰσθητικὴ ἀξία του – ἀντὶ νὰ συμβαίνει τὸ ἀντίθετο – καὶ ἀγοράζονται συχνὰ τὰ ἔργα ποὺ εἶναι ἀκριβότερα στοὺς «τιμοκατάλογους» γιατὶ αὐτὰ «πρέπει νὰ εἶναι» καὶ τὰ καλύτερα. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια εἶναι ὄψεις τῶν σχέσεων τοῦ κοινοῦ μὲ τὴ σημερινὴ τέχνη ποὺ δὲν ἀγγίχτηκαν στὴ συζήτηση τοῦ ΑΤΟ, οὔτε ἀπὸ τὸ τραπέζι οὔτε ἀπὸ τὸ ἀκροατήριο. Θὰ ἦταν βέβαια δύσκολο στοὺς ἐπαγγελματίες ποὺ ἀποζοῦν ἀπὸ τὴν πελατεία μιᾶς συγκεκριμένης τάξης νὰ προβοῦν σὲ κριτική, ἀναπόφευκτα σὲ μεγάλο βαθμὸ δυσμενῆ, τοῦ γούστου καὶ τοῦ βαθμοῦ παίδευσης τῆς τάξης αὐτῆς. Ἀκόμα ἡ ἐκμετάλλευση παλιῶν ὀνομάτων ποὺ σήμερα ἔχουν πέσει ποιοτικά, ἢ καινούριων ἀστεριῶν ποὺ λάμπουν γοητευτικὰ ἀλλὰ ἐφήμερα, εἶναι μέθοδος ποὺ δὲν ἀκολουθεῖται μόνο στὴν Ἑλλάδα. Χωρὶς νὰ ἔχουμε τὴν ἀξίωση οἱ γκαλερίστες νὰ δείχνουν τὴν ἀνεξαρτησία γνώμης καὶ τὴν ἀντικειμενικότητα ποὺ ἀπαιτοῦμε ἀπὸ τοὺς τεχνοκρίτες, μποροῦμε νὰ παρατηρήσουμε πῶς λείπουν ἀπὸ τὴν Ἀθήνα οἱ «εἰδικευμένες» γκαλερί, αὐτὲς στὶς ὁποῖες τὸ κοινό, θὰ γνωρίζει κάθε στιγμὴ τί εἶδος, τί ἀξίας ἔργα θὰ βρεῖ –ἀφηρημένα, παραστατικά, πειραματικά, γεωμετρικά, καθιερωμένων καλλιτεχνῶν ἢ νέων φυντανιῶν, Ἑλλήνων ἢ ξένων.

Οἱ συνοπτικὲς αὐτὲς καὶ σκόρπιες σκέψεις καταγράφονται σὰν ἐνδείξεις τῶν πολυεδρικῶν δια-

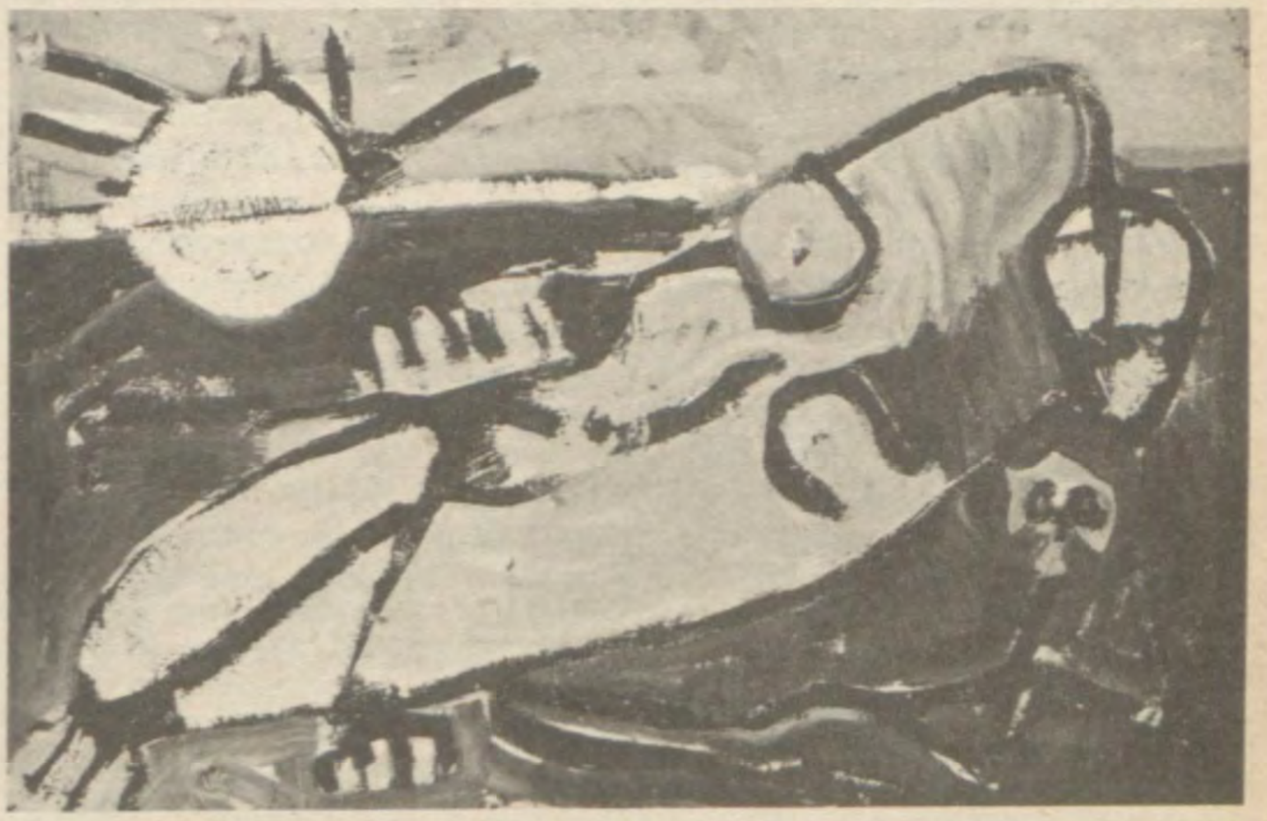

Γ. Μαυροΐδη: «Τὸ γυμνὸ μὲ τὸ πέτρινο λουλούδι».

στάσεων τοῦ θέματος, πού, οὐσιαστικά, εἶναι τὸ θέμα τῆς σημερινῆς τέχνης μέσα στὴ σημερινὴ ἑλληνικὴ κοινωνία, μὲ τὶς ἀμοιβαῖες ἀλληλοεμπλεκόμενες, καὶ κάποτε ἀλληλοσυγκρουόμενες σχέσεις τῶν φορέων τῆς τέχνης καλλιτεχνῶν, μὲ τὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο δροῦν καὶ ἀντιδροῦν, καὶ μὲ τοὺς ἐνδιαμέσους –κάποτε διερμηνεῖς, κάποτε μεσίτες, ποὺ εἶναι οἱ τεχνοκρίτες, οἱ γκαλερὶ καὶ οἱ ἐκδότες. Ὅτι τὸ θέμα ἔχει φτάσει σὲ φάση ἔντονης συνειδητοποίησης σὲ εὐρύτατους κύκλους, μὲ ὁλοένα μεγαλύτερη ἀνάγκη συζήτησης καὶ διερεύνησής του ἀνάμεσα σ' ὅλες τὶς ἐνδιαφερόμενες μερίδες, τὸ δείχνουν ἀρκετὰ ἐκφραστικὰ οἱ θεωρητικότερες συζητήσεις τῆς Παντείου, τοῦ ΚΕΤ καὶ τοῦ ΑΤΟ, καὶ οἱ κάπως πρακτικότερες γύρω ἀπὸ τὴν Πανελλήνια Ἔκθεση καὶ τὸ Καλλιτεχνικὸ Ἐπιμελητήριο. Ὁ τομέας ποὺ ἐλάχιστα ἔχει διερευνηθεῖ ἀκόμα, εἶναι ὁ ρόλος τοῦ κράτους, ποὺ εὐθύνεται γιὰ τὴν ἐκπαίδευση τοῦ λαοῦ σὰν πρῶτο βῆμα πρὸς τὴν ἀνύψωση τῆς παιδευτικῆς του στάθμης, μέσ' ἀπὸ τὸ σχολεῖο, τὴν ἀνωτάτη παιδεία, τα μουσεῖα καὶ ἄλλες καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις ποὺ μόνο αὐτὸ μπορεῖ νὰ ὀργανώσει. Τὸ καινούριο τεῦχος (ἀρ. 6/75) τοῦ περιοδικοῦ ΘΕΜΑΤΑ ΧΩΡΟΥ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ ποὺ μόλις κυκλοφόρησε, προσφέρει μιὰν ἰδιαίτερα χρήσιμη συμβολὴ στὴ διερεύνηση τοῦ ὅλου θέματος μὲ τὶς δυὸ ἔρευνές του: «Περιεχόμενο καὶ Στόχοι τῶν Εἰκαστικῶν Τεχνῶν στὴ Χώρα μας» καὶ «Διάδοση καὶ Ἀνάπτυξη τῶν Εἰκαστικῶν Τεχνῶν στὴ Χώρα μας» ποὺ τὶς ὁδηγοῦνε σὲ βάθος 25 καλλιτέχνες, 5 γκαλερίστες καὶ 7 τεχνοκρίτες. Τὸ γεγονὸς πὼς οἱ ἔρευνες αὐτὲς ξεκίνησαν τὸν Ἀπρίλη-Μάη 1974 εἶναι ἐνδεικτικὸ τοῦ ὅτι ἡ δικτατορία, ποὺ ἀπέδειξε μὲ τὴ γένεσή της καὶ τὴν κακοποιὰ δράση της τὴ σαθρότητα τόσων δομῶν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἔβαλε καὶ τὶς δομὲς τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ὑπὸ ἀναθεώρηση καὶ ἐνδεχόμενη ὁλοκληρωτικὴ ἀνάπλαση προκαλώντας καὶ στὸν τομέα αὐτὸ τῆς κοινωνίας μιὰ συνειδητοποίηση ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποδειχθεῖ σωτήρια.

Ἀπὸ τὶς ἐκθέσεις τοῦ τελευταίου εἰκοσαήμερου, πιὸ ἀξιόλογη εἶναι τοῦ Ν. Μαυροΐδη (Ζουμπουλάκης 27.III-25.IV) ποὺ εἶχε 11 χρόνια νὰ δείξει δουλειά του στὴν Ἀθήνα. Τὰ ἔργα του τεκμηριώνουν ἕνα ἡφαιστειῶδες ξέσπασμα, ποὺ ἄρχισε τὸν περασμένο Αὔγουστο, μετὰ τὴ συσσωρευμένη ἀνίσχυρη ὀργὴ καὶ τὴν ἀπόγνωση γιὰ τὸ ἐλεεινὸ ἐφτάχρονο καὶ τὴν ὀλέθρια κατάληξή του στὴν ἰδιαίτερη πατρίδα τοῦ ζωγράφου Κύπρο. Τὰ ἔργα φέρουν ὅλα τὰ σημάδια μιᾶς ἐμπειρίας σύγκρουσης καὶ βίας ποὺ βρίσκουν τὴν πιὸ πιστὴ μετουσίωσή τους στὸ πάντα ρωμαλέο καὶ ἐδῶ ἀνεβασμένο στὸ κορύφωμα τοῦ ἐξπρεσιονισμοῦ του ὕφος τοῦ Μαυροΐδη. Ἀρθρώνει τώρα τὴν ὀργὴ καὶ τὴ διαμαρτυρία του μὲ τὰ πιὸ ἁπλὰ μέσα, πλαστικὰ χρώματα μὲ νερὸ καὶ κόλλα ποὺ χρησιμοποιεῖ σὰ τέμπερες μὲ πλατιὲς γρήγορες πινελιὲς περασμένες «ἀλὰ πρίμα» σὲ μεγάλου σχήματος μουσαμάδες μὲ ἁρμονικὰ κραυγαλέες ἀντιθέσεις πρωτογενῶν χρωμάτων. Ὁ Πικάσο ἔδειξε τὸ δρόμο τῶν θαυμαστῶν παραμορφώσεων ποὺ κάνουν τὴ ζωγραφιστὴ μορφὴ νὰ μοιάζει ἀκόμα παραπάνω τὸ ζωντανὸ πρότυπό της, στὸ σχῆμα καὶ στὸ χρῶμα. Ὁ Μαυροΐδης ὁδηγεῖ τὶς παραμορφώσεις του παραπέρα, σχεδὸν στὸ μεταίχμιο τῆς ἀφαίρεσης, καὶ τὶς συνδυάζει μ' ἕνα χρῶμα τόσο ὠμὸ ὥστε ἀκόμα καὶ οἱ παραλλαγὲς τῆς ξαπλωμένης γυμνῆς γυναίκας ν' ἀποχτοῦν μιὰν ἐξπρεσιονιστικὴν ἰσχὺ ὁλότελα ἄσχετη μὲ τὸ θέμα, ὅμως βαθύτατα ριζωμένη μέσα στὰ σωθικὰ τοῦ ζωγράφου. Κραυγὲς ἢ μηνύματα, λίγο ἐνδιαφέρει – φτάνει πὼς ἡ ἔκφραση ξεκινάει ἀπὸ τόσο συγκεκριμένη ὀδυνηρὴ ἀφετηρία, καὶ βρίσκει μὲ τὴν ἴδια δύναμη τὸ κέντρο τοῦ στόχου της.

Εἴδαμε ἀκόμα τὶς ἐκθέσεις Μαγκανάρη (Λεβέντη 3, 26.III-25.IV), Ἀντιγόνης Παπαθεοδώρου-Χαζαράκη (Ἄστορ 31.III-17.IV), Λάμπρου Ἄχλας (Ἑλληνο-Ἀμερ. Ἕνωση 19.III-3.IV). Ἂν καὶ τὶς παρακολουθοῦμε, τὸ χρονικὸ αὐτὸ δὲν καλύπτει τὶς ἐκθέσεις ξένων καλλιτεχνῶν στὴν Ἀθήνα. Θ' ἀναφέρονται μόνο ὅσες παρουσιάζουν κάποια ἰδιαίτερη ποιότητα (ὅπως π.χ. οἱ χαλκογραφίες τοῦ ἀμερικανοῦ Τόνυ Μπάς, Διογένης 21.III-12.IV) ἢ μπορεῖ ν' ἀποτελέσουν ἀπαρχὴ γιὰ ἐνδιαφέρουσες ζυμώσεις γιὰ τὴν ἑλληνικὴ τέχνη καὶ τὸ ἑλληνικὸ κοινό. Ὁ ἀριθμός, τὸ εἶδος, ἡ ποιότητα καὶ ἡ προέλευση τῶν ξένων αὐτῶν ἐκθετῶν, καθὼς καὶ ἡ συχνότητα μὲ τὴν ὁποία παρουσιάζονται ἀπὸ ὁρισμένες γκαλερί, ἀποτελοῦν κι αὐτὰ μιὰ πτυχὴ τοῦ θέματος τῆς σημερινῆς τέχνης μέσα στὴ σημερινὴ ἑλληνικὴ κοινωνία.

5.4.75

Α. Γ. Ξύδης

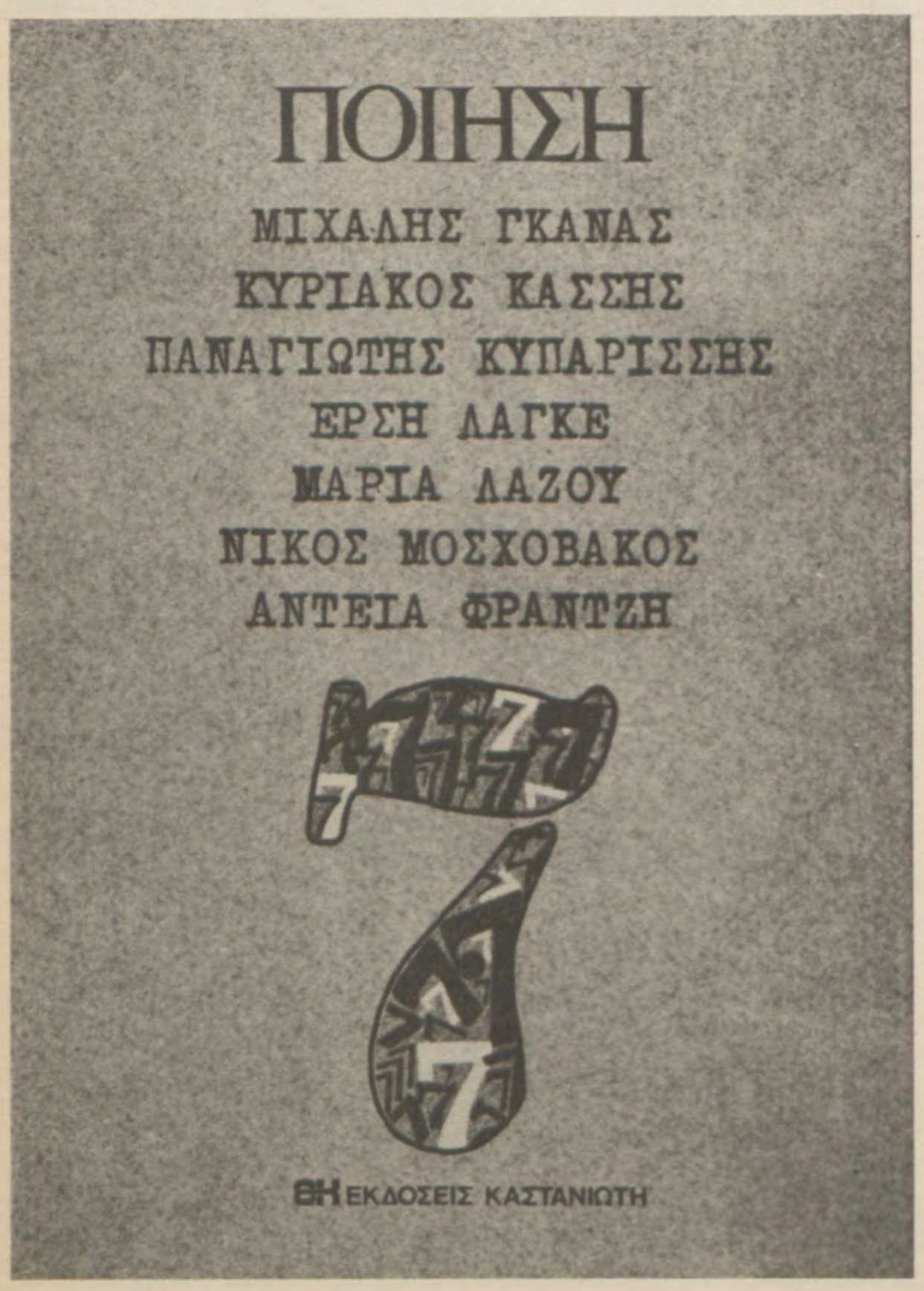

ΘΥΕΛΛΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΧΟΛΙΟ

Θύελλα ἀπὸ ἕνα σχόλιο καὶ μιὰν ἄποψη τοῦ ἐκλεκτοῦ μας συνεργάτη, τεχνοκτίτη Ἀλ. Ξύδη. Σειρὰ ἐπιστολῶν διαμαρτυρίας, στὴν πλειοψηφία ἀπὸ ἐνδιαφερόμενους, ποὺ πιστεύουν ὅτι τὸ σχόλιο τοὺς ἔθιξε. Φυσικά, τὶς δημοσιεύουμε ὅλες, ἀλλὰ λυπόμαστε γιὰ τὸ ὀξὺ ὕφος μερικῶν, γιὰ τὴν κατηγορηματικότητα μὲ τὴν ὁποία μᾶς πληροφοροῦν τί γνωρίζουμε καὶ τί δὲν γνωρίζουμε, καθὼς καὶ γιὰ τὴν εὐκολία μὲ τὴν ὁποία μᾶς κατηγοροῦν ὅτι παίρνουμε μέρος στὴν «προσπάθεια» δυσφήμισής τους! «Προσπάθεια» ποὺ δὲν πιστεύουμε ὅτι ὑπάρχει, γιατὶ τὸ σχόλιο τοῦ συνεργάτη μας βάζει ἕνα πρόβλημα ποὺ πολλὲς συζητήσεις προκάλεσε στὸ παρελθὸν καὶ κανένα δὲ θέλει νὰ «δυσφημίσει», ὅπως ἐξηγεῖ στὴν ἀπάντησή του ὁ συνεργάτης μας, ἀπάντηση πού, βέβαια, δημοσιεύουμε ἐπίσης.

Καὶ πρῶτα, δυὸ ἐπιστολὲς ποὺ ὑπογράφουν οἱ Γ. Π. Βαλαβανίδης, Γιάννης Γαΐτης, Βάσω Κατράκη, Κ. Μαλάμος, Γ. Παρμακέλης, Φ. Σαρρής, Μ. Τέτσης, Γ. Φωκὰς καὶ Μ. Χατζηνικολῆ – μιὰ πρὸς ὅλο τὸν τύπο, γενικά, καὶ μιὰ ἄλλη, εἰδικὰ πρὸς τὸ ΑΝΤΙ. Τὸ κείμενο τῆς πρώτης παρατηρεῖ:

«Στὰ πλαίσια τῆς προσπάθειας τῶν καλλιτεχνῶν νὰ μποῦν τὰ θεμέλια μιᾶς δημοκρατικῆς ἀντιμετώπισης τῶν προβλημάτων ποὺ τοὺς ἀφοροῦν καὶ μέσα ἀπὸ διάφορες ἀντιθέσεις, στὴ συνέλευση τῶν Καλλιτεχνῶν ἀποφασίστηκε ἡ ὀργάνωση τῆς «Πανελληνίου 1975» καὶ ἐκλέχτηκε ἡ ὀργανωτικὴ καὶ ἡ κριτικὴ της ἐπιτροπή.

Ὅπως κάθε παρόμοια προσπάθεια ἔτσι καὶ αὐτὴ συναντᾶ καθημερινὰ ἐμπόδια καὶ ἐπιθέσεις ἀντιθέτων καὶ δυσαρεστημένων.

Διαβάσαμε λοιπὸν στὸ τελευταῖο τεῦχος (No 15) τοῦ περιοδικοῦ «ἀντὶ» καὶ στὴ στήλη «εἰκαστικὰ» ἕνα ἄρθρο τοῦ τ. πρεσβευτῆ κ. Α. Γ. Ξύδη μὲ τίτλο «Πανελληνίου Συνέχεια...».

Ἐκεῖ, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἐπιχειρεῖ νὰ στιγματίσει τὰ μέλη τῆς κριτικῆς Ἐπιτροπῆς μὲ ὑπαινιγμοὺς γιὰ ἀντιδημοκρατικὴ ἐκλογή τους, γιὰ ἀδιαφορία τους πρὸς τὸ δικτατορικὸ καθεστὼς κλπ., εἰδικὰ δὲ τὰ ἑφτὰ ἀπὸ τὰ μέλη της τὰ παρουσιάζει σὰν «ἐκλεκτοὺς τοῦ καθεστῶτος», ἢ «δεχόμενους ἐθνικὰ βραβεῖα». Στηρίζει τὴν κατηγορία σὲ συμμετοχή μας στὶς Πανελληνίους καὶ Μπιενάλε σὰν κριτὲς ἢ ἐκθέτες στὴν διάρκεια τῆς ἑφταετίας, γιὰ νὰ καταλήξει ὅτι «δὲν παρέχουν τὰ ἐχέγγυα ὅτι ὁ βασικὸς χαρακτήρας τῆς ἔκθεσης θὰ ἔχει ἀλλάξει, εἴτε ποιοτικὰ εἴτε «πολιτικά».

Κατ' ἀρχὴν ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ἡ συμμετοχὴ καὶ μόνο ἑνὸς καλλιτέχνη σὲ Πανελλήνιο ἢ Μπιενάλε κατὰ τὴν ἑφταετία δὲν δικαιολογεῖ σὲ καμιὰ περίπτωση τὸν χαρακτηρισμό του σὰν συνεργάτη, καὶ πολὺ περισσότερο σὰν «ἐκλεκτοῦ», τοῦ δικτατορικοῦ καθεστῶτος. Ἀλλὰ ἀνεξάρτητα ἀπ' αὐτό, οἱ κατηγορίες τοῦ κ. Ξύδη καὶ τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν ἀλήθεια, τὰ δὲ γεγονότα ποὺ ἐπικαλεῖται γιὰ νὰ τὶς θεμελιώσει εἶναι δικῆς του ἐμπνεύσεως.

Ἔτσι, ἀναγκαστικὰ συμπεραίνουμε ὅτι ἠθελημένα διαστρέφει τὴν ἀλήθεια γιὰ νὰ δυσφημίσει τὴν ὅλη προσπάθεια στὸν μὴ πληροφορημένο ἀναγνώστη καὶ νὰ ἐξυπηρετήσει σκοποὺς ἐνάντιους πρὸς τὶς δημοκρατικὲς διαδικασίες, ποὺ γιὰ πρώτη φορὰ πέτυχαν καὶ προσπαθοῦν νὰ καθιερώσουν οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνες.

"Οσον ἀφορᾶ τὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ «ἀντί», προτιμᾶμε νὰ πιστέψουμε, πὼς δὲν εἶναι ἐν γνώσει τῶν ἀνακριβειῶν τοῦ δημοσιεύματος καὶ τῶν προθέσεων τοῦ ἀρθρογράφου».

Τὸ κείμενο τῆς δεύτερης εἶναι συντομότερο:

«Στὸ 15ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ σας «ἀντί», διαβάσαμε στὴ στήλη «εἰκαστικὰ» τὸ ἄρθρο τοῦ συνεργάτη σας Α. Γ. Ξύδη μὲ τὸν τίτλο «ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΥ ΣΥΝΕΧΕΙΑ...».

Μᾶς προξένησε ἔκπληξη ἡ προθυμία σας νὰ δημοσιεύσετε ἕνα ἄρθρο ποὺ ἀποσκοπεῖ στὴ συκοφάντηση καὶ πόλωση τῆς προσπάθειας τῶν καλλιτεχνῶν, γιὰ δημοκρατικὴ θεμελίωση τοῦ τρόπου ἀντιμετώπισης τῶν προβλημάτων τους, ἐπιχειρώντας καὶ τὴ δυσφήμισή μας σὰν μέλη τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν Πανελλήνια 1975.

Ἐπειδὴ ἀσφαλῶς γνωρίζετε, πὼς καὶ οὐσιαστικὰ καὶ τυπικὰ οἱ κατηγορίες καὶ τὰ ὑπόλοιπα δῆθεν πραγματικὰ περιστατικὰ τοῦ ἄρθρου εἶναι ἀνακρίβειες καὶ ψεύδη, λυπούμαστε ποὺ ἐξυπηρετεῖτε τέτοιους σκοποὺς καὶ διαμαρτυρόμαστε γιὰ τὴ συμμετοχή σας στὴν προσπάθεια δυσφημήσεώς μας».

Ἀκολουθεῖ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ γλύπτη κ. Γ. Ζογγολόπουλου:

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς καλλιτεχνικῆς κριτικῆς τοῦ φίλου καὶ τεχνοκρίτη κ. Ἀλ. Ξύδη, στὸ τεῦχος 12 τοῦ «ΑΝΤΙ», μοῦ δημιουργοῦνται μερικὰ ἐρωτήματα καὶ ὀφείλω νὰ δηλώσω ἀπὸ πρὶν πὼς ἡ διαφωνία μου ποὺ μὲ κάποια λύπη διαπιστώνω ἀναφέρεται ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο στὸ σημεῖο τῆς κριτικῆς γιὰ τὸν Παῦλο καὶ Τάκη.

Ὁ προσφερόμενος χαρακτηρισμὸς ἀπὸ τὸν κ. Ξύδη στοὺς δύο καλλιτέχνες –δεξιοτεχνικὰ ἐκτελεσμένο χωρατὸ καὶ τέχνη μουσιακὴ γιὰ τοὺς πλούσιους– δὲν βρίσκω ὅτι ἁρμόζει σὲ δουλειὰ αὐτῆς τῆς ποιότητας ποὺ βγαίνει ἀπὸ πολλὲς προσπάθειες καὶ ἐμπειρίες καὶ φοβᾶμαι μήπως ἀντίστροφα ἡ κρίση τοῦ κ. Ξύδη δίνει τὴν ἐντύπωση πνευματικοῦ χωρατοῦ.

Τώρα ὅσο γιὰ τὶς προθέσεις τῶν καλλιτεχνῶν Παύλου καὶ Τάκη, ποὺ μὲ τὴ δουλειά τους ποὺ ἐξέθεσαν ἐδῶ εἶχαν ἀποκλειστικὸ σκοπὸ τοὺς πλούσιους» αὐτὸ δὲν ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἔτσι...

Νομίζω πὼς κάθε καλλιτέχνης καὶ μάλιστα ὅταν ἡ δουλειά του ἀναστατώνει τὰ καθιερωμένα ἀποθέματα, θὰ ἤθελε νὰ φτάνουν τὰ ἔργα του ὡς τὸ πλατὺ κοινό.

Τώρα ἂν αὐτὸ δὲν γίνεται ἀκόμα, εἶναι, ὅπως ξέρουμε, θέμα εὐρυτέρων κοινωνικῶν προβλημάτων καὶ ἀγώνων, ποὺ ἀκόμα δὲν γίνανε πραγματικότης ἐδῶ καὶ ποὺ δὲν παύουν νὰ εἶναι οἱ κύριοι στόχοι γιὰ μιὰ σοσιαλιστικὴ κοινωνία μέσα στὴν ὁποία ὅλες οἱ ζωντανὲς λειτουργίες τῆς τέχνης θὰ βροῦν τὸ ζωτικό τους χῶρο σὰν πνευματικὴ ἀντιμετώπιση.

Τὸ ἐρώτημα τελικὰ εἶναι νὰ μάθουμε ἂν πράγματι ἡ γύρω μας καλλιτεχνικὴ παραγωγὴ κάθε τάσης καὶ στόχου ὡς ποιὸ σημεῖο φτάνει πραγματικὰ ὡς τὸ πλατὺ κοινὸ σήμερα, ἢ σκοντάφτει στὰ ὅρια ἑνὸς στενοῦ καταναλωτικοῦ κύκλου.

Καὶ ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ζωγράφου κ. Φ. Σαρρῆ, ποὺ εἶναι καὶ μέλος τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Πανελλήνιας:

Στὸ 15ο τεῦχος σας, τῆς 22ας/3/1975 καὶ μὲ τίτλο: «Πανελλήνιου συνέχεια» δημοσιεύσατε ἄρθρο τοῦ συνεργάτη σας Α. Γ. Ξύδη, στὸ ὁποῖο γίνονται ἀπρεπεῖ καὶ ἀπαράδεκτοι ὑπαινιγμοί, ὅσον ἀφορᾶ τὸ ἦθος τῶν μελῶν τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς πανελλήνιας 1975. Σὰν μέλος τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς, ἐκλεγμένος ἀπὸ τοὺς συναδέλφους μου καὶ ὄντας κατὰ τὸν κ. Ξύδη μεταξὺ τῶν 7 ἀπὸ τοὺς 11 (τοὺς 4 τοὺς κατονομάζει) οἱ ὁποῖοι:... διαφοροποιήθηκαν κατὰ τὴν ἑπταετία ἀπὸ τὴ μεγάλη πλειονότητα τῶν συναδέλφων τους ποὺ εἶχαν αὐθόρμητα ἀπόσχει ἀπὸ κάθε καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση, ὀργανωμένη ἀπὸ τὴ δικτατορία, μετέχοντας στὴ 10η, 11η, 12η πανελλήνια σὰν ἐκθέτες ἢ κριτές, στὴν Μπιενάλε... *σὰν ἐκλεκτοὶ τοῦ καθεστῶτος!!!* τους, εἶμαι ὑποχρεωμένος, νὰ διαψεύσω κατηγορηματικὰ τὸν συνεργάτη σας σ' ὅ,τι μ' ἀφορᾶ. Ἐπειδὴ ἡ πολιτεία τῶν καλλιτεχνῶν εἶναι δημόσια – καὶ ἡ δική μου – δὲν δικαιολογεῖται ὁ κ. Ξύδης νὰ μὴν γνωρίζει. Ἀκόμα σὰν τέως πρεσβευτὴς καὶ ὑπάλληλος μάλιστα τοῦ «Ὑπουργείου Γύπου» (κατὰ τὸ παρελθόν) θὰ ἔπρεπε νὰ ξέρει ὅτι ἡ διατύπωση ἀνακριβειῶν καὶ ψευδῶν, ἠθελημένων ἢ ὄχι, διὰ τοῦ τύπου εἶναι καὶ ἀδίκημα.

Ὅσο κι ἂν διαφωνεῖ ὁ κ. Ξύδης στὸ ὅτι: μὲ δημοκρατικὲς διαδικασίες οἱ πρόσφατες συνελεύσεις τῶν καλλιτεχνῶν, ἔδειξαν τὴν ἀπόφασή μας, νὰ μὴν ἐπιτρέψουμε πλέον τὴν κηδεμονία τοῦ χώρου μας ἀπὸ ἄλλους, δὲν ἔχει καθόλου τὸ δικαίωμα νὰ καταφεύγει σὲ φανερὲς ἀνακρίβειες. Γιατὶ ἡ στάση του αὐτή, ποὺ δείχνει συγχρόνως καὶ τὸ ἐπίπεδο ποὺ ἀσκοῦνται οἱ κριτικὲς ἀπὸ μερικούς, διαφωτίζει πάρα πολὺ καλὰ τὸ γιατί οἱ καλλιτέχνες ἐπιμένουν νὰ καθορίζουν τοῦ οἴκου τους, ΜΟΝΟΙ ΤΟΥΣ.

Ἐπίσης, ἡ ἐπιστολὴ τοῦ ζωγράφου - τεχνοκρίτη κ. Γ. Φωκᾶ, ποὺ μᾶς ζητᾶ νὰ τὴν δημοσιεύσουμε στὴ στήλη τῶν εἰκαστικῶν καὶ ὄχι σὰν ἐπιστολή:

Εἶναι κρίμα κι ἄδικο, γιὰ τὴν προοδευτικὴ θέση καὶ τὸ κύρος τοῦ περιοδικοῦ σας, συνεργάτης σας μὲ δημοσίευμά του, ν' ἀφήνει δυσάρεστες ἐντυπώσεις ἀπαράδεκτης ἀνευθυνολογίας, στοὺς ἀναγνῶστες σας.

Στὸ τεῦχος 15/22-3-1975 τοῦ «ΑΝΤΙ» κάτω ἀπὸ τὸν τίτλο «Πανελληνίου συνέχεια», ὁ ἄγνωστός μου κ. Α. Γ. Ξύδης, ἀφοῦ διατυπώνει πολλὲς ἀπόψεις μὲ εἰκασίες, προφητεῖες, κι ἀρκετὴ σκανδαλοθηρικὴ διάθεση γιὰ τὴν Πανελλήνια Καλλιτεχνικὴ Ἔκθεση τοῦ 1975, καταλήγει συμπερασματικὰ σὲ ἀνεπίτρεπτους χαρακτηρισμοὺς γιὰ δῆθεν χουντικὴ συνεργασία κι ἄλλα ἐμετικὰ ὑπονοούμενα, γιὰ τὰ περισσότερα μέλη τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἐπειδὴ τυχαίνει νὰ εἶμαι μέλος τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς ἀπαντῶ:

Κατ' ἀρχὴν εἶμαι ἀλληλέγγυος πρὸς τοὺς συναδέλφους κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ ἀγνώστου μου κ. Α. Γ. Ξύδη. Καθένας ὅμως ἀπὸ μᾶς ἔχει καὶ τὴ δική του περίπτωση.

Σπούδασα ζωγραφικὴ κι ἱστορία τέχνης. Γιὰ 9 σχεδὸν χρόνια, μέχρι τῆς 20 Ἀπριλίου 1967, δημοσίευα στὴν «Αὐγὴ» σὰν τεχνοκρίτης. Ἐπίσης μέχρι τότε εἶχα παρουσιάσει δουλειά μου σὲ ἀτομικές, Πανελλήνιες καὶ ὁμαδικὲς ἐκθέσεις. Ἤμουν μέλος τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Πανελληνίου τοῦ 1965. Εἶμαι μέλος τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου.

Στὰ χρόνια τῆς δικτατορίας ἀγωνίστηκα κι ἐγώ, ὅπως, ὅσο, ὅπου κι ὅταν μποροῦσα.

Ἀπὸ τὸ 1969 μέχρι τὸ 1974 παρουσίασα ἀτομικὲς ἐκθέσεις ἐδῶ καὶ στὴ Γερμαγία. Πῆρα μέρος στὶς δύο Πανελλήνιες τοῦ 1971 καὶ 1973.

Πιστεύω καὶ πὼς μιὰ μορφὴ ἀγώνα γιὰ τὸν καλλιτέχνη εἶναι, χωρὶς νὰ συνθηκολογεῖ, νὰ δίνει τὸ παρὸν μὲ τὴ δουλειά του ὑπεύθυνα ὅταν, ὅπως, κι ὅπου αὐτὸς νομίζει. Πρέπει νὰ θυμίζει στὸ λαὸ πὼς δὲν γονάτισε, πὼς εἶναι δίπλα του, πὼς δὲν τὸν ξέχασε.

Σωστὴ κι ἡ ἀντίθετη ἄποψη τῆς ἀποχῆς, μά, κατὰ τὴ γνώμη μου, ὄχι παντοῦ καὶ πάντοτε. Δὲν δέχομαι εὔκολα τὴν ἄποψη γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς ἀγωνιστικῆς συνέπειας τῆς ἀποχῆς, σὲ τέτοιες τρομερὲς καὶ ποικίλες δοκιμασίες, ὅπως ἦταν ἡ χουντικὴ ἑφταετία. Ἔτσι νομίζω πὼς ἡ στάση μου αὐτὴ δὲν δίνει τὸ δικαίωμα σὲ κανέναν νὰ ξεστομίζει ὑπονοούμενα μομφῆς.

Ἡ ἐντιμότης λοιπὸν καὶ ἡ ἠθικὴ τάξη ἐπιβάλλουν ὁ ἄγνωστός μου ἐπικριτὴς κ. Α. Γ. Ξύδης ν' ἀνακαλέσει δημόσια. Ἂν δὲν τὸ κάνει τὸν προκαλῶ νὰ δημοσιεύσει ὅ,τι στοιχεῖα κατέχει σὲ βάρος μου γιὰ τὸ πολιτικό μου ἦθος κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας μιὰ πού, ὅπως συμπεραίνει καγεὶς ἀπὸ τὸ δημοσίευμά του, αὐτὸς γνωρίζει τὴ δράση μου.

Ἂν ὅμως ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ δὲν πράξει, τότε, γιὰ μένα, θὰ εἶναι ἕνας κοινὸς συκοφάντης.

Περιμένω ἀπάντηση ἀπὸ τὶς στῆλες τοῦ «ΑΝΤΙ».

Καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀπάντηση τοῦ Ἀλ. Ξύδη:

«Στὴ μακρύτερη ἐπιστολὴ τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς ποὺ στάλθηκε γιὰ δημοσίευση στὴν ΑΥΓΗ στὶς 4.4.75, ἀπαντῶ μὲ τὸ παρακάτω κείμενο:

Τὰ 7 μέλη τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς 13ης Πανελλήνιας Ἔκθεσης (ἐπρόκειτο ἀρχικὰ νὰ εἶναι 11) διαμαρτύρονται ὅτι ὁ ὑποφαινόμενος, σὰν τεχνοκρίτης στὸ περιοδικὸ ΑΝΤΙ, ἐπιχειρεῖ νὰ στιγματίσει τὰ μέλη τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς μὲ ὑπαινιγμοὺς γιὰ ἀντι-δημοκρατικὴ ἐκλογή τους, γιὰ ἀδιαφορία τους στὸ δικτατορικὸ καθεστὼς κ.τ.λ., εἰδικὰ δὲ τὰ ἑφτὰ ἀπὸ τὰ μέλη της τὰ παρουσιάζει σὰν «ἐκλεκτοὺς τοῦ καθεστῶτος» «ἢ δεχομένους ἐθνικὰ βραβεῖα».

Ἡ ἀποσπασματικὴ χρήση μεμονωμένων λέξεων ἀπὸ ἕνα κείμενο ποὺ «μυγιάζει», καθὼς καὶ ἡ αὐθαίρετη ἑρμηνεία τοῦ συνόλου τοῦ κειμένου εἶναι μέθοδος γνωστὴ στοὺς «μυγιασμένους». Τὸ σχετικὸ σχόλιό μου δὲν περιέχει οὔτε στιγματισμοὺς οὔτε ὑπαινιγμούς, ἀλλὰ στοιχεῖα, ἀριθμοὺς καὶ γεγονότα τόσο γνωστὰ σὲ ὅλους ὥστε δὲν ἔκρινα κὰν ἀναγκαῖο νὰ ἀραδιάσω καὶ ὀνόματα. Θὰ τὸ κάνω τώρα, ἀφοῦ τοὺς θυμίσω, γιὰ χάρη τῆς ἀλήθειας, καὶ τοῦ περιοδικοῦ ΑΝΤΙ ποὺ δὲν ὑπῆρχε τὸ 1967, ὅτι ἀμέσως ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας, οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνες καταλήξανε σὲ μιὰν αὐθόρμητη συλλογικὴν ἀπόφαση ποὺ μεθοδεύθηκε ἀργότερα μὲ συνεννοήσεις ὁρισμένων ὁμάδων, καὶ παρέμεινε γενικῆς (προαιρετικῆς) ἐφαρμογῆς γιὰ ὁλόκληρο τὸ ἑφτάχρονο, νὰ μὴ μετάσχει κανεὶς Ἕλληνας καλλιτέχνης οὔτε σὲ ἐκθέσεις, ὅπως ἡ Πανελλήνια, ποὺ ὀργάνωνε τὸ δικτατορικὸ καθεστώς, οὔτε σὲ ἐκθέσεις στὸ ἐξωτερικό, ὅπως π.χ. οἱ Μπιεννάλε Βενετίας, Ἀλεξάνδρειας καὶ Σάο Πάολο, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐκπρόσωποι *ἐκλέγονταν* ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας πρῶτα, ὕστερα ἀπὸ τὸ νεοσύστατο Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τῆς συντριπτικῆς πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν τηρήθηκε ὡς τὸν Ἰούλιο 1974 μὲ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, στὶς ὁποῖες οἱ διαμαρτυρόμενοι μὲ ἀναγκάζουν νὰ ἐπανέλθω. Ἡ παράλληλη ἀπόφαση, κ' ἐκείνη αὐθόρμητη καὶ καθολική, νὰ μὴν ἐκθέτουν καθόλου οὔτε σὲ ἰδιωτικοὺς χώρους, τηρήθηκε ἀποτελεσματικὰ γιὰ δυόμισι-τρία χρόνια.

Γιὰ τὸν τρόπο ποὺ ἀναδείχθηκε ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ πουθενὰ δὲ μεταχειρίστηκα τὴ λέξη «ἀντι-δημοκρατικός». Παρέθεσα μόνο τοὺς ἀριθμοὺς ποὺ εἶχα στὴ διάθεσή μου, καὶ δὲν τοὺς ἀμφισβητοῦν οἱ διαμαρτυρόμενοι. Βέβαια ἀπὸ ἕνα σῶμα τόσο ἄτυπα καὶ τόσο βιαστικὰ συγκροτημένο, ὅσο ἦταν ἐκεῖνο ποὺ συνεδρίασε τὸν περασμένο Φλεβάρη, καὶ πού, ὅσο ξέρω, δὲν ξεπέρασε σὲ καμιὰ στιγμὴ τοὺς 400, θὰ ἦταν ὑπερβολικὸ νὰ ἀξιώσει κανεὶς ἄψογη δημοκρατικὴ διαδικασία, ὅμως εἶναι τουλάχιστο ἀδιάκριτο στ' ὄνομα τῆς διαδικασίας αὐτῆς νὰ ἀξιώνεται ἀπὸ τὴ μειοψηφία τῶν 90 ψήφων ἐναντι 150 –μειοψηφία μὲ τὴν ὁποία ὅπως φαίνεται ἔχω συνταχθεῖ κατὰ σύμπτωση κ' ἐγὼ– ἡ ἀποχὴ ἀπὸ κάθε καλόπιστη καὶ θεμελιωμένη στὰ πράγματα κριτικὴ εἴτε πάνω στὸν τρόπο ποὺ ἔγιναν εἴτε πάνω στὶς «ἀποφάσεις» ποὺ πῆραν οἱ ὁλότελα ἄτυπες ἐκεῖνες συνάξεις, πού, ὅ,τι καὶ νὰ κάνουμε, δὲν μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ τὸ ἄρτια ὀργανωμένο Συνέδριο Καλλιτεχνῶν τοῦ 1966, καὶ ἀκόμα λιγότερο νὰ θεωρηθοῦν συνέχειά του.

Ἀπὸ τὰ 14 μέλη τῆς Κριτικῆς Ἐπιτροπῆς ποὺ βγάλανε οἱ συνάξεις ἐκεῖνες (11 σὺν 3 ἀναπληρωματικά), οἱ 7 πού, κατὰ τὴ δικτατορία, διαφοροποιήθηκαν (ὅπως ἔγραψα) ἀπὸ τὴν πολὺ μεγάλη πλειονότητα τῶν συναδέλφων τους, μετέχοντας στὶς 3 Πανελλήνιες τοῦ ἑφτάχρονου ἢ ἐκλεγόμενοι ἢ βραβευόμενοι ἀπὸ τὸ καθεστώς, συνεπῶς ἐκλεκτοί του, εἶναι οἱ ἑξῆς:

	ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ			ΜΠΙΕΝΝΑΛΕ			ΕΘΝ. ΒΡΑΒΕΙΑ
	1969	1971	1973	Βεν.	Ἀλεξ.	Σ.Π.	
Γαΐτης	–	–	–	–	–	1967	–
Μαλάμος	+	–	–	–	–	–	Β΄ Ζωγραφ. 72
* Μυταρᾶς	–	–	–	1968	–	1970	–
* Πανουργιᾶς	–	–	Κριτ. Ἐπ.	1970	–	–	–
Παρμακέλης	–	–	–	1970	–	–	–
* Πρέκας	+	+	+ (καὶ Κρ. Ἐπ.)	–	–	–	–
Φωκᾶς	–	+	+	–	–	–	–

(+ = συμμετοχὴ)

Θὰ ἤθελαν νὰ δηλώσουν οἱ διαμαρτυρόμενοι σὲ ποιὸ σημεῖο ὁ πίνακας αὐτὸς εἶναι ἀνακριβής, ἢ τὰ στοιχεῖα του «δικῆς μου ἐμπνεύσεως»; Οἱ τρεῖς ποὺ σημειώνω μὲ (*) καθὼς καὶ οἱ Κοντόπουλος, Ἀπέργης καὶ Τσαρούχης, ποὺ ἀρνήθηκαν νὰ μετάσχουν στὴν Κρ. Ἐπιτροπή, ἀναπληρώθηκαν ἀπὸ ἄλλους 5 (Βαλαβανίδης, Κατράκη, Σαρρῆς, Τέτσης, Χατζηνικολῆ) ποὺ ὅλοι ἀκολούθησαν κατὰ τὴν 7ετία μὲ περσότερη συνέπεια τὴ γραμμὴ τῆς μεγάλης πλειονότητας. Σήμερα, μὲ ἀξιέπαινη ἀλληλεγγύη ἀλλὰ μὲ κάποιαν ἀσυνέπεια, συντάσσονται μ' ἐκείνους ποὺ ἀρνοῦνταν τὴ γραμμὴ ἐκείνη ἔμπρακτα κατὰ τὴ δικτατορία, καὶ τώρα μὲ κατηγορηματικὴ δήλωση τὴν καταγγέλλουν. Δὲν τοὺς κατηγόρησα γι' αὐτό, καὶ προπαντὸς δὲν τοὺς ὀνόμασα μὲ τὸ βαρὺ χαρακτηρισμὸ «συνεργάτες τῆς δικτατορίας». Ἁπλῶς τοὺς ἔκρινα ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς ἀντίθετης ἄποψης, τῆς ὁποίας ἤμουν καὶ εἶμαι ὑποστηριχτής, καὶ κατὰ τὴ δικτατορία, καὶ τώρα, χαίροντας μάλιστα πὼς μιὰ ἀληθινὴ καὶ μεγάλη πλειοψηφία τῶν καλλιτεχνῶν συμφωνεῖ ἀπὸ

τότε μαζί μου. Τὴν ἀπαρτίζουν καλλιτέχνες σὰν τὸν Κοντόπουλο καὶ τὸν Λουκόπουλο ποὺ ἀποποιήθηκαν τὰ «ἐθνικὰ βραβεῖα» ποὺ τοὺς ἀπονεμήθηκαν, τὸν Ξενάκη καὶ τὸ Θόδωρο ποὺ ἀρνήθηκαν νὰ πᾶνε στὴ Μπιεννάλε Βενετίας, καὶ σὰν πολλοὺς ἄλλους. Ὅσο γιὰ τοὺς «ἐκλεκτοὺς τοῦ καθεστῶτος», ἐπρόκειτο γιὰ τὴν ἁπλὴ διαπίστωση ἑνὸς πραγματικοῦ γεγονότος, πὼς μερικοὶ ἐκλέγηκαν ἀπὸ τὶς ὑπηρεσίες τῆς Χούντας γιὰ νὰ ἐκπροσωπήσουν τὴν ἑλληνικὴ τέχνη στὸ ἐξωτερικό, καὶ ἐδέχθηκαν νὰ τὸ κάνουν. Ἁπλὴ διαπίστωση καὶ ὑπόμνηση πραγματικῶν γεγονότων ποὺ τείνουμε νὰ τὰ παραμερίζουμε σήμερα, ἂν καὶ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν –δυσάρεστη– ἀλήθεια. Ἀπορρίπτω συνεπῶς κατηγορηματικὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς πὼς πρόκειται γιὰ «κατηγορίες (ποὺ) τυπικὰ καὶ οὐσιαστικὰ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν ἀλήθεια» ἢ «γιὰ γεγονότα.... δικῆς μου ἐμπνεύσεως».

Ὅσο τέλος γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τῶν ἐννοιῶν τῆς «ἐλευθερίας» καὶ τῆς «δημοκρατίας» στὴ συζήτηση αὐτή, θυμίζω πὼς τὶς εἰσήγαγε πρῶτος *μετὰ* τὴ δικτατορία, ὁ Γεν. Γραμματέας τοῦ Ὑπ. Πολιτισμοῦ, μὲ τὴ δήλωσή του τῆς 4.1.75 γιὰ «ἐλεύθερη καὶ δημοκρατικὴ Πανελλήνια». Σὲ πιὸ δύσκολη φάση, *κατὰ* τὴ δικτατορία, τὶς χρησιμοποιούσαμε συνεχῶς, μαζὶ μὲ πολλοὺς καλλιτέχνες καὶ λογοτέχνες, μερικοὺς μάλιστα ποὺ φυλακίστηκαν, ἐξορίστηκαν, καὶ βασανίστηκαν, σὲ ἄρθρα καὶ δηλώσεις ποὺ ἔχουν δημοσιευθεῖ τὰ χρόνια ἐκεῖνα. Εἶναι φυσικὸ λοιπὸν ὅτι καὶ σήμερα θὰ εἶμαι ἔνθερμος ὑποστηρικτὴς τῆς εἰσαγωγῆς τους, στὴ γνήσια μορφή τους, μέσα στὸν κόσμο τῶν καλλιτεχνῶν, ὅπως καὶ στὶς σχέσεις τους μὲ τοὺς κριτικοὺς καὶ τὸ κοινό.

Ζητώντας συγγνώμη γιὰ τὸ μάκρος τῆς ἀπάντησής μου, ἀναγκαῖο δυστυχῶς, εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία.

Στὴν ἄλλη σύντομη ἐπιστολὴ τῆς ἴδιας ἐπιτροπῆς, καθὼς καὶ στὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Σαρρῆ, παραβλέποντας ὁρισμένους κακόπιστους προσωπικοὺς χαρακτηρισμούς, θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω μόνο στὴν ἀπάντηση ποὺ προηγεῖται ὅτι πρόθεσή μου δὲν ἦταν νὰ συκοφαντήσω ἢ νὰ δυσφημήσω κανέναν – αὐτὸ προκύπτει καθαρὰ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ σχόλιο – ἀλλὰ νὰ συνεισφέρω μερικὰ πραγματικὰ στοιχεῖα καὶ ψύχραιμες κρίσεις στὸ φάκελο τῆς πολύπαθης 13ης Πανελλήνιας. Ὁ καθένας μας, στὶς δημόσιες ἐκδηλώσεις του, γνωρίζει ὅτι ὑπόκειται σὲ ποικίλες κρίσεις, ὄχι ἀπαραίτητα πάντα εὐνοϊκές. Οἱ δυσμενεῖς δὲν εἶναι γι' αὐτὸ καὶ ψευδεῖς. Πάνω ἀπ' ὅλα στέκεται ἡ καλὴ πίστη, καὶ ἡ ψύχραιμη χρήση τῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν, ποὺ περιλαμβάνουν καὶ τὸ διάλογο δίχως προσωπικὲς ἀντεγκλήσεις ἢ λοιδωρίες, καθὼς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς μειοψηφίας νὰ ὑποστηρίζει τὴ γνώμη της. Ἂν θεωρεῖ κάποιος ὅτι λοιδωρεῖται... οὐκ ἐγὼ λοιδωρῶ ἀλλὰ τὰ πράγματα.

Τοῦ κ. Σαρρῆ τὴ στάση κατὰ τὴ δικτατορία τὴ γνωρίζω καὶ τὴν τιμῶ, ὅσο καὶ πολλῶν ἄλλων συναδέλφων του ποὺ εἶχαν παρόμοια στάση. Ἐπίσης παρακολουθῶ ἀπὸ καιρὸ τὴ δουλειά του. Γνωρίζει καλὰ καὶ αὐτός, καὶ οἱ 7 ποὺ ἀρχικὰ δὲν τοὺς ὀνομάτισα, ἀπὸ μιὰν ὑπερβολικὴ ἴσως διακριτικότητα, πὼς δὲν ἐννοοῦσα ἐκεῖνον.

Ὅσο γιὰ τὸν κ. Γ. Φωκᾶ τὸν ἐγνώριζα καὶ τὸν ἐδιάβαζα κάπου-κάπου στὴν προ-δικτατορικὴν ΑΥΓΗ σὰν νεότερο συνάδελφο (γιὰ πληροφορία του, ὁ ἴδιος γράφω καὶ δημοσιεύω πάνω στὴν ἱστορία καὶ τὴν κριτικὴ τῆς τέχνης ἀπὸ τὸ 1938). Ἡ δουλειά του, στὶς Πανελλήνιες καὶ ἀλλοῦ, ὁμολογῶ πὼς δὲν ἔχει ἀγκιστρώσει τὴν προσοχή μου, θὰ τὴν ἀναζητήσω στὴν ἐπικείμενη. Αὐτὸ γιὰ μένα εἶναι ἀπὸ τὰ μεγάλα μειονεκτήματα τοῦ θεσμοῦ, ὅτι μόνο τὰ πολὺ καλὰ καὶ τὰ πολὺ κακὰ ἔργα ξεχωρίζουν ἀπὸ τὴν ἔντονη παρουσία τους, τὰ μέτρια, ποὺ εἶναι καὶ τὰ περσότερα, χάνονται μέσα στὸ σωρό, ἐνῶ σὲ μικρότερο χῶρο καὶ ἀριθμὸ ἔχουνε μιὰ πιθανότητα νὰ προβάλουν τὴν τυχὸν ἰδιάζουσα εὐαισθησία τους.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Στὴ σελ. 47, στὸ τεῦχος 16 (5.4.75) οἱ 73 ὑπογραφὲς τῆς τρίτης στήλης θὰ ἔπρεπε, ἂν δὲν εἶχε παρέμβει ὁ δαίμονας τοῦ τυπογραφείου, νὰ εἶναι κάτω ἀπὸ τὴ δεύτερη παράγραφο τῆς στήλης 2 καὶ πρὶν ἀπὸ τὴ διαχωριστικὴ τελεία.

•θέατρο•

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Τῆς Ἄννυς Θ. Κολτσιδοπούλου

ΠΛΟΥΤΟΥ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Ὁ θαυμάσιος «Πλοῦτος» τοῦ «Ριάλτο» (Κανέλλος Ἀποστόλου, «Ἐλεύθερος Κύκλος»), κατέβηκε τὶς προάλλες πάρωρα, λόγω ταμιακῆς ἀναιμίας. Τὴ θέση του πῆρε ἡ « Θάλασσα » τοῦ Μπόντ, σίγουρα δίχως τὴν προοπτικὴ οἰκονομικῆς... παλινόρθωσης. Γιατὶ σ' αὐτὴ τὴν κατὰ τ' ἄλλα πολύβουη καὶ ἀνήμερη «θάλασσα», ἦταν μοιραῖο νὰ ἐπικρατήσει τελεια ἐμπορικὴ ἄπνοια. Τὸ «Ριάλτο» κινδυνεύει ἀπὸ τὸ «κατ' ἐξακολούθησιν» ἁμάρτημα τῆς ποιοτικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς συνέπειας (μόνον ὁ Κοὺν ξέρει τί πλήρωσε γι' αὐτό). Κι ἔτσι μετὰ τὴ «Θάλασσα» καὶ σύμφωνα μὲ τὸ νεοελληνικὸ ἀξίωμα «κάθε πέρσι καὶ καλύτερα», ξανανέβηκε ὁ παραγνωρισμένος «Πλοῦτος». Χαιρόμαστε γιὰ τὴν ἐπανάληψη αὐτὴ – ἂς εἶναι τουλάχιστον νὰ πιάσει τόπο... στὸν τόπο μας – μὰ καὶ λυπόμαστε γιὰ τὴ μοίρα τῆς «Θάλασσας».

Πρόκειται γιὰ μιὰ «κωμωδία» (σὲ εἰσαγωγικὰ) τοῦ Ἔντουαρντ Μπόντ, συγγραφέα ποὺ γνωρίσαμε στὴν Ἑλλάδα ἀπ' τὸ «Μονοπάτι ποὺ πάει βαθιὰ στὸν Βορρᾶ» (Θέατρο Τέχνης 1974) καὶ πρωτακούσαμε ἀπ' τὸν πολύκροτο «Λὴρ» καὶ τὸ «EARLY MORNING».

Ἡ πάντα ἴδια καὶ πάντα μεταβαλλόμενη θάλασσα, ἄλλοτε ἀπειλητικὴ κι ἄλλοτε εὐεργετικὴ γύρω ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Μπόντ, εἶναι ἡ ζωὴ κι ὁ θάνατος, ὁ αἰώνιος κι ἀέναος κύκλος τῆς φύσης. Τὸ μέλλον, ποὺ μὲ διεξοδικὲς κι ἀμείλικτες, κυκλικὲς κινήσεις, μας ριχνει πάντοτε πίσω στὸ παρελθόν. Σ' αὐτὴ τὴ «Θάλασσα», ποὺ εἶναι κάτι ἀνάμεσα σὲ γκροτέσκο μύθο καὶ μικροεπαρχιακὴ κωμωδία, ὁ μικροκόσμος τῆς κοινωνίας εἶναι οἱ ἄνθρωποι μιᾶς θαλασσινῆς πολίχνης στὰ νοτιοδυτικὰ παράλια τῆς Ἀγγλίας. Ἡ μικρή τους κοινωνία, διαρθρωμένη ἀπόλυτα ἱεραρχικά, κλείνει ἀνάμεσα στὴν εὔπορη κ. Ράφφι (ἐπάνω τάξη) καὶ στὸν μέθυσο ἐρημήτη καὶ φιλόσοφο τῆς παραλίας Ἴβενς (κάτω τάξη), τὸν τραγικὸ ὑφασματέμπορο Χάτς. Ὁ ἥρωας αὐτὸς τῆς μέσης τάξης, τυραννισμένος ἀπὸ τὴ μεγάλη κυρία κι ὁδηγημένος ἀπὸ τὰ νεῦρα καὶ τὶς ἀγοραστικές της ὀρέξεις στὴν παραφροσύνη, κατέχεται ἀπὸ τὴν ἔμμονη ἰδέα, πὼς ὁ κόσμος κινδυνεύει ἀπὸ ἐξωγήϊνα ὄντα, ἀνθρωπόμορφα τέρατα, ἄψυχα ρομπότ. Γιὰ σύνδεσμό τους, ὑποπτεύεται τὸν γερο-φιλόσοφο Ἴβενς ποὺ ἀποτραβήχτηκε στὴν παραλία, ἐπειδὴ «ἡ κοινωνία δὲν ὑποφέρεται». Κι αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἀνυπόφορη κοινωνία, εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς τρέλας τοῦ Χάτς. Ἐξαθλιώνει τοὺς ἀνθρώπους κι ἐπιτρέπει σὲ μιὰ κυρία Ράφφι νὰ τὸν μεταχειρίζεται καὶ νὰ τὸν ὁδηγεῖ μὲ τοὺς κυκλοθυμισμούς της στὴν καταστροφή.

Οἱ ἄνθρωποι, ἄρα, πᾶνε νὰ γίνουν τέρατα, ἄψυχα κι ἀπάνθρωπα ρομπότ. Ὁ γερο-φιλόσοφος Ἴβενς, παρατηρώντας ἀπ' τὴν καλύβα του τὴν κατάντια τοῦ κόσμου, συμβουλεύει τὸν νεαρὸ Βίλλυ ποὺ ἀφήνει τὴν πόλη: «Σκέψου τα, σοῦ τὰ ἐξήγησα γιὰ νὰ μὴν ἀπελπιστεῖς. Ὅμως, ἐσύ, πρέπει ἀκόμα ν' ἀλλάξεις τὸν κόσμο»... Κι ὁ Βίλλυ φεύγει παίρνοντας μαζί του τὴν ἀγαπημένη τοῦ φίλου του ποὺ ἔπνιξε ἡ θάλασσα. Φεύγει, σὰν κάποιος ποὺ πάει νὰ σωθεῖ, σὰν κάποιος ποὺ πάει νὰ σώσει κάτι ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπη τροπὴ τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Στὸ ἔργο τοῦ Μπόντ, δεσπόζει παράξενα δίπλα στὴν ἀπαισιοδοξία, μιὰ συγκρατημένη αἰσιοδοξία, καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀντίφαση, ἡ λαχτάρα γιὰ ἕναν πιὸ ἀνθρώπινο «συνοικισμό».

Ἡ μετάφραση καὶ ἡ σκηνοθεσία τοῦ Κανέλλου Ἀποστόλου ἀκολούθησε θαυμάσια τὸ κείμενο.

"Θάλασσα" τοῦ Ἔντουαρντ Μπὸντ ἀπὸ τὸν θίασο τοῦ "Ἐλεύθερου κύκλου". Θέατρο Ριάλτο

Μπορεῖ βέβαια νὰ μὴν κάλυψε κάποιες κακοτοπιές του, ἔδωσε ὅμως ζωντανὴ τὴ σκηνικὴ μαγεία ποὺ ἐνέχουν οἱ πένθιμοι μονόλογοι κι ὁλόκληρη ἡ κωμικοτραγικὴ παραβολή. Ἐκεῖνο ποὺ δὲ σώθηκε, ἢ μόνον ἐν μέρει, εἶναι οἱ μεγάλοι ρόλοι τοῦ ἔργου. Ρόλοι σπάνιοι καὶ μὲ μπεκετικὲς διαστάσεις ποὺ ζητοῦν ὅμως ἀνάλογους ἠθοποιούς. Ἡ κ. Ράφφι (Ὄλγα Τουρνάκη), ἡ κ. Μανφάγουϊ (Α. Ἀλεξανδράκη), ὁ Ἴβενς (Ι. Ψαρρᾶς), εἶχαν σκηνὲς σημαντικές. Ὁ Χὰτς (Α. Προύσαλης) αὐτὴ ἡ ἔξοχη θεατρικὴ φιγούρα, παρ' ὅλες τὶς προσπάθειες τοῦ ἠθοποιοῦ καὶ τοῦ σκηνοθέτη, στὸ τέλος σπάει, ἰσοπεδώνεται δυστυχῶς καὶ οἱ ὑπόλοιποι ρόλοι τοῦ δύσκολου κι ἀπαιτητικοῦ ἔργου. Λίγος ὁ χρόνος γιὰ πρόβες, ἄγχος ἀπὸ τὶς κενὲς θέσεις τῆς πλατείας ὁλοφάνερη ὡστόσο ἡ σοβαρότητα, ἡ καλλιτεχνικὴ συνέπεια κι ὁ ἀγώνας τοῦ «Ἐλεύθερου Κύκλου».

Ἄξιες παραστάσεις ἀνεβοκατεβαίνουν σὲ ἄδεια θέατρα. Ὁ σκηνοθετικὸς κι ἑρμηνευτικὸς μόχθος εἶναι γιὰ δέκα ἢ εἴκοσι βραδιές, καὶ γιὰ 50 ἢ 100 θεατές. Ὥς ποῦ καὶ πρὸς τί ἡ αὐτοθυσία κι ἡ αὐταπάρνηση τῶν λίγων τῆς ἐμπραχτης τίμιας θεατρικῆς τέχνης; Δὲν θὰ ἦταν φρόνιμη κάποια «συνάντηση» τῶν «θεωρητικῶν» αὐτῆς μὲ τοὺς παραπάνω; Δὲν εἶναι καιρὸς γιὰ κάποια σύμπτυξη ἰδεῶν καὶ δυνάμεων; Ὥς ποῦ θὰ φτάσει πιὰ ὁ... ἀττικὸς μας θεατροπληθωρισμός;

ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ἡ συλλογικὴ δουλειὰ τοῦ καθιερωμένου πιὰ «Ἐλεύθερου Θεάτρου» πάνω στὸν μέχρι τώρα ἄπαιχτο «Τυχοδιώκτη» τοῦ Μ. Χουρμούζη (1835), ἀποτελεῖ ἕνα μωσαϊκὸ ἀπὸ ἀρετές, κινδύνους κι ἁμαρτήματα.

Εἶναι πιὰ ἀποδειγμένο, πὼς ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ ἠθοποιοὺς ἐπιπέδου, ποὺ καὶ ταλέντο ἔχουν καὶ παιδεία, μὰ καὶ μέθοδο δουλειᾶς. Αὐτὰ ὅλα τὰ στοιχεῖα, βρίσκονται μὲν νὰ γεμίσει καὶ νὰ «σπάσει» ἡ παράσταση, δίχως ὅμως καὶ ν' ἀξιοποιοῦνται τὰ ἴδια στὶς διαστάσεις καὶ στὸ ἐπίπεδο ποὺ

Σκηνὴ ἀπ' τὸν "Τυχοδιώκτη" τοῦ Μιχ. Χουρμούζη ποὺ παίζεται ἀπὸ τὸν θίασο τοῦ "Ἐλεύθερου Θεάτρου" στὸ "Βρεττάνια".

τοὺς πρέπει. Δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ δώσουμε δίκιο στὴν κριτικὴ ποὺ μίλησε γιὰ ἐπιπόλαιη ἢ παρεξηγημένη μεταχείριση τοῦ κειμένου, καὶ σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν ἑρμηνεία, γιὰ «κώδικες ὑποκριτικῆς» ποὺ ἀκολουθοῦνται ἀπὸ τοὺς ἠθοποιούς. Αὐτὴ ἡ τελευταία διαπίστωση, εἶναι ὀδυνηρή, γιατὶ ἀπὸ τὴν πρεμιέρα τοῦ Νοέμβρη ὡς μιὰ πρόσφατη παράσταση τοῦ Ἀπρίλη, ἡ φορμαλιστικὴ ἐπιδημία, ἀντὶ νὰ ὑποχωρήσει ἐντάθηκε, κυρίως στὸν Τυχοδιώκτη (ἀπὸ ἠθοποιὸ μὲ σπάνιο ταλέντο).

Γνωρίζοντας ἀπ' τὸν τύπο καὶ συμφωνώντας ἐν γένει μὲ τὴν ἐπιμονή τους γιὰ συλλογική δουλειά, δὲν παύουμε ὡστόσο νὰ κάνουμε ὁρισμένες σκέψεις! Μήπως ἀρχίζει κάπου νὰ λείπει τὸ «τρίτο μάτι»; Ἂς μὴν τὸ ποῦμε σκηνοθέτη ἀλλὰ κάτι σάν... μαγνητοσκόπο... αἵματος ἢ ρεύματος. Μήπως αὐτὸ τὸ «τρίτο μάτι» τοὺς βοηθοῦσε στὸν αὐτοέλεγχο, ἐλάττωνε τὴν αὐτοαντιγραφὴ ἢ αὐτοσκόπηση καὶ προωθοῦσε τὴν αὐτοεπέκτασή τους; Κάτι τέτοιες φορμαλιστικὲς τάσεις, μπορεῖ νά 'ναι συμπτώματα «κόπωσης αἰσθήσεων» στοὺς συλλογικὰ ἐργαζόμενους θιάσους. Μήπως τὰ παιδιὰ τοῦ «Ἐλευθέρου Θεάτρου» θά 'πρεπε νὰ τὴν ἀντιμετωπίσουν ἔγκαιρα;

Ἄννυ Θ. Κολτσιδοπούλου

πλουτη σερβα

η κυπριακη τραγωδια

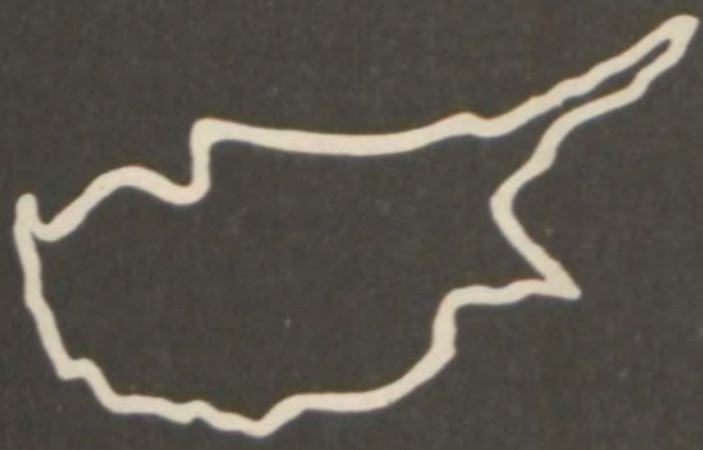

πως τα καταφεραμε και φτασαμε στο μηδεν

„διαλογος„

•μουσικὴ•

«Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΓΡΥΠΝΙΑ» Καὶ ἡ Ἑλένη Καραΐνδρου

Τοῦ Χάρη Ξανθουδάκη

Ἡ κυκλοφορία τοῦ πρώτου ἑλληνικοῦ δίσκου μὲ μουσικὴ τῆς Ἑλένης Καραΐνδρου («Ἡ Μεγάλη Ἀγρυπνία» σὲ στίχους Κ. Χ. Μύρη, μὲ τὴν Μαρία Φαραντούρη) ἀποτελεῖ ἕνα γεγονὸς ξεχωριστό: ἡ Ἑλένη Καραΐνδρου εἶναι ἡ πρώτη γυναίκα στὴν Ἑλλάδα ποὺ ἐμφανίζεται σὰν συνθέτις τραγουδιῶν καὶ μιὰ ἀπ' τὶς ἐλάχιστες Ἑλληνίδες ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν σύνθεση γενικά· ἐπὶ πλέον εἶναι μουσικολόγος ποὺ ἔχει μελετήσει συστηματικὰ τὴν εὐρωπαϊκὴ καὶ τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ παράδοση.

Σπούδασε πρῶτα στὴν Ἀθήνα Ἱστορία καὶ Ἀρχαιολογία στὸ Πανεπιστήμιο καὶ Μουσικὴ (πιάνο καὶ θεωρητικὰ) στὸ Ἑλληνικὸ Ὠδεῖο. Μὲ ὑποτροφία τῆς Γαλλικῆς κυβέρνησης σπούδασε Ἐθνομουσικολογία στὴν Ecole Pratique des Hautes Etudes (Sorbonne). Παράλληλα συνέχισε τὶς μουσικές της σπουδὲς στὴ Scola Cantorum (Ἐνορχήστρωση μὲ τὸν Pierre Wissmer καὶ διεύθυνση Ὀρχήστρας μὲ τὸν Lajos Soltez) καὶ δούλεψε στὸ Ἵδρυμα Ἐρευνῶν τοῦ Παρισιοῦ μὲ μιὰ ὁμάδα ἐθνομουσικολογικῆς ἔρευνας, ποὺ ἐξέδωσε μιὰ μελέτη ἐπάνω στὴν ἀνάλυση καὶ τὴν ταξινόμηση τῆς παραδοσιακῆς μουσικῆς (1972, Μουσεῖο Τεχνῶν καὶ Λαϊκῶν παραδόσεων).

Σὲ μιὰ συνάντηση ποὺ εἶχα μὲ τὴν Ἑλένη Καραΐνδρου μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκούσω τὶς ἀπόψεις της γύρω ἀπὸ διάφορα θέματα ποὺ συσχετίζονται μὲ τὴ δουλειά της σὰν δημιουργοῦ καὶ ἐρευνήτριας. Ἡ συζήτηση, ποὺ δὲν εἶχε προκαθορισμένο προσανατολισμό, ξεκίνησε ἀπὸ μιὰ παρατήρησή μου γιὰ τὴν ξεχωριστὴς ποιότητας ἐνορχήστρωση τῶν τραγουδιῶν τοῦ δίσκου - μιὰ δουλειὰ ποὺ ἀπασχόλησε τὴ δημιουργὸ τρεῖς μῆνες: ἡ ἀπουσία μιᾶς ἀνάλογης ποιότητας ἀλλὰ καὶ σχεδὸν κάθε προσωπικοῦ στοιχείου ἀπὸ τὴν ἐνορχήστρωση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς παραγωγῆς ἔντεχνου Ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ μέχρι σήμερα ἔχει δημιουργήσει μιὰν ἰσοπεδωτικὴ μανιέρα.

Ἡ συζήτηση μᾶς ὁδήγησε στὸ ρεμπέτικο, γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ Ε.Κ. ἔχει σχεδὸν τελειώσει μιὰ διδακτορικὴ διατριβή. Τὸ πλούσιο καὶ αὐθεντικὸ ὑλικὸ τῆς διατριβῆς ἀναλύεται καὶ ἐξετάζεται συγκριτικὰ μὲ σκοπὸ νὰ δειχτεῖ ἡ μουσικολογικὴ σχέση τοῦ ρεμπέτικου μὲ τὸ παραδοσιακὸ δημοτικὸ τραγούδι. Πεποίθηση τῆς Ε.Κ., ποὺ ἐνισχύθηκε καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαφή της μὲ ἐθνομουσικολόγους τῆς ἀξίας τοῦ S. BAUD-BOVY, εἶναι ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ δουλειὰ πρέπει νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατικὴ αὐταρέσκεια ἑνὸς παράλογα ἀπρόσιτου ὕφους καὶ νὰ ἀρχίσει νὰ ἀπευθύνεται στὸ πλατύτερο κοινό.

Στὴ συνέχεια συζητήσαμε γιὰ τὴν ἄμεση ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθεῖ καὶ νὰ συστηματοποιηθεῖ ἡ ἐθνομουσικολογικὴ ἔρευνα στὴν Ἑλλάδα, ὥστε νὰ καταγραφεῖ καὶ νὰ διασωθεῖ ὅσο εἶναι καιρὸς ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπὸ τὴν πλούσια μουσική μας παράδοση. Ἡ Ε.Κ τόνισε ὅτι πρέπει μὲ κάθε τρόπο νὰ γίνει συνείδηση στοὺς Ἕλληνες ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἀξία αὐτῆς τῆς παράδοσης ποὺ κατόρθωσε νὰ περισώσει τὴ δύναμη καὶ τὴ λειτουργικότητα τοῦ τραγουδιοῦ. «Στὴν Εὐρώπη ἔχει κιόλας σημειωθεῖ μιὰ φολκλορικὴ ἀναγέννηση· ὡστόσο τὸ ἔντεχνο εὐρωπαϊκὸ τραγούδι εἶναι δέσμιο τοῦ στίχου. Ἀντίθετα, στὴν Ἑλλάδα παρατηρεῖται τὸ μοναδικὸ φαινόμενο νὰ γράφονται τραγούδια σὲ στίχους εἴτε ἐξαιρετικῆς ποιότητας εἴτε ἐντελῶς ἀσήμαντους. Τὸ αἰσθητήριο τοῦ Ἕλληνα κάνει ὥστε αὐτὰ τὰ τραγούδια νὰ λειτουργοῦν· οἱ Ἕλληνες τραγουδοῦν».

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ρώτησα τὴν Ε. Κ. πῶς βλέπει τὴ σχέση ἀνάμεσα στὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ παράδοση καὶ στὴ δουλειὰ τοῦ σύγχρονου δημιουργοῦ: «Ὁ νέος συνθέτης ἔχει ὑποχρέωση νὰ λειτουργήσει καὶ σὰν ἐρευνητής·

ὀφείλει νὰ ἀποκτήσει μιὰ γενικὴ κατάρτιση στὴν παραδοσιακὴ ἑλληνικὴ ἀλλὰ καὶ τὴν εὐρωπαϊκὴ μουσική. Οἱ δεσμοὶ τῆς δουλειᾶς του μ'αὐτὴ τὴν παράδοση θὰ ἐμφανιστοῦν τότε ἀσυνείδητα μέσα στὴ δουλειά του, θὰ ὑπάρχουν μέσα στὸ ἔργο του».

–Ὁ συνθέτης ὅμως μιᾶς ἄλλης ἐποχῆς δὲν ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ μελετήσει τὴν παράδοση· γιατί νὰ ἔχει ὁ σημερινὸς συνθέτης αὐτὴ τὴν ὑποχρέωση;

– Οἱ παλαιότεροι συνθέτες ζοῦσαν τὴν παράδοση. Σήμερα ἔχει καταστραφεῖ ἡ ὁμαδικὴ μνήμη καὶ πρέπει νὰ ἀποκατασταθεῖ.

– Πῶς ἀντιμετωπίζεις τὴ χρησιμοποίηση λαϊκῶν μουσικῶν ὀργάνων στὴν ἔντεχνη μουσική; Ὑπάρχουν συνθέτες ποὺ μεταχειρίζονται τὰ λαϊκὰ ὄργανα σὰν στοιχεῖο παραδοσιακὸ καὶ ἄλλοι ποὺ τὰ θεωροῦν σὰν πηγὲς νέων ἤχων.

– Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει σαφὴς διάκριση. Στὸ δίσκο ἐπιδίωξα συχνὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν τὰ κλασικὰ ὄργανα μὲ τεχνικὴ λαϊκοῦ ἐκτελεστῆ. Καί, παρ' ὅλο ποὺ οἱ μουσικοὶ δὲν εἶχαν πέσει ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἡ δουλειὰ ἦταν πολὺ κοπιαστική. Ἐξ ἄλλου στοὺς τρεῖς μῆνες ποὺ δούλεψα τὴν ἐνορχήστρωση ἑτοίμασα ἕνα τεράστιο ὄγκο ἀπὸ χειρόγραφα: ἤθελα νὰ εἶμαι ἐντελῶς σίγουρη γιὰ τὸ τί θὰ ζητοῦσα ἀπὸ τοὺς ἐκτελεστὲς πρὶν ξεκινήσω τὴν ἠχογράφηση.

– Πότε ἄρχισες νὰ ἐνδιαφέρεσαι γιὰ τὴ σύνθεση;

–Ὑποψιάστηκα τὴ λειτουργικὴ δύναμη τοῦ τραγουδιοῦ πρὶν ἀπὸ χρόνια στὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν κίνηση Χατζηδάκη - Θεοδωράκη. Ἀργότερα στὴν Εὐρώπη μελέτησα τὴ Μεσαιωνικὴ Μουσική. Διαπίστωσα ὅτι τὸ τραγούδι σὰν ξεχωριστὴ καὶ αὐτόνομη πολιτιστικὴ ἔκφραση ἔχει κυριολεκτικὰ ἀγνοήσει τὸ πολυφωνικὸ οἰκοδόμημα.

– Τί γνώμη ἔχεις γιὰ τὴν πολιτικὴ διάσταση τοῦ τραγουδιοῦ;

– Τὸ τραγούδι εἶναι πολιτικὸ ἂν λειτουργεῖ πολιτικά. Δὲν ἀρκεῖ μόνο νὰ ἔχει τέτοια πρόθεση, νὰ εἶναι δηλαδὴ στρατευμένο.

Τώρα ἡ Ἑλένη Καραΐνδρου γράφει τὴ μουσικὴ γιὰ τὸν «Κυριακάτικο Περίπατο» τοῦ Κανελλόπουλου. Ἐπίσης ἑτοιμάζει μιὰ σειρὰ ἀπὸ λαϊκὰ τραγούδια σὲ στίχους τοῦ Μάνου Ἐλευθερίου, μιὰ σειρὰ μὲ μπαλάντες τοῦ Γιάννη Νεγρεπόντη καὶ ἕνα μεγάλο ἔργο σὲ ποίηση τοῦ Κύπριου Α. Λυκαύγη. Παράλληλα ἔχει ἀναλάβει σειρὰ ἐκπομπῶν γιὰ τὴ Μεσαιωνικὴ Μουσικὴ στὸ Τρίτο Πρόγραμμα (ἡ πρώτη ἐκπομπὴ θὰ μεταδοθεῖ στὶς 4 Μαΐου).

Χάρης Ξανθουδάκης

5 δοκίμια ποὺ ἐξηγοῦν τί εἶναι τὸ Γυναικεῖο Κίνημα, γιατί δημιουργήθηκε, καὶ τί σκοποὺς ἔχει. Ἐνδιαφέρει κάθε γυναίκα μὰ καὶ κάθε ἄνδρα.

Ἐκδόσεις "Κύτταρο" τηλ.713.604

ΤΟ
ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΙΝΗΜΑ

•βιβλίο•

ΚΩΣΤΑ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΥ
«Τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα»
Ἐκδόσεις: ΕΞΑΝΤΑΣ

Στὴν ἰσχνὴ βιβλιογραφία γιὰ τὰ μεγάλα οἰκονομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου, τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀποτελεῖ μιὰ σημαντικὴ προσφορά. Ὁ συγγραφέας του ἀνήκει στὴ νέα γενιὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ διδάσκει στὸ πανεπιστήμιο τῆς VINCENNES.

Τὸ βιβλίο χωρίζεται σὲ τρία μέρη. Στὸ πρῶτο ἐξετάζεται ἡ γενικὴ διάρθρωση τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καί, ἰδιαίτερα, τὸ πρόβλημα γένεσης τοῦ συστήματος τῶν τσιφλικιῶν, κατὰ τὴ βυζαντινὴ περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας. Τὸ δεύτερο μέρος, μὲ τίτλο «τὸ πρόβλημα τῶν τσιφλικιῶν», τὴν ἀγροτικὴ μεταρρύθμιση καὶ τὶς δομὲς τῆς οἰκογενειακῆς γεωργίας στὴ σύγχρονη Ἑλλάδα (ἀπὸ τὸ 1950 μέχρι σήμερα). Τὸ τρίτο μέρος ἀσχολεῖται μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἡ πολιτικὴ καὶ ἱστορικὴ θεωρία καὶ πράξη ἀντιμετώπισαν τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα. Μέσα ἀπὸ τὰ συμπεράσματα τῆς ἀνάλυσης αὐτῆς τίθεται τὸ πρόβλημα τῆς ἴδιας τῆς θεωρίας τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, καθὼς καὶ ὁ ρόλος ποὺ ἔπαιξε καὶ θὰ μποροῦσε νὰ παίξει τὸ ἀγροτικὸ ζήτημα κατὰ τὴν πορεία πρὸς τὴν ἀλλαγὴ αὐτή.

ΚΩΣΤΑ ΣΤΟΥΡΝΑ
«CASA PREVENTIVA» (Τὰ πρῶτα ἰταλικὰ στρατόπεδα στὴν Ἑλλάδα).
Ἐκδόσεις: ΠΥΛΗ

Ἡ "Casa Preventiva" εἶναι ἕνα χρονικὸ τῆς ὁμηρίας στὰ ἰταλικὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης τῆς Λάρισας καὶ τῶν Τρικάλων. Πρόκειται γιὰ τὸ δράμα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ποὺ ἤτανε πρὶν κρατούμενοι ἀπὸ τὸ καθεστὼς τῆς 4ης Αὐγούστου καὶ ποὺ ἡ Μεταξικὴ δικτατορία παρέδωσε στὴ διάθεση τοῦ καταχτητῆ. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἤτανε ἡγετικὲς μορφὲς καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι τῆς ἀριστερᾶς (ὅπως ὁ Δημ. Γληνὸς καὶ ὁ Νίκος Καρβούνης). Ἀλλὰ πρωταγωνιστὴς τοῦ δράματος εἶναι ὁ ἁπλὸς καὶ ἀνώνυμος ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ. Κι ὁ Κώστας Στούρνας μᾶς δίνει μὲ τὸ χρονικό του τὶς δοκιμασίες αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἡρωϊσμὸ καὶ τὴ λεβεντιά του.

ΚΕΝΝΕΘ ΚΛΑΡΚ
«Πολιτισμὸς»
Ἐκδόσεις: ΟΛΚΟΣ
Μετάφραση: Ἀγγέλα Βερυκοκάκη – Ἀρτέμη
Θεώρηση – ἐπιμέλεια: Μαίρη Κοτσανάρου

Τὸ βιβλίο αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ σενάρια μιᾶς σειρᾶς τηλεοπτικῶν προγραμμάτων ποὺ μεταδόθηκαν τὴν ἄνοιξη τοῦ 1969. Εἶναι μιὰ ἐξαιρετικὰ ἐπιμελημένη καὶ πλούσια σὲ εἰκονογράφηση ἔκδοση, ποὺ ἀπὸ τὶς σελίδες της δίνεται στὸν ἀναγνώστη ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσει καὶ νὰ αἰστανθεῖ τὰ πολιτιστικὰ ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου – τοῦ ἀνθρώπου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ζωγραφικὴ – Ἀρχιτεκτονικὴ – Γλυπτικὴ καὶ ἄλλες πλευρὲς τῆς καλλιτεχνικῆς δραστηριότητας στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη, βασικὰ ἀπὸ τὸν 16ο αἰώνα καὶ μετά, παρουσιάζονται καὶ ἀναλύονται διεξοδικὰ ἀπὸ τὸν Κέννεθ Κλάρκ, παρακινώντας μας νὰ ἀνακαλύψουμε κι ἐμεῖς τὶς ρίζες τοῦ πολιτισμοῦ μας.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΛΗΝΟΥ
«Ἐκλεκτὲς σελίδες» (τόμος τέταρτος)
Ἐκδόσεις: ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Μὲ τὸν τόμο αὐτὸ ὁλοκληρώνεται μιὰ πρώτη συστηματικὴ προσπάθεια παρουσίασης τῶν βασικότερων ἔργων τοῦ Δημήτρη Γληνοῦ. Πιστεύουμε, ὅπως καὶ ὁ «Στοχαστής», ὅτι τὸ ἑπόμενο βῆμα θὰ πρέπει νὰ εἶναι μιὰ σφαιρικὴ καὶ ὁλοκληρωμένη παρουσίαση ὅλου τοῦ ἔργου αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Ἕλληνα διανοητῆ. Κι αὐτὸ περιμένουμε.

Στὸν τέταρτο αὐτὸ τόμο τῶν «ἐκλεκτῶν σελίδων» περιλαμβάνονται βασικὰ πολιτικοκοινωνικὰ κείμενα καί, συγκεκριμένα, οἱ ἀκόλουθες μελέτες καὶ ἄρθρα: 1) Πολιτικὴ ζωὴ καὶ πολιτικὰ κόμματα (1928), 2) Ποιοὶ δρόμοι ἀνοίγονται μπροστὰ στοὺς νέους (1932), 3) Ἡ σοσιαλιστικὴ ἐπανάσταση στὸν πολιτισμό (1932), 4) Πνευματικὲς μορφὲς τῆς ἀντίδρασης (1932), 5) Ἀπάντηση σὲ θεληματικὲς ἀπορίες (1933), 7) Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα (1934), 8) Τρία τραγούδια (1936), 9) Χρεωκοπία (1936), 10) Ἐθνικοαπελευθερωτικὸς ἀγώνας (1942), 11) Τί εἶναι καὶ τί θέλει τὸ ΕΑΜ (1942), 12) Ἡ Ὀχτωβριανὴ Ἐπανάσταση καὶ τὸ ἐθνικὸ πρόβλημα (1943), 13) Ὁ διεθνιστικὸς χαρακτήρας τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης (1943).

ΠΟΤΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ
«Μαρτυρία 1963-1967: Πῶς φτάσαμε στὴ δικτατορία»
Ἐκδόσεις: ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Μὲ μιὰ ἀνάλυση τῆς διαδικασίας ἀνόδου στὴν ἐξουσία τῆς Ἕνωσης Κέντρου καὶ μιὰ προσπάθεια προσδιορισμοῦ τῶν αἰτίων ἀνατροπῆς της τὸ 1965, τὸ βιβλίο αὐτὸ φιλοδοξεῖ νὰ ἀπαντήσει στὸ ἐρώτημα: πῶς φτάσαμε στὴ δικτατορία.

Τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον κεφάλαιο τοῦ βιβλίου εἶναι ἐκεῖνο ὅπου ἐξετάζεται ἡ πολιτικὴ τῆς ἀριστερᾶς γιὰ τὴν περίοδο αὐτὴ καὶ ἐπιχειρεῖται ἕνας πρῶτος καθορισμὸς τῆς περίπτωσης τοῦ Α. Παπανδρέου.

ΠΛΟΥΤΗ ΣΕΡΒΑ
«Ἡ Κυπριακὴ Τραγωδία»
Ἐκδόσεις: ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Πρόκειται γιὰ ἕνα ἔργο μαρτυρία, ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ βίωσε ἀπὸ κοντὰ καὶ ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς αὐτοδιάθεσης τῆς Κύπρου. «Ὅμως», ὅπως προλογίζει ὁ συγγραφέας, «τὰ λάθη, θάλασσα λάθη, ἔπνιξαν καὶ τὴ θεώρηση καὶ τὴν πάλη. Οἱ Ἡγήτορες, χωρὶς θεωρητικὸ ὑπόβαθρο καὶ παράλληλο ἀγωνιστικὸ πάθος, πλεγμένοι σὲ ἰμπεριαλιστικὲς κακοτοπιές, τίποτε ἄλλο δὲν κατάφεραν παρὰ νὰ ὁδηγήσουν, βῆμα πρὸς βῆμα, τὴν ἐθνικὴ ὑπόθεση στὴ μηδενικὴ κατάληξη».

Ἀφοῦ ἐξιστορεῖται τὸ Κυπριακὸ πρόβλημα καὶ περιγράφεται ἡ πρὶν ἀπὸ τὴ σύγχρονη ἑλληνοτουρκικὴ διένεξη κατάσταση, ὁ συγγραφέας ἐξηγεῖ τὰ αἴτια ποὺ ὁδήγησαν στὴν ὑπογραφὴ τῆς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης. Οἱ μετὰ τὴ Ζυρίχη ἐξελίξεις ἀναλύονται μέσα ἀπὸ μιὰ διεξοδικὴ παρουσίαση τῶν γεγονότων, τοῦ ρόλου τῶν κομμάτων καὶ τοῦ Μακαρίου καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ παράγοντα.

Γ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
«Ἡ διαφορὰ γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου καὶ τὸ Κυπριακὸ πρόβλημα»
Ἐκδόσεις: ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Μὲ τὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ Γ. Παπαδημητρίου φωτίζει ἕνα ἐπίκαιρο καὶ ἐπίμαχο πρόβλημα, ποὺ ἡ διαδικασία καὶ ὁ τρόπος ἐπίλυσής του μπορεῖ νὰ ἀποβοῦν ἀποφασιστικὰ γιὰ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας.

Τὸ θέμα τῆς ἑλληνοτουρκικῆς διαφορᾶς γιὰ τὸ δικαίωμα ἐκμετάλλευσης τῆς «ὑφαλοκρηπίδας»

τοῦ Αἰγαίου εἶναι περίπλοκο. Γι' αὐτὸ ἐξετάζεται ὄχι μόνο ἱστορικὰ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου. Τέλος, ἀρκετὰ τεκμηριωμένα, γίνεται ἕνας συσχετισμὸς τῶν διακοινοτικῶν συνομιλιῶν στὴν Κύπρο μὲ τὴ διαφορὰ γιὰ τὴν ὑφαλοκρηπίδα τοῦ Αἰγαίου.

ΖΑΝ ΠΩΛ ΣΑΡΤΡ
«Πολιτικὰ καὶ αὐτοβιογραφικὰ κείμενα»
Ἐκδόσεις: ΕΞΑΝΤΑΣ

Τὰ κείμενα τοῦ τόμου αὐτοῦ. ποὺ καλύπτουν μιὰ μεγάλη περίοδο, ἔχουνε σκοπὸ νὰ παρουσιάσουν μιὰ νέα εἰκόνα τοῦ Σάρτρ. Στὸ πρῶτο μέρος, ὁ Σὰρτρ ἀναλύει τὸν ἑαυτό του, τὸ ἔργο του καὶ τὶς σχέσεις του μὲ τὸν κόσμο. Στὸν «Σοσιαλισμὸ ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ τὸ κρύο», οἱ τραγικὲς στιγμὲς ποὺ γνώρισε ἡ Τσεχοσλοβακία τὸ 1968 δίνουν στὸ Σὰρτρ τὴν εὐκαιρία μιᾶς μαχητικῆς κριτικῆς τοῦ «ἐπίσημου σοσιαλισμοῦ». Στὸ «δικαστήριο Μπέρτραντ Ράσσελ», ὁ Σὰρτρ κατηγορεῖ μὲ δριμύτητα τὰ ἀμερικανικὰ ἐγκλήματα στὸ Βιετνάμ.

Οἱ «Διανοούμενοι» εἶναι μᾶλλον τὸ πιὸ ἐνδιαφέρον κείμενο τῆς συλλογῆς αὐτῆς. Διανοούμενος ὁ ἴδιος, προχωρεῖ σὲ μιὰ ὀξύτατη ἀνάλυση τῆς «κατάστασής» του: ἡ μοναξιὰ καὶ ἡ κοινωνικότητα τοῦ συγγραφέα, ἡ δύναμη καὶ ἡ ἀδυναμία του ἀπέναντι στὰ πράγματα, ἡ σχέση του μὲ τὸ φανταστικὸ καὶ τὴν πραγματικότητα, μὲ τὴν πράξη καὶ τὴ γλώσσα, συναρθρώνονται σιγὰ - σιγὰ γιὰ νὰ δώσουν τὴν εἰκόνα τοῦ συνειδητοῖ καὶ ὑπεύθυνου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας.

ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΠΥΡΟΜΑΓΛΟΥ
«Ἡ Ἐθνικὴ Ἀντίστασις» ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ, ΕΚΚΑ
Ἐκδόσεις: ΔΩΔΩΝΗ

Μετὰ ἀπὸ 27 χρόνια ἀπὸ τὴν πρώτη ἔκδοση, ὁ Κομνηνὸς Πυρομάγλου ξαναεκδίδει τὴν «Ἐθνικὴ Ἀντίσταση». Τὸ κείμενο τῆς πρώτης ἔκδοσης παραμένει τὸ ἴδιο. Ἔχουνε ὅμως προστεθεῖ τὰ ἀκόλουθα στοιχεῖα: Ἕνα πιὸ ὁλοκληρωμένο κεφάλαιο γιὰ τὸ καθεστὼς τῆς 4ης Αὐγούστου. Κείμενα ἀπὸ τὰ γερμανικὰ καὶ ἀγγλικὰ ἀρχεῖα. Ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν ἔκθεση τοῦ Ἄρη Βελουχιώτη σχετικὰ μὲ τὶς συγκρούσεις μεταξὺ ΕΛΑΣ–ΕΔΕΣ. Τὸ βιβλίο εἶναι ἕνα ντοκουμέντο γιὰ τὴ μελέτη τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης καὶ ὁ πλοῦτος τῶν στοιχείων ποὺ περιέχει βοηθᾶ στὸ νὰ φανεῖ καθαρὰ ἡ πιὸ κρίσιμη περίοδος τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ '75
Τεῦχος 4

Μὲ ἐνδιαφέρουσα ὕλη κυκλοφορεῖ τὸ 4ο τεῦχος τοῦ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ. Περιέχει, ἀπὸ τὸν χῶρο τῶν καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων, μιὰ παρουσίαση τοῦ 4ου Φεστιβὰλ τοῦ Μόντρεαλ καὶ μιὰ συνέντευξη μὲ τὸ Δημήτρη Ἐπίδη. Ἀκόμα, στὸ τεῦχος αὐτὸ ἀναλύεται ἡ περίπτωση τῆς ταινίας «Z» ἀπὸ τὸν Μπάμπη Κολώνια, παράλληλα μὲ τὶς ταινίες «Δοκιμὴ» (Ζὺλ Ντασσὲν), «Ρωμιοσύνη» (Λὶζ Κουστώφ), «Τὰ τραγούδια τῆς φωτιᾶς» (Νίκου Κούνδουρου). Σὲ συνέχεια, ἀπὸ τὸν Μισὲλ Δημόπουλο, παρουσιάζεται ἡ ταινία τοῦ Ζὰκ Ριβὲτ «Ἀφεντικὸ» καὶ κριτικάρονται οἱ ταινίες «Τὸ φάντασμα τῆς Ἐλευθερίας», «Θεώρημα», «Φρὶτς ὁ Πονηρόγατος» καὶ «Τὸ μεγάλο φαγοπότι».

ΕΡΝΣΤ ΦΙΣΣΕΡ
«Τί εἶπε πραγματικὰ ὁ Μὰρξ»
Ἐκδόσεις: ΓΛΑΡΟΣ

Πρόκειται γιὰ ἕνα φωτεινὸ ὁδηγὸ γιὰ ὅσα πραγματικὰ εἶπε ὁ Μάρξ, γραμμένο ἀπὸ μιὰ μεγάλη μορφή, ἴσως ἀνεπανάληπτη σὲ ἀξία, τοῦ σύγχρονου Μαρξισμοῦ. Κρίνοντας τὶς κατεστημένες καὶ διαστρεβλωμένες ἀντιλήψεις γιὰ τὴ θεωρία καὶ σκέψη τοῦ Μάρξ, ὁ Φίσσερ παρουσιάζει οὐσιαστικὰ ἕνα «ἄγνωστο» Μὰρξ – τὸ πρόσωπο καὶ τὶς ἰδέες ἑνὸς μαχητῆ ποὺ ἔμεινε πάντα στὸ περιθώριο ἐξ αἰτίας τῶν «σκιάσεων» καὶ συσκοτίσεων ποὺ προκαλοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνάγκη ἐξυπηρέτησης ποικιλώνυμων σκοπιμοτήτων καὶ συμφερόντων. Θέματα τοῦ βιβλίου εἶναι:

1) Ἡ ἀπελευθέρωση ἀπὸ τὸν καταναγκασμὸ τῆς ἐργασίας
2) Ἡ ἐπανάσταση
3) Ὁ σοσιαλισμὸς καὶ ὁ κομμουνισμὸς καὶ
4) Ὁ ὁλοκληρωμένος ἄνθρωπος τῆς μετακομμουνιστικῆς κοινωνίας.

ΚΩΣΤΑ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ
«Ἡ ὑπόθεση Πὸλκ»
Ἐκδόσεις: GUTENBERG

Μὲ τὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ Κ. Χατζηαργύρης ἐπιχειρεῖ νὰ φωτίσει τὸ ρόλο τῶν ξένων ὑπηρεσιῶν στὴν Ἑλλάδα. Διερευνώντας τὰ ἐσωτερικὰ μιᾶς ὑπόθεσης ποὺ τόσες συζητήσεις προκάλεσε, ὁ συγγραφέας φτάνει στὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ δολοφονία τοῦ Πὸλκ «ἔπαιξε ρόλο-κλειδὶ στὴ διαδικασία ἀποικιοποίησης, ταπείνωσης καὶ διαφθορᾶς τῆς χώρας μας».

ΡΕΖΙΣ ΝΤΕΜΠΡΕ
«Οἱ Τουπαμάρος»
Μετάφραση: Βασ. Βασιλικοῦ
Ἐκδόσεις: ΠΛΕΙΑΣ

Τὸ κείμενο αὐτὸ τοῦ Ντεμπρὲ ἀποτελεῖ τὰ «Ἐπιλεγόμενα» μιᾶς ἀνθολογίας ἀφηγήσεων τῶν ἰδίων τῶν Τουπαμάρος, ἀφηγήσεων ποὺ θὰ τὶς ἔβρισκε κανεὶς σ' ἕνα ἀστυνομικὸ ρεπορτὰζ ποιότητος. Ἔτσι, καὶ γιὰ εὐνόητους λόγους, παραλείφτηκαν ἀπὸ τὴν ἔκδοση αὐτή.

«Πρέπει νὰ συρθεῖ κανεὶς πρηνής, γιὰ πολὺ καιρό, στὶς λεπτομερειακὲς κουραστικές, ἀποσπασματικὲς ἐργασίες τῆς προετοιμασίας, τῆς ὑποδομῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς σταθεροποίησης, γιὰ νὰ μπορέσει, ὅταν ἔρθει ἡ στιγμή, νὰ στηθεῖ κάτω ἀπ' τὸν ἀκάλυπτο οὐρανὸ καὶ πανέτοιμος νὰ περάσει στὴ δράση, ἐπώνυμα. Γιὰ τέσσερα σχεδὸν χρόνια, οἱ Τουπαμάρος ἔκαναν τὰ πάντα γιὰ νὰ περάσουν ἀπαρατήρητοι καὶ στὶς 22 Δεκεμβρίου τοῦ 1966, ἀπὸ μιὰ ἀτυχὴ συμπτωση ἀναγκάστηκαν νὰ ἀποκαλυφτοῦν σὰν ὀργάνωση».

ΜΑΚΗ ΠΑΝΩΡΙΟΥ
«Ἐπίλογος» (σὲ μιὰ τραγωδία)
Ἐκδόσεις: ΚΕΔΡΟΣ

Εἶναι τὸ δεύτερο βιβλίο τοῦ ἠθοποιοῦ Μάκη Πανώριου, ἕνα βιβλίο ἀποκρυπτογραφικό. Ὁ ἥρωάς του εἶναι τοποθετημένος ἀπέναντι στὴν ἀπόφαση, στὴν πράξη, στὸ γεγονός, στὸ ἀποτέλεσμα. Τὸ ἀποτέλεσμα γίνεται ἕνας μεγεθυντικὸς φακὸς καὶ σύγχρονα ἕνας τεράστιος προβολέας ποὺ ἀποκαλύπτει τὰ «πρίν», τὰ «τώρα» καὶ τὰ «μετά», παρουσιάζοντας τὸ μάταιο καὶ ἄχρηστο τῆς ὅποιας πράξης ποὺ συντελεῖται ἐν ὀνόματι κενῶν ἐννοιῶν ποὺ σκοπό τους ἔχουνε νὰ ἀλλοτριώσουν τὴν ἔννοια «ἄνθρωπος». Ἀπὸ ἐδῶ ἀρχίζει καὶ ἡ κρίση ἀνάμεσα στὸν ἑαυτό του καὶ στὴν ἀφυδατωμένη κοινωνία τῶν «ἄλλων» Τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου, ὁ Ἀγαμέμνονας, ἡ Κλυταιμνήστρα, ὁ Αἴγισθος, ἡ Ἠλέκτρα, θὰ εἶναι πάντα τὰ πρόσωπα τῆς τραγωδίας ποὺ θὰ διαιωνίζεται στὸν αἰώνα τὸν ἄπαντα, μ' ὅποιο ὄνομα κι ἂν ἐμφανίζονται κάθε φορὰ στὸ προσκήνιο.

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ
«Φιλοσοφικὰ τετράδια»
Ἐκδόσεις: ΑΓΩΝΑΣ

Τὸ βιβλίο αὐτὸ περιέχει σημειώσεις ποὺ κράτησε ὁ Λένιν μελετώντας τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ φιλοσόφου Φρ. Χέγκελ «Ἡ Ἐπιστήμη τῆς Λογικῆς». Ὅμως ὁ συνοπτικὸς χαρακτήρας τῶν σημειώσεων αὐτῶν, δὲν ἐπιτρέπει μιὰν ἄνετη ἀποσαφήνιση τοῦ νοήματός τους. Γι' αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητο ὁ ἀναγνώστης νὰ ἔχει δίπλα του καὶ τὸ ἔργο τοῦ Χέγκελ. Ἡ ἔκδοση αὐτὴ ἀποτελεῖ προσφορὰ γιὰ τὴν ὁλοκληρωμένη μελέτη τῆς λενινιστικῆς σκέψης.

Θέματα Χώρου - Τεχνῶν. 6/1975

Μὲ 220 σελίδες, 500 φωτογραφίες καὶ σχέδια κυκλοφόρησε ὁ ἔκτος

ΕΦΕΥΡΕΤΗΣ Χ–Υ

τοῦ Ν. Μαρουλάκη

τόμος, 6/1975, τῆς ἐτήσιας ἐπιθεωρήσεως «Θέματα Χώρου-Τεχνῶν» ποὺ ἐκδίδεται καὶ διευθύνεται ἀπὸ τὸν Ὀρέστη Β. Δουμάνη. Ὁ νέος τόμος περιλαμβάνει τρία τμήματα ἀφιερωμένα στὴν ἀρχιτεκτονικὴ κατοικιῶν, στὶς εἰκαστικὲς τέχνες καὶ στὸ βιομηχανικὸ σχέδιο. Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ 1975 σὰν ἔτους εὐρωπαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς κληρονομιᾶς, ὁ νέος τόμος περιλαμβάνει ἐπίσης καὶ ἕνα εἰδικὸ ἀφιέρωμα γιὰ τὴν ἑλληνικὴ ἀρχιτεκτονικὴ κληρονομιά, μὲ ἄρθρο τοῦ καθηγητοῦ Δ. Ζήβα καὶ ἐκτεταμένη εἰκονογράφηση. Τὸ τμῆμα τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν περιλαμβάνει καὶ δυὸ μεγάλες ἔρευνες: 1. «Περιεχόμενο καὶ στόχοι τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν στὴ χώρα μας», στὴν ὁποία πῆραν μέρος 25 διακεκριμένοι καλλιτέχνες μὲ διεθνὴ προβολὴ καὶ 2. «Διάδοση καὶ ἀνάπτυξη τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν στὴ χώρα μας», στὴν ὁποία μετέχουν 5 ἰδιοκτῆτες γκαλερὶ καὶ 6 κριτικοὶ τέχνης. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ τόμου σημειώνουμε ἰδιαίτερα τὴν κριτικὴ ἀνασκόπηση τῆς ἑλληνικῆς τέχνης στὴν περίοδο 1972-73 ἀπὸ τὸν κριτικὸ τέχνης Α. Γ. Ξύδη, τὴν ἐπισκόπηση τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν σ' ὅλο τὸν κόσμο στὴν ἴδια περίοδο ἀπὸ τὸν κριτικὸ τέχνης Charles Spencer, τὸ ἄρθρο τοῦ κριτικοῦ τέχνης Ε. Μαυρομμάτη (Ὕλη καὶ χειρονομία, εἰκόνα καὶ ἔννοια. Παρίσι, Ντύσελντορφ, Κολωνία 1973-74) καὶ τὴν παρουσίαση τῆς πρόσφατης ἐργασίας τῶν Τάκη, Μαρίας Καραβέλα, Μπίας Ντάβου καὶ Κ. Βυζάντιου. Σημειώνουμε ἐπίσης τὰ ἄρθρα «Ἕνας ἀρχιτέκτονας κτίζει τὸ σπίτι του, ἢ κτίζοντας κανεὶς μαθαίνει» τοῦ ἀρχιτέκτονα Δ. Φιλιππίδη καὶ «Οἱ ἀπρόβλεπτες μεταβολὲς στὴν κατοικία» τῶν ἀρχιτεκτόνων Σ. Ἀντωνακάκη, Δ. Ἀντωνακάκη καὶ Κ. Χατζημιχάλη.

•δίσκος•

ΝΥΧΤΑ ΘΑΝΑΤΟΥ

Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης. Ποίηση: Κύκλος δέκα ποιημάτων τοῦ Μάνου Ἐλευθερίου μὲ τὸν γενικὸ τίτλο «Νύχτα Θανάτου» καὶ ἕνα τοῦ Μανόλη Ἀναγνωστάκη. Ἐνορχήστρωση καὶ διεύθυνση ὀρχήστρας: Κώστας Κλάββας. Ἑρμηνεία: Ἀντώνης Καλογιάννης. ((POLYDOR)

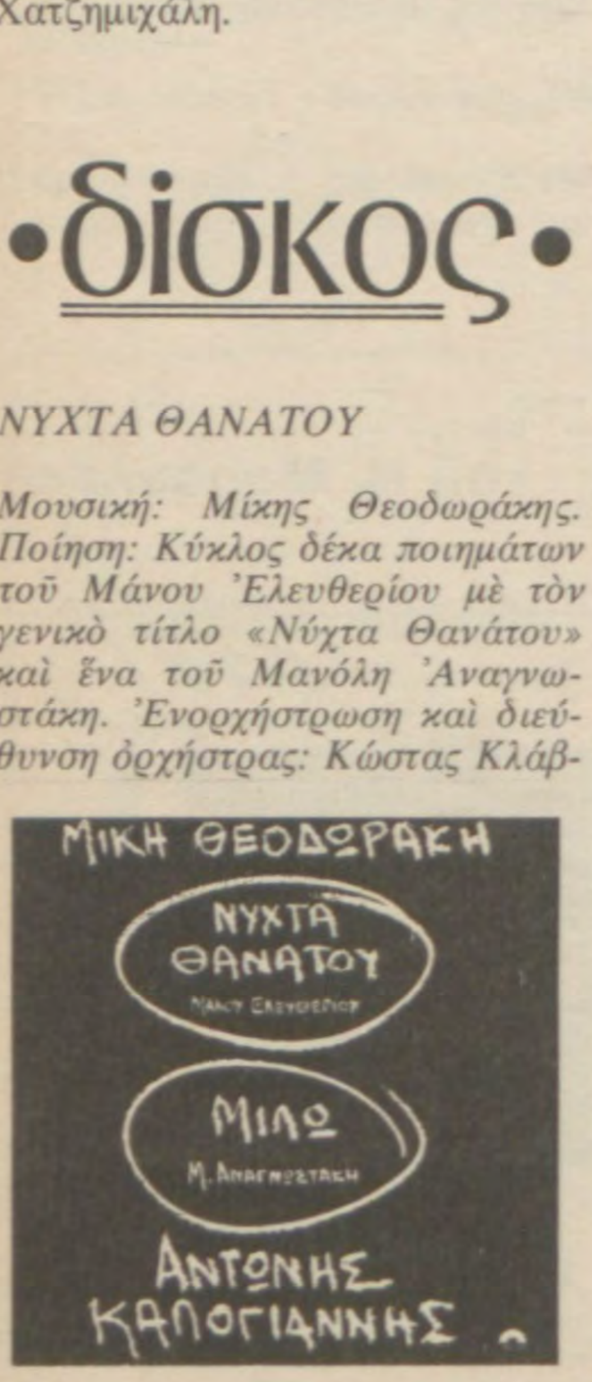

Πρώτη παγκόσμια ἐκτέλεση τῆς «Νύχτας Θανάτου» καὶ τρίτη ἐκτέλεση τοῦ «Μιλῶ» τοῦ Μανόλη Ἀναγνωστάκη. Ἡ «Νύχτα Θανάτου» μελοποιήθηκε στὸ Βραχάτι Κορινθίας τὸ 1968, τὴν περίοδο ποὺ ὁ συνθέτης ἦταν αὐτοεξόριστος καὶ ἀπομονωμένος στὸ σπίτι του. Τὸ «Μιλῶ», μαζὶ μὲ τὸ «Χάρης 1944», γνωστότερο σὰν «Ἀρκαδία ἀριθ. 8» (βλ. καὶ «ΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ, 1941-1971», στὴ σελίδα 96 τὸ «Μιλῶ», ἀπὸ τὴν ἑνότητα «Συνέχεια 2», καὶ στὴ σελίδα 28 τὸ «Χάρης 1944», ἀπὸ τὴν ἑνότητα «Ἐποχὲς»), μελοποιήθηκε στὴ Ζάτουνα τῆς Ἀρκαδίας στὶς 29 Ἰουλίου 1969, ὅταν ὁ συνθέτης ἦταν πιὰ ἐξόριστος ἀπὸ τὴ δικτατορία. Ὁ Κώστας Κλάββας ἔμεινε πιστὰ προσηλωμένος καὶ στὴν πιὸ μικρὴ ἀναπνοὴ τῶν τραγουδιῶν, δεδομένου ὅτι οἱ «ἐπίσημες» παρτισιὸν κυκλοφόρησαν σὲ τρίγλωσση ἔκδοση στὸ Παρίσι μὲ τὴν ἐπιμέλεια (κι ἄλλοτε μὲ ἀμέλεια) τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου τοῦ συνθέτη «Editions Monde Musique». Μιὰ μυστηριώδης λογοκρισία εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ παραλειφθοῦν, νὰ διαστρεβλωθοῦν ἢ νά... μεταφραστοῦν στὰ φραγκοχιώτικα πολλοί, πάρα πολλοί, καὶ «σημαδιακοὶ» στίχοι. Ἀνθ' ἡμῶν, λοιπόν, ὁ ὅποιος Κύριος Γουλιμῆς! Τὸ «κόλπο» τοῦ Καλογιάννη, νὰ πιάσει μὲ τὴ φωνή του ὅ,τι δὲν ἔφτανε μὲ τὸ χέρι του, λειτούργησε περιέργως ἀπροσδόκητα. Αὐτὴ ἡ μισο-απαγγελία, μισο-πρόζα, μισο-τραγούδισμα, ἔχει, παρ' ὅλες τὶς σοβαρὲς ἐπιφυλάξεις μας, μιὰν ἀναπάντεχη «μαγεία». Τώρα γιατί τοὺς μάγους στὸν μεσαίωνα τοὺς καίγανε δημόσια στὴν πυρά, εἶναι ἄλλη ἱστορία.

ΝΥΝ ΚΑΙ ΑΕΙ

Μουσική: Σταῦρος Ξαρχάκος. Κείμενο: Νίκος Γκάτσος. Ἑρμηνεία: Βίκυ Μοσχολιοῦ, Νίκος Δημητρᾶτος. Ἐξώφυλλο: Γιάννης Μόραλης. Φωτογραφίες: Ἀλέξης Σοφιανόπουλος. (EMI)

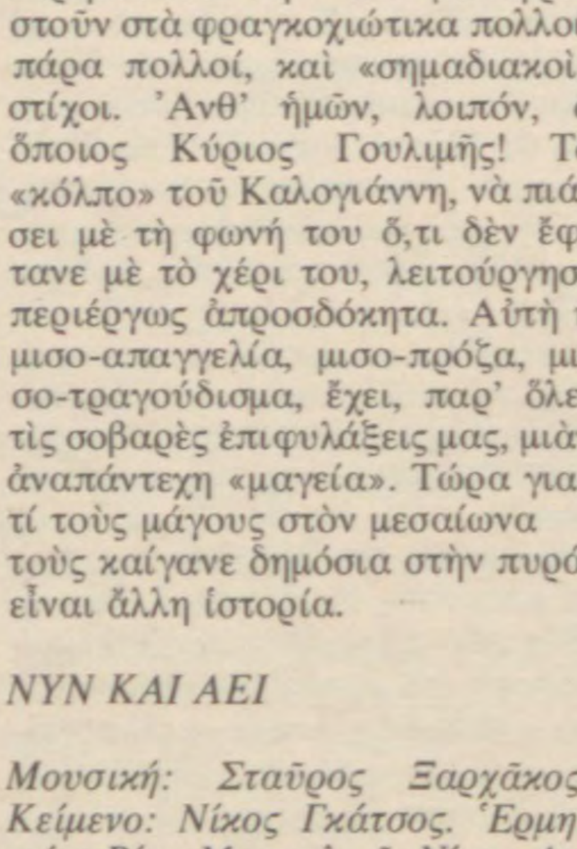

Ἡ EMI παρουσιάζει τὸ νέο δίσκο τοῦ πάντα θαυμάσιου Ξαρχάκου μ' αὐτὰ τὰ λόγια. «Τὸ «Νῦν καὶ Ἀεὶ» εἶναι ὁ τρίτος μεγάλος δίσκος ποὺ βασίζεται στὴ συνεργασία τοῦ Σταύρου Ξαρχάκου καὶ τοῦ ποιητῆ Νίκου Γκάτσου. Τὸ κυριώτερο εἶναι πὼς αὐτὸς ὁ δίσκος εἶναι ὁ πρῶτος «μεταπελευθερωτικὸς» κύκλος τραγουδιῶν τοῦ κορυφαίου Ἕλληνα συνθέτη, ποὺ ὅπως λέγεται (ἀπὸ ποιούς;) θὰ ἀποτελέσει σταθμὸ ὄχι μόνο στὴν προσωπική του καριέρα, ἀλλὰ καὶ στὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ γενικώτερα». Καλὰ καὶ ἅγια ὅλα αὐτά, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ «κορυφαῖος» τί τὸ ἤθελε ἡ ἑταιρία; Δὲν πέρασαν δυὸ μῆνες ἀκόμη καὶ μᾶς παρουσίαζαν ἄλλον κορυφαῖο. Ἀλλὰ νὰ μᾶς ποῦν ἐπὶ τέλους πόσους κορυφαίους διαθέτει ἡ ἑλληνικὴ μουσική. Βέβαια ἡ γλώσσα τῆς διαφήμισης ἔχει ἰσοπεδώσει κάθε ἔννοια καὶ κάθε λέξη. Ἀλλὰ εἶναι καιρὸς καὶ οἱ ἴδιοι οἱ δημιουργοί, κι ὅταν μάλιστα εἶναι ἄξιοι λόγου, νὰ «συμμετέχουν» σὲ τέτοια κείμενα. Ἀλλιῶς ἡ γελοιοποίησή τους πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη τους, σημαίνει καὶ τὴν ἀνοχή τους σὲ τέτοια «ἠχηρά». Ἡ φωνὴ τῆς Μοσχολιοῦ, ὅσο περνοῦν τὰ χρόνια, εἶναι σὰν τὸ παλιὸ καλὸ κρασί. Εὐφραίνει καὶ καρδίαν καὶ νοῦ. Κι ὁ Δημητρᾶτος, δίκαια θεωρεῖται «ἀποκάλυψη». Θ' ἄξιζε, ὅμως, νὰ μεταφέρουμε ἐδῶ ἕνα ἀριστουργηματικὸ ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ποίημα τοῦ Γκάτσου ποὺ ἐπιγράφεται «ΤΑ ΔΟΚΑΝΑ».

Μάνα τὶς πρῶτες μου φασκιὲς
τὶς ἔπλεξες μὲ ἀλιφασκιὲς
καὶ ταπεινὰ τὶς κέντησες
μὰ χῶμα χῶμα καὶ σπειρὶ
φέξαν καλλίτεροι καιροὶ
καὶ σὰν ἀφέντη μ' ἔντυσες.
Ὥσπου μιὰ δίσεχτη βραδιὰ
κάτι παράξενα παιδιὰ
φωνάξανε βοήθεια
καὶ τοῖχο τοῖχο καὶ γωνιὰ
βγῆκα στὴν ἄλλη γειτονιὰ
νὰ μάθω τὴν ἀλήθεια.

ΚΑΤΙΝΑ ΠΑΞΙΝΟΥ

Ἄλμπουμ δύο δίσκων μὲ τὴ φωνὴ –κυρίως– τῆς Κατίνας Παξινοῦ σὲ μικρὰ καὶ χαραχτηριστικὰ ἀποσπάσματα ἀρχαίου καὶ σύγχρονου δραματολογίου. Μουσική: Μάνος Χατζιδάκις, Δημήτρης Μητρόπουλος, Μενέλαος Παλάντιος, Γιάννης Χρήστου, Κατίνα Παξινοῦ, Πὼλ Ντεσσάου. Ἐξώφυλλο: Ἕνα ἐξαίσιο πορτραῖτο τῆς τραγωδοῦ (ἀπὸ τὴ «Μάνα Κουράγιο») τοῦ Γιάννη Τσαρούχη. Παραγωγὴ δίσκου: Μάνος Χατζιδάκις. (ΦΙΛΙΠΣ)

Τὸ πρῶτο σωστὸ «μνημόσυνο» ποὺ γίνεται γιὰ ἠθοποιὸ στὸν τόπο μας. Ἴσως καὶ μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία ν' ἀνοίξουν οἱ ἑταιρίες τὰ μάτια τους καὶ νὰ κοιτάξουν μιὰ περιοχὴ ποὺ τὴ θεωροῦν ἀντιεμπορικὴ καὶ «μπανάλ». Μαθημένοι χρόνια οἱ Ἕλληνες νὰ θυμόμαστε ἐκείνους ποὺ τιμήσανε τὸν πλανήτη μας, μετὰ τὸ θάνατό τους, καὶ ἀφήνοντας μακάρια τὴν κληρονομιά μας στὰ χέρια πορνοβοσκῶν καὶ ἠλιθίων ἐμπόρων, χάσαμε λαμπρές, λαμπρότατες καὶ κάποτε ἀνεπανάληπτες εὐκαιρίες νὰ σώσουμε κάτι ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Τὸν κόσμο τῆς ψυχῆς τῶν ἀνθρώπων, ποὺ δὲν ἀνήκουν μόνο σ' ἐμᾶς, ὅσο καὶ νὰ οὐρλιάζουμε στὰ καφενεῖα καὶ στὰ πεζοδρόμια πὼς αὐτὲς οἱ «δόξες» εἶναι δικές «μας», μόνο δικές μας, – ἀλλὰ αὐτοὶ ἀνήκουν σ' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Γιατὶ οἱ ἴδιοι εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀνθρωπότητα καὶ ἐκεῖνοι τὴν ξαναπλάθουν καὶ τῆς δίνουν τὸ νόημα καὶ τὴν Τάξη. Σὲ τί μπορεῖ νὰ καυχιέται π. χ. τ ώ ρ α ἡ Ἑλευσίνα, ἂς ποῦμε, γιὰ τὸν Αἰσχύλο της; Σὲ μιὰν ἄκρη τῆς γῆς, κάποιος ἄγνωστος ἄνθρωπος διαβάζει γονατιστὸς τὸν Κύκνο καὶ θὰ τὸν διαβάζει κι ἕνας ἄλλος ποὺ δὲν ἦρθε ἀκόμη, ἴσως σὲ μιὰ νέα γλώσσα, μ' ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλὰ πάντα καὶ πάντα μακριὰ ἀπὸ μᾶς.

Γράφει ἀνάμεσα σὲ λίγα καὶ σοφὰ ὁ Ἀλέξης Μινωτῆς (ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα τῆς Ἠλέκτρας τοῦ Σοφοκλῆ, σὲ σκηνοθεσία Δημήτρη Ροντήρη) ἐσκηνοθέτησε ὅλα τὰ ὑπόλοιπα ἔργα τοῦ δίσκου ποὺ ἀποδίδει ἡ Μεγάλη Κυρία: «Ὅπως καὶ ἄλλοι πεθαμένοι μεγάλοι ἠθοποιοί, ἡ Κατίνα Παξινοῦ διαρκεῖ ζωντανὴ ψυχὴ πάντα, ὅπως ἦταν κι ἐδῶ σὲ μᾶς, ἐμπιστευμένη νὰ φωτίζει, νὰ δίνει πνοὴ καὶ ὑπόσταση στὰ ἐφήμερα πλάσματα τῆς ποιητικῆς ἀνάγκης, τὰ γεμάτα ἀπὸ αἰώνια οὐσία. Νὰ διασκορπᾶ μὲ τὴ φωνὴ τῶν ἐγκάτων τὶς ἀδρανεῖς σκιὲς ποὺ κρύβουν τὴν τραγικὴ ὄψη τῆς ἀέναης δημιουργίας ἀνεβάζοντάς μας στὸ ξάγναντο τῆς παρουσίας τοῦ ἀπολύτου».

Δὲν ἔχει παρὰ νὰ ἀκούσει κανεὶς τὴν Παξινοῦ, ὄχι σὲ ὑψιπετῆ λόγια ἢ σὲ καταστάσεις ποὺ ἀγκυλώνουν τὰ μάτια. Νὰ τὴν ἀκούσει σὲ τραγούδι. Ὅσο κι ἂν ξεκίνησε ἀπὸ τὸ τραγούδι, δίπλα στὸ Δημήτρη Μητρόπουλο, βέβαια ἡ φωνή της εἶχε ραγίσει μὲ τὰ χρόνια. Ἀλλὰ τί σημαίνει; Ἡ νύχτα ποὺ εἶχε φωλιάσει μέσα της, μᾶς ἄφησε αὐτὸ τὸ σπαραχτικὸ μοιρολόϊ, ποὺ λὲς πὼς κλαίει ὅλη ἡ Ρωμιοσύνη, ὅλη ἡ ἀνθρωπότητα, κι ἡ μουσικὴ τοῦ Ντεσσάου, μὲ τοὺς μεταφρασμένους στίχους τοῦ Πέτρου Μάρκαρη, παρ' ὅλη τὴ «φασιστικὴ» δομή τους, εἶναι γιὰ τὸ στερνὸ τραγούδι τοῦ Κύκνου, αὐτὸ ποὺ εἶπε χρόνια πρὶν ὁ Σικελιανός: τὸ «Μέγιστον Μάθημα».

Ἐπιμέλεια: Μ. Ταξίδης

Λόγω πληθώρας ὕλης σὲ τοῦτο τὸ τεῦχος δὲν δημοσιεύεται καθόλου ἀλληλογραφία.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΥΤΟΝΟΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΜΕ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΚΟΙΝΩΦΕΛΗ

(45 ΧΡΟΝΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ)

●Στόχοι της εἶναι ἡ αὔξηση, ἡ βελτίωση καὶ ἡ προστασία τῆς Φυτικῆς καὶ τῆς Ζωϊκῆς Παραγωγῆς καὶ ἡ ἀξιοποίησή της, γιὰ τὴν αὔξηση τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος καὶ τὴν ἀνύψωση τοῦ βιοτικοῦ καὶ γενικώτερα τοῦ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀγρότη.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτό:

●Χρηματοδοτεῖ –Τὴ γεωργία, κτηνοτροφία, πτηνοτροφία ἁλιεία καὶ γενικὰ κάθε παραγωγικὴ δραστηριότητα στὸν πρωτογενῆ τομέα κατὰ βάση ἀλλὰ καὶ κάθε προσπάθεια στὸν τομέα τῆς ἀξιοποίησης τῶν προϊόντων στὸ δεύτερο στάδιο (γεωργικὲς βιομηχανίες κ.λ.π.).

●Χορηγεῖ –Τὴ χωρικὴ βιοτεχνία καὶ οἰκοτεχνία γιὰ συμπλήρωση τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος.

●Παρέχει –Τὰ ἀπαραίτητα φυτοφάρμακα, λιπάσματα καὶ ἐφόδια στοὺς ἀγρότες μὲ πίστωση ἢ «μετρητοῖς».

●Ἀσφαλίζει –Μὲ τὸ εἰδικευμένο τεχνικὸ προσωπικό της συμβουλὲς γιὰ τὶς γεωργικὲς ἐργασίες καὶ συντελεῖ στὴν ἐφαρμογὴ νέων μεθόδων καλλιεργείας.

●Ἐνισχύει –Τὴ γεωργικὴ παραγωγὴ ἀπὸ κάθε κίνδυνο (φωτιά, χαλάζι κ.λ.π.) καὶ τὸν ἀγρότη γιὰ διάφορα ἀτυχήματα καὶ γιὰ τὴ ζωή του ἀκόμα.

●Συμπράττει –Τὴ συνεταιριστικὴ κίνηση καὶ προσπαθεῖ νὰ διασώση τὸ συνεργατισμὸ στοὺς ἀγρότες καὶ

–Μὲ τὶς συνεταιριστικὲς ὀργανώσεις γιὰ τὴν ἵδρυση γεωργικῶν βιομηχανιῶν ὅταν καὶ ὅπου τὸ ἰδιωτικὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζεται μειωμένο ἐξ αἰτίας τοῦ μικροῦ ἢ ἀβέβαιου κέρδους.

●Παρακολουθεῖ –Τὶς ἐξελίξεις τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Τεχνολογίας μὲ συνεχῆ ἐνημέρωση καὶ ἐπιμόρφωση τοῦ προσωπικοῦ της.

Τὸ ἔργο τῆς Τραπέζης εἶναι πολύπλευρο καὶ ἐναρμονισμένο μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς πολιτείας ποὺ ἀποβλέπει σὲ γενικὲς γραμμὲς στὴ συγκέντρωση καὶ μεγέθυνση τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμό τους, στὴν αὔξηση τῆς ἀρδευόμενης γῆς, στὴν ἐκμηχάνιση τῆς γεωργίας, στὴν ἵδρυση γεωργικῶν βιομηχανιῶν γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τῆς ἀγροτικῆς παραγωγῆς καὶ τὴν ὀργάνωση τῆς ἐμπορίας τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων.

●Γενικὰ στοιχεῖα δραστηριότητας μὲ 30.9.74

Κεφάλαια ἀπασχολημένα στὸ Γεωργικὸ Τομέα	(δισεκατομ. δρχ.)	60,8
ἀπὸ τὰ ὁποῖα:		
Βραχυπρόθεσμες τοποθετήσεις	(δισεκατομ. δρχ.)	23,4
Μεσοπρόθεσμες	(δισεκατομ. δρσ.)	33,4
Ἄλλες τοποθετήσεις	(δισεκατομ. δρχ.)	4
Πιστοῦχοι τῆς Τραπέζης (Φυσικὰ καὶ Νομικὰ Πρόσωπα) Μερίδες		950.000
Συνεταιριστικὲς Ὀργανώσεις ὅλων τῶν βαθμῶν		7.400
Γεωργικὲς Βιομηχανίες (μετοχικοῦ ἐνδιαφέροντος τῆς Τραπέζης) (γάλακτος 13, σακχάρεως 1 μὲ 5 ἐργοστάσια, ζωοτροφῶν 1, ἐπεξεργασίας φρούτων κ.λ.π. 13)		28

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- ΜΑΡΣΕΛ ΠΡΟΥΣΤ
  ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΧΑΜΕΝΟ ΧΡΟΝΟ
  Τόμοι 1 – 6
- ΕΡΝΣΤ ΦΙΣΕΡ
  ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΟΝΕΙΡΟ
- ΙΝΙΑΤΣΙΟ ΣΙΛΟΝΕ
  ΟΙΝΟΣ ΚΑΙ ΑΡΤΟΣ
- ΛΕΖΕΚ ΚΟΛΑΚΟΦΣΚΥ
  ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ
- ΓΙΑΝ ΚΟΤΤ
  ΣΑΙΞΠΗΡ Ο ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΜΑΣ
- ΡΑΛΦ ΚΟΡΝΓΚΟΟΥΛΝΤ
  ΣΑΙΝ ΖΥΣΤ
- ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ
  ΤΟΜ ΣΩΓΙΕΡ
  (Φιλολογικὴ ἔκδοση)
- ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ
  Ο ΠΥΡΓΟΣ
- ΦΡΑΝΤΣ ΚΑΦΚΑ
  ΑΜΕΡΙΚΗ
- ΝΑΖΙΜ ΧΙΚΜΕΤ
  ΟΙ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟΙ
- ΕΡΑΣΜΟΣ
  ΜΩΡΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ
- ΟΒΙΔΙΟΣ
  Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΑ
- ΕΞΥΠΕΡΥ
  Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΙΓΚΙΠΑΣ
- ΜΑΡΚ ΤΟΥΑΙΝ
  ΧΙΟΥΜΟΡΙΣΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
- ΜΠΕΝ ΤΖΟΝΣΟΝ
  Ο ΑΛΧΗΜΙΣΤΗΣ
- ΣΛΑΒΟΜΙΡ ΜΡΟΖΕΚ
  ΤΑΝΓΚΟ
- Ρ. Μ. ΡΙΛΚΕ
  ΠΟΙΗΜΑΤΑ
- ΦΕΝΤΕΡΙΚΟ ΛΟΡΚΑ
  ΜΟΙΡΟΛΟΪ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΓΝΑΘΙΟ ΣΑΝΤΣΕΘ ΜΕΧΙΑΣ
- Κ. ΦΡΙΛΙΓΓΟΥ
  ΟΙ ΨΑΛΜΟΙ ΤΟΥ ΔΑΒΙΔ
- ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ
  ΡΟΥΜΠΑΓΙΑΤ
- ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΕΪΜΑΡΙΔΗ
  ΟΙ ΜΠΑΜΠΟΥΙΝΟ
  Ο ΠΡΙΓΚΙΨ
- Ρ. ΤΑΓΟΡ
  ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ - ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ
- Α. ΤΣΕΧΩΦ
  ΑΝΑΠΟΔΙΕΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ
- ΤΣΕΡΝΙΣΕΦΣΚΙ
  ΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ
- Α. ΜΠΕΚ
  Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΟΥ ΒΟΛΟΚΟΛΑΜΣΚ

- Ε. ΓΚΡΟΫΛΙΧ
  ΚΑΝΕΙΣ ΔΕ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ ΗΡΩΑΣ
- Ρ. Μ. ΡΙΛΚΕ
  ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΘΕΟΥ
- ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ
  ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ (1940 -1944)
  –ΤΟΜΟΣ Ι ΠΕΖΑ
  –ΤΟΜΟΣ ΙΙ ΠΟΙΗΣΗ
- Α. ΣΠΗΛΙΟΣ
  ΣΦΥΡΙΕΣ
- ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣ
  ΕΙΡΗΝΗ
- Α. ΜΑΝΧΑΤΤΑΝ
  ΤΟ ΒΑΤΙΚΑΝΟ ΣΑΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ
- Β. ΦΟΥΚΣ
  ΟΙ ΥΠΕΡΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΝΤΙΝΟ ΑΥΡΙΟ ΤΩΝ ΛΑΩΝ
- ΕΡΝΣΤ ΦΙΣΕΡ
  ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ
- ΦΙΣΕΡ / ΜΑΡΕΚ
  Ο ΛΕΝΙΝ ΜΕ ΤΑ ΔΙΚΑ ΤΟΥ ΛΟΓΙΑ
- Α. ΣΑΦ
  Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
- Α. ΓΚΡΑΜΣΙ
  ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ
- Α. ΓΚΡΑΜΣΙ
  ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΚΙΑΒΕΛΙ, ΓΙΑ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
- ΛΟΥΪ ΑΛΘΟΥΣΕΡ
  Ο ΛΕΝΙΝ ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
- ΛΟΥΪ ΑΡΑΓΚΟΝ
  Μ'ΑΝΟΙΧΤΑ ΧΑΡΤΙΑ
- ΖΑΚ ΓΚΥΓΙΩΜΩ
  ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ
- Χ. ΜΑΡΚΟΥΖΕ
  ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
- ΜΑΡΚΟΥΖΕ/ΠΟΠΠΕΡ
  ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ Ή ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
- Ε. ΚΑΝΤ
  ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΑΔΟΛΟΥ ΛΟΓΙΣΜΟΥ
- Κ. ΑΞΕΛΟΣ
  ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

- Ε. ΜΠΙΤΣΑΚΗΣ
  ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΗ ΦΥΣΙΚΗ
- ΜΑΡΞ / ΕΝΓΚΕΛΣ
  ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
- ΑΛ. ΜΙΤΣΕΡΛΙΧ
  ΤΟ ΑΞΕΝΟ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ Η ΨΥΧΙΚΗ ΑΠΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
- ΑΛ. ΜΙΤΣΕΡΛΙΧ
  Η ΙΔΕΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ Η ΨΥΧΙΚΗ ΑΠΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
- Ε. ΝΤΑΙΝΙΚΕΝ
  ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ
- Ε. ΝΤΑΙΝΙΚΕΝ
  ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΣΤ' ΑΣΤΡΑ
- Ε. ΝΤΑΙΝΙΚΕΝ
  ΣΠΟΡΑ ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ
- Ε. ΝΤΑΙΝΙΚΕΝ
  Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΟΥ ΣΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

- Γ. ΜΠΛΟΥΜΡΙΧ
  ΚΑΙ ΗΝΟΙΧΘΗΣΑΝ ΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ...
- Κ. ΜΑΡΞ
  ΜΙΣΘΩΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟ
- Π. ΤΟΛΙΑΤΙ
  –ΜΕ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ
  –ΘΑ ΠΑΜΕ ΜΠΡΟΣΤΑ
  –ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ
- Μ & Μ ΦΕΡΑΡΑ
  ΠΑΛΜΙΡΟ ΤΟΛΙΑΤΙ (ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ)
- ΦΡΑΓ. ΑΜΠΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ
  –ΟΙΚΟΣ
  –ΑΝΑΣΤΑΣΙΜΑ
  –ΕΜΠΑΙΓΜΟΣ ΚΑΙ ΜΑΓΓΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΔΕΣΣΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛ
  (ΠΟΙΗΜΑΤΑ)
- ΗΛ. ΣΚΟΥΛΑΣ
  –ΟΧΙ ΚΥΡΑ ΜΟΥ ΟΧΙ!
  –ΤΟ ΠΙΣΤΕΥΩ ΜΟΥ
  (ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ)
- Ρ. ΠΡΟΣΚΕ
  ΤΑ ΕΠΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΑΥΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΗΡΙΔΑΝΟΣ

ΘΑ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΟΥΝ

- Κ. ΦΡΙΛΙΓΓΟΥ
  Ο ΙΩΒ
- ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΑΡΑΒΑ ΠΟΙΗΤΗ
  ΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
- Γ. ΒΑΛΑΒΑΝΟΥ
  ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠ' ΤΟΝ ΝΑΣΤΡΑΔΙΝ ΧΟΝΤΖΑ
- ΕΛΙΑ ΚΑΝΕΤΙ
  ΜΑΖΑ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ
- ΜΙΣΕΛ ΦΟΥΚΩ
  ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΤΡΕΛΛΑΣ
- ΓΚ. ΤΑΪΫΛΟΡ
  ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΒΙΟΛΟΓΙΑ
- ΕΡΙΧ ΝΤΑΙΝΙΚΕΝ
  ΤΑ ΟΡΑΜΑΤΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 41 – ΑΘΗΝΑ – 135
ΤΗΛ. 61.79.42 – 61.03.09